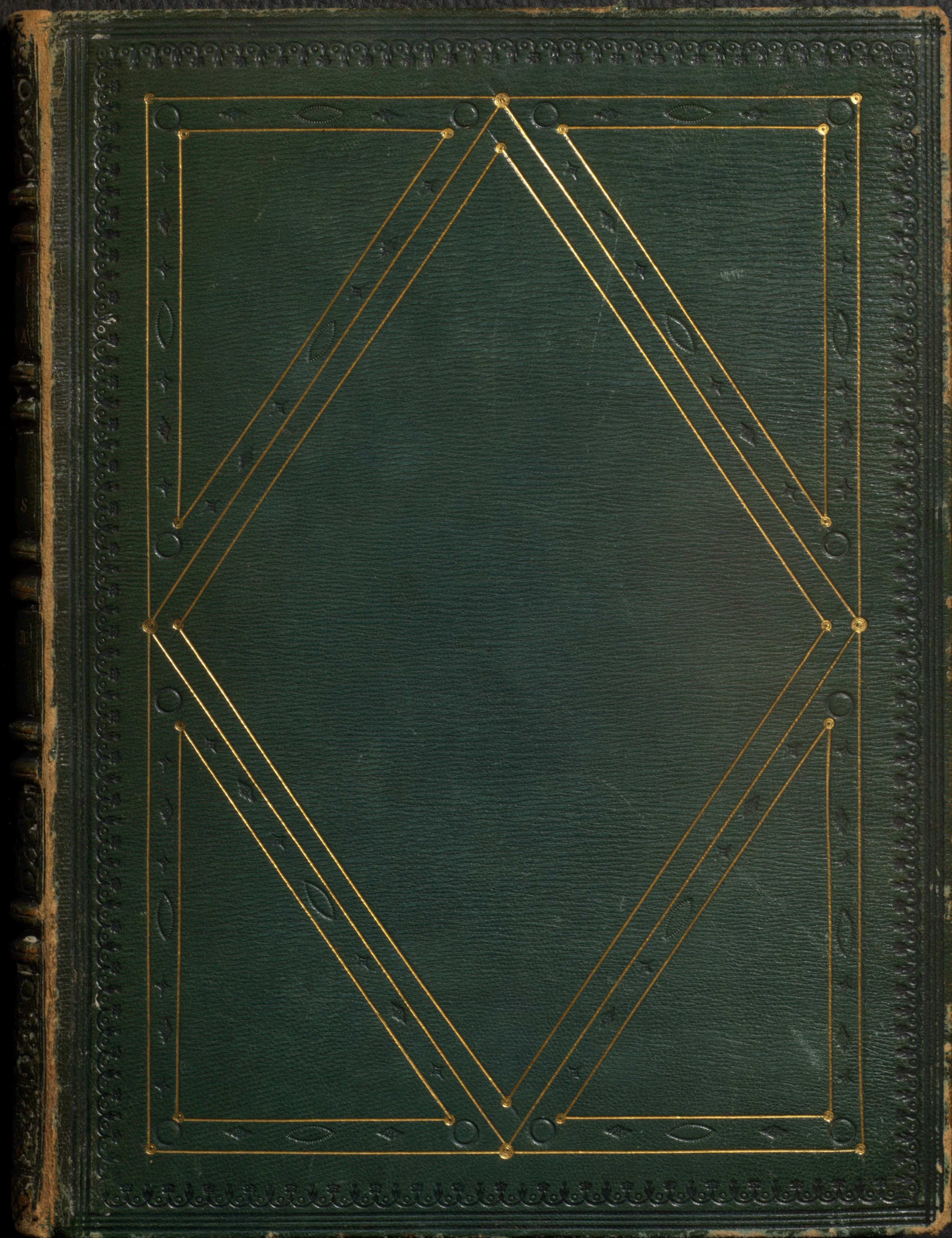

The "editio princeps" of Celsus.

fine copy
very rare

THE EDITIO PRINCEPS OF CELSUS.

Hain 4835

CELSUS (AULUS [AURELIUS] CORNELIUS) 53 B.C.–7 A.D.

286. De medicina.
Nicolaus [Laurentii], Florence. 1478.

Sm. folio; sigs. A^8; $[B]^6$ a^4 $b–i^6$ l^6 $m–z^6$ $\&^6$ $aa–gg^6$ hh^4; 196 leaves (one blank); 34 lines; roman characters of 2 sizes; {Firenze, press iv, types 2, 3}; old MS. foliation; headlines (book-nos.); capital spaces with guide-letters.

1^a; PRIMO LIBRO CORNELII CELSI.|| DE MEDICINA HAEC CONTINENTVR:|| 7^b, l. 37; .FINIT TABVLA. || 9^b; BARTHOLOMEVS [*sic*] FONTIVS SAXETTO SVO. S. || 10^a; CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER INCIPIT || 196^b [Colophon]; CORNELII CELSI DE MEDICI||NA LIBER FINIT FLOREN|| TIAE A NICOLAO IM||PRESSVS ANNO|| SALVTIS M||CCCC L||XXV||III ||.

Hain–C. *4835. Proctor 6116. B. M. Bodl. Inc. Med. 147.

Leaf A8 (blank) missing. Pellechet (her no. 3464) wrongly gives 204 leaves. Sig. on gg1 omitted in this copy. Last sheet numbered hh 2–5. Quire l misbound before quire i.

Hain and Pellechet give BARTHOLOMAEVS on leaf 9^b. The smaller type occurs in the table only. Initials inserted in dull red ink. MS. additions in margins, partly cut away.

This is the editio princeps of Celsus.

On this and other copies bought by Sir W. Osler, or coming under his notice, see no. 7243, p. 17, and his MS. notes in no. 7121, ii, p. 399.

PRIMO LIBRO CORNELII CELSI.

DE MEDICINA HAEC CONTINENTVR:

LIBRO SECVNDO HAEC CONTINENTVR.

.TERTIO LIBRO HAEC CONTINENTVR..

QVARTO LIBRO HAEC CONTINENTVR.

.QVINTO LIBRO HAEC CONTINENTVR.

.SEXTO LIBRO HAEC CONTINENTVR.

.SEPTIMO LIBRO HAEC CONTINENTVR.

.OCTAVO LIBRO HAEC CONTINENTVR.

.FINIT TABVLA.

BARTHOLOMEVS FONTIVS SAXETTO SVO.S.

Ex omnibus ingenii monumentis nullum Saxette latius / aut ae
ternius litterarum inuentione conſenſu omnium reperitur. Nam
cum humanae memoriae ſempiterna monumenta litterae ſint: ni
ſi eas primum aegyptii repperiſſent: deinde Cadmus ephoenicia
ingraeciam: mox Euander & Demaratus initaliam tranſtuliſſent:
quaecunque maiores noſtri factitauerunt / iam pridem inocculto
laterent. Animorum enim noſtrorum ſenſus rerumq; geſtarum
hiſtoriam exprimunt: & ut quaeq; uel īuenta uel facta ſunt / ita eſ
fingunt poſteritati que tranſfundunt. Summis itaq; laudibus in
primis inuentores litterarum ſunt proſequendi: deinde etiam li
brorum impreſſores non negligendi. Nam cum ſua induſtria &
labore antiquis ac nouis ſcriptoribus aeternitatem concedant: ſtu
dioſisq; uiris in magna librorū copia utilitatem nō paruam ferāt:
meritam laudem referre debent. Ab his ego: ut multorum utilita
ti conſulerem: Cornelii Celſi ſcriptoris grauiſſimi atq; eloquen
tiſſimi demedicina libros imprimendos curaui. Inquibus tanta fi
de & diligentia uſus ſum ut manes Cornelianos nobis gratiam ha
bituros: cunctos autem medicinae ac litterarum percupidos certe
acturos exiſtimem. Nam cum eius libri pluribus eſſent in locis
temporum iniuria mutilati atq; īuerſi: uetuſtis exemplaribus tua
opera e gallia conquiſitis in unum omnia ſaepius conferēs inanti
quum ferme ſtatum redegi. Celſum igitur ſquallidum antea & de
formem / renouatum nunc & iam prope inſuam faciem reſtitutum
obeam maxime cauſam adte mitto: ut cum particeps mecum ineo
corrigendo laboris fueris: ineodem nunc meliore comptiore que
hoſpite relegendo partem etiam capias uoluptatis. Vale.

CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER INCIPIT

VT alimēta sanis corporibus agricultura: sic sa
nitatem aegris medicina promittit. Haec nusq̄
quidem nō est. Siquidem etiam imperitissimæ
gētes herbas/ alia que prōpta in auxiliū uulne
rū/ morborū que nouerūt. Verūtamē apud græ
cos aliquanto magis q̄ in cæteris nationibus ex
culta est, ac ne apud hos quidē a prima origine: sed paucis ante
nos sæculis: ut pote cum uetustissimus auctor Aesculapius cele
bretur. Qui quoniam adhuc rudem & uulgarem hanc scientiam
paulo subtilius excoluit: in deorum numerum receptus est. Huius
deide duo filii Podalirius & Machaō bello troiano ducem Aga
memnonē secuti non mediocrem opem commilitonibus suis attu
lerunt. Quos tamen Homerus nō in pestilentia: neq̧ in uariis ge
neribus morborum aliquid attulisse auxilii: sed uulneribus tantū
modo ferro & medicamentis mederi solitos esse proposuit. Ex
quo apparet has partes medicinæ solas ab his esse tentatas: easq̧
esse uetustissimas. Eodem uero auctore disci potest morbos tum
ad iram deorum immortalium relatos esse: & ab iisdem opem po
sci solitam. Veri que simile est inter non nulla auxilia aduersæ
ualitudinis plerūq̧ tamē eam bonam cōtigisse ob bonos mores:
quos neq̧ desidia/ neque luxuria uitiarant. Siquidem hæc duo/
corpora prius in græcia: deinde apud nos afflixerunt. Ideo que
multiplex ista medicina/ neq̧ olim/ neq̧ apud alias gentes neces
saria/ uix aliquos ex bonis ad senectutis prīcipia perducit. Ergo
etiā post eos/ de quibus rettuli nō nulli clari uiri medicinam ex
ercuerunt: donec maiore studio litterarum disciplina agitari coe
pit. quæ ut animo præcipue ōnium necessaria/ sic corpori inimi
ca est. Primoq̧ medendi scientia/ sapientiæ pars habebatur. ut &
morborum curatio & rerum naturæ contemplatio sub iisdem
auctoribus nata sit. Scilicet iis hanc maxime requirentibus: qui

corporum suorum robora in quieta cogitatione / nocturna que ui gilia minuerant. Ideo que multos ex sapientiæ professoribus peri tos eius fuisse accepimus. Clarissimos uero ex iis Pythagoram & Empedoclem & Democritum. Huius autem / ut quidā crediderūt / discipulus Hippocrates cous / primus quidem ex omnibus memori a dignus ab studio sapientiae disciplinam hanc separauit / uir & arte & facundia insignis. Post quem Diocles caristius: deinde Praxagoras & Chrysippus: tum Herophilus & Erasistratus sic ar tem hanc exercuerunt: ut etiam in diuersas curandi uias processe rint. Iisdem que temporibus in tres partis medicina diducta est: ut una esset quæ uictu: altera quæ medicamentis: tertia quæ manu mederetur. Pri mam diaeteticam: secundam pharmaceuticam: ter tiam chirurgicam græci nominauerunt. Eius autē / quæ uictu mor bos curat longe clarissimi auctores etiam altius quaedam agitare conati rerum quoq; naturae sibi cognitionem uendicauerunt: tan quam sine ea trunca & debilis medicina esset. Post quos Serapi on primus omnium nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus / in usu tantum & experimentis eam posu it. Quem Apollonius & Glaucias & aliquanto post Heraclides tarentinus & aliqui non mediocres uiri secuti ex ipsa professione se empiricos appellauerunt. Sic in duas partis ea quoque / quae uictu curat / medicina diuisa est: aliis rationalem artem: aliis usū tantū sibi uendicantibus: nullo uero qcq̄ post eos / qui supra cōpre hensi sunt / agitante / nisi quod acceperat: donec Asclepiades me dendi rationem ex magna parte mutauit. Ex cuius successoribus Themison nuper ipse quoque quaedam in senectute deflexit. Et per hos quidem maxime uiros salutaris ista nobis professio in creuit. Quoniam autem ex tribus medicinae partibus ut difficil lima: sic etiam clarissima ē ea: quae morbis medetur: ante omnia de hac dicendum est. Et quia prima in ea dissensio est: quod alii sibi experimentorum tantummodo notitiam necessariam esse contendunt: alii nisi corporum rerum que ratione comperta non satis potentem usū esse proponunt: indicandum est quæ maxime ex utraq; parte dicantur: quo facilius nostra quoq; opinio iterpo

ni possit. Igitur hi qui rationalem medicinam profitentur: hæc necessaria esse proponunt: abditarum & morbos continentium ca usarum noticiam: deinde euidentium: post hæc etiam naturalium actionum: nouissime partium interiorum. Abditas causas uocant inquibus requiritur exquibus principiis nostra corpora sint: quid secundam: quid aduersam ualitudinem faciat. Neqꝫ enim credunt posse eum scire quomodo morbos curare conueniat: qui unde hi sint, ignoret. Neqꝫ esse dubium, quin alia curatione opus sit: si ex quattuor prĩcipiis uel superans aliquid uel deficiens aduersam ua litudinem creat; ut quidam ex sapiẽtiæ ꝓfessoribus dixerunt. ali a si inhumidis omne uitium est: ut Herophilo uisum est. alia si in spiritu: ut Hippocrati. alia si sanguis ineas uenas, quæ spiritui ac commodatæ sunt: transfunditur & inflammationem quam græci phlegmone nominant: excitat: ea quæ inflammatio talem motum efficit, qualis infebre est: ut Erasistrato placuit. alia si manantia corpuscula per inuisibilia foramina subsistendo iter claudunt: ut Asclepiades contendit. Eum uero recte curaturum, quæm prima o rigo causæ non fefellerit. Neqꝫ uero inficiantur experimenta quo qꝫ esse necessaria. Sed ne adhæc quidem aditum fieri potuisse, ni si abaliqua ratione cõtendunt. Nõ. n. quidlibet antiquiores uiros ægris inculcasse, sed cogitasse quid maxime conueniret: & id usu explorasse, quod ante coniectura aliqua duxisset. Neqꝫ interes se an nunc iam pleraqꝫ explorata sint: si a consilio tamen coepe runt. Et id quidem inmultis ita se habere. Sæpe uero etiam noua ĩcidere genera morborum: inquibus nihil adhuc usus ostenderit. Et ideo necessarium sit animaduertere ũde ea coeperint, sine quo nemo mortalium reperire possit, cur hoc ꝙ illo potius utatur. Et ob hæc quidem inobscuro positas causas persequuntur. Euidentes uero has appellant: inquibus quærunt initium morbi: calor attule rit an frigus: fames an satietas: & quæ similia sunt. Occursurum enim uitio dicunt eum qui originem non ignorarit. Naturales uero corporis actiones appellant perquas spiritum trahimus & e mittimus: cibum potionem que & assumimus & concoquimus. Itẽ que perquas eadem hæc inomnes membrorum partes digeruntur

Tum requirunt etiam quare uenæ nostræ modo submittant se: modo attollant. quæ ratio somni/quæ uigiliæ sit. Sine quorum noticia neminē putant uel occurrere: uel mederi morbis inter hæc nascentibus posse. Exquibus q̃ maxime pertinere ad rem concoc tio uidetur. Huic potissimum insistunt: & duce alii Erasistrato atteri cibum inuentre contendunt. alii Plistonico Praxagoræ di scipulo putrescere. alii credunt Hippocrati ꝑ calorem cibos con coqui. Accedunt que Asclepiadis aemuli: qui omnia ista uana & superuacua esse proponunt. Nihil enim cōcoqui: sed crudam ma teriā sicut assūpta est incorpus ōne diduci. Et haec quidem inter eos parum constant. Illud uero cōuenit: alium dandum cibum la borantibus/si hoc: aliud/si illud uerum est. Nam si teritur ītus: eum quærendum esse/qui facillime teri possit. Si putrescit: eum ī quo hoc expeditissimum est. Si calor concoquit: eum qui maxi me calorem moueat. At nihil exhis esse quaerendum/si nihil con coquitur. Ea uero sumenda: quae maxime manent qualia assūp ta sunt. Eademq̃ ratione cum spiritus grauis est: cum somnus aut uigilia urget: eum mederi posse arbitrantur: qui prius illa ipsa qualiter eueniant perceperit. Præter haec cum ī interiobus parti bus & dolores & morborum uaria genera nascantur: neminem pu tant his adhibere posse remedia: quae ipse ignoret. Necessarium ergo esse incidere corpora mortuorum: eorumq̃ uiscera atque in testina scruptari. longe que optime fecisse Herophilum & Erasi stratum: qui nocentes homines a regibus ex carcere acceptos/ui uos inciderint: Considerarint que etiā spiritu remanente/ea quæ natura ante clausisset: eorumq̃ posituram: colorem: figuram: ma gnitudinem: ordinem: duritiem: mollitiem: liuorem: cōtactum: processus deinde singulorum & recessus: & siue quid inseritur al teri: siue quid partem alterius inse recipit. Neq̃ enim cum dolor intus incidit: scire quid doleat eum: qui qua parte quodq̃ uiscus intestinum ue sit/non cognouerit. Neque curari id quod ae grum ē posse abeo: qui quid sit/ignoret. Et cum per uulnus alicu ius uiscera patefacta sunt: eum qui sane cuiusq̃ colorem partis ignoret/nescire quid integrum/quid corruptum sit. Ita ne succur

ora incider ac ꝑscrutari

uiuos inciderit

rere quidem posse corruptis. Aptius que extrinsecus imponi remedia compertis interiorum et sedibus & figuris/cognita que eorum magnitudine. Similes que omnia quae posita sunt rationes habere. Neque esse crudele sicut pleriq; proponunt/hominum nocentium & horum quoque paucorum suppliciis remedia populis innocentibus saeculorum omniũ quaeri. Contra ii/ qui se empiricos ab experientia nominant euidentes quidem causas ut necessarias amplectuntur. Obscurarum uero causarum & naturalium actionum quaestionem ideo superuacuam esse contendunt/quoniam incomprehensibilis natura sit. Non posse uero comprehendi: patere ex eorum/qui de iis disputarunt/discordia: Cum deista re/neque inter sapientiae professores/neque inter ipsos medicos conueniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat/q̃ herophilo? Cur huic potius/q̃ Asclepiadi? Si rationes sequi uelit: omnium posse uideri non improbabiles. Si curationes: abomnibus his aegros perductos esse ad sanitatem. Ita neq; disputationi/neq; auctoritati cuiusq̃/fidem derogari oportuisse. Etiã sapientiae studiosos maximos medicos esse/si ratiocinatio hoc faceret. nunc illis uerba superesse: deesse medendi scientiam. Differre quoq; pro natura locorum/genera medicinae: & aliud opus esse romae: aliud inaegypto: aliud ingallia. Quod si morbos eae causae facerent/quae ubiq; eaedem essent: remedia quoq; ubiq; eadem esse debuissent. Saepe etiã causas apparere: ut puta lippitudinis/uulneris: neque exhis patere medicinam. Quod si scientiam hanc non subiiciat euidens causa: multo minus eã posse subiicere/quae indubio est. Cũ igitur illa incerta/incomprehensibilis sit: a certis potius & exploratis petendum esse praesidium: idest his/quae experientia in ipsis curationibus docuerit: sicut incaeteris õnibus artibus. Nam ne agricolam quidem/aut gubernatorẽ disputatione/sed usu fieri. Ac nihil istas cogitationes admedicinam pertinere/eo quoque disci: quod qui diuersa de his senserint: ad eandem tamen sanitatem homines perduxerint. Id enim fecisse/quia non ab obscuris causis/neque a naturalibus actionibus: quae apud eos diuersae erant: sed ab experimentis pro ut cuique responderant: medendi

Empirici ab experientia

Nam comprehendi nõ posse

nias traxerint. Ne inter initia quidem abistis quæstionibus dedu ctam esse medicinam: sed ab experimentis. Aegrorum enim qui sine medicis erant / alios propter auiditatem primis diebus proti nus cibum assumpsisse: alios propter fastidium abstinuisse: leua tum que magis eorum morbum esse / qui abstinuerant. Item que a lios inipsa febre aliquid edisse: alios pauloāte eam: alios post re missionem eius. optime deinde his cessisse / qui post finem febris id fecerint. Eadem que ratione / alios inter principia ꝓtinus usos esse cibo pleniore: alios exiguo: grauiores que eos factos / qui se implerent. Hæc / similia que cum quotidie inciderent: diligentes homines notasse quae plerunq; melius respōderent: deinde aegro tantibus ea praecipere coepisse. Sic medicinam ortam / sub inde a liorum salute / aliorum interitu pernitiosa discernentem a saluta ribus. Repertis deinde iam remediis homines de rationibus eorū dísserere coepisse: nec post rationem / medicinam esse inuentam: sed post inuentam medicinam / rationem esse quaesitam. Require re etiam si ratio idem doceat quod experientia / an aliud. Si idē / superuacuam esse. Si aliud / etiam contrariam. Primo tamen re media exploranda summa cura fuisse. nunc uero iam explorata esse: neq; ulla / aut noua genera morborum reperiri: aut nouam desiderari medicinam. Quod si iam incidat mali genus aliquod ignotum: non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum ob scuris: sed eum protinus uisurum / cui morbo id proximum sit: ten taturumq; remedia similia illis / quae uicino malo saepe succurre rint: & per eius similitudinem opem reperturum. Neq; .n. se di cere consilio medicum non egere: & inrationale animal hanc ar tem posse praestare: sed has latentium rerum coniecturas adrem non pertinere: quia non intersit / quid morbum faciat: sed quid tollat. Neque adrem pertineat quomodo: sed quid optime dige ratur: Siue hac decausa concoctio incidat / siue de illa: & siue cō coctio sit illa / siue tantum digestio. Neq; quaerendum esse quo modo spiremus: sed quid grauem / tardum que spiritū expediat. Neque quid uenas moueat: sed quid quaeque motus genera signi ficent. Hæc autem cognosci experimentis: & in omnibus eiusmo

di cogitationibus inutranq parte disseri posse. Itaq ingenium & facundiam uincere: morbos autem non eloquentia / sed remediis curari. Quæ siquis elinguis / usu discreta bene norit: hunc aliquāto maiorem medicum futurum: q̃ si sine usu linguam suam excoluerit. Atq ea quidem / dequibus est dictum / superuacua esse tantummodo. Id uero quod restat etiam crudele: uiuorum hominum aluum atq præcordia incidi: & salutis humanae præsidem artem non solum pestem alicui / sed hanc etiam atrocissimam inferre: cum præsertim ex his / quæ tanta uiolentia quærantur / alia non possint omnino cognosci: alia possint etiam sine scelere. Nam colorem: liuorem: mollitiem: duritiem: similia que omnia non esse talia inciso corpore / qualia integro fuerint. quia cum corporibus inuiolatis: hæc tamen metu: dolore: inedia: cruditate: lassitudine: mille aliis mediocribus affectibus sæpe mutentur: multo magis uerisimile est interiora: quibus maior mollities / lux ipsa noua sit: subgrauissimis uulneribus & ipsa trucidatione mutari. Neq quicq̃ esse stultius / q̃ quale quidq uiuo homine est: tale existimare esse moriente / immo iam mortuo. Nam uterū quidem qui minus adrem pertineat spirante homine posse diduci? Simulatq uero ferrum adpraecordia accessit: & discissum transuersum septum est: quod membrana quadam superiores partes ab inferioribus diducit (diaphragma græci uocāt) hominem protinus animā amittere. Ita demum mortui praecordia & uiscus omne inconspectum latrocinantis medici dari: quod necesse sit tale esse / quale mortui sit / non quale uiui fuit. Itaq consequi medicum: ut hominem crudeliter iugulet: non ut sciat qualia uiui uiscera habeamus. Siquid tamen sit / quod adhuc spirante homine conspectui subiiciatur: id sæpe casum offerre curantibus. Interdum enim gladiatorem inharena: uel militem inacie: uel uiatorem a latronibus exceptum sic uulnerari / ut eius interior aliqua pars aperiatur: & inalio alia: ita sedem: positum: ordinem: figuram: similia que cognoscere prudentem medicum non caedem / sed sanitatem molientem: id que per misericordiam discere / quod alii dira crudelitate cognouerint. Ob hoc ne mortuorum quidem lacerationem ne

Diaphragma

cessariam esse. Quae & si non crudelis: tamen foeda sit: cum ali
ter pleraq; inmortuis se habeant. Quantum uero inuiuis cognosci
potest ipsa curatio ostendat. Cum hæc per multa uolumina / per
que magnæ contentionis disputationes a medicis saepe tractata
sint atq; tractentur: subiiciendum est quæ proxima uero uideri
possint. Ea neq; addicta alterutri opinioni sunt: neq; abutraq; ni
mium abhorrentia: media quodãmodo inter diuersas sententias.
Quod inplurimis contentionibusdeprehendere licet sine ambitio
ne uerum scruptantibus: ut inhac ipsa re. Nam quæ demum causæ
uel secundam ualitudinem praestent: uel morbos excitent: quo
modo spiritus / aut cibus uel detrahatur uel digeratur: ne sapien
tiæ quidem professores scientia comprehendunt: sed coniectura
persequuntur. Cuius autem rei non est certa notitia: eius opinio
certum reperire remedium non potest. Verum que est adipsam cu
randi rationem nihil plus conferre / q̃ experientiam. Quanq̃ igi
tur multa sint adipsas artes proprie non pertinentia: tamen eas
adiuuat excitando artificis ingenium. Itaque ista quoque naturæ
rerum cõtemplatio quanuis non faciat medicum aptiorem: tamẽ
medicinæ reddit profectum. Veri que simile est & Hippocratem
& Erasistratum / & quicunque alii non contenti febres & ulcera a
gitare / rerum quoque naturam exaliqua parte scruptati sunt: non
ideo quidem medicos fuisse: uerum ideo quoque maiores medicos
extitisse. Ratione uero opus est ipsi medicinæ: & si non inter ob
scuras causas / neque inter naturales actiones: tamen sæpe. Est. n.
hæc ars coniecturalis: neque respondet ei plerunque non solum
coniectura / sed etiam experientia. Et interdum non febris / non
cibus / non somnus subsequitur sicut assueuit. Rarius / sed aliquan
do / morbus quoque ipse nouus est: quem non incidere / manifeste
falsum est: cum ætate nostra quædam exnaturalibus partibus car
ne prolapsa & arente / intra paucas horas expirauerit: Sic ut nobi
lissimi medici / neq; genus mali / neq; remedium inuenerint. Quos
ego nihil tentasse iudico: quia nemo in splendida persona peri
clitari coniectura sua uoluerit: ne occidisse / nisi seruasset: uidere
tur. Veri tamen simile est: potuisse aliquid cogitare detracta ta

...sit medicina Attende

li uerecundia: & fortasse responsurum fuisse id quod aliquis es set expertus. Ad quod medicinæ genus neque semper similitudo aliquid confert: & siquando confert: tamen id ipsum rationale est inter multa similia genera & morborum & remediorum cogi tare / quo potissimum medicamento sit utendum. Cum igitur ta lis res incidit / medicus aliquid oportet inueniat: quod non utiq; fortasse / sed sæpius tamen etiã respondeat. Petet autem nouum quoq; consilium non ab rebus latentibus (istæ enim dubiæ & icer tae sunt:) sed ab his quae explorari possunt: idest euidentibus causis. Interest enim fatigatio morbum: an sitis: an frigus: an ca lor: an uigiliæ: an fames fecerit: an cibi / uini que abundantia: an intemperantia libidinis. Neq; ignorare hunc oportet / quæ sit æ gri natura: humidum magis / an magis siccum corpus eius sit: ua lidi nerui an infirmi: frequens aduersa ualitudo an rara. ea que cum est: uehemens esse soleat / an leuis: breuis / an longa. Quod is uitæ genus sit secutus: laboriosum / an quietum: cum luxu / an cum frugalitate. Ex iis enim / similibus que sæpe curandi noua ra tio ducenda est. Quanuis ne hæc quidem sic præteriri debent / quasi nullam controuersiam recipiant. Nam & Erasistratus non ex iis fieri morbos dixit: quoniã & alii & iidem alias / post ista non febricitarent: & quidam medici saeculi nostri sub auctore: ut ipsi uideri uolunt: Themisone contendunt nullius causæ noti tiam quicq̃ ad curationes pertinere: satis que esse quædam cõmu nia morborum intueri. Siquidem horum tria genera esse: unum adstrictum: alterum fluens: tertium mixtum. Nam modo parum excernere ægros: modo nimium: modo alia parte parum: alia ni mium. Hæc autem genera morborum / modo acuta esse: modo lõ ga: & modo increscere: modo cõsistere: modo minui cõsuerunt. Cognito igitur eo quod ex his est: si corpus adstrictum est / di gerendum esse: si profluuio laborat / continendum: si mixtum uitium habet / occurrendum subinde uehementiori malo. & aliter acutis morbis medendum: aliter uetustis: aliter increscentibus: aliter subsistentibus: aliter iam ad sanitatem inclinantibus. Ho rum obseruationem medicinam esse. quam ita finiunt / ut quasi

Themison.

uiam quandam: quam methodon græci nominant .eorum que/ quæ inmorbis communia sunt/contemplatricem esse cõtendunt: ac neq; rationalibus se/neq; experimenta tantum spectantibus annumerari uolunt: cum ab illis eo nomine dissentiant/quod in coniectura rerum latentium nolunt esse medicinam: ab his, eo quod parum artis esse inobseruatione experimentorum credũt. Quod ad Erasistratum pertinet: primum ipsa euidentia eius opinioni repugnat: quia raro nisi post horum aliquid morbus uenit. Deinde non sequitur: ut quod alium non afficit/aut eundem alias: id ne alteri quidem/aut eidẽ tempore alio noceat. Possũt enim quædam subesse corpori/uel ex infirmitate eius/uel ex aliquo affectu: quae uel inalio non sunt/uel inhoc alias nõ fuerũt: ea que per se non tanta ui concitant morbum: tamen obnoxium magis aliis iniuriis corpus efficiunt. Quod si cõtemplationem rerum naturæ: quam temere medici sibi uendicant/satis comprehendisset/etiam illud scisset: nihil omnino ob unam causam fieri: sed id pro causa apprehendi: quod contulisse plurimum uidetur. Poteit autem id dum solum est non mouere/quod iunctum aliis maxime mouet. Accedit ad hæc: quod ne ipse quidem Erasistratus/qui transfuso ĩ arterias sanguine febrem fieri dicit: id que nimis repleto corpore incidere repperit: cur exduobus æque repletis alter inmorbum inciderit: alter omni periculo uacarit: quod quotidie fieri apparet: non discreuerit. Ex quo disci potest: ut uera sit illa transfusio/tamen illam non per se cum plenum corpus est fieri: sed cum horum aliquid accesserit. Themisonis uero æmuli si perpetua quæ promittunt/habent: magis etiamq̃ ulli rationales sunt. Neq; enim siquis non omnia tenet/quæ rationalis alius probat/protinus alio nouo nomine artis indiget. Si modo/quod primum est: non memoriæ soli/sed ratio niquoq; insistit. Si uero/quod proprius est/uix ulla ppetua præcepta medicinalis ars recipit: idem sũt quod ii/quos experimẽta sola sustinent. Eo magis quoniam si compresserit aliquem morbus an fuderit/quilibet etiam imperitissimus uidet. Quid autẽ compressum corpus resoluat: quid solutum teneat/si a ratione

tractum

tractum est: rationalis est medicus. Si ut ei qui se rationalem
negat/confiteri necesse est: ab experientia empiricus est. Ita
apud eum morbi cognitio extra artem: medicina intra usũ ẽ.
Neq; adiectum quicq̃ empiricorum professioni/sed demptum
est: quoniam illi multa circunspiciunt: hi tantum facillima &
non plus q̃ uulgaria. Nam & ii qui pecoribus ac iumentis me
dentur/cum propria cuiusq; ex multis animalibus nosse non
possint: communibus tantummodo insistunt. Et exterae gen
tes cum subtilem medicinæ rationem non nouerint: communia
tantum uident. Et qui ample ualitudinarios nutriunt, quia sin
gulis summa cura consulere non substinent: ad communia ista
confugiunt. Neq; hercules istud & antiqui medici nescierunt:
sed his contenti nõ fuerunt. Ergo etiam uetustissimus auctor
Hippocrates dixit mederi oportere & communia & propria in
tuentem. Ac ne isti quidem ipsi intra suam professionem con
sistere ullo modo possunt. Siquidem & compressorum & flu
entium morborum genera diuersa sunt: facilius que id in iis
quæ fluunt/inspici potest. Aliud est enim sanguinem: aliud
bilem: aliud cibum uomere: aliud deiectionibus: aliud tormini
bus laborare: aliud sudore digeri: aliud tabe consumi. Atq; in
partes quoq; humor erumpit: ut in oculos/aures que. Quo peri
culo nullum humanum membrum uacat. Nihil autem horum
sic/ut aliud curatur. Ita protinus in his a communi fluentis
morbi contemplatione ad propriam medicina descẽdit. Atq;
in hac quoque rursus alia proprietatis notitia saepe necessaria
est. quia non eadem omnibus etiam in similibus casibus opitu
lantur. Siquidem certæ quædam res sunt: quæ in pluribus uen
trem aut astringunt/aut resoluunt. Inueniuntur tamen in q̃
bus aliter atq; in cæteris idem eueniat. In his ergo communium
inspectio contraria est: propriorum tantum salutaris. Et cau
sæ quoque æstimatio sæpe morbum soluit. Ergo etiam ingeni
osissimus sæculi nostri medicus/quem nuper uidimus/Cassius
febricitanti cuidam & magna siti affecto: cũ post ebrietatem
eum premi coepisse cognosceret: aquã frigidã ingessit. Qua
ille epota/cum uini uĩ miscendo fregisset: protinus febrem

ſomno & ſudore diſcuſſit. Quod auxilium medicus oportune
prouidit: non exeo / quod aut aſtrictum corpus erat / aut flu
ebat: ſed ex ea cauſa / quæ ante præceſſerat. Eſt que etiam pro
prium aliquid & loci & temporis iſtis quoq; auctoribus: qui
cum diſputant quemadmodum ſanis hominibus agendum ſit:
præcipiunt ut grauibus aut locis au tēporibus magis uitetur fri
gur: æſtus: ſatietas: labor: libido: magis que ut cōquieſcat iiſ
dem aut locis aut temporibus ſiquis grauitatē corporis ſentit:
ac neq; uomitu ſtomachum / neq; purgatione aluum ſolicitet.
Quæ uera quidem ſunt: a communib us tamen ad quædam
propria deſcendunt. niſi perſuadere nobis uolunt: ſanis quidē
conſiderandū eſſe / quod cælum / quod tempus anni ſit: ægris
uero non eſſe. Quibus tanto magis omnis obſeruatio neceſſa
ria eſt / quanto magis obnoxia offenſis infirmitas eſt. Quin e
tiam morborū ī iiſdem hominibus aliæ atq; aliæ proprietates
ſunt: & qui ſecundis aliquando fruſtra curatus eſt: contrariis
ſæpe reſtituitur. Plurima que indando cibo diſcrimina reperi
untur. Ex quibus contentus uno ero. Nam famem facilius fert
adoleſcens / q̃ puer: facilius in denſo cælo / q̃ in tenui: facilius
in hyeme / q̃ æſtate: facilius uno cibo / q̃ prandio quoq; aſſue
tus: facilius in exercitatus / q̃ exercitatus homo ſuſtinet. Sæ
pe autem ineo magis neceſſaria cibi feſtinatio eſt: qui minus
inediam tolerat. Ob quæ competit eum qui propria non nouit
communia tantum intueri debere: eum que qui noſſe propria
poteſt: illa quidem non oportere negligere: ſed his quoq; inſi
ſtere. Ideo que cum par ſcientia ſit: utiliorem tamen medicum
eſſe amicum / q̃ extraneum. Igitur ut ad propoſitum meum re
deam / rationalem quidem puto medicinā eſſe debere: inſtrui
uero ab euidentibus cauſis: obſcuris omnibus non a cogitatio
ne artificis / ſed ab ipſa arte reiectis. Incidere autem uiuorum
corpora & crudele & ſuperuacuum eſt: mortuorum corpora di
ſcentibus neceſſarium. Nam poſitum & ordinē noſſe debent.
Quæ / cadauera melius q̃ uiuus & uulneratus homo repreſen
tant. Sed & cætera quæ modo in uiuis cognoſci poſſunt: in ip

ſis curationibus uulneratorum paulo tardius/ſed aliquanto mitius uſus ipſe monſtrauit. His propoſitis primum dicam quemadmodum ſanos agere conueniat: tum adea tranſibo / quæ ad morbos curationes que eorum pertinebunt.

CAPVT PRIMVM QVEMADMODVM SANOS AGERE CONVENIAT.

S Anus homo: qui & bene ualet & ſuæ ſpontis eſt / nullis obligare ſe legibus debet: ac neq; medico / neq; alipta egere. Hunc oportet uarium habere uitae genus. modo ruri eſſe: modo in urbe: ſæpius que inagro: nauigare: uenari: quieſcere interdum: ſed frequentius ſe exercere. Siquidem ignauia corpus hebetat: labor firmat. illa maturam ſenectutem: hic longã adoleſcentiam reddit. Prodeſt etiam interdum balneo: interdum aquis frigidis uti. modo ungi: modo id ipſum negligere. nullum cibi genus fugere / quo populus utatur. interdum in cõuiuio eſſe: interdum abeo ſe retrahere. modo plus iuſto / modo non amplius aſſumere. bis die potius / quam ſemel cibum capere: & ſemper q̃ plurimum / dummodo hunc concoquat. Sed ut huius generis exercitationes / cibi que neceſſarii ſũt: ſic athletici / ſuperuacui. Nam & intermiſſus propter ciuiles aliquas neceſſitates ordo exercitationis / corpus affligit: & ea corpora / quæ more eorum repleta ſunt / celerrime & ſeneſcunt & ægrotant. Concubitus uero / neq; nimis concupiſcendus: neq; nimis pertimeſcendus eſt. Rarus corpus excitat. frequens ſoluit. Cum autem frequens non numero ſit: ſed natura / ratione ætatis & corporis: ſcire licet eum non inutilem eſſe: quem corporis neq; lãguor / neq; dolor ſequitur. Idem interdiu peior eſt: noctu tutior. ita tamen ſi neq; illum cibus / neq; hunc cum uigilia labor ſtatim ſequitur. Hæc firmis ſeruanda ſunt: cauendum que ne inſecunda ualitudine / aduerſæ præſidia conſumantur.

Ignauia
Labor
Cibus
Athletici
Concubitus

QVAE STOMACHO IMBECILLIS SERVANDA SINT. CAPVT.II.

At imbecillis stomacho: quo in numero magna pars urbanorum/omnes que pene cupidi litterarum sunt: obseruatio maior/necessaria est. ut quod uel corporis/uel loci/uel studii ratio detrahit/cura restituat. Exhis igitur qui bene concoxit/mane tuto surget. qui parum: quiescere debet. & si mane surgendi necessitas fuerit: redormire. Qui non concoxit: extoto conquiescere: ac neq; labori se: neq; exercitationi/ neq; negocio credere. Qui crudum sine præcordiorum dolore ructat: is ex interuallo aquam frigidam bibere: & se nihilo minus continere. Habitare uero ædificio lucido per flatum aestiuum hibernum solem habente. cauere meridianum solem: matutinum & uespertinum frigus: item que auras fluminum atque stagnorũ: minime que nubilo caelo soli aperienti se committere/ne modo frigus/modo calor moueat. Quae res maxime grauedines/destillationes que concitat. Magis uero grauibus locis ista seruãda sunt: inquibus etiam pestilentiam faciunt. Scire autem licet integrum corpus esse: cum quotidie mane urina alba: dein ruffa est. Illud concoquere: hoc concoxisse significat. Vbi experrectus est aliquis/paulum intermittere: deinde nisi hyems est/fouere os multa aqua frigida debet: longis diebus meridiari potius ante cibum: sin minus/post eum. per hyemem potissimum totis noctibus cõquiescere. Sin lucubrandum est: non post cibum id facere/sed post concoctionem. Quem interdiu uel domestica/uel ciuilia officia tenuerũt: huic tempus aliquod seruandum curationi corporis sui est. Prima autem eius curatio/exercitatio est: quæ semper antecedere cibũ debet: in eo qui minus laborauit & bene concoxit amplior: in eo qui fatigatus est & minus concoxit/remissior. Commode uero exercent/clara lectio: arma: pila: cursus: ambulatio. At que hæc non utiq; plana cõmodior est. Siquidem melius ascensus quoque & descensus cum quadam uarietate corpus moueat: nisi tamen id p

quam imbecillum est. Melior autem est sub dio / q̄ in porticu. melior si caput patitur insole / quam in umbra. melior inumbra quam parietes aut uiridaria efficiunt / quam quæ tecto subest. melior recta / quam flexuosa. Exercitationis autem plerunque finis esse debet sudor: aut certe lassitudo / quæ citra fatigatio nem sit. id que ipsum / modo minus / modo magis faciendum est. Ac ne his quidem athletarum exemplo / uel certa esse lex: uel immodicus esse labor debet. Exercitationem recte sequi tur / modo unctio uel insole uel adignem: modo balneum: sed conclaui quam maxime & alto & lucido & spatioso. Exhis uero neutrum sæpe fieri oportet: sed sæpius alterutrum pro corpo ris natura. Post hæc paulum conquiescere opus est. Vbi ad ci bum uentū est: nunquam utilis est nimia satietas. Sæpe inuti lis nimia abstinentia. sæpe siqua intemperantia subest: tutior est in potione / quam inesca. Cibus a salsamentis: oleribus: si milibus que rebus melius incipit. Tum caro assumenda est. quæ assa optima / aut elixa est. Condita omnia duabus de cau sis inutilia sunt. quoniam & plus propter dulcedinem assumi tur: & quod modo par est / tamen ægrius concoquitur. Se cūda mēsa bono stomacho nihil nocet: īimbecillo coacescit. Si quis itaque hocparum ualet: palmulas / poma que & similia me lius primo cibo assumit. Post multas potiones: quæ aliquantū sitim excesserunt / nihil edendum est. post satietatem / nihil a gendum. Vbi expletus est aliquis: facilius concoquit / si quic quid assumpsitpotione aquæ frigidæ includit: tum paulisper inuigilat: deinde bene dormit. Siquis interdiu se implebit: post cibū neque frigori / neque æstui / neque labori se debet cō mittere. Neque enim tam facile haec inani corpore / quam re pleto nocent. Si quibus de causis futura inedia est: labor om nis uitandus est.

Potio
Cibus a salsamentis & oleribus
Condita inutilia esse
Secunda mensa

OBSERVATIONES quædam pro ut res nouæ accidunt & corporum genera & sexus & ætates & tempora anni sunt. CAPVT TERTIVM

a tq̃ hæc quidem pene perpetua sunt. Quasdam autem ob seruationes desiderant & nouæ res & corporum genera & sexus & ætates & tempora anni. Nam neque ex salubri loco in grauem: neque ex graui insalubrem transitus satis tutus est. Ex salubri in grauem prima hyeme: ex graui in eum qui salubris est prima æstate transire melius est. Neque uero exmulta fame/nimia satietas: neque ex nimia satietate / fames idonea est. Periclitatur que & qui semel & qui bis die cibum in continenter contra consuetudinem assumit. Item neque ex nimio labore subitum ocium: neque ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa est. Ergo cum quis mutare aliquid uolet: paulatim debebit assuescere. Omnem etiã laborem facilius uel puer uel senex/q̃ insuetus homo sustinet. Atq̃ ideo quoque minus ociosa uita utilis non est: quia potest incidere laboris necessitas. Si quando tamẽ insuetus aliquis laborauit: aut multo plus quã solet: etiam si qui assueuit: huic ieiuno dormiendum est: multo magis si etiam os amarum est: uel oculi caligant: aut uenter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo ieiuno est: sed etiam inposterum diem permanendum: nisi cito id quies sustulit. Quod si factum est / surgere oportet & lente paululum ambulare. At si somni necessitas non fuit: quia modice magis aliquis laborauit: tamen ingredi aliquid eodem modo debet. Communia deinde omnibus sunt post fatigationem cibum sũpturis: ubi paulum ambulauerunt / si balneum non est: calido loco/uel insole/uel ad ignem ungi atq̃ sudare. si est: ante omnia intepidario residere: deinde ubi paulum conquieuerunt: intrare & descendere in solium: tum multo oleo ungi/leniter que perfricari: iterum in solium descendere. Post hæc os aqua calida fouere: deinde frigida. Balneum his feruens idoneum non est. Ergo si nimium alicui fatigato pene febris est: huic abunde est loco tepido demittere se inguinibus tenus iaquam calidam: cui paulum olei adiectum: deinde totum quidem corpus: maxime tamen eas partes / quæ inaqua fuerunt / leniter perfricare ex oleo: cui uinum & paulum contriti salis sit

adiectum. Post hæc omnibus fatigatis aptum est cibum sumere: eo que humido uti: aqua/uel certe diluta potione esse contentos: maxime que ea/quæ moueat urinam. Illud quoque nosse oportet: quod ex labore sudãti frigida potio pnitiosissima est. atque etiam cum sudor se remisit itinere fatigatis inutilis. A balneo quoque uenientibus Asclepiades inutilem eam iudicauit. Quod in iis uerum est: quibus aluus facile nec tuto resoluitur: qui que facile inhorrescunt: perpetuum in omnibus nõ est: cum potius naturale sit potione æstuantem stomachum refrigerari: frigentem calefieri. Quod ita præcipio: ut tamen fateâr ne ex hac quidem causa sudanti adhuc frigidum bibendum esse. Solet etiam prodesse post uarium cibum/frequentes que dilutas potiones/uomitus: & postero die longa quies: deinde modica exercitatio. Si assidua fatigatio urget: inuicem modo aqua/modo uinum bibendum est: raro que balneo utendum. Leuat que lassitudinem etiam laboris mutatio: eum que/quem nouum genus eiusdem laboris pressit/id quod in consuetudine est: reficit. Fatigato quotidianum cubile tutissimum est: insolitum contra lassat. Quod enim contra consuetudinem est: nocet/seu molle/seu durum est. Proprie quædam ad eum pertinent/qui ambulando fatigatur. Hunc reficit/in ipso quoque itinere frequens frictio. post iter: primum sedile: deinde unctio: tum calida aqua in balneo magis superiores partes/quam inferiores foueat. Siquis uero exustus in sole est: huic in balneum protinus eundum est: perfundendum que oleo corpus & caput: deinde in solium bene calidum descendẽdum est: tum multa aqua per caput infundenda prius calida/deinde frigida. At ei qui perfrixit/opus est in balneo primum inuoluto sedere donec insudet: tum ungi: deinde lauari: cibum modicum/potiones meracas assumere. Is uero qui nauigauit & nausea pressus est: si multam bilem euomuit: uel abstinere cibo debet: uel paulum aliquid assumere. Si pituitam acidam effudit/utique sumere cibum: sed assueto leuiorem. si sine uomitu nausea fuit: uel abstinere: uel post cibum uomere. Qui uero toto die/uel in uehicu

Cubile insolitum

Qui ambulando fatigatur

Exustus in sole

Nausea pressus

Pituita acida

lo uel in spectaculis sedet: huic nihil currendum: sed lente am bulandum est. Lenta quoque in balneo mora: dein coena exi gua prodesse consuerunt. Siquis in balneo æstuat: reficit hūc ore exceptum & ineo retentum acetum. Si id non est: eodem modo frigida aqua assumpta. Ante omnia autem norit quis que naturam sui corporis, quoniā alii graciles: alii obesi sūt: alii calidi: alii frigidiores: alii humidi: alii sicci: alios a stricta: alios resoluta aluus exercet. Raro quisquam non aliq̄ partem corporis imbecillam habet. Tenuis uero homo imple re se debet: plenus extenuare: calidus refrigerare: frigidus cale facere: madens siccare: siccus madefacere. item que aluum fir mare is cui fusa: soluere is/cui astricta est. Succurrendum q̄ semper parti maxime laboranti est. Implet autem corpus mo dica exercitatio: frequentior quies: unctio: & si post prandiū est balneum: contracta aluus: modicum frigus hyeme: somnus & plenus & non nimis longus: molle cubile: animi securitas: assumpta per cibos & potiones maxime dulcia & pinguia: cibus & frequentior & quantus plenissimus potest concoqui. Exte nuat corpus aqua calida siquis in eam descendit: magis que si salsa est: in ieiunio balneum: inurens sol: & omnis calor: cura: uigilia: somnus nimium uel breuis: uel longus: lectus per æsta tem terra: hyeme durum cubile: cursus: multa ambulatio: oīs q̄ uehemēs exercitatio: uomitus: deiectio: acidæ res & auste ræ: & semel die assumptæ epulæ: & uini non perfrigidi ieiu no potio inconsuetudinem adducta. Cum uero inter extenuan tia posuerim uomitum & deiectionem: de his quoque proprie quædam dicenda sunt. Eiectum esse ab Asclepiade uomitum in eo uolumine/quod de tuenda sanitate composuit: uideo. ne que reprehendo/si offensus eorum est consuetudine: qui quoti die eiiciendo uorandi facultatem moliuntur. Paulo etiam lon gius processit: idem purgationes quoq̄ eodem uolumine expu lit. Et sunt hæ perniciosæ/si nimis ualentibus medicamentis fiunt. Sed hæc tamen submouenda esse non est perpetuū. quia corporum/temporumq̄ ratio potest ea facere necessaria: dum

qsq̄ naturā sui corporis

[i]mplent corpus

[ex]tenuāt corpus

[uom]itus

& modo / & non nisi cum opus est: adhibeātur. Ergo ille quo que ipse siquid iam corruptum esset / expelli debere confessus est. Ita non extoto res condemnanda est. Sed esse eius etiam plures causæ possunt. est que inea quædam paulo subtilior ob seruatio adhibenda. Vomitus utilior ē hyeme / quam æstate. Nam tum & pituitae plus: & capitis grauitas maior subest. In utilis est gracilibus: & imbecillum stomachū habentibus. Vtilis est plenis & biliosis omnibus: si uel nimium se repleruntt: uel parum concoxerunt. Nam siue plus est: quam quod concoqui possit: periclitari ne corrumpatur: non oportet. Si uero corruptum est: nihil commodius est: quam id / qua uia primū expelli potest: eiicere. Itaq ubi amari ructus cum dolore & grauitate præcordiorum sunt: adhunc protinus confugiendum est. Item prodest ei / cui pectus æstuat: & frequens saliua / uel nausea est: aut cui sonant aures: aut madent oculi: aut os amarum est. Similiter que ei / qui uel cælum / uel locum mutat: iisq / quibus: si per plures dies non uomuerunt: dolor præcordia infestat. Neque ignoro inter hæc præcipi quietem. quæ non semper contingere potest agendi necessitatem habentibus. nec in omnibus idem facit. Itaque istud luxuriæ causa fieri non oportere confiteor. Interdum ualitudinis causa recte fieri experimentis credo. Commoneo tamen nequis / qui ualere & senescere uolet / hoc quotidianum habeat. Qui uomere post cibum uolet: si exfacili facit: aquam tantum tepidam ante debet assumere. si difficilius: aquæ / uel salis / uel mellis paulum adiicere. At qui mane uomiturus est: ante bibere mulsum / uel isopum: aut esse radiculam debet. deīde aquam tepidam / ut supra scriptum est / bibere. Cætera quæ antiqui medici præceperunt / stomachum ōnia infestant. Post uomitum / si stomachus infirmus est: paulū cibi / sed huius idonei: gustandum: & aquæ frigidæ cyathi tres bibēdi sūt. Si autē uomitus fauces exasperauit: qui uomuit / si mane id fecit: ambulare debet: tum ungi: deinde coenare. Si post coenam / postero die lauari / & in balneo sudare. hic proximus cibus / mediocris utilior est: is que esse debet cum pa

ne hesterno: uino austero meraco/ & carne assa/ cibis que om nibus quam siccissimis. Qui uomere bis in mense uult: melius consulet/ si biduo continuarit/ quam si post quintum decimum diem uomuerit: nisi hæc mora grauitatem pectori faciet. Deiectio autem medicamento quoque petenda est: ubi uenter suppressus parum reddit: ex eo que inflammationes: caligines: capitis dolores: alia que superioris partis mala increscunt. quid enim inter hæc adiuuare possunt quies & inedia quæ per illas maxime eueniunt? Qui eiicere uolet/ primum cibis uinis que utetur his/ quæ hoc praestant. Dehinc si parum illa proficient: aloen sumat. Sed purgationes quoque ut interdum necessariæ sunt: sic ubi frequentes sunt/ periculum afferunt. Assuescit.n. non ali corpus: & ob hoc infirmum erit: cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit. Calefacit autem unctio: aqua salsa: magis que si calida est: omnia salsa: amara: carnosa: si post cibum est balneum: uinum austerum. Refrigerat in ieiunio & balneum & somnus: nisi nimis longus est & omnia acida: aqua quam frigidissima: oleum si aquae misceatur. Humidum autem corpus efficit labor maior quam ex cōsuetudine: freq̄uēs balneum: cibus plenior: multa potio: post hæc ambulatio & uigilia. Per se quoque ambulatio multa & uehemens et matutina exercitatio et non protinus cibus adiectus: ea genera escæ/ quæ ueniunt ex locis frigidis et pluuiis & irriguis. Contra siccat modica exercitatio: fames: unctio sine aqua: calor: sol modicus: frigida aqua: cibus exercitationi statim subiectus: et is ipse ex siccis et aestuosis locis ueniens. Aluum astrīgit labor: sedile: creta figularis corpori illita: cibus imminutus: et is ipse semel die assumptus ab eo qui bis solet: exigua potio: neq; adhibita nisi cum cibi quis, quantum assūpturus est cepit: post cibum quies. Contra soluit aucta ambulatio atq; esca: post motus qui post cibum est: subinde potiones cibo immixtæ. Illud quoque scire oportet: quod uentrem uomitus solutum comprimit: compressum soluit. Item que comprimit is uomitus/ qui statim post cibum est: soluit is qui tarde superuenit. Quod ad

ætates uero pertinet: inediam facillime sustinent mediae aeta Aetates
tes. minus iuuenes: minime pueri & senectute confecti. Quo
minus fert facile quisq; eo sæpius debet cibum assumere. ma
ximeq; eo eget qui increscit. Calida lauatio & pueris & seni Calida lauatio
bus apta est. Vinum dilutius pueris: senibus meracius. neutri Vinum.
ætati quæ inflationes mouent. Iuuenũ minus quae assumant
& quomodo curentur: interest. Quibus iuuenibus fluxit aluus Aluus
plerunq; in senectute contrahitur. Quibus in adolescentia fu
it astricta: sæpius in senectute soluitur. Melior est autẽ in iuue
ne fusior: in sene astrictior. Tempus quoq; anni considera
re oportet. Hyeme plus esse conuenit: minus. sed meracius bi Hyems
bere: multo pane uti: carne potius elixa: modice oleribus: se
mel die cibum capere / nisi si nimis uenter astrictus est. Si
prandet aliquis: utilius est exiguum aliquid & ipsum siccum
sine carne / sine potione sumere. Eo tempore anni calidis om
nibus potius utendum est: uel calorem mouentibus. Venus tũ Venus
non aeque perniciosa est. At uere paulum cibo demendum: ad Ver
iiciendumq; potioni: sed dilutius tamen bibendum est: ma
gis carne utendum / magis oleribus: transeundum paulatim ad
assa ab elixis. Venus eo tempore anni tutissima est. Aesta Venus
te uero potione & cibo corpus saepius eget. Ideo prandere Aestas
quoque commodum est. Eo tempore aptissima sunt & caro &
olus: potio quam dilutissima: ut & sitim tollat / nec corpus in
cendat. frigida lauatio: caro assa: frigidi cibi / uel qui refrige
rent. Vt saepius autem cibo utendum / sic exiguo est. Per au Autumnus
tumnum propter caeli uarietatem periculum maximum est.
Itaque neque sine ueste / neque sine calciamentis prodire opor
tet: praecipue que diebus frigidioribus: neque sub dio noc
te dormire: aut certe bene operiri. Cibo uero iam paulo ple
niore uti licet: minus / sed meracius bibere. Poma nocere qui Poma
dam putant: quae immodice toto die plerunq; sic assumuntur
nequid ex densiore cibo remittatur Ita non hæc sed consuma
tio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamen minus q̃ in his

noxae est. Sed his uti non saepius quam alio cibo conuenit. Denique aliquid densiori cibo cum hic accedit, necessarium est demi. Neque aestate uero neque autumno utilis uenus est. Tolerabilior tamen per autumnum: aestate in totum si fieri potest abstinendum.

DE iis qui aliqua parte corporis laborant: & primum de iis quibus caput infirmum est CAPVT. IIII.

PRoximum est ut de iis dicam: qui partes aliquas corporis imbecillas habent. Cui caput infirmum est: is si bene concoxerit: leniter perfricare id mane manibus suis debet. nunquam id si fieri potest, ueste uelare: aut ad cutem tonderi. utileque lunam uitare, maximeque ante ipsum lunae solisque concursum: sed nusquam post cibum progredi. Si cui capilli sunt, eos quotidie pectere: multum ambulare. sed si licet neque sub tecto neque in sole. Vbique autem uitare solis ardorem: maximeque post cibum & uinum: potius ungi, quam lauari: nunquam ad flammam ungi interdum ad prunam si in balneum uenit sub ueste primum paulum in tepidario insudare: ibi ungi: tum transire in calidarium. ubi sudabit: in solium non descendere: sed multa calida aqua per caput se totum perfundere: tum tepida deinde frigida. diutiusque ea caput quam caeteras partes perfundere deinde id aliquandiu perfricare: nouissime detergere & ungere. Capiti nihil aeque prodest atque aqua frigida. Itaque is cui hoc infirmum est per aestatem id bene largo canali quotidie debet aliquandiu subiicere. Semper autem etiam si sine balneo unctus est. neque totum corpus refrigerare sustinet. caput tamen aqua frigida perfundere. Sed cum caeteras partes attingi nolit demittere id ne ad ceruices aqua descendat: eamque ne quid oculis aliis ue partibus noceat defluentem subinde manibus ad os regerere. huic quoque modicus cibus necessarius est qui facile concoquat. isque si ieiunio caput laeditur assumendus etiam medio die est. Si non laeditur semel potius. bibere huic assidue

uinum dilutum / leue / quam aquam magis expedit : ut cum caput grauius esse coeperit : sit quo confugiat. ei que ex toto neque uinum / neq; aqua semper utilia sunt. medicamentum utrunque est / cum inuicem assumitur. Scribere : legere : uoce contendere huic opus nō est utiq; post coenam : postquā nec cogitatio quidem ei satis tuta est : maxime tamen uomitus alienus est.

DE IIS qui lippitudine : grauedine : destillatione : tonsillis q; laborant. CAPVT. V.

NEq; uero iis solis / quos capitis imbecillitas torquet usus aquæ frigidæ prodest : sed iis etiam / quos assidue lippitudines : grauedines : destillationes : tonsillæ que male habent. His autem non caput tantum quotidie perfundendum est : sed os quoque multa frigida aqua fouendum est. Præcipue que omnibus / quibus hoc utile auxilium est : eo utendum est ubi grauius caelum austri reddiderunt. Cum que omnibus in utilis sit post cibum aut contentio / aut agitatio animi : tum iis præcipue / qui uel capitis uel arteriæ dolores habere consuerunt : uel quoslibet alios oris affectus. Vitari etiam grauedines / destillationes que possunt : si quam minime eum / qui his oportunus est / aerem : uel loca aquas que mutet. si caput in sole protegit / ne incendatur : ne ue subitum ex repentino nubilo frigus id moueat. Si post concoctionem ieiunus caput radit. Si post cibum neq; legit / neque scribit

Contentio aut aī agitatio post c

AD SOLVTAM ALVVM REMEDIA. CAPVT. VI.

QVem uero frequenter cita aluus exercet : huic opus est pila / similibus que superiores partes exercere : dum ieiunus est ambulare : uitare solis nimium ardorem : continua balneā : ungi citra sudorem : non uti cibis uariis / minime que inrulentis / aut leguminibus : oleribus ue iis / quae

Cita aluus

celeriter descendunt: omnia denique fugere / quæ tarde conco quuntur. Venatio: duri q; pisces: & ex domesticis animalibus assa caro maxime iuuant. Nunquam uinum salsum bibere expedit: ne tenue quidem aut dulce: sed austerum & plenius: neq; id ipsum per uetus. Si mulso uti uolet: id ex decocto melle faciendum est. Si frigidae potiones uentrem eius non turbant: his utendum potissimum est. Siquid offensae incoena sensit: uomere debet: id que postero quoq; die facere. tertio modici ponderis panem ex uino esse / adiecta uua / uel olea / uel ex defruto / similibusq; aliis. deinde ad consuetudinem redire. Semper autem post cibum conquiescere: ac neq; itendere animum: neq; ambulatione quamuis leui dimoueri.

REMEDIA AD COLI DOLOREM. CAPVT. VII.

AT si laxius intestinum dolere consueuit: quod colum nominant: cum id nihil nisi genus inflationis sit: id agendum ē: ut concoquat aliquis: ut lectione & aliis generibus exerceatur: utatur balneo calido: cibis quoq; & potionibus calidis: deniq; omnimodo frigus euitet. item dulcia omnia / leguminaque & quicquid inflare consueuit.

QVAE agenda sint stomacho laborantibus. CAPVT. VIII

SIquis uero stomacho laborat: legere clare debet: post lectionem ambulare: tum pila / uel armis / alio ue quo genere: quo superior pars mouetur / exerceri. Non aquam / sed uinum calidum bibere ieiunus. Tum cibum bis die assumere: sic tamē ut facile concoquat: Vti uino tenui & austero: & post cibum frigidis potionibus potius. Stomachū autem infirmū indicāt: pallor: macies: præcordiorum dolor: nausea & nolentium uomitus: in ieiuno dolor capitis. Quæ in quo non sunt / is firmi stomachi est. Neq; credendum utiq; nostris est: qui cum in aduersa ualitudine uinum aut frigidam aquam concupierunt: de

liviarum patrocinium in accusationem nonmerentis sto machi habent. At qui tarde concoquunt: & quorum ideo præcordia inflantur: qui ue propter ardorem aliquem noctu sitire consue runt: anteq̃ conquiescant / duos tres ue cyathos per tenuem fi stulam bibant. Prodest etiam aduersus tardam concoctionem clare legere: deinde ambulare: tum uel ũgi / uel lauari assidue: uinum frigidum bibere / & post cibum magnam potionem: sed ut supra dixi per siphonem. deinde omnes potiones aqua frigi da includere. Cui uero cibus acescit: is ante eum bibere aquam egelidam debet & uomere. At is cui ex hoc frequens deiectio incidit: quotiens aluus ei constiterit: frigida potione potissi mum utatur.

QVID OBSERVANDVM SIT DOLORE NERVO RVM LABORANTIBVS. CAPVT. VIIII.

SIcui uero dolere nerui solent: quod in podagra / chiragra ue esse consueuit: huic quantum fieri potest / exercendum id est: quod affectum est: obiiciendumq; labori & frigori: nisi cum dolor increuit. Sub dio quies optima est. Venus semper inimica est. Concoctio / sicuti in omnibus corporis affectibus; necessaria est. Cruditas enim id maxime lædit: et quotiens of fensum corpus est / uitiosa pars maxime sentit. Vt concoctio autem õnibus uitiis occurrit: sic rursus aliis frigus / aliis calor. Quæ sequi quisq; pro habitu corporis sui debet. Frigus inimi cum est seni: tenui: uulneri: præcordiis: intestinis: uesicæ: auri bus: coxis: scapulis: naturalibus: ossibus: dentibus: neruis: uul uæ: cerebro. Idem summam cutem facit pallidam: aridam: du ram: nigram. Ex hoc horrores / tremores que nascuntur. At p dest iuuenibus et omnibus plenis. erectior que mens est et me lius concoquitur ubi frigus quidem est: sed cauetur. Aqua ue ro frigida infusa præter quam capiti etiã stomacho prodest. Item articulis / doloribusq;: qui sunt sine ulceribus. item rubi cundis nimis hominibus: si dolore uacant. Calor autem adiu

uat omnia / quæ frigus infestat . item lippientes / si nec dolor / nec lacrimæ sunt . Neruos quoq; / qui contrahuntur præcipueq; ea ulcera : quæ ex frigore sunt . Idem corporis colorem bonum facit : urina m mouet . Si nimius est : corpus effoeminat : neruos emollit : stomachum soluit . Minime uero aut fr gus / aut calor tuta sunt : ubi subita insuetis sunt . Nam frigus lateris dolores / aliaq; uitia . frigida aqua strumas excitat . Calor concoctionē prohibet : somnum aufert : sudorem digerit : obnoxium morbis pestilentibus corpus efficit .

OBSERVATIO IN PESTILENTIA . CAPVT . X .

E St etiam obseruatio necessaria : qua quis in pestilentia uta tur adhuc integer : cum tamen securus esse non possit . Tum igitur oportet peregrinari : nauigare . Vbi id non licet : gestari : ambulare sub dio ante æstum leniter : eodem q; modo ungi : & ut supra comprehensum est : uitare fatigationem : cru ditatem : frigus : calorem : libidinem . multoq; magis se contine re siqua grauitas in corpore est . tum neq; mane surgendum : ne que pedibus nudis ambulandum est . minime que post cibum a ut balneum . neq; ieiuno neq; coenato uomendum est . Neq; mo uenda aluus : atq; etiam si per se mota est : comprimenda est . Abstinendum potius si plenius corpus est . Item que uitandum balneum : sudor : meridianus somnus utiq; / si cibus quoq; ante cessit : qui tamen semel die tunc commodius assumitur : insuper etiam modicus / ne cruditatem moueat . Alternis diebus inuicē modo aqua / modo uinum bibendnm est . Quibus seruatis ex re liqua uictus consuetudine q̄ minimum mutari debet . Cum uero hæc in omni pestilentia facienda sint : tum in ea maxime / quā austri excitarint . Atq; etiam peregrinantibus eadem necessari a sunt : ubi graui tempore anni discesserunt ex suis sedibus : uel ubi in graues regiones uenerunt . Ac si cætera res aliqua prohi bebit : utiq; abstinere debebit . Atq; ita ab uino ad aquam : ab hac ad uinum eo qui supra positus est modo transitus ei esse .

CORNELII CELSI DE MEDICINA. LIBER. II.

I Nstantis autem aduersæ ualitudinis signa cõplura sunt. In quibus explicandis non dubitabo auctoritate antiquorum uirorum uti maxime que Hippocratis: cum recentiores quoqꝫ medici/q̄uis quædam incurationibus mutarint: tamen hæc illum optime præsagisse fateantur. Sed antequam dico q̄bus præcedentibus morborum timor subsit: non alienum uidetur exponere. quæ tempora anni: quæ tempestatum genera. quæ partes ætatis: qualia corpora maxime tuta/uel periculis oportuna sint. quod genus aduersæ ualitudinis in quoque timeri maxime possit. Nõ quo non omni tempore in õni tempestatum genere omnis aetatis: omnis habitus hominum per omnia genera morborum & aegrotent & moriantur: sed quo frequentius tamen quaedā eueniant. Ideoque utile est scire unum quenque q̄d & quando maxime caueat.

Quae anni tempora: quae tempestatum genera: quae partes aetatis: qualia corpora uel tuta uel morbis oportuna sunt: & quod ualitudinis genus inquoque timeri possit. CAPVT. I

I gitur saluberrimum uer est: p̄xima deinde ab hoc hyems periculosior æstas. Autumnus longe periculosissimus. Ex tempestatibus uero optime æquales sunt/siue frigidæ siue calidæ. pessime quæ uariant maxime. Quo fit ut autumnus plurimos opprimat. nam fere meridianis temporibus calor: nocturnis atqꝫ matutinis/simulqꝫ etiam uespertinus frigus ē. Corpus uero & æstate & subinde meridianis caloribus relaxatum/subito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maxime fit: sic quandocunqꝫ euenit noxium est. Vbi æqualitas autem est: tamen saluberrimi sunt sereni dies. meliores pluuii/quam tantum nebulosi aut nubili: optimiqꝫ hyeme/qui omni uento

uento uacant; æstate quibus fauonii perflant. Si genus aliud uentorum est: salubriores septentrionalesq̃ subsolani uel austri sunt. Sic tamen ut hec interdum regionum sorte mutentur. Nam fere uentus ubiq; amediterraneis regionibus ueniens salubris a mari grauis est. Neq; solum in bono tempestatum habitu certior ualitudo est: sed priores morbi quoq; siqui inciderunt / leuiores sunt & promptius finiuntur. Pessimum ergo caelum est quod ægrũ fecit; adeo ut in id quoq; genus quod natura peius est inhoc statu. salubris mutatio sit. At ætas media tutissima est: quæ neq; iuuentæ calore / neq; senectutis frigore infestatur. Longis morbis senectus: acutis adolescentia magis patet. Corpus autem habilissimum quadratum est: neq; gracile: neq; obesum. Nam longa statura ut iniuuenta decora est: sic matura senectute conficitur. Gracile corpus / infirmum: obesum / hebes est. Vere tamen maxime quæcunq; humoris motu nouantur in metu esse consuerunt. Ergo tum lippitudines: pustulae: profusio sanguinis: abscessus corporis / quæ apostemata græci nominant: bilisatra / quã melancholiam appellant: isania: morbus comitialis: angina: grauedines: destillationes oriri solent. Ii quoq; morbi / qui in articulis / neruisq; modo urgent / modo quiescunt: tum maxime & incohoantur & repetunt. At æstas non quidem uacat plerisq; ab his morbis: sed adiicit febres / uel continuas uel ardentes uel tertianas: uomitus: alui deiectiones: auricularum dolores: ulcera oris: cancros & in cæteris quidem partibus / sed maxime obscenis: & quicquid sudore hominem resoluit. Vix quicquam ex his in autumnum non incidit: sed oriuntur eo quoq; tempore febres incertæ: lienis dolor: aqua inter cutem tabes quã græci phthisin nominant: urinae difficultas: quam stranguriam appellant tenuioris intestini morbus: quem ileon nominant. Fit item lenitas intestinorum: quæ lienteria uocatur. coxæ dolores: morbi comitiales. Idem que tempus & diutinis malis fatigatos & ab æstate tantum proxima pressos interimit: & aliis nouis morbis conficit: & quosdam longissimis implicat: maximeq;

quartanis: quæ per hyemem quoq; exerceant. Neque aliud magis tempus pestilentiæ patet: cuiuscunque ea generis est: quanuis uariis rationibus nocet. Hyems autem capitis dolores: tussim: & quicquid in faucibus/in lateribus/in uisceribus mali cō trahitur: irritat. Ex tempestatibus aquilo tussim mouet: fauces exasperat: uentrem astringit: urinam supprimit: horrores excitat: item dolores lateris & pectoris. Sanum tamen corpus spissat & mobilius atq; expeditius reddit. Auster aures hebetat: sensus tardat: capitis dolores mouet: aluum soluit: totum corpus efficit hebes/humidum/languidum. Cæteri uenti quo uel huic uel illi propiores sunt: eo magis uicinos his/illis ue affectus faciunt. Deniq; omnis calor/ & iecur & lienem inflammat: mentem hebetat: ut anima deficiat: ut sanguis prorumpat: efficit. Frigus modo neruorum distentionem: modo rigorem infert. illud spasmus: hoc tasmus græce nominatur: nigritiem in ulceribus: horrorem in febribus excitat. In siccitatibus acutæ febres: lippitudines: tormina: urinæ difficultas: articulorum dolores oriuntur. Per imbres longæ febres: alui deiectiones: angina: cancri: morbi comitiales: resolutio neruorum: quam paralysin græci nominant. Neq; solum interest quales dies sint: sed etiam quales ante præcesserint. Si hyems sicca septentrionales uentos habuit: uer autem austros & pluuias exhibet: fere subeunt lippitudines: tormina: febres: maxime que in mollioribus corporibus: ideo que præcipue in mulieribus. Si uero austri/pluuiæ que hyemem occuparunt: uer autem frigidum & siccum est: grauidae quidem foeminae: quibus tum adest partus: abortu periclitantur. Hae uero quæ gignunt: imbecillos/uix que uitales edunt. Cæteros lippitudo arida: & si seniores sũt/grauedines atq; destillationes male habent. At si a prima hyeme austri ad ultimum uer continuarunt: laterum dolores & insania febricitantium: quam phrenesin appellant: quam celerrime rapiunt. Vbi primo calor a primo uere orsus æstatem quoque similem exhibet. necesse est multum sudorem in febribus subsequi. At si sicca æstas aquilones habuit: autumno uero im

bres / austriq́ꝫ sũt: tota hyeme / quae proxima est: tussis: destil latio: raucitas: in quibusdam etiam tabes oriuntur. Sin autem autumnus quoq́ꝫ aeq́ꝫ siccus hisdem aquilonibus perflatur: om nibus quidem mollioribus corporibus: inter quae muliebria es se proposui: secunda ualitudo contingit. Durioribus uero in stare possunt & aridæ lippitudines: & febres partim acutae / partim longæ: & ii morbi / qui exatra bile nascuntur. Quod ad ætates uero pertinet. pueri / proxime que his / uere optime ualent & æstate prima tutissimi sunt. Senes æstate & autumni prima parte. Iuuenes hyeme: qui que inter iuuentam senectutẽ que sunt. inimicior senibus hyems / æstas adolescentibus est. Tum siqua imbecillitas oritur: proximum est ut infantes / tene rosq́ꝫ adhuc pueros serpentia ulcera oris: quæ aphthas græci nominant: uomitus: nocturnae uigiliæ: aurium humor: circa umbilicum inflammationes exerceant. Proprie etiam dentien tium gingiuarum exulcerationes: distentiones neruorum: fe briculæ: alui deiectiones: maxime que caninis dentibus ori entibus / male habent. Quae pericula plenissimi cuiusque sunt: & cui maxime uenter astrictus est. At ubi ætas paulum processit: glandulæ & uertebrarum: quæ in spina sunt / aliquae inclinationes: strumæ: uerrucarum quædam genera dolentia (acrochordonas græci appellãt) & plura alia tubercula oriun tur. Incipiente uero iam pube ex hisdem multæ & lõgæ febres: sanguinis ex naribus cursus. Maxime que omnis pueritia pri mum circa quadragesimum diem: deinde septimo mense: tum septimo anno: postea circa pubertatem periclitatur. Siqua eti am genera morborum in infantem iciderunt: ac neq́ꝫ pubertate: neq́ꝫ primis coitibus: neque in foemina primis menstruis finita sunt: fere longa sunt. Sæpius tamen morbi pueriles / qui diuti us manserunt: terminantur. Adolescentia morbis acutis: item comitialibus: tabi que maxime obiecta est: fere que iuuenes sunt / qui sanguinem expuunt. Post hanc ætatem laterum & pul monis dolores: lethargus: colera: insania: sanguinis per quae dam etiam uelut ora uenarum (hæmorroidas græci appellãt)

profusio. In senectute spiritus & urinæ difficultas: grauedo articulorum & renum dolores: neruorum resolutiones. malus corporis habitus (cachesian græci appellant) nocturnæ uigiliæ: uitia longiora aurium/oculorum/etiam narium: præcipue que soluta aluus. quæ sequuntur hanc tormina/uel leuitas intestinorum: cæteraq; uentris fusi mala. Præter hæc graciles/tabes: deiectiones: destillationes: item uiscerum & laterum dolores fatigant. Obesi plerunq; acutis morbis & difficultate sperandi strangulantur: subito q; sæpe moriuntur. Quod in corpore tenuiore uix enenit.

DE SIGNIS aduersæ ualitudinis futuræ. CAPVT. II.

ANte aduersam autem ualitudinem/ut supra dixi/quædā notæ oriuntur: quarum omnium commune est. aliter se corpus habere atq; consueuit: neq; in peius tantum/sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis & speciosior & coloratior factus est: suspecta habere bona sua debet. Quæ quia neq; in eodem habitu subsistere/neq; ultra progredi possunt: fere retro quasi ruina quadam reuoluuntur. Peius tamen signum est ubi aliquis contra consuetudinem emacuit: & colorem decoremque amisit. quoniam in his quæ superant. est quod morbus demat. in his quæ desunt: non est quod ipsum morbū ferat. Præter hæc protinus timeri debet. si grauiora membra sunt. si crebra ulcera oriuntur. si corpus supra consuetudinem incaluit. si grauior somnus pressit. si tumultuosa somnia fuerunt. si sæpius expergiscitur aliquis quam assueuit: deinde iterum soporatur. si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinem insudat: maxime que circa pectus aut ceruices aut crura uel genua uel coxas. Item si marcet animus. si loqui & moueri piget. si corpus torquet. si dolor præcordiorum est: aut totius pectoris: aut in plurimis uenis capitis. si saliuae plenum est os. si oculi cum dolore uertuntur. si tempora astricta sunt. si membra in horrescunt. Si spiritus grauior est. Si circa frontem intentae uenae mouentur. Si frequentes obscitationes: Si genua quasi fatigata sunt: totum

ue corpus lassitudinem sentit. Ex quibus sæpe plura: nunquam non aliqua febrem antecedunt. Inprimis tamen illud conside randum est. Nunquid sæpius horum aliquid eueniat· ac neque ideo corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum: sine quarum notitia non facile quicq̄ infuturum præsagiri potest. Facile itaq; securus est in his ali quis: quæ sæpe sine periculo euasit. Ille sollicitari debet: cui hæc noua sunt: aut qui ista nunquam sine custodia sui tuta habuit.

QVAE bona inægrotantibus signa sint. CAPVT. III

VBi uero febris aliquem occupat: scire licet non periclitari si in latus aut dextrum/aut sinistrum: ut ipsi uisum est: cubat cruribus paulum reductis. qui fere sani quoque iacentis habitus est: Si facile conuertitur. Si noctu dormit. Si interdi u uigilat. si ex facili spirat· si non conflictatur. si circa umbi licum & pubem cutis plana est. si præcordia eius sine ullo sen su doloris æqualiter mollia inutraq; parte sunt. Quod si pau lo tumidiora sunt: sed tamen digitis cedunt & non dolent: hæc ualitudo/ut spatium aliquod habebit: sic tuta erit. Corpus quo que quod æqualiter molle & calidum est: quod que æqualiter totū insudat: & cuius febricula eo sudore finitur: securitatem pollicetur/quando iā ad sanitatem uenit corpus. Sternutamen tum etiam inter bona inditia est. Et cupiditas cibi uel aprimo seruata/uel etiam post fastidium orta. Neq; terrere debet ea febris/quæ eodem die finita est. ac ne ea quidem: quæ quāuis longiore tempore euanuit: tamen ante alteram accessionem ex toto quieuit: sic ut corpus integrum: quod ilicrines græci uo cāt: fieret. siquis autem incidit uomitus/mixtus esse & bile & pituita debet: & in urina subsidere album. leue. æquale: sic ut etiā siquæ quasi nubeculæ innatarint/ in unū deferātur. At uē ter ei q̄ apiclo tutus ē: reddit modo mollia figurata eodē fe re tepore/quo secūda ualitudie assueuit: mō cōueniētia iis quæ assumūtur. peior cita aluus est. sed ne hæc qdē terrere ptinus de

bet: si matutinis temporibus coacta magis est: aut si procedē te tempore paulatim contrahitur & ruffa est: neq foeditate o doris similem aluum sani hominis excedit. Ac lumbricos quo que aliquos sub fine morbi descendisse nihil nocet. Si inflam matio insuperioribus partibus dolorem / tumorem que fecit: bonum signum est. Sonus uentris inde ad inferiores partes e uolutus: magis que etiam si sine difficultate cum stercore ex cessit.

MALA SIGNA AEGROTANtium. CAPVT. IIII.

Contra grauis morbi periculum est: ubi supinus æger ia cet porrectis manibus & cruribus. Vbi residere uult in ip so acuti morbi impetu: præcipue que pulmōibus laborātibus. Vbi nocturna uigilia premitur / etiam si interdiu somnus acce dit. Exquo tamen peior est: qui inter quartam horam & noc tem / q̄ qui matutino tempore ad quartam. Pessimum tamen ē si somnus / neq noctu / neq interdiu accedit. Id enim fere sine continuo dolore esse non potest. Aeque uero signum malum est etiam somno ultra debitum urgeri; peius que quo magis se sopor interdiu / noctu que continuat. Mali etiam morbi testi monium est uehementer & crebro spirare: a sexto die coepisse inhorrescere: pus expuere: uix excreare: dolorem habere conti nuum: difficulter ferre morbum: iactare brachia & crura: sine uoluntate lacrimare: habere humorem glutinosum dentibus in haerentem: cutem circa umbilicum & pubem macram: præcor dia inflammata. dolentia. dura. tumida. intenta: magis que si hæc / dextra parte / quam sinistra sunt. periculosissimum ta men est / si uenæ quoq ibi uehementer agitantur. Mali etiam morbi signum est: nimis celeriter emacrescere: caput & pedes manusq calidas habere uētre & lateribus frigētibus. aut frigi das extremas partes acuto morbo urgēte: aut post sudorē in horrescere. aut post uomitum singultum esse. uel rubere ocu los. aut post cupiditatem cibi / post ue longas febres hunc fastidire: aut multum sudare: maxime que frigido sudore.

aut habere sudores non per totum corpus æquales: qui que fe brem non finiant: & eas febres / quæ quotidie tempore eodem reuertantur: quæ ue semper pares accessiones habeant: neq; ter tio quoq; die leuentur: quæ ue continuent / ue per accessiones increscant: per discessiones tantum molliantur. nec unq̄ inte grum corpusdimittant. Pessimum est si ne leuatur quidem fe bris / sed æque concitata continuat. Periculosum est etiam post arquatum morbū febrem oriri utiq; si præcordia dextra parte dura manserunt ac dolentibus his leua. Nulla acuta fe bris leuiter terrere nos debet. Neq; unq̄ in acuta febre / aut a somno non est terribilis neruorum distentio. Timere etiam ex somno mali morbi est. Item q; in prima febre protinus mē tem esse turbatam: membrum ue aliquod esse resolutum. Ex quo casu quanuis uita redditur: tamen id fere membrum debi litatur. Vomitus etiam periculosus est sincerae pituitæ uel bi lis: peior q; si uiridis aut niger est. At mala urina est in qua subsidūt subrubra aut liuida. deterior in qua quasi fila quædā tenuia atq; alba. pessima ex his si tanq̄ ex furfuribus factas nubeculas representat. Diluta quoq; atque alba uitiosa est: sed inphreneticis maxime. Aluus autem mala ē ex toto suppressa. Periculosa etiam quæ inter febres fluens conquiescere hominē in cubili non patitur: utiq; si quod descendit: est perliquidum aut albidum / aut pallidum / aut spumans. Præter hæc periculū ostendit id quod excernitur si est exiguum. glutinosum. leue: album / idem que subpallidum: uel si est aut liuidum aut bilio sum aut cruentum aut peioris odoris / quam ex consuetudine. Malum est etiam: quod post longas febres sincerum est.

DE SIGNIS LONGAE VALITVDINIS CAPVT QVINTVM .V.

POst hæc inditia notum est longum morbum fieri. Sic enim necesse est / nisi occidit. Neq; uitæalia spes inmalis magnis est: q̄ ut īpetū morbi trahendo aliquis effugiat: porri

gatur que in id tempus/quod curationi locum præstet. Proti nus tamen signa quædam sunt: exquibus colligere possumus morbum & si non interemerit/longius tamen tempus habiturū. Vbi frigidus sudor inter febres non acutas circa caput tātum & ceruices oritur. Aut ubi febre non quiescēte corpus insudat. Aut ubi corpus modo frigidum/modo calidum est: & color alius ex alio fit. Aut ubi quod inter febres aliqua parte abscessit: ad sanitatem non peruenit. Aut ubi æger pro spatio parū emacrescit. Item si urina modo liquida & pura est: modo habet quædam subsidentia leuia: atq; alba rubra ue sunt quæ in ea subsidunt. aut si quasdam quasi maculas representat. aut si bullulas excitat.

DE INDITIIS MORTIS CAPVT QVINTVM

SEd inter hæc quidem proposito metu spes tamen superest. Ad ultima uero tam uentum esse testantur/nares acutæ: collapsa tempora: oculi concaui: frigidæ/languidæ que aures & imis partibus leniter uersæ: cutis circa frontem dura & intēta: color aut niger/aut per pallidus. multo q; magis si ita hæc sunt: ut neq; uigilia præcesserit: neq; uentris resolutio: neq; inedia. Exquibus causis interdum hæc species oritur: sed uno die finitur. Itaq; diutius durans mortis index est. Si uero in morbo uetere iam triduo talis est: in propinquo mors est: magis que si præter hæc oculi quoq; lumen refugiunt & illacrimant. quæ q; in his alba esse debent: rubescunt: atq; in hisdem uenulæ pallent: pituita que in his innatans nouissime angulis inhærescit: alterq; ex his minor est: hiq; aut uehemēter subsederūt/ aut facti tumidiores sunt: perq; somnum palpebræ nō cōmittūtur: sed inter has ex albo oculorum aliquid apparet: neque id fluēs aluus expressit: eædē que palpebræ pallent: & idē pallor labra & nares decolorat. Eadem que labra & nares oculi que & palpebræ & supcilia: aliqua ue ex his peruertuntur: isq; pp̄ter imbecillitatem iā non audit/aut non uidet eadem: mors denūtiatur. Vbi ægri supini cubant: hisque genua contracta sunt.

Vbi is deorsum ad pedes sub inde delabitur. Vbi bracchia & crura nudat & inaequaliter dispergit: neq; his calor subest. Vbi hiat. Vbi assidue dormit. Vbi is qui mentis suæ non est: neq; id facere sanus solet: dentibus stridet. Vbi ulcus quod aut ante / aut inipso morbo natum est: aridum & aut pallidum aut liuidum factum est. Illa quoq; mortis inditia sunt: ũgues / digitiq; pallidi: frigidus spiritus: aut si manibus quis in febre & acuto morbo uel in sania / pulmonis ue dolore uel capitis / in ueste floccos legit: fimbrias ue diducit: uel in adiuncto pariete siqua minuta eminent: carpit. Dolores etiam circa coxas & inferiores partes orti si aduiscera transierunt subitoq; desierunt / mortem subesse testantur: magisq; si alia quoque signa accesserunt. Neq; is seruari potest / qui sine ullo timore febricitans subito strangulatur: aut deuorare saliuam suam non potest. Cui ue ineodem febris corporis que habitu ceruix conuertitur sic ut deuorare æque nihil possit. Aut cui simul & continua febris & ultima corporis infirmitas est. Aut cui febre non quiescente exterior pars friget: interior sic calet: ut etiam sitĩ faciat. Aut qui febre æque non quiescente / simul & delirio & spirandi difficultate uexatur. Aut qui epoto ueratro exceptus distentione neruorum est. Aut qui ebrius obmutuit. Is enim febre adiecta neruorum distentione cõsumitur: nisi aut febris accessit: aut eo tempore / quo ebrietas solui debet: loqui cepit. Mulier quoq; grauida acuto morbo facile consumitur: & is cui somnus dolorem auget: & cui protinus in recenti morbo bilis atra uel infra uel supra se ostendit: cui ue alterutrum modo se prompsit: cum iam longo morbo corpus eius esset extenuatũ & affectum: sputum etiã biliosum & purulentum. siue separati ista: s ue mixta proueniunt interitus periculum ostendunt. Ac si circa septimum diem tale esse coepit: proximum est ut is circa quartum decimum diem decedat: nisi alia signa meliora / peiora ue accesserint. Quæ quo leuiora grauiora ue sub secuta sunt: eo uel seriorem mortem / uel maturiorem denuntiant. Sudor quoq; frigidus in acuta febre pestiferus est. atq; in omni

morbo uomitus/qui uarius & multorum colorum est: præcipue que si malus in hoc odor est. Ac sanguinem quoque in febre uomuisse pestiferum est. Vrina uero rubra & tenuis in magna cruditate esse consueuit: & sæpe ante quam spatio maturescat hominem rapit. Itaq; si talis diutius permanet: periculum mortis ostendit. Pessima tamen est præcipueq; mortifera/ nigra. crassa. mali odoris. Atq; in uiris quidem & mulieribus talis deterrima est. In pueris uero quæ tenuis & diluta est. Aluus quoque uaria pestifera est: quæ strigmentum: sanguinem: bilē uiridem: aliquid modo diuersis temporibus/ modo simul: & in mixtura quadam/ discreta tamen repræsentat. Sed hæc quidem potest paulo diutius trahere. In præcipiti uero iam esse denūciat quæ liquida: eadem que uel nigra uel pallida uel pinguis est: utiq; si magna foeditas odoris accessit. Illud interrogari me posse ab aliquo scio. Si certa futuræ mortis inditia sunt: quomodo interdum deserti a medicis conualescant: quosdam que fama prodiderit in ipsis funeribus reuixisse. Quin etiam uir iure magni nominis Democritus'ne finitæ quidem uitæ satis certas notas esse proposuit. quibus medici credidissēt adeo illud non reliquit/ ut certa aliqua signa futuræ mortis essent. Aduersus quos ne dicam illud quidem: quod in uicino saepe quaedam notae positae non bonos sed imperitos medicos decipiunt: quod Asclepiades funeri obuius intellexit eum uiuere qui efferebatur: ne protinus crimē artis esset siquod professoris sit: illa tamen moderatius subiiciam. Coniecturalem artem esse medicinam: rationem q; cōiecturæ talem esse: ut cum sæpius aliquando responderit: interdum tamen fallat nos. Siquid itaq; uix in millesimo corpore aliquando decipit: id notam non habet: cum per innumerabiles homines respondeat. Id que non in iis tantum/ quæ pestifera sunt/ dico: sed in iis quoq;/ quæ salutaria. Siquidem etiam spes interdum frustratur & moritur aliquis: dequo medicus securus primo fuit. Quæ que medendi causa reperta sunt non nunquam in peius aliquid conuertunt. Neq; id euitare humana imbecillitas in tā

ta uarietate corporum potest. Sed est tamen medicinæ fides: quæ multo sæpius per que multo plures ægros prodest. Neque tamen ignorare oportet in acutis morbis fallaces magis notas esse & salutis & mortis.

DE NOTIS quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit. CAPVT. VII.

SEd cum proposuerim signa quæ in omni aduersa ualitudine communia esse consuerunt: ea quoq; transibo: ut quas aliquis i sigulis morborũ generibus habere possit notas id cé. Quædã autẽ sunt/quæ ãte febres: quædã quæ inter eas quid/aut intus sit/aut uenturum sit: ostendunt. Ante febres. si caput graue est: aut ex somno oculi caligant: aut frequentia sternutamenta sunt: circa caput aliquis pituitæ impetus timeri potest. Si sanguis aut calor abundat: proximum est ut aliqua parte profluuium sanguinis fiat. Si sine causa quis emacrescit/ ne in malum habitum corpus eius recidat/metus est. Si præcordia dolent: aut inflammatio grauis est: aut non toto die concocta fertur urina: cruditatem esse manifestum est. Quibus diu color sine morbo regio malus est: ii uel capitis doloribus conflictantur: uel terram edunt. Qui diu habent faciem pallidam & tumidam: aut capite/aut uisceribus/aut aluo laborant. Si in continua febre puero uenter nihil reddit: mutatur q; ei color: nec somnus accedit: ploratq; is assidue: metuenda neruorum distentio est. Frequens autem destillatio in corpore tenui/lõgoq; tabem timendam esse testatur. Vbi pluribus diebus non descendit aluus: docet aut subitam deiectionem/aut febriculã instare. Vbi pedes turgent: lõgæ deiectiones sunt. Vbi dolor in imo uentre & coxis est: aqua intercutem instat. Sed hoc morbi genus ab ilibus oriri solet. Idem propositum periculum est iis: quibus uoluntas desidendi est: uenter nihil reddit/nisi & ægre & durum. tumor in pedibus est: idemq; modo dextra/modo sinistra parte uentris inuicem oritur atq; finitur: sed a

iocinere id malum proficisci uidetur. Eiusdem morbi nota ē: Vbi circa umbilicum intestina torquentur (Strophon græci nominant) coxæq; dolores manent: ea que neq; tempore neque remediis soluuntur. Dolor autem articulorum pro ut in pedibus manibus ue aut alia qualibet parte sic est: ut eo loco nec ui contrahantur: aut si id membrum ex leui causa fatigatum atque frigido calido q; offenditur: podagram chiragram ue / uel eius articuli inquo id sentitur morbum futurum esse denūtiat. Quibus in pueritia sanguis ex naribus fluxit: dein fluere desiit: ii uel capitis doloribus conflictentur necesse est: uel in articulis aliquas exulcerationes graues habeant: uel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus foeminis menstrua non proueniunt: necesse est capitis acerbissimi dolores sint; uel quælibet alia pars morbo infestetur. Eademq; iis pericula sunt: quibus articulorum uitia dolores tumoresq; sine podraga similibusq; morbis oriuntur & desinunt. Vtiq; si sæpe tempora iisdem dolent: noctu que corpora insudant: si frons prurit: lippitudinis metus est. Si mulier a partu uehementes dolores habet: neque præter ea signa mala sunt: circa uigesimum diem aut sanguis p nares erumpet: aut ī inferioribus partibus aliquid abscedet. Quicunq; etiam dolorem ingentem circa tempora & frontem habebit: is alterutra ratione eum finiet: magis que si iuuenis erit / per sanguinis profusionem: si senior / per suppurationem. Febris autem quæ subito sine ratione sine bonis signis finita est: fere reuertitur. Cui fauces sangnine & inter diu & noctu replentur sic ut neque capitis dolores: neque præcordiorum : neque tussis: neque uomitus: neque febricula præcesserit; huius aut in naribus / aut in faucibus ulcus reperietur. Si mulieri ex inguine febricula orta est: neque causa apparet: ulcus iuulua est. Vrina autem crassa exqua quod desidet album est: significat circa articulos / aut circa uiscera dolorem metum que morbi esse. Eadem uiridis aut uiscerum dolorem tumorem que cum aliquo periculo subesse: aut certe corpus integrum non esse testatur. At si sanguis aut pus in urina est: uel uesica uel renes exul

cerati sunt. Si hæc crassa carunculas quasdam exiguas quasi capillos habet: aut si bullat & male olet & interdum quasi ha renam/interdum quasi sanguinem trahit: dolent autem coxæ: quæ que inter has super que pubem sunt: & accedunt frequen tes ructus: interdum uomitus biliosus: extremæ que partes fri gescunt: urinæ crebra cupiditas sed magna difficultas est: & quod inde excretum est aquæ simile uel ruffum uel pallidum est: paulum tamen in eo leuamenti est: aluus uero cum multo spiritu redditur: utiq; in renibus uitium est. Aut si paulatim destillat: uel si sanguis per hanc editur: & in eo quædam cru enta concreta sunt: id que ipsum cum difficultate redditur: & circa pubem inferiores partes dolent: in eadem uesica uitium est. Calculosi uero his inditiis cognoscuntur. Difficulter uri na redditur: paulatim que interdum etiam sine uolūtate destil lat. Eadem harenosa est: nō nunq̄ aut sanguis/aut cruentum/ aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eam que quidam promptius recti: quidam resupinati: maxime q; ii qui grandes calculos habent: quidam etiam inclinati reddunt: colem q; ex tendendo/dolorem leuant. Grauitatis quoq; cuiusdam in ea parte sensus est: atq; ea cursu omni q; motu augentur. Quidā etiam cum torquentur: pedes inter se subinde mutatis uicibus implicant. Foeminæ uero oras naturalium suorum manibus ad motis scabere crebro coguntur. Non nunquam si digitum ad mouerunt ubi uesicæ ceruicem is urget: calculum sentiunt. At qui spumantem sanguinem excreant: his in pulmone uitium est. Mulieri grauidæ sine modo fusa aluus elidere partum po test. Eidem si lac ex mammis profluit: imbecillum est quod in tus gerit. Duræ mammæ sanum illud esse testantur. Frequens singultus & præter consuetudinem continuus: iecur inflamma tum esse significat. Si tumores super ulcera subito esse desie runt: id que a tergo incidit: uel distentio neruorum: uel rigor timeri potest. At si a priore parte id euenit: uel lateris acutus dolor: uel insania expectanda est. Interdum etiam huiusmodi casum: quæ tutissima inter hæc est: profusio alui sequitur. Si

ora uenarum sanguinem solita fundere subito suppressa sunt: aut aqua inter cutem/aut tabes sequitur. Eadem tabes subit si in lateris dolore orta suppuratio intra quadraginta dies pur gari non potuit. At si longa tristitia cum longo timore & ui gilia est: atræ bilis morbus subest. Quibus sæpe exnaribus flu it sanguis: iis aut lienis tumet: aut capitis dolores sunt: quos sequitur ut quædam ante oculos tanquam imagines obuersen tur. At quibus magni lienes sunt: iis gingiuæ male sunt: & os olet: aut sanguis aliqua parte prorumpit. Quorum si nihil eue nit: necesse est incruribus mala ulcera & ex his nigrae cicatri ces fiant. Quibus causa doloris neq; sensus eius est: iis mens labat. Si in uentrem sanguis confluxit: ibi in pus uertitur. Si a coxis & ab inferioribus partibus dolor in pectus transit: neque ullum signum malum accessit: suppurationis eo loco periculum est. Quibus sine febre aliqua ex parte dolor aut prurigo cum rubore aut calore est: ibi aliquid supputat: Vrina quoq; quae in homine sano parum liquida ē: circa aures futuram aliquam suppurationem esse denunciat. Hæc uero cum sine febre quo que uel latentium uel futurarum rerum notas habeant: multo certiora sunt ubi febris accessit: atq; etiam aliorum morborū tum signa nascuntur. Ergo protinus insania timenda est/ ubi expeditior alicuius/ q̄ sani fuit sermo est: subita q; loquacitas orta est: & hæc ipsa solito audacior. aut ubi raro quis & uehe menter spirat: uenās q; concitatas habet præcordiis duris & tu mentibus. Oculorum quoque frequens motus: & in capitis do lore offusae oculis tenebræ: uel nullo dolore substante somnus ereptus: continuata que nocte & die uigilia: uel prostratum con tra consuetudinem corpus in uentrem sic ut ipsius alui dolor id non coegerit. Item robusto adhuc corpore insolitus dentiū stridor/ insaniæ signa sunt. Siquid etiam abscessit/ & anteq̄ suppuraret manente adhuc corpore insolita febre subsedit: pe riculum affert primum furoris/ deinde interitus. Auris quoq; dolor acutus cum febre continua uehementi que sæpe mentem turbat: & ex eo casu iuniores/ interdum intra septimum diem

morluntur: feniores tardius· quoniã neq; æque magnas febres experiuntur: neq; æque infaniunt. ita fustinent dum is affectus intus uerfatur. Suffufe quoq; fanguine mulieris mammae/furo rem uenturum effe teftantur. Quibus autem longae febres funt: iis aut abfceffus aliqui: aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre illiditur fpiritus: inftat iis neruo rum diftentio. Si angina fubito finita eft: i pulmonem id ma lum tranfit: id que fæpe intra feptimum diem occidit. Quod nifi incidat: fequitur ut aliqua parte fuppuret. Deinde poft al ui longam refolutionem/tormina: Poft hæc/inteftinorum le uitas oritur. Poft nimias deftillationes/tabes. poft lateris do lores/uitia pulmonum. poft hæc/infania. Poft magnos feruo res corporis/neruorum rigor aut diftentio. Vbi caput uulnera tum eft/delirium. Vbi uigilia torfit/neruorum diftentio. Vbi uehementer uenæ fuper ulcera mouentur/fanguinis pro fluuium erit. Suppuratio uero pluribus morbis excitatur. Nã fi longæ febres fine dolore/fine manifefta caufa remanent: in aliquam partem id malum incumbit: in iunioribus tamen. nam in fenioribus ex eiufmodi morbo quartana fere nafcitur. Ea dem fuppuratio fit/fi præcordia dura dolentia ante uigefimũ diem hominem nõ fuftulerunt: neq; fangu is exnaribus fluxit: maxime que in adolefcentibus. utiq; fi inter principia aut ocu lorum caligo/aut capitis dolores fuerunt: fed cum ĩferioribus partibus aliquid abfceffit. Aut fi precordia tumorem mollem habent. neq; habere intra fexaginta dies defínunt: hæret que per omne id tẽpus febris. Sed cum infuperioribus partibus fit abfceffus: ac fi inter ipfa ulcera non fuit/circa aures erumpit. Cum q; omnis longus tumor ad fuppurationem fere fpectet: magis eo tendit is/qui in præcordiis: q̃ is/qui infra eft. Si laffitudinis etiam fenfus in febre eft: uel in maxillis/uel in ar ticulis aliquid abfcedit. Interdum quoq; urina tenuis & cruda fic diu fertur/ut alia falutaria figna fint. Exquo eo cafu plerũ q; infra tranfuerfum feptum: quod diaphragma græci uocant: fit abfceffus. Dolor autem pulmonis fi neq; per fputa/neque

per cucurbitulas/neq; per sanguinis detractionem/ neque per uictus ratione finitus est: uomicas aliquas iterdũ excitat aut circa uigesimum diem/ aut circa quadragesimum / non nunq̃ etiam circa sexagesimum. numerabimus autem ab eo die/ quo primum febricitauit aliquis/ aut inhorruit/ aut grauitatem eius partis sensit. Sed hæ uomicæ modo a pulmone / modo a contraria parte nascuntur. Quod suppurat ab ea parte quam afficit / dolorem inflammationem que concitat ipsum calidius est: & si in partem sanam aliquis decubuit/ onerare eam expōdere aliquo uidetur. Omnis etiam suppuratio / quæ non dum oculis patet sic deprehendi potest. Si febris nō dimittit: eaq; interdiu leuior est: noctu increscit: multus sudor oritur: cupiditas tussiendi est & pene nihil in tussi excreatur: oculi caui sunt: malae rubent: uenæ sublingua inalbescunt: in manibus fiunt adunci ungues: digiti/ maximeq; summi/ pallent: in pedibus tumores sunt: spiritus difficilius trahitur: cibi fastidium est: pustulæ toto corpore oriuntur. Quod si protinus initio dolor & tussis fuit & spiritus difficultas: uomica uel ante uel circa uigesimum diem erumpet. Si serius ista coeperint: necesse est quidem increscant, sed quo minus cito affecerint / eo tardius soluentur. Solent etiam in graui morbo pedes cũ digitis unguibusq; nigrescere. Quod si non est mors consecuta & reliquum corpus inualuit: pedes tamen decidunt.

QVAE NOTAE in quoq; morbi genere uel spem uel pericula ostendant. CAPVT. VIII.

SEquitur ut in quoq; morbi genere ꝓprias notas explicẽ: quæ uel spẽ uel ꝑiculũ ostendāt. Ex uesica dolẽte si purulenta urina ꝓcessit: ĩq; ea leue & albũ subsedit: metum detrahit. In pulmonis morbo si sputo ipse leuatur dolor quãuis id purulentum est: tamen æger facile spirat: facile excreat: morbum ipsum non difficulter fert: potest ei secunda ualitudo contingere. Neq; inter initia terreri conuenit si protinus sputum mixtũ est ruffo quodã & sanguine/ dũmodo stati edatur.

Laterũ dolores suppuratione facta: deinde intra quadragesi mum diem purgata finiuntur. Si in iocinere uomica est & ex ea fertur pus purum & album: salus ei facilis. Id enim malum in tunica est. Ex suppurationibus uero eæ tolerabiles sũt: quæ in exteriorem partem feruntur & acuuntur. Et ex iis quae in tus procedunt: eæ leuiores/quæ contra se cutem non afficiunt: eamq́; & sine dolore esse & eiusdem coloris/ cuius reliquæ par tes sunt: sinunt esse. Pus quoq́; quacunq́; parte erumpit: si est leue album & unius coloris: sine ullo metu est: & quo effuso febris protinus conquieuit: desieruntq́; urgere cibi fastidium & potionis desiderium. siquando etiam suppuratio descendit in crura: sputumq́; eiusdem factum pro ruffo purulentum est: periculi minus est. At in tabe eius qui saluus futurus est: spu tum esse debet album/æquale totum/eiusdemq́; coloris sine pi tuita: eiq́; etiam simile esse oportet siquid in nares a capite de stillat. Longe optimum est febrem omnino non esse: secundũ est/tantulum esse: ut neque cibum impediat: neque crebram si tim faciat. Aluus in hac ualitudine ea tuta est: quæ quotidie coacta: ea que conuenientia iis quæ assumuntur reddit. Cor pus id quod minime tenue maxime que lati pectoris atque se tosi est: cuius que cartilago exigua & carnosa est. Super ta bem si mulieri quoque suppressa menstrua fuerunt & circa pec tus atque scapulas dolor mansit: subito que sanguis erupit: le uari morbus solet. Nam & tussis minuitur & sitis atque febri culæ desinunt. Sed iisdem fere nisi redit sanguis/uomica erũ pit. quæ quo cruentior/eo melior est. Aqua autem intercutem minime terribilis est: quæ nullo antecedente morbo coepit de inde quæ longo morbo superuenit. Vtiq́; si firma uiscera sũt. si spiritus facilis. si nullus dolor. si sine calore corpus est: æ qualiter que in extremis partibus macrum est. si uenter mol lis. si nulla tussis: nulla sitis. si lingua ne per somnum quidẽ inarescit. si cibi cupiditas est. si uenter medicamentis moue tur. si per se excernit mollia & figurata. si extenuatur. si uri na & uini mutatione & epotis aliquibus medicamẽtis mutatur.

Si corpus sine lassitudine est & morbum facile sustinet. Siqui dem in quo omnia hæc sunt: is ex toto tutus est: inquo plura ex his sunt: is in bona spe est. articulorum uero uitia ut poda grae chiragrae que si iuuenes tentarunt/neque callum induxe runt: solui possunt: maximeq; torminibus leuiuntur & exquo cunque modo uenter fluit. Item morbus comitialis ante puber tatem ortus non ægre finitur: & in quo abuna parte corporis uenientis accessionis sensus incipit. optimum est a manibus / pedibus ue initium fieri: deinde a lateribus: pessimum inter hæc a capite. atq; in his quoque ea maxime prosunt: quæ p de iectiones excernuntur. Ipsa autem deiectio sine ulla noxa est quæ sine febre est. si celeriter desinit: si contracto uentre nul lus motus eius sentitur: si extremam aluum spiritus sequitur. Acria tormina quidem periculosa non sunt/si sanguis & strig menta descendunt/dum febris cæteræq; accessiones huius mor bi absint. adeo ut etiam grauida mulier non solum reseruari possit: sed etiam partum reseruare. Prodestq; in hoc morbo si iam aetate aliquis processit. Contra intestinorum leuitas facilius a teneris aetatibus depellitur; utique si ferri urina & a li cibo corpus incipit. Eadem aetas prodest & in coxae dolo re & humerorum & in omni resolutione neruorum. Ex quibus coxa si sine torpore est: si leuiter friget: quamuis magnos dolores habet: tamen & facile & mature sanatur. resolutum que membrum / si nihilominus aliter fieri sanum pote.t. oris resolutio etiam aluo cita finitur. Omnis que deiectio lip pienti prodest. At uarix ortus: uel per ora uenarum subita profusio sanguinis: uel tormina / insaniam tollunt. Hu merorum dolores / qui ad scapulas uel manus tendunt/ uo mitu atrae bilis soluuntur. Et quisquis dolor deorsum ten dit/sanabilior est. Singultus sternutamento finitur. Longas deiectiones supprimit uom tus. Mulier sanguinem uomens p fusis menstruis liberatur. Quæ menstruis nonpurgatur: si san guinem ex naribus fudit õni piculo uacat. Quæ locis laborat aut difficulter partũ edit sternutameto leuatur. aestiua quart

na fere breuis est cui calor & tremor est: saluti delirium est. Lienosis bono tormina sunt. Denique ipsa febris: quod maxime mirum uideri potest: saepe praesidio est. Nam & praecordiorum dolores: si sine inflammatione sunt: finit: & in iocineris dolore succurrit: & neruorũ distentionem rigoremque / si postea coepit: ex toto tollit. & ex difficultate urinae morbum tenuioris incestini ortum: si urinam per calorem mouet: leuat. At dolores capitis quibus oculorum caligo & rubor cum quadam frontis prurigine accedunt: sanguinis profusione uel tortuita uel etiam petita summouentur. Si capitis ac frontis dolores ex uento uel frigore aut aestu sunt: grauedine & sternutamentis finiuntur. Febrem autem ardentem: quam graeci causoden uocant: subitus horror ex oluit. Si in febre aures obtusae sunt: si sanguis e naribus fluxit: aut uenter resolutus est: illud malum desinit ex toto. Nihil plus aduersus surditatem quam biliosa aluus potest. Quibus in fistula urinae uti minuti abscessus: quos thinata graeci uocãt: esse coeperunt: iis ubi pus ea parte profluxit / sanitas redditur. ex quibus cum pleraque per se proueniant: scire licet inter ea quoque / quae ars adhibet / naturam plurimum posse. Contra si caput febre continenti dolet: neque quicquam reddit: malum atque mortiferum est: maximeq; id periculum est pueris a septimo anno ad quartum decimum. In pulmonis morbo si sputum primis diebus non fuit: deinde a septimo die coepit & ultra septimum mansit: periculosum est. Quantoque magis mixtos neque inter se diductos colores habet / tanto deterius. Et tamen nihil peius est quam sincerum id ledi / siue ruffum est / siue cruentum / siue album / siue glutinosum / siue pallidũ / siue spumans. nigrum tamen pessimum est. In eodem morbo periculosa sunt tussis: destillatio: etiam quod alias salutare habetur sternutamentum. Periculosissimumque est si haec secuta subita deiectio est. Fere uero quae in pulmonis / eadem in lateris doloribus et mitiora signa & asperiora esse cõsuerunt. Ex iocinere si pus cruentum exit:

mortiferum est. At ex suppurationibus eæ pessimæ sunt: quae intus tendunt sic ut exteriorem quoque cutem decolorent. Ex iis deinde, quæ ĩ exteriorem partem prorumpit: quæ maxime, quæ q; planissime sunt. Quod si ne rupta quidem uomica uel pure extrinsecus emisso febris quieuit: aut quanuis quieuerit, tamen repetit. item si sitis est: si cibi fastidium: si uenter liq dus: si pus est liuidum & pallidum: si nihil æger excreat, nisi pituitam spumantem: periculum certum est. Atque ex iis qui dem suppurationibus: quas pulmonum morbi concitarunt: fere senes moriuntur: ex cæteris iuniores. At in tabe sputum mi xtum, purulentum, febris assidua: quæ & cibi tempora eripit & siti affligit: in corpore tenui periculum subesse testatur. Si quis etiam in eo morbo diutius traxit: ubi capilli fluunt: ubi urina quædam araneis similia subsidentia ostedit: atq; in his odor foedus est: maxime que ubi post hæc orta deiectio est: protinus moritur. Vtiq; si tempus autumni est: quo fere qui cætera parte anni traxerunt: resoluuntur. Item pus expuisse in hoc morbo: deinde ex toto spuere desisse: mortiferum est. Solent etiam in adolescentibus ex eo morbo uomicæ, fistulæ que oriri: quæ non facile sanescunt: nisi si multa signa bonae ualitudinis subsecuta sunt. Ex reliquis uero minime facile sa nantur uirgines, aut eæ mulieres: quibus super tabem menstru a suppressa sunt. Cui uero sano subitus dolor capitis ortus ẽ: dein somnus oppressit sic ut stertat, neq; expergiscatur: intra septimum diem pereundum est: magis si eum aluus cita non antecesserit. Si palpebræ dormientis non coeunt. si album oculorum apparet. Quos tamen ita mors sequitur, si id ma lum non est febre discussum. At aqua intercutem si ex acu to morbo coepit, ad sanitatem raro perducitur. utique si con traria his quae supra posita sunt: subsequuntur. aeque in ea quoque tussis spem tollit. Item si sanguis sursum deorsumq; erupit: & aqua medium corpus impleuit. Quibusdã etiã ĩ hoc morbo tumores oriuntur: deinde desinunt: deĩde rursus assur gũt. Hi quidẽ tutiores sũt, q̃ q̃ supra cõprehẽsi sũt, si attẽdũtur

Sed fere fiducia secundæ ualitudinis opprimuntur. Illud iure aliquis mirabitur: quomodo quædam simul & affligunt nostra corpora & parte aliqua tueantur. Nam siue aqua intercutem quem impleuit: siue in magno abscessu multum puris coiit: simul id omne effudisse æque mortiferum est / ac siquis sani corporis uulnere factus exanguis est. Articuli uero qui sic dolēt ut super eos ex callo quædam tubercula innata sunt: nunquam liberantur. quæ que eorum uitia uel in senectute coeperunt / uel in senectutē ab adolescentia peruenerunt: ut aliquando leniri possunt: sic nunquam ex toto finiuntur. Morbus quoq; comitialis post annum quintum & uigesimum ortus ægre curatur: multo que egrius is qui post quadragesimum annum coepit: adeo ut in ea aetate aliquid in natura spei: uix quicqnam inmedicina sit. Ineodem morbo si simul totum corpus afficitur: neq; ante in partibus aliquis uenientis mali sensus est: sed homo ex improuiso concidit. cuiuscunq; is ætatis est: uix sanescit. Si uero aut mens læsa est: aut neruorum facta resolutio: medicinæ locus non est. Deiectionibus quoque si febris accessit: si inflammatio iocineris / aut præcordiorum / aut uentris: si immodica sitis: si longius tempus: si aluus uaria / si cum dolore est: etiam mortis periculum subest. maxime que si inter hæc / tormina uetera esse coeperunt. Is que morbus maxime pueros absumit usq; ad annum decimum. Cæteræ ætates facilius sustinent. Mulier quoq; grauida eiusmodi casu rapi potest: atq; etiam si ipsa conualuit: partum tamen perdit. Quin etiam tormina ab atra bile orsa mortifera sunt: aut si sub his extenuato iam corpore subito nigra aluus profluxit: aut intestinorum leuitas. Periculosior est: si frequens deiectio est. Si uenter omnibus horis & cum somno & sine hoc profluit. Si similiter noctu & interdiu. si quod excernitur aut crudum est / aut nigrum: & præter id etiam leue & mali odoris sit. si sitis urget. si post potiouem urina non redditur. quod euenit quia tunc liquor omnis non in uesicam: sed intestina descendit. si os exulceratur. si rubet facies & quasi maculis quibusdam colorum omniū

distinguitur. si uenter est quasi fermentatus: pinguis atq; ru
gosus. si & cibi cupiditas non est. Inter quæ cum euidens mors
sit: multo euiduntior est: si iam longum quoq; id uitium est:
maxime etiam si incorpore senili est. si uero intenuiore inte
stino morbus est: uomitus: singultus: neruorum distentio: deli
rium / mala sunt. At in morbo arquato durum fieri iecur per
nitiosissimum est. Quos lienis male habet si tormina preben
derunt: deinde in uersa sunt / uel in aquam intercutem / uel in te
stinorũ leuitatem: uix ulla medicina periculo subtrahit. Mor
bus intestini tenuioris / nisi resolutus est / intra septimum diem
occidit. Mulier ex partu si cum febre uehementibus etiam & as
siduis capitis doloribus premitur: in periculo mortis est. si do
lor atq; inflammatio est in iis partibus / quibus uiscera conti
nentur: frequenter spirare signum malum est. Si sine cau
sa longus dolor capitis est: & inceruices ac scapulas transit:
rursusq; in caput reuertitur: aut a capite adceruices scapulas q;
peruenit: perniciosus est: nisi uomicam aliquam excitauit sic /
ut pus excuſſiretur: aut nisi sanguis ex aliqua parte prorupit:
aut nisi in capite multa prurigo: toto ue corpore pustulæ ortæ
sunt. Aeque magnum malum est ubi torpor atq; prurigo perua
gantur modo per totum caput modo in parte: aut sensus alicu
ius ibi quasi frigoris est; eaq; adsummam quoque linguam per
ueniunt. Et cum in hisdem abscessibus auxilium sit: eo diffici
lior sanitas est / quo minus sæpe sub his malis illi subsequũtur.
In coxæ uero doloribus si uehemens torpor est: frigescit que
crus & coxa: aluus nisi coacta non reddit: id que quod excer
nitur mucosum est: iam que ætas eius hominis quadragesimum
annum excessit: is morbus erit longissimus: minime que annu
us: neq; finiri poterit / nisi aut uere aut autunno. Difficilis æq;
curatio est in eadem ætate ubi humerorum dolor / uel ad ma
nus peruenit / uel ad scapulas tendit: torporem que & dolorem
creat: neq; bilis uomitu leuatur. Quacunq; uero parte corpo
ris membrum aliquod resolutum est: si neq; mouetur & emacre
scit: in pristinum habitum non reuertitur: eo q; minus quo ne

tustius id uitium est: & quo magis in corpore senili est. Omnisque resolutioni neruorum ad medicinam non idonea tempora sunt hyems & autumnus. aliquid sperari potest uere & æstate. Isque morbus mediocris uix sanatur. uehemens sanari non potest. Omnis etiam dolor minus medicinæ patet / qui sursum procedit. Mulieri grauidæ / si subito mammæ emacruerunt: abortus periculum est. Quæ neque peperit / neque grauida est si lac habet: a menstruis defecta est. Quartana æstiua breuis: autumnalis fere longa est: maximeque quæ coepit hyeme apppinquante. si sanguis profluxit, deinde secuta est dementia cum distẽtione neruorum / periculum mortis est. Itemque si medicamentis purgatum & adhuc inanem neruorum distentio oppressit: aut si in magno dolore extremæ partes frigent. Neque is ad uitam redit: qui ex suspendio spumante ore detractus est. Aluus nigra sanguini atro similis repentina siue cum febre siue etiam sine hac est: pernisiosa est.

DE MORBORVM CVRATIONIBVS CAPVT VIIII

C c Ognitis inditiis / quæ nos uel spe consolentur / uel metu terreant: ad curationes morborum transeundum est. Ex his quædam communes sunt: quædam propriæ. cõmunes / quæ pluribus morbis opitulãtur. Propriae / quæ singulis. Ante de communibus dicam. Exquibus tamen quædam nõ ægros solũ: sed sanos quoque sustinent. quædam in aduersa tantum ualitudine adhibentur. Omne uero auxilium corporis / aut demit aliquam materiam: aut adiicit: aut euocat: aut reprimit: aut refrigerat: aut calefacit: simul que aut durat aut mollit. Quædam non uno modo tantum: sed etiam duobus inter se non contrariis adiuuant. Demitur materia / sanguinis detractione: cucurbitula: deiectione: uomitu: frictione: gestatione: omni que exercitatione: corporis abstinentia: sudore. De quibus protinus dicam.

De sanguinis detractione per uenas. CVPVT. VIIII.

Sanguinem incisa uena mitti nouum non est. Sed nullum pene morbum esse/inquo non mittatur/nouum est. Item mitti iunioribus & foeminis uterum non gerentibus/uetus est. In pueris uero idem expiri & in senioribus & in grauidis quoq mulieribus: uetus non est. siquidem antiqui primam ultimā q ætatem sustinere non posse hoc auxilii genus iudicabant: persuaserant que sibi mulierem grauidam/quæ ita curata esset abortum esse facturam. Postea uero usus ostendit nihil exhis esse perpetuum: alias que potius obseruationes adhibendas esse: ad quas dirigi curantis consilium debeat. Interest enim nō quae aetas sit: neque quid in corpore intus geratur: sed quæ uires sint. Ergo si iuuenis/imbecillus est: aut si mulier, quae grauida non est/parum ualet: male sanguis emittitur. emoritur enim uis si quae supererat hoc modo erepta est. at firmus puer & robustus senex & grauida mulier ualens/ tuto curantur. Maxime tamen in his medicus imperitus falli potest: quia fere minus roboris illis ætatibus subest. Mulieriq pragnāti pō curationem quoq uiribus opus est/ non tantum ad se sed etiā ad partum sustinendum. Non quicquid autem intentionem animi aut prudentiam exigit/protinus faciendum esse. cum precipua in hoc ars sit: quae non annos numeret/ neq conceptionem solam uideat: sed uires æstimet: & ex eo colligat. possit nec ne supesse quod uel puerum/uel senem uel in una muliere quod duo corpora simul sustineat. Interest enim inter ualens corpus & obesum: inter tenue & infirmum. Tenuioribus magis sanguis: plenioribus magis caro abundat. Facilius itaq illi detractionem eiusmodi sustinent: celeriusq ea si nimium est pinguis affligitur. Ideoq uis corporis melius ex uenis q̄ ex ipsa specie æstimatur. neq enim solum hæc consideranda sunt: sed etiam morbi genus quot sit. Vtrum supans an deficiens materia læserit· Corruptum corpus sit an integrum. Nam si ma

tertia uel deest. uel integra est istud alienum est. at si uel copia sui male habet/uel corrupta est: nullo modo melius succurritur. Ergo uehemens febris ubi rubet corpus / plene que uenæ tument, sanguinis detractionem requirit. Item uiscerum morbi neruorumq; resolutio & rigor & distentio: quicquid denique fauces difficultate spiritus strāgulat. quicquid subito supprimit uocem. quisquis intollerabilis dolor est: & quacunq; de causa ruptum aliquid intus atq; collisum est. Item malus corporis habitus: omnesq; acuti morbi: qui modo ut supra dixi non infirmitate sed onere nocent. fieri tamen potest / ut morbus quidem id desideret: corpus autem uix pati posse uideatur. Sed si nullum tamen apparet aliud auxilium: periturusq; sit qui laborat nisi temeraria quoq; uia fuerit adiutus. in hoc statu / boni medici est ostendere: quam nulla spes sine sanguinis detractione sit / faterique quantus in hac ipsa re metus sit. Et tum demum si exigetur: sanguinem mittere. De quo dubitari in eiusmodi re non oportet. Satius est. n. anceps auxilium experiri / quam nullum. Idq; maxime fieri debet ubi nerui resoluti sunt. Vbi subito aliquis obmutuit: ubi angina strangulatur ubi prioris febris accessio pene confecit: paremq; subsequi uerisimile est. neq; eandem uidentur sustinere ægri uires posse. Cum sit autem minime crudo sanguis mittendus: tamen ne id quidem perpetuum est. Neq; enim semper concoctionem res expectat ergo si ex superiore parte aliquis decidit. si cōtusus est. si ex aliquo subito casu sanguinem uomit: quanuis paulo ante sumpsit cibum: tamen protinus ei demenda materia est: ne si subsederit: corpus affligat. Idemq; etiam in aliis casibus repentinis / qui strangulabūt / dictum erit. At si morbi ratio patitur: tum demum nulla cruditatis suspitione remanente id fiet. Ideoq; ei rei uidetur aptissimus aduersæ ualitudinis dies secundus aut tertius. Sed ut aliquando etiam primo die sanguinem mittere necesse est: sic nonuquam utile post diem quartum est: cum iam spatio ipso materia & exhausta est & corpus corrumpit: ut detractio imbecillum id facere possit:

non possit integrum. Quod si uehemẽs febris urget: in ipso impetu eius sanguinem mittere: hominẽ iugulare est. Expectanda ergo remissio est. si non decrescit: sed crescere desiit: neq; speratur remissio: tunc quoq; quanuis peior / sola tamen occasio non omittenda est. Fere etiam ista medicina ubi necessaria est: in biduum diuidenda est. Satius est enim inprimum leuare ægrum: deinde perpurgare: quam simul õni ui effusa fortasse præcipitare. Quod si in cura quoque aquæ / quæ intercutem est ita respõdet: quanto magis necesse est in sanguine respondeat? Mitti uero is debet / si totius corporis causa fit: ex brachio. si partis alicuius: ex ea ipsa parte / aut certe q̃ proxima. quia non ubiq; mitti potest: sed in temporibus: in brachiis: iuxta talos. Neq; ignoro quosdã dicere quam longissime sanguinem inde / ubi lædit: esse mittendum. Sic enim auerti materiæ cursum: at illo modo in id ipsum quod grauat: euocari. Sed id falsum est. Proximũ enim locum primo exaruit. Ex ulterioribus autem eatenus sanguis sequitur: quatenus emittitur ubi is suppressus est: quia non trahitur / ne uenit quidem. Videtur tamen usus ipse docuisse: si caput fractum est: ex brachio potius sanguinem mittendum esse. Siquod in humero uitium est: ex altero brachio: credo quia si quid parum cesserit: oportuniores ex partes iniuriæ sunt: quæ iam male habent. Auertitur quoque interdum sanguis / ubi alia parte prorũpens: alia emittitur. Desinit enim fluere qua uolumus / inde obiectis quæ probibeant / alio dato itinere. Mittere autem sanguinem cum sit expeditissimum / usum habenti: tum ignaro difficillimum est. Iuncta enim est uena arteriis. his nerui. Ita si neruum scalpellus attigit: sequitur neruorum distentio: ea que hominem crudeliter consumit. At arteria incisa neq; coit / neq; sanescit: interdum etiam ut sanguis uehementer erumpat: efficit. Ipsius quoque uenæ / si forte praecisa est / capita comprimuntur: neq; sanguinem emittunt. At si timide scalpellus demittitur: summam cutem lacerat: neque uenam incidit. Non nunquam etiam ea

latet: neq; facile reperitur. Ita multe res id difficile, inscio faciunt, quod perito facillimum est. Incidenda ad medium uena est: ex qua cum sanguis erumpit / colorem eius habitum que oportet atendere. Nam si is crassus & niger est: uitiosus est: ideo que utiliter effunditur. Si rubet & pellucet: integer est. Ea que missio sanguinis adeo non prodest: ut etiam noceat. protinus que is supprimendus est. Sed id euenire non potest sub eo medico: qui scit ex quali corpore sanguis mittendus sit. Illud magis fieri solet: ut æque niger assidue ac primo die profluat. Quod quanuis ita est: tamen si iam satis fluxit: supprimendus est. Semper que ante finis faciendus est / q̃ anima deficiat. Deligandumq; brachium super imposito expresso ex aqua frigida penicillo: & postero die aduerso medio digito uena ferienda: ut recens coitus eius resoluatur: iterum que sanguinem fundat. Siue autem primo / siue secundo die sanguis / qui crassus & niger initio fluxerat & rubere & pellucere coepit: satis materiæ detractum est: atq; quod superest / sincerum est. Ideoq; protinus brachium deligandum: habendũ q; ita est / donec ualens cicatricula sit. quæ celerrime in uena confirmatur.

DE SANguinis detractione per cucurbitulas. CAPVT. XI

CVcurbitularum uero duo genera sunt: aeneum & corneum. Aenea altera patet: altera clausa est. Cornea altera parte æque patens; altera foramen habet exiguum. In aeneã linamentum ardens coniicitur: ac sic os eius corpori aptatur / imprimitur que: donec inhaereat. Cornea per se corpori imponitur: deinde ubi ea parte qua exiguum foramen est / ore spiritus adductus est: super que caera cauum id clausum est: æque inhaerescit. Vtraq; non ex his tantum materiæ generibus: sed etiam ex quolibet alio recte fit. Ac si cætera defecerunt: caliculus quoq; aut pultarius oris cõpressioris: ei rei cõmode aptatur. Vbi inhæsit: si concisa ãte scalpello cutis est

sanguinem extrabit. si integra est: spiritum. Ergo ubi materi a quæ intus est / laedit. illo modo. Vbi inflatio: hoc imponi solet. Vsus autem cucurbitulae praecipuus est: ubi non in to to corpore: sed in parte aliqua uitium est. quam exhauriri ad confirmandam ualitudinem satis est. Idq; ipsum testimonium est etiam scalpello sanguinem ubi membro succurritur ab ea potissimum parte quae iam laesa est: esse mittendum: quod nemo cucurbitulam diuersae parti imponit: nisi cum profusio nem sanguinis eo auertit: sed ei ipsi quae dolet quaeq; liberan da est. Opus etiam esse cucurbitula potest in morbis longis: quanuis etiam spa tium aliquod accessit / siue corrupta materi a / siue spiritu male habente. In acutis quoq; quibusdam si & leuari corpus debet: & ex uena sanguinem mitti uires non pa tiuntur. Idq; auxilium ut minus uehemens ita magis tutū. Ne q; unq̄ piculosum est etiam si inmedio febris impetu etiam si in cruditate adhibetur. Ideoq; ubi sanguinem mitti opus est: si incisa uena / praeceps piculum est: aut si in parte corporis e tiam uitium est: huc potius confugiendum est. Cum eo tamen ut sciamus: hic ut nullum piculum: ita leuius præsidium esse: nec posse uehementi malo / nisi æque uehemens auxilium succurrere.

DE DEIECTIONE CAPVT. XII.

DEiectionem autem antiqui uariis medicamentis / crebraq; alui ductione in ōnibus fere morbis moliebantur: dabāt q; aut nigrum ueratrum: aut filiculam: aut squamam æris: q̄ le pidochalcon graeci uocāt: aut lactucae marinae lac: cuius gut ta pani adiecta abunde purgat. aut lac uel asininum uel bubu lum uel caprinum: eiq; salis paulum adiiciebant: decoquebant q; id: & sublatis iis / quae coierant: quod quasi serum supere rat / bibere cogebant. Sed medicamenta stomachum fere laedunt. Ideo que omnibus catharticis aloe miscenda est. Aluus si uehementius fluit / aut sæpius ducitur: hominem infir mat. Ergo nūq̄ in aduersa ualitudine medicamentum eius rei

causa recte datur: nisi ubi is morbus sine febre est. Vt cum ueratrum nigrum/aut atra bile uexatis: aut cum tristitia insanientibus: aut iis quorum nerui, parte aliqua resoluti sunt: datur. At ubi febres sunt: satius est eius rei causa cibos potionesque assumere: qui simul et alant et uentrem molliant. Suntque ualitudinis genera: quibus ex lacte purgatio conuenit. Plerunque uero aluus potius ducenda est. quod ab Asclepiade quoque sic temperatum/ ut tamen seruatum sit: uideo plerunque sæculo nostro præteriri. Est autem ea moderatio/ quam is secutus uidetur/aptissima: ut neque sæpe ea medicina tentetur: et tamen semel: sumptum uel bis/non omittatur. Si caput graue est. si oculi caligant. si morbus maioris intestini est: quod græci colum nominant. si in imo uentre/ aut in coxa dolores sunt. si in stomachum quædam biliosa concurrunt: uel etiam pituita eo se/humor ue aliquis aquae similis confert. si spiritus difficilius redditur. si nihil per se uenter excernit. utique si iuxta quoque stercus est et intus remanet. aut si stercoris odorem nihil deiiciens æger ex spiritu suo sentit. aut si corruptum est quod excernitur. aut si prima inedia febrem non sustulit. aut si sanguinem mitti/cum opus sit/uires non patiuntur: tempus ue eius rei praeteriit. aut si multum ante morbū aliquis portauit. aut si is qui saepe uel sponte uel casu purgatus est/subito habet aluum suppressam. Seruanda uero illa sunt. ne ante diem tertium ducatur. ne ulla cruditate substante. ne incorpore īfirmo/diuq; inaduersa ualitudine exhausto: ne ue in eo/ cui satis aluus reddit quotidie: qui ue eam liquidam habebit. ne in ipso accessionis impetu. quia quod tum infusum est/aluo continetur: regestum que in caput multo grāuius periculum efficit. Pridie uero abstineri debet aeger: ut aptus tali curationi sit. Eodem die ante aliquot horas aquam calidam bibere: ut superiores eius partes madescant. tum iniicienda aluus est/ si leui medicina contenti sumus/ pura aqua: si paulo ualentiori/ mulsa: si leni ex aqua/ in qua foenum graecum uel ptisana uel malua decocta sit.

Si reprimendi causa/ex uerbenis. acris autem est marina aqua uel alia sale adiecto: atq3 utraq3 decocta commodior est. Acrior fit adiecto uel oleo uel nitro uel melle quoq3. Si acrior ē/ eo plus extrahit: sed minus facile sustinetur. Id quod infunditur/neq3 frigidum esse oportet/neq3 calidum: ne alterutro modo laedat. Cum infusum est/quantum fieri potest continere se in lectulo debet æger: nec primæ cupiditati deiectionis protinus cedere. Vbi necesse est tum demum desideret. Fereq3 eo modo dempta materia superioribus partibus leuatis morbum ipsum mollit. Cum uero quotiēs res coegit desidendo aliquis se exhausit: paulisper debet conquiescere: & ne uires deficiant: utiq3 eo die cibum assumere. qui plenior an exiguus sit dandus: ex ratione eius accessionis/quæ expectabitur/aut in metu non erit: æstimari oportebit.

DE VOMITV. CAPVT. XIII.

At uomitus ut in secunda quoq3 ualitudine sæpe necessarius biliosis est: sic etiam in iis morbis/quos bilis concitauit. Ergo ōnibus/qui ante febres horrore & tremore uexantur: omnibus/qui cholera laborāt: omnibus etiā cum quadam hilaritate insanientibus: & comitiali quoq3 morbo oppressis/ necessarius est. Sed si acutus morbus est/sicut in cholera: si febris est/ut inter horrores: aspioribus medicamentis opus nō est. sicut in deiectionibus quoq3 supra dictū est. satisq3 est ea uomitus causa sumi: quæ sanis quoq3 sumenda esse proposui. At ubi lōgi ualentes que morbi sine febre sūt: ut comitialis/aut insania: ueratro quoq3 albo utendum est. Id neq3 hyeme neq3 æstate recte datur: optime uere: tolerabiliter autūno. Quisquis daturus erit: id agere ante debet: ut accepturi corpus humidius sit. Illud scire oportet. ōne eiusmodi medicamentum/ quod potui datur: non sēper ægris pdesse: semp sanis nocere.

DE FRICTIONE CAPVT. XIIII.

DE frictione uero & gestatione adeo multa Asclepiades
tanquam inuentor eius posuit: quod in eo uolumine /
quod communium auxiliorũ scripsit: cum trium tantum face
ret mentionem: huius & equi & gestationis: tamen maxi
mam partem in hoc consumpserit. Oportet autem neque re
centiores uiros in his fraudare: quae uel reppererunt / uel rec
te secuti sunt. & tamen ea / quae apud antiquiores aliquos po
sita sunt: auctoribus suis reddere. Neque dubitari potest qn
latius quidem & dilucidius ubi & quomodo frictione uten
dum esset Asclepiades præceperit: nihil tamen reppererit:
quod non a uetustissimo auctore Hippocrate paucis uerbis cõ
prehensum sit. qui dixit. frictione si uehemens sit / durari
corpus: si lenis / molliri: si multa / minui: si modica / impleri.
Sequitur ergo ut tum utendum sit: cum aut astrĩgendum cor
pus sit / quod fluens est. aut molliendum / quod induruit. aut
digerendum in eo / quod copia nocet. aut alendum id / quod te
nue & infirmum est. Quas tamen species siquis curiosius æsti
met: quod iam ad medicum non pertinet: facile intelliget om
nes ex una causa pendere / quæ demit. Nam & astringitur ali
quid eo dempto / quod ĩterpositum ut id laxaretur: effecerat.
& mollitur eo detracto / quod duritiem creabat. & impletur
non ipsa frictione: sed eo cibo: qui postea usq; ad cutem dige
stione quadam relaxatam penetrat. Diuersarũ uero rerum in
modo causa est. Inter unctionem autem & frictionem multum
interest. Vngi enĩ leniterq; ptractari corpus etiam in acutis &
recentibus morbis oportet: in remissione tamen & ãte cibum.
Lõga uero frictione uti neq; in acutis morbis neq; increscenti
bus conuenit / præter q̃ cum phreneticis sõnus ea reqrit. Amat
autẽ hoc auxiliũ ualitudo lõga & iam a primo impetu inclina
ta. Neq; ignoro quosdam dicere õne auxilium necessarium es
se increscentibus morbis: non cum iam per se finiuntur. Quod
nõ ita se habet. Potest enĩ morbus etiã qui p se finem habitu
rus ẽ / citius tamen adhibito auxilio tolli. quod duabus decau
sis necessariũ ẽ: ut & q̃ primũ bona ualitudo cõtigat & ne mor

bus qui remanet / iterum quanuis leui de causa exasperetur. Potest enim morbus minus grauis esse quam fuerit: neq; ideo tamen solui: sed reliquiis quibusdam inhærere: quas admotum aliquod auxilium discutit. Sed ut leuata quoque aduersa ualitudine recte frictio adhibetur: sic nunq̄ adhibenda est febre increscente. Verum si fieri poterit cum ex toto corpus ea uacabit: minus certe cum ea remiserit. Eodem autem modo in tutis corporibus esse debet: ut cum infirmus aliquis implendus modo est in partibus: aut quia ipsius eius membri imbecillitas id requirit: aut quia alterius. Nam et capitis lōgos dolores ipsius frictio leuat. Non in impetu tamen doloris et mēbrum aliquod resolutum ipsius frictione confirmatur. Longe tamen sæpius aliud perfricandum est cum aliud dolet: maxime que cum a summis aut a mediis partibus corporis euocare materiam uolumus: ideoque extremas partes perfricamus. Neque audiendi sunt / qui numero finiunt quotiens aliquis p̄fricandus sit. Id enim ex uiribus hominis colligendum est. Et si is perinfirmus est: potest satis esse quinquagies. si robustior: potest ducenties esse faciendum. Inter utrunque deinde pro ut uires sunt. Quo fit ut etiam minus saepe in muliere / quam in uiro: minus saepe in puero uel sene / quam in iuuene manus dimouendae sint. Denique si certa membra perfricantur: multa ualenti que frictione opus est. Nam neque totum corpus infirmari cito per partem potest: & opus est q̄ plurimum materiæ digeri: siue id ipsū membrum: siue per id / aliud leuamus. At ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigit: breuior esse debet & lenior: ut tātummodo summam cutem emolliat: quo facilius capax ex recenti cibo nouae materiae fiat. In malis iam ægrum esse testatur: ubi exterior pars corporis friget: interior cum siti calet: ut supra posui. Sed tunc quoq; unicum in frictione præsidiū est. quæ si calorem in cutem euocauit: potest alicui medicinae locum facere.

DE GESTATIONE. CAPVT XIIIIJ.

G Estatio quoq; longis etiam & inclinatis morbis aptissima est. utilisq; est & iis corporibus: quæ iam ex toto febre carent; sed adhuc exerceri per se non possunt: & iis / quibus lentæ morborum reliquiæ remanent: neq; aliter e liduntur. Asclepiades etiam in recenti uehementiq; febre præcipue que ardente ad discutiendam eam gestatione dixit utendum esse. Sed id periculose fit: meliusque quiete eiusmodi impetus sustinetur. Siquis tamen experiri uolet: sic experiatur. si lingua non erit aspera: si nullus tumor: nulla durities: nullus dolor uisceribus / aut capiti / aut præcordiis suberit. Et ex toto nunquam gestari corpus dolens debet / siue id in toto / siue in parte est: nisi tamen solis neruis dolentibus. neq; unquam in recēti febre: sed in remissione eius. Genera autem gestationis plura sunt adhibenda: quæ sunt & prouiribus cuius que & pro opibus: ne aut imbecillum hominem nimis digerant: aut humili obsint. Gestationum lenissima est naui uel in portu uel in flumine: uehementior in alto mari naui uel lectica aut scanno: acrior uehiculo. Atq; hæc ipsa & intendi & leniri possunt. si nihil horum est: suspendi lectus debet & moueri. si ne id quidē est: at certe unipedi / lecti funiculus subiiciendus est: atq; ita lectus huc & illuc manu impellendus. Et leuia quidem genera exercitationis / infirmissimis conueniunt. Valentiora uero iis qui grauium morborum initia sic sentiunt: ut adhuc febre uacent. Quod & in tabe & in stomachi uitiis & cum aqua cutem subiit & interdum in morbo regio fit: Aut ubi quidam morbi: qualis comitialis: qualis insania est sine febre: quanuis diu manent. Inquibus affectibus ea quoque genera exercitationū necessaria sūt: quæ comprehendimus eo loco: quo quemadmodum sani / neque firmi homines se gererent: præcepimus.

DE ABSTINENTIA CAPVT. XVI.

a Bſtinentiæ uero duo genera ſunt. Alterum ubi nihil aſſumit æger. Alterum ubi non niſi quod oportet. Initia morborum primum famem ſitim que deſiderant: ipſi deinde morbi/moderatinoem: ut neque aliud quam expedit: neque eius ipſius nimium ſumatur. Neq; enim conuenit iuxta inediam protinus. ſatietatem eſſe. Quod ſi ſanis quoq; corporibus inutile eſt/ubi aliqua neceſſitas famem fecit: quanto inutilius. eſt in corpore etiam ægro? Neque ulla res magis adiuuat laborantem/q̃ tempeſtiua abſtinentia. Intemperantes homines apud nos ipſi cibi tempora curantibus dant. Rurſus alii tempora medicis pro dono remittunt: ſibi ipſis modum uendicant. Liberaliter agere ſe credunt qui cætera illorum arbitrio relinquunt: in genere cibi liberi ſunt: quaſi quæratur quid medico liceat: non quid ægro ſalutare ſit. Cui uehemẽter nocet/ quotiens in eius quod aſſumitur uel tempore uel modo uel genere peccatur.

DE SVDORE CAPVT. XVII

ſ Vdor etiam duobus modis elicitur: aut ſicco calore. aut balneo. Siccus calor eſt & harenæ calidæ et laconici et clibani et quarundam naturalium ſudationes: ubi e terra ꝑfuſus calidus uapor ædificio includitur: ſicut ſuper baias in myrtetis habemus. Præter hæc ſole quoq; & exercitatione is mouetur. Vtiliaq; hæc genera ſunt quotiens humor intus nocet: iſque digerendus eſt. Ac neruorum quoq; quædam uitia ſic optime curantur. ſed cætera infirmis poſſunt cõuenire. ſolet exercitatio tantum robuſtioribus: qui tamen ſine febre: uel initio morbi: uel etiã grauibus morbis tenentur. Cauendũ autem ẽ neq̃d horũ uel ĩfebre uel ĩcruditate tẽtetur. At balnei duplex uſus eſt. Nam modo diſcuſſis febribus initium cibi plenioris/uini q; firmioris ualitudini facit: modo febrem ipſam tollit. fere que adhibetur ubi ſummam cutem relaxari/euocari que corruptum humorem et habitũ corporis mutari expedit. An

tiqui timidius eo utebantur. Asclepiades audacius. Neq; ter rere autem ea res, si tempestiua est: debet: & ante tempus no cet. Quisquis febre liberatus est: simul atq; ea uno die nō ac cessit: eo qui proximus est post tempus accessionis, tuto laua ri potest. At si circuitum habere ea febris solita est, sic ut ter tio quarto ue die reuertatur: quandocunq; non accessit: balne um tutum est. Manentibus uero adhuc febribus: si hæ sunt len tæ, lienesq; iam diu male habent: recte medicina ista tētatur: Cum eo tamen ne præcordia dura sint: ne ue ea tumeant: ne ue lingua aspera sit: ne ue aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus sit: ne ue tum febris increscat. Atq; in iis quidem febribus, quæ certum circuitum habent: duo balnei tempora sunt. alterum ante horrorem: alterum febre finita. In his ue ro, qui lentis febriculis diu detinentur: cum aut ex toto reces sit accessio: aut si id non solet, certe lenita est: iam que cor pus tam integrum est, quam maxime esse in eo genere ualitu dinis solet: imbecillus homo iturus in balneum uitare debet: ne ante, frigus aliquod experiatur. Vbi in balneum uenit: pa ulisper resistere: expeririq; num tempora astringantur: & an sudor aliquis oriatur. Illud si incidit: hoc non secutum est: inutile eo die balneum est. perungendus est is leniter & aufe rendus est: uitādumq; omnimodo frigus: & abstinentia uten dum. At si temporibus integris: primum ibi, deinde alibi su dor incipit: fouendum os aqua calida: tum in solio desiden dum est: atq; ibi quoq; uidendum: num sub primo contactu aquae calidae summa cutis inhorrescat. quod uix tamen fieri potest, si priora recte accesserunt. Certum id autem signum inutilis balnei est. Ante uero, an postea q̄ in aquam calidam se demittat aliquis perungi debeat: ex ratione ualitudinis suæ cognoscat. Fere tamen: nisi ubi nominatim, ut postea fiat id præcipietur: moto sudore leuiter corpus perungendum: dein de in aquam calidam demittendum ē. Atq; hic id quoq; haben da uirium ratio est. Neq; committendum ut per æstum anima deficiat: sed maturius is auferendus: curiose q; in uestimentis

inuoluendus eſt: ut neque adeum frigus aſpiret: & ibi quoque ante quam aliquid aſſumat: inſudet. Fomenta quoque calida ſunt/milium: ſal: harena: quodlibet eorum calfactum & in linteum coniectum. Si minore ui opus eſt/etiam ſolum linteū. At ſi maiore/extinctiones/inuoluti que panniculi & ſic circundati. Quinetiam calido oleo replentur utriculi: & in uaſa fictilia ad ſimilitudinem quas lenticulas uocant: aqua coniicitur: & ſal ſicco linteo excipitur. demittitur que in aquam bene calidam tum ſuper id membrum/quod fouendum eſt: collocatur: iuxta que ignem ferramenta duo ſunt capitibus paulo latioribus: alterum que ex his demittitur in eum ſalē: & aqua ſuper leuiter aſpergitur. Vbi frigere coepit / ad ignem refertur: & idem in altero fit: deinde inuicem inutroque. inter quæ deſcendit ſalſus & calidus ſuccus: qui contractis aliquo morbo neruis opitulatur. His omnibus commune eſt digerere id quod uel præcordia onerat: uel fauces ſtrangulat: uel ī aliquo membro nocet. Quando autem quoque utendum ſit / in ipſis morborum generibus dicetur.

QVI CIBI: potiones ue: aut ualentis aut mediæ aut imbecillæ materiæ ſint .CAPVT.XVIII.

C c Vm de iis dictum ſit: quæ detrahendo iuuant ad ea ueniendum eſt / quæ nos alunt: ideſt cibum & potionem. hæc autem non omnium tantum morborum: ſed etiam ſecnudæ ualitudinis communia præſidia ſunt. Pertinet que adrem omnium proprietates noſſe. primum ut ſani ſciant quomodo his utantur: deinde ut exequentibus nobis morborum curationem liceat ſpecies rerum / quæ aſſidue neceſſariæ erunt: ſubiicere. Neque neceſſe eſt ſubinde ſingulas eas nominare. Scire igitur oportet omnia legumina / quæ que ex frumentis panificia ſunt/ generis ualentiſſimi eſſe. Id ualentiſſimum uoco: in quo plurimum alimenti eſt. Item omne animal quadrupes domi natum. omnem grandem ferā: quales ſūt capreæ: ceruus: aper:

onager. omnem grandem auem: quales sunt anser & pauo & grus. omnes beluas marinas: ex quibus cetos est: quæ q; his pa res sunt. Item mel & caseum. quo minus mirum est: opus pisto rium, ualentissimũ esse: quod ex frumento: adipe: melle: caseo constat. In media uero materia numerari ex oleribus debere ea: quorum radices uel bulbos assumimus. Ex quadrupedibus leporem: aues omnes a minimis ad phoenicopterum. item pi sces omnes: qui salem non patiuntur: solidi ue saliuntur. Im becillissimam uero materiam esse omne olus & quicquid in ca uliculo nascitur. qualis est cucurbita & cucumis & capparis: omnia poma: oleas: cocleas: item q; cõchilia. Sed quãuis hæc ita discreta sunt: tamen etiam quæ sub eadem specie sunt: ma gna discrimina recipiunt: aliaq; res alia, uel ualentior est uel infirmior. Siquidem plus alimenti est in carne, q̃ in ullo alio. Firmius est triticum, q̃ milium: id ipsum, quam hordeum: & ex tritico firmissima siligo: deinde simila: deinde cui nihil ademptum est: quod autopyron græci uocant: infirmior est. ex polline infirmissimus cibarius panis. Ex leguminibus uero ualentior faba, uel lenticula, quam pisum. Ex oleribus ualen tior rapa: napiq; & omnes bulbi: in quibus cepam quoq; & alli um numero, quam pastinaca uel quæ specialiter: radicula ap pellatur. Item firmior brassica & beta & porrum, quam lactu ca, uel cucurbita, uel asparagus. At ex fructibus surculorum ualentiores uuæ: ficus: nuces: palmulæ: quam quæ poma pro prie nominãtur. Atq; ex his ipsis firmiora, quæ succosa, q̃ quæ frigida sũt. iteq; ex iis auibus: quæ ĩ media specie sunt: ualẽti or ea quæ pedibus, q̃ quæ uolatu magis nititur: & ex hiis quæ uolatu fidunt: firmiores sunt, quæ grãdiores aues, q̃ quæ mi nutæ sunt: ut ficedula & turdus. Atq; ex quoq;, quæ ĩ aqua de gũt leuiorẽ cibum præstant, q̃ quæ natandi scientiã nõ habẽt. Inter domesticas uero quadrupedes, leuissima suilla ẽ: grauis sima bubula. Item que ex feris quo maius quodque animal, eo robustior ex eo cibus est. Pisciumq; eorum, qui ex media ma teria sunt: quibus maxime utimur tamen: grauissimi sunt ex

quibus salsamenta quoq; fieri possunt: qualis lacertus est. de inde qui quãuis teneriores/tamen duri sunt: ut aurata: coruus: scarus: oculata: tum plani: post quos etiam leuiores lupi/mulli que: & post hos omnes saxatiles. Neque uero in generibus re rum tantummodo discrimen est: sed etiam in ipsis. quod & ætate fit & membro et solo et caelo et habitu. nam quadrupes animal omne si lactans est: minus alimenti præstat. Item quo tenerior pullus cohortalis est. In piscibus quoq; media ætas: quæ non dum summam magnitudinem impleuit. Deĩde ex eo dem sue ungulæ: rostrum: aures: cerebellum. ex agno/hedo ue cum pectiolis totum caput aliquanto quam caetera membra le uiora sũt: adeout inmedia materia poni possit. Ex auibus col la/alæ ue recte infirmis annumerantur. Quod ad solum uero pertinet: frumentum quoq; ualentius est collinum / quam cam pestre. leuior piscis inter saxa editus/quã in harena: leuior in harena / quam in limo. Quo fit: ut ex stagno/uel lacu/uel flu mine eadem genera grauiora sint. Leuiorq; qui inalto/ quam qui in uado uixit. Omne etiam ferum animal domestico leui us: et quodcunq; humido caelo/quam quod sicco natum est. Deinde eadem omnia pinguia/quam macra: recentia / quam salsa: noua / quam uetusta plus alimenti habent. Tum res ea dem magis alit iurulenta/quam assa: magis assa/quam frixa. Ouum durum ualentissimae materiæ est: molle uel sorbile / imbecillissimæ. Cum que panificia omnia firmissima sint: elo ta tamen quædam genera frumenti: ut alica: oriza: ptisana: uel ex hisdem facta sorbitio / uel pulticula. Et aqua quoque madens panis/imbecillissimis annumerari potest. Ex potio nibus uero quæcunque ex frumento facta est: item que lac: mulsum: defrutum: passum: uinum aut dulce/ aut uehemens / aut mustum/aut magnæ uetustatis/ ualentissimi generis est. At acetum: et id uinum: quod paucorum annorum / uel auste rum: uel lene est: in media materia est. Ideoque infirmis nun quã generis alterius dari debet. Aqua omnium imbecillissima est. firmior que ex frumento potio est/ quo firmius fuit ipsũ

frumentum. firmior ex eo uino: quod bono solo/quam quod tenui: quodq; temperato cælo/quam quod aut nimis humido/ aut nimis sicco: nimium que aut frigido/aut calido natū est. Mul sum quo plus mellis habet: defrutum quo magis incoctū est: passum quo ex sicciore uua est/eo ualentius est. Aqua le uissima/pluuialis est: deinde fontana: tum ex flumine: tum ex puteo: post hæc ex niue/aut glacie. grauior his ex lacu: grauissima ex palude. Facilis etiam & necessaria cognitio est naturam eius requirentibus. Nam leuis/pondere apparet: & ex iis quæ pondere pares sūt: eo melior quæq; ē: quo celerius & calfit & frigescit: quo quæ celerius ex ea legumina percoquun tur. Fere uero sequitur: ut quo ualentior quæque materia est: eo minus facile concoquatur: sed si concocta est/plus alat. Ita que utendum est materiæ genere pro uiribus: modus que omni bus/pro genere sumendus. Ergo imbecillis hominibus/rebus infirmissimis opus est. Mediocriter firmos/media materia optime sustinet. & robustis apta/ualidissima est. Plus dein de aliquis assumere ex leuioribus potest. magis in iis/quæ ua lentissima sunt/temperare sibi debet.

QVAE NATVRA ac proprietas cuiusque rei sit: qua uescimur. CAPVT XVIIII.

NEq; hæc sola discrimina sunt. sed etiam aliæ res boni suc ci: aliæ mali sunt. quas euchylas/uel cacochylas græci uo cant. Aliæ lenes: aliæ acres. aliæ crassiorem pituitam in nobis faciunt: aliae tenuiorem. aliae idoneae sunt stomacho: aliae a lienae sunt. Item que aliae inflant: aliæ ab hoc absunt. aliae calfacinut: aliae refrigerāt. aliae facile in stomacho acescunt: aliæ non facile intus corrumpuntur. aliae mouent aluum: aliæ supprimunt. aliae citant urinam: aliæ tard nt. Quædam som num mouent: quædam sensus excitant. Quæ omnia ideo no scenda sunt: quoniam aliud aliter/uel corpori/uel ualitudini conuenit.

·XX·

QVAE res boni succi sint . CAPVT .XVIIII.

BOni succi sunt/ triticum: siligo: alica: oriza: amilū. Item & lenes sunt & stomacho aptæ & calfaciunt/ tragum: ptisana: lac: caseus mollis: omnis uenatio: omnes aues: quæ ex media materia sunt. Ex maioribus quoq; eæ/ quas supra nominauimus. Medii inter teneros durosq; pisces: ut mullus & lupus uerna: lactuca: urtica: malua: cucumis: cucurbita: ouum sorbile: portulaca: cochleæ: palmulæ. ex pomis quodcunq; neq; acerbum/ neq; acidum est. Vinum dulce uel lene: passum: defrutum: oleæ quae ex his duobus in alterutro seruatæ sunt: uuluæ: rostra: trunculiq;. Insumma omnis pinguis caro: omnis glutinosa: omne iecur.

QVAE res mali succi sint. .CAPVT.XXI

MAli uero succi sunt milium: panicum: hordeum: legumina: caro domestica permacra: omnisq; caro salsa: omne salsamentum: garum: uetus caseus: cicer: radicula: rapa: napi: bulbi: brassica: magisq; etiam cima eius: asparagus: beta: cucumis: porrum: eruca: nasturcium: thimum: nepeta: satureia: hisopum: ruta: anetum: feniculum: cuminum: anesum: lapatium: sinapi: & allium: cepa: lienes: renes: intestina: pomum quodcunque acidum uel acerbum est: acetum: omnia acria: acida: acerba: oleum: pisces quoque saxatiles omnesq; qui ex tenerrimo genere sunt: aut ii qui rursus nimium duri/ uirosique sunt: ut fere quos stagna: lacus: limosi ue riui ferunt: qui ue in nimiam magnitudinem excesserunt.

QVAE res lenes: que ue acres sint. CAPVT.XXII

LEnes autem sunt/ sorbitiones: pulticula: laganum: amilum: ptisana: pinguis caro & quaecunque glutinosa est.

Quod fere quidem in omni / quae domestica / fit : praecipue tamẽ in ungulis / trunculisq; suum : ĩ pectiolis / capitulisq; hedorum & uitulorum & agnorum / õnibusq; cerebellis. itẽ siq ꝑprie bulbi nominantur. lac : defrutum : passum : nuclei pinei . acria sunt õnia nimis austera : omnia acida : omnia salsa : & mel q dem m quo melius est / eo magis. Item allium : cepa : eruca : ruta : nasturcium : cucumis : beta : brassica : asparagus : sinapi : radicula : intubus : ocymum : lactuca : maximaq; olerum pars.

QVAE RES crassiorem : quae ue tenuiorem pituitã faciunt CAPVT. XXIII

CRassiorem autem pituitam faciunt / oua sorbilia : alica : oriza : amilum : ptisana : lac : bulbi : õniaq; fere glutinosa. Extenuant eandem õnia salsa atq; acria & acida.

Quæ res stomacho idoneæ sunt. CAPVT. XXIIII

STomacho autem aptissima sunt / quæcunq; austera sunt : etiam quae acida sunt : quaeque contacta sale modico sunt. Item panis sine fermento : & elota alica / uel orixa / uel ptisana : omnis auis : omnis uenatio : atque utraque uel assa uel elixa. Ex domesticis animalibus bubula. Siquid ex caeteris sumitur : macrum potius / quam pingue. Ex sue ungulae : rostra : aures : uuluae / steriles que. Ex oleribus intubus : lactuca : pastinaca : cucurbita elixa : siser. Ex pomis cerasium : morum : sorbum : pirum fragile / quale crustuminum uel meuianum est. Item pira quae reponuntur tarentina atque signina. Malum orbiculatum aut scaudianum uel amerinum uel cotoneum uel punicum. Vuae ex olla : molle ouum : palmulae : nuclei pinei : oleae albae ex dura muria : eaedem aceto intinctae. uel nigrae / quae in arbore bene permaturuerunt : uel quae in passo / defruto ue seruatae sunt. Vinum austerum / licet iam asperum sit : item resinatum.

Duri ex media materia pisces: ostrea: pectines: murices: purpuræ: cochleæ: cibi, potionesq; uel frigidae uel feruentes: absinthium.

QVAE res alienae stomacho sunt. CAPVT. XXIIIII.

ALiena uero stomacho sunt omnia tepida: omnia salsa: omnia iurulenta, prædulcia: omnia pinguia: sorbitio: panis fermentatus: item que uel ex milio, uel ex hordeo: oleum: radices olerum: & quodcunq; olus ex oleo, garo ue estur: mel: mulsum: defrutū: passū: lac: ōnis caseus: uua recens: ficus & uiridis & arida: legumina ōnia quaeq; inflare consuerunt, item thimū: nepeta: satureia: isopū: nasturcium: lapatium: lapsanum: iuglandes. Ex his autem intelligi potest non quicquid boni succi est, protinus stomacho conuenire: neq; quicquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse.

QVAE inflant aut inflationem leuant. CAPVT. XXVI.

INflant autem omnia fere legumina: omnia pinguia: omnia dulcia: omnia iurulenta: mustum: atque etiam id uinum, cui nihil adhuc ætatis accessit. Ex oleribus allium: cepa: brassica: omnes que radices excepto sisere & pastinaca: bulbi: ficus etiā aridæ, sed magis uirides: uuæ recentes: nuces omnes exceptis nucleis pineis: lac: omnis que caseus. quicquid deinde subcrudum aliquis assumpsit. Minima inflatio fit ex uenatione: aucupio: piscibus: pomis: oleis: conchiliis: ouis uel mollibus, uel sorbilibus: uino uetere. Finiculum uero & anetum inflationes etiam leuant.

Quæ res aut calfaciunt aut refrigerant. CAPVT. XXVII.

At calfaciunt, piper: sal: caro omnis iurulenta: allium: cepa: ficus arida: salsamentum: uinum: & quo meracius est, eo magis. Refrigerant olera, quorum crudi caules

assumuntur: ut intubus & lactuca. Item coriandrum: cucumis: elixa cucurbita: beta: mora: cerasia: mala austera: pira fragilia: caro elixa: præcipue que acetum / siue cibus ex eo / siue potio assumitur.

QVAE RES intus facile uitiantur: uel minime corrumpuntur. CAPVT. XXVII.

Facile autem intus corrumpuntur / panis fermentatus & quisquis alius / quam ex tritico est: lac: mel: ideoque lactantia atq; ōne pistorium opus: teneri pisces: ostrea: olera: caseus & recens & uetus: crassa uel tenera caro: uinum dulce: mulsum: defrutum: passum: quicquid deinde uel iurulentum est / uel nimis dulce / uel nimis tenue. At minime intus uitiantur / panis sine fermento: aues / & eæ potius duriores: aurati pisces: neque solum aurata pura / aut scarus: sed etiam lolligo locusta: polypus. Item bubula / omnisq; dura caro: eademque aptior eit si macra / si salsa est: omnia que salsamenta: cochleae: murices: purpurae: uinum austerum / uel resinatum

QVAE RES ALVVM MOVENT. CAPVT. XXVIIII.

At aluum mouent / panis fermentatus: magisq; si cibarius uel bordeaceus est: brassica / si subcruda est: lactuca: anetum: nasturcium: ocymum: urtica: portulaca: radicula: capparis: allium: cepa: malua: lapathiū: beta: asparagus: cucurbita: cerasia: mora: uua: omnia mitia: ficus etiam arida / sed magis uiridis: uuae recentes pingues: minutae aues: cochleae: garum: salsamenta: ostrea: pelorides: echini: musculi: & omnes fere conchulae / maximeq; ius earum: saxatiles / & omnes teneri pisces: sepiarum atramentum: siqua caro assumitur pinguis eadem uel iurulenta uel elixa: aues quæ natant: mel crudum: lac: lactantia omnia: mulsum: uinum dulce / uel salsum: aqua: tenera ōnia tepida: dulcia: pinguia / elixa iurulenta / sanlsa / diluta

QVAE res aluum astringant. CAPVT XXVIIII.

xxx

C Ontra astringunt, panis ex siligine uel ex simila: magis si sine fermento eit: magis etiam si ustus est. intenditur que uis eius etiam si bis coquitur. Pulticula uel ex halica, uel ex panico, uel ex milio. itemq; ex hisdem sorbitio: & magis si hæc ante fricta sunt. Lenticula, cui uel beta uel intubus uel ambubeia uel plantago adiecta est: magisq; etiam si illa ante fricta est. per se etiam intubus uel ex plantagine uel ambubeia fricta: minuta olera: brassica bis decocta: dura oua, magisq; si assa sunt: minutæ aues: merula: palumbus: magis que si in pusca decoctus est: grus: omnes aues, quæ magis currunt, q̃ uolant: lepus: caprea: iecur ex iis, quæ seuum habent, maximeq; bubulum: ac seuum ipsum: caseus, qui uehemētior uetustate fit: uel ea mutatione, quam in caseo transmarino uidemus: aut si recens est ex melle, mulso ue decoctus. Item mel coctum: pira immatura: sorba, magisq; ea, quæ torminalia uocantur. mala cydonia & punica: oleæ uel albæ uel permaturæ: myrta: palmulæ: purpuræ: murices: uinum resinatum uel asperum: itē meracum: acetum mulsum quod inferuuit. item defrutum: passū: aqua uel tepida uel præfrigida dura, idest ea quæ tarde putrescit: ideoq; pluuia potissimum. omnia dura: macra: austera: aspera: tosta: & in eadem carne, assa potius quam elixa.

QVAE RES VRINAM mouent. CAPVT. XXXI.

V Rinam autem mouent quæcūq; ī horto nascētia boni odoris sunt: ut apiū: ruta: anetum: ocymum: mēta: hisopum: anesum: coriādrū: nasturciū: eruca: feniculū. Præter hæc asparagus: capparis: nepeta: thimū: satureia: lapsanum: pastinaca, magisq; agrestis: radicula: siser: cepa: Ex uenatioē maxime lepus: uinum tenue: piper & rotundum & lōgum: sinapi. absithium: nuclei pinei.

Quæ res somnum mouēt: aut sensus excitāt. CAPVT. XXXII

S Omno uero aptum est papauer: lactuca: maxime q; æstiua: cuius cauliculus iam lacte repletus est: morum: porrũ. Sensus excitant / nepeta: thimum: satureia: hisopum: præcipue que puleium: ruta & cepa.

Quæ res corpus aut erodant: aut reprimant: aut refrigerent: aut calfaciant: aut durent: aut emolliant. CAPVT. XXXIII

E Vocare uero materiam multa admodum possunt. Sed ea quæ ex peregrinis medicamentis maxime constant: aliis q; magis / quam quibus ratione uictus succurritur: opitulãtur: inpræsentia differam. Ponam ea uero: quæ prompta & iis morbis / dequibus protinus dicturus sum / apta: corpus erodunt: & sic eo quod mali est: extrahunt. Habent autem hanc facultatem semina erucæ: nasturcii: radiculæ: præcipue tamen õnium / sinapi. Salis quoq; & fici eadem uis est. Leniter uero simul & reprimunt & molliunt / lana succida uel aceto uel uino: quo oleum adiectum est. Contritæ palmulæ: furfures in salsa aqua / uel aceto decoctæ. At simul reprimunt & refrigerant herba muralis parthenium uel perdicium appellant: serpillum: puleium: ocymum: herba sanguinalis: quam græci polygonium uocant: portulaca: papaueris folia: capreoliq; uitium: coriandri folia: hyoscyamũ: muscus: siser: apium: solanum: quã struchnum græci uocant: brassicæ folia: intubus: plantago: feniculi semen: contrita pira uel mala / præcipueq; cydonia: lẽticula: aqua frigida / maximeq; pluuialis: uinum: acetum: & ex horũ aliquo magis / madens uel panis: uel farina: uel spongia: uel cinis: uel lana succida: uel etiam linteolum: creta cimolia: gypsum: melinum: myrteum: rosa: acerbum oleum: uerbenarum cõtusa cum teneris caulibus folia: cuius generis sunt olea: cupressus: myrtus: lentiscus: tamaris: ligustrum: rosa: rubus: laurus: hedera: punicum malum. Sine frigore autem reprimunt cocta mala cydonia: malicorium: aqua calida / in qua uerbenæ coctae sunt: quas supra proposui. puluis uel ex fece uini / uel ex

myrti foliis: amaræ nuces. Calefacit uero ex qualibet farina cataplasma siue ex tritici siue ex farris siue hordei siue her ui: uel lolii uel milii uel panici uel lenticulæ uel fabæ uel lupi ni uel lini uel foeni græci: ubi ea deferuuit: calidaq; imposi ta est. Valentior tamen ad id ōnis farina est ex mulso, q̄ ex aqua cocta. Praeterea ciprinum: irinum: medulla: adeps ex fel le iuncta oleo, magisq; si uetus est: sal nitrum: git: piper: qn quefolium: fereq; quae uehemēter & reprimunt & refrigerant. Durant quæ calefaciunt & digerunt & emolliunt. Præcipueque ad emolliendum potest cataplasma ex lini uel foeni græci se mine. His autē ōnibus & sīplicibus & ꝓmixtis uarie medici utū tur: ut magis quid quisque persuaserit sibi appareat: q̄ quid euidenter compererit.

CORNELII CELSI DE MEDICINA TERTIVS LIBER INCIPIT.

DE MORBORVM GENERIBVS. CAPVT. I.

P Rouisis omnibus: quæ pertinent ad uniuersa genera morborum: ad singulorum curatio nes ueniam. Hos autem in duas species græci diuiserunt: alios que ex his acutos: alios lon gos esse dixerunt. Ideo que, quoniam non semper eodem modo respondebant: eosdem alii inter acutos: alii inter longos rettulerunt. Ex quo plura e orum genera esse: manifestum est. Quidam enim breues uti que sunt: qui cito uel tollunt hominem: uel ipsi cito finiūtur. Quidam longi: sub quibus neque sanitas in propinquo: neq; exitium est. Tertium que genus eorum est: qui modo acuti, modo longi sunt. Id que non in febribus tantummodo: in qui bus frequentissimum est: sed in aliis quoque fit. Atq; etiam præter hos, quartum est: quod neque acutum dici potest: quia

non perimit: neq; utiq; longum: quia / si occurritur: facile sanatur. Ego cum de singulis dicam: cuius quisq; generis sit: indicabo. Diuidam autem omnes in eos: qui in totis corporibus consistere uidentur: & eos / qui oriuntur in partibus. Incipiam a prioribus / pauca de omnibus præfatus. In nullo quidē morbo minus fortuna sibi uendicare / quam ars potest: ut pote cum repugnante natura / nihil medicina proficiat. Magis tamen ignoscendum medico est parum proficienti in acutis morbis / quam in lōgis. Hic enī breue spatium est: intra quod / siquod auxilium non profuit: æger extinguitur. Ibi & deliberationi & mutationi remedioru m tempus patet: adeo ut raro / si inter initia medicus accessit / obsequens æger sine illius uitio pereat. Longus tamen morbus cum penitus insedit: quod ad difficultatem pertinet: acuto par est. Et acutus quidem / quo uetustior est: longus autem quo recentior: eo facilius curatur. Alterum illud ignorari non oportet: quod non omnibus aegris eadem auxilia conueniunt. Ex quo incidit: ut alia atque alia summi auctores quasi sola uendicauerint / prout cuiq; cesserāt. Oportet itaq; ubi aliquid non respondit: non tanti putare auctorē / quanti ægrum: & experiri aliud atq; aliud. Sic tamen: ut in acutis morbis cito mutetur quod nihil prodest. in longis: quos tempus ut facit / sic etiam soluit: non statim condemnetur / si quid non statim profuit. Minus uero remoueatur siquid paulum saltem iuuat: quia profectus tempore e xplet ur.

QVOMODO morbi cognoscantur & an increscant an consistant an minuantur: & qua ratione ab initio qui languere incipit curari debeat. CAPVT SECVNDVM

PRotinus autem inter initia scire facile est. Quis acutus morbus: quis longus sit: non in iis solis / in quibus semper ita se habet: sed in ii s quoq; in quibus uariat. Nam ubi sine intermissionibus accessiones & dolores graues urgent: acutus morbus est. Vbi lenti dolores: lentæ ue febres sunt: & spa

tia inter accessiones porriguntur: accedu̅tq; ea signa: quæ in priore uolumine exposita sunt: longum hunc futurum esse manifestum est. Videndum etiam est: morbus an increscat / an consistat / an minuatur. quia quædam remedia increscentibus morbis: plura inclinantibus conueniunt: Eaq; quæ decrescentibus apta sunt: ubi acutus increscens urget · inremissionibus potius experienda sunt. Increscit autem morbus dum grauiores dolores / accessionesq; ueniunt: hæq; & ante quam proxime reuertuntur & postea desinunt. Atq; in longis quoq; morbis etiam tales notas non habentibus scire licet increscere: si sõnus ĩcertus est: si deterior concoctio: si foediores deiectiones: si tardior sensus: si pigrior mens: si ꝑcurrit corpus frigus / aut calor: si id magis pallet. Ea uero quæ contraria his sunt: decedentis eius notæ sunt. Præter hæc in acutis morbis serius æger alendus est: nec nisi iam inclinatis: ut primo dempta materia impetum frangat. In longis maturius: ut sustinere spatium af fecturi mali possit. Ac siquaudo is nõ in toto corpore / sed in parte est: magis tamen ad rem pertinet uim totius corporis molliri / quam propriæ partes aegre sanentur. Multum etiam interest ab initio quis recte curatus sit: an per peram. quia curatio minus iis prodest: in quibus assidue frustra fuit. Siquis temere habitus adhuc integris uiribus uiuit: admota curatione momento restituitur. Sed cum ab iis coeperim: quae notas quasdam futuræ aduersae ualitudinis exhibent: curationum quoq; principium ab animaduersione eiusdem temporis faciã. Igitur siquid ex iis / quæ proposita sunt incidit: omnium optima sunt / quies & abstinentia. Siquid bibendum: aqua. Idq; interdum uno die fieri satis est. Interdum si terrentia manent biduo: proxime que abstinẽtiam sumendus est cibus exiguus: bibenda aqua. postera die etiam uinum. deinde inuicem alternis diebus modo aqua / modo uinum: donec omnis causae metus finiatur. Per hæc enim sæpe instans grauis morbus discutitur. Plurimi que falluntur dum se primo die protinus sublaturos languorem aut exercitatione / aut balneo / aut coacta deiec

tione / aut uomitu / aut sudationibus / aut uino sperant. Non quo non interdum id incidat: aut non decipiat: sed quo saepius fallat: solaq; abstinentia sine ullo periculo medeatur. Cum præsertim etiam pro modo terroris moderari liceat: & si leuiora īditia fuerunt: satis sit a uino tantum abstinere: quod subtractum plusquam si cibo aliquid dematur: adiuuat. si paulo grauiora: facile sit non aquam tantum bibere: sed etiam cibo carnem subtrahere. interdum panis quoq; minus / quam pro consuetudine assumere: humidoq; cibo esse contentum & olere potissimum. Satis que sit tū ex toto a cibo / a uino / ab ōni motu corporis abstinere: cum uehementes notae terruerunt. Neque dubium est quin uix quisquam / qui non dissimulauit: sed per haec mature morbo occurrit: aegrotet.

DE FEBRIVM GENERIBVS. CAPVT. III.

ATq; haec quidem sanis facienda sunt tantū causam metuentibus: sequitur uero curatio febrium, quod & in toto corpore & uulgare maxime morbi genus est. Ex his una quotidiana: altera tertiana: altera quartana est. Interdum etiam longiore circuitu quaedam redeunt. Sed id raro euenit. In prioribus & morbi sunt & medicina. At quartanae quidem simpliciores sunt. Incipiunt fere ab horrore: deinde calor erumpit: finita que febre biduum ītegrum est. ita quarto die reuertitur. Tertianarum uero duo genera sunt. Alterum eodem modo quo quartana & incipiens & desinens: illo tantum interposito discrimine: quod unum diem praestat integrum: tertio redit. Alterum longe perniciosius: quod tertio quidem die reuertitur: ex octo autem & quadraginta horis fere sex et triginta p accessionem occupat: interdum etiam uel minus uel plus. neq; ex toto īremissione desistit: sed tantū leuius est. Id genus plerīq; medici hemitritæō appellant. Quotidianæ uero uariae sūt & multiplices. Aliæ enim protinus a calore incipiunt: aliæ a frigore: aliæ ab horrore. Frigus uoco ubi extremæ partes mem

brorum in algescunt, horrorem ubi totum corpus intremit. Rursus aliæ sic desinunt: ut ex toto sequatur integritas. aliae sic: ut aliquantum quidem minuatur ex febre: nihilominus tamen quædam ræliquiæ remaneant/donec altera accessio accedat: ac saepe aliæ uix quicquam aut nihil remittant: sed ita ut cõtinuent. Deinde aliae feruorem ingentem habent: aliæ tolerabilem. aliæ quotidie pares sunt: aliae impares. atq; inuicem altero die leniores: altero uehementiores. aliæ tẽpore eodẽ postridie reuertuntur: aliae uel serius uel celerius. aliae diẽ noctem q; accessionem & decessionem implent: alia e minus: aliæ plus. aliae cum decedunt sudorem mouent: aliae non mouent. atque alias per sudorem ad integritatem uenitur: alias corpus tantum imbecillius redditur. Accessiones etiam modo singulae singulis diebus fiunt: modo binæ/pluresue concurrunt. Ex quo sæpe euenit: ut quotidie plures accessiones/remissionesq; sint. Sic tamen ut unaquaeque alicui priori respondeat. Interdum uero accessiones quoq; confunduntur sic: ut notari neq; tempora earum/neque spatia possint. Neque uerum est quod dicitur a quibusdam: nullam febrem inordinatam esse: nisi aut ex uomica: aut ex inflammatione: aut ex ulcere. Facilior enim semper curatio foret/si hoc uerum esset. Sed quod euidentes causae faciunt: facere etiam abditae possunt. Neque de re: sed de uerbo/controuersiam mouent. Qui cum aliter/aliter que ineodem morbo febres accedant: non easdem inordinate redire: sed alias/aliasque subinde oriri dicunt. Quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret/etiam si uere diceretur. Tempora quoque remissionum modo liberalia/modo uix ulla sunt.

DE CVRAtionum diuersis generibus. CAPVT. IIII.

ET febrium quidem ratio maxime talis est. Curationum uero diuersa genera sunt/p ut auctores aliquos habent. Asclepiades officium esse medici dicit: ut tuto/ut celeriter/

ut iocunde curet. Id uotum est: sed fere piculosa esse nimium
& festinatio & uoluptas solet. Qua uero moderatione uten
dum sit: ut quantum fieri potest omnia ista contingant: pri
ma semper habita salute inipsis partibus curationum conside
randum erit. Et ante õnia quaeritur / primis diebus æger qua
ratione continendus sit. Antiqui medicamentis quibusdam
datis concoctionem moliebantur: eo quod cruditatem maxi
me horrebant: deinde eam materiam / quæ lædere uidebatur
ducendo / saepius aluum subtrahebant. Asclepiades medicamẽ
ta sustulit: aluum non totiens: sed fere tamen in omni morbo
subduxit. Febre uero ipsa præcipue se ad remedium uti pro
fessus est. Conuellendas enim uires ægri putauit luce: uigilia:
siti ingenti sic / ut ne os quidem primis diebus elui sineret.
Quo magis falluntur qui per omnia iocundam eius discipli
nam esse contendunt. Is enim ulterioribus quidem diebus cu
bantis etiam luxuriae subscripsit: primis uero tortoris uicem
exhibuit. Ego autem medicamẽtorum dari potiones & aluum
duci non nisi raro debere / concedo. Et id non ideo tamen agẽ
dum: ut ægri uires conuellantur / existimo: quoniã eximbecilli
tate summum periculum est. Minui ergo tantum materiam su
perantem oportet: quæ naturaliter detrahatur ubi nihil noui
accedit. Itaq; abstinendus a cibo primis diebus est: in luce ha
bendus æger: nisi infirmus interdiu est. quoniam corpus ista
quoq; digerit: isq; cubare q̃ maximo conclaui debet. Quod
ad sitim uero somnumq; pertinet: moderandum est: ut inter
diu uigilet: noctu / si fieri potest: conquiescat. Ac neq; po
tet: neq; nimium siti crucietur. Os etiam eius elui potest: ubi
& siccum est & ipsi foetet. quanuis id tempus aptum potioni
non est: Commodeq; Erasistratus dixit sæpe inferiore par
te humorem non requirente / os & fauces requirere: neq; ad
rem male haberi ægrum pertinere. Ac primo quidem sic tenen
dus est. Optimum uero medicamentum est: oportune cibus
datus. qui quando primum dari debeat / quæritur. Pleriq; ex
antiquis tarde dabant: sæpe quinto die: sæpe sexto. & id for-

tasse uel in asia uel inegypto cæli ratio patitur. Asclepiades ubi ægrum triduo per omnia fatigarat: quarto die cibo destinabat. At Themison nuper non quando coepisset febris: sed quando desisset, aut certe leuata esset: considerabat: & ab illo tempore expectato die tertio: si non accesserat febris, statim: si accesserat: ubi ea uel desierat: uel si assidue inhærebat si certe se inclinauerat: cibum dabat. Nihil autem horum uti q perpetuum est. Nam potest primo die primus cibus dandus esse: potest secundo: potest tertio: potest non nisi quarto, aut quinto: potest post unam accessionem: potest post duas: potest post plures. Refert enim qualis morbus sit: quale corpus: quale cælum: quæ ætas: quod tempus anni. minimeq in rebus multum interse differentibus ppetuum esse præceptum temporis potest. In morbo qui plus uirium aufert: celerius cibus dandus est. itemq eo cælo, quo magis digerit. Ob quam causam in africa nullo die æger abstineri recte uidetur. Maturius etiam puero, q̄ iuueni: æstate, q̄ hyeme dari debet. Vnum illud est, semper quod ubiq seruandum est: ut ægri uires subinde assidens medicus inspiciat: & quandiu superunt, abstinentia pugnet si imbecillitatem ueteri cepit: cibo subueniat. Id enim eius officium est: ut ægrum neq superuacua materia oneret: neq imbecillitatem fame pdat. Id p apud Erasistratum quoq inuenio: q quamuis parum docuit quando uenter, quando corpus ipsum exinaniretur: dicendo tamen hæc esse uisenda & tum cibum dandum, cum corpori deberetur: satis ostendit dum uires supessent, dari non oportere: ut deficerent cōsulendū esse. ex his autem intelligi potest abuno medico multos non posse curari: eumq si artifex est, idoneum esse, q nō multū ab ægro recedit: sed q̄ quæstui seruiunt: quoniam is maior expopulo est: libenter amplectuntur ea præcepta, quæ sedulitatem non exigunt: ut inhac ipsa re, facile est enim dies uel accessiones numerare iis quoque, ægrum raro uident. ille assideat necesse est: qui, quod solum opus est, uisurus est: quando nimis imbecillus futurus sit, nisi cibum acceperit

In plutibus tamen ad initiũ cibi dies quartus aptissimus esse consueuit. Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio: quoniam antiqui potissimum impares sequebantur: eosq; tanq̃ tunc de ægris iudicaretur crisimos nominabant. Hi erant dies tertius: quintus: septimus: nonus: undecimus: quartusdecimus: unus & uigesimus: ita ut summa potentia septimo: deinde quartodecimo: deinde uni & uigesimo daretur. Igitur sic ægros nutriebant: ut dierum imparium accessiones expectarẽt deinde postea cibum quasi leuioribus accessionibus instantibus darent. adeo ut hippocrates si alio die febris desisset, recidiuam timere sit solitus. Id Asclepiades iure ut uanum repudiauit: neq; in ullo die: quia par, impar ue esset, iis uel maius uel minus piculum esse dixit. Interdum enim peiores dies pares fiunt: & oportunius post eorum accessiones cibus datur. Non nunquam etiam in ipso morbo, dierum ratio mutatur: fit que grauior, qui remissior esse consuerat: atq; ipse quartusdecimus par est: in quo esse magnam uim antiqui fatebantur. Qui cum optauum primi naturam habere contenderent: ut ab eo secundus septenarius numerus inciperet: ipsi sibi repugnabant: non octauum neque decimum neque duodecimum diem sumendum quasi potentiorem. Plus enim tribuebant nono & undecimo. Quod cum fecissent sine ulla probabili ratione, ab undecimo non ad tertium decimum: sed ad quartum decimum transibant. Est etiam apud Hippocratem: ei, quem septimus dies liberaturus sit: quartum esse grauissimum. Ita illo quoque auctore in die pari & grauior febris esse potest & certa futuri nota. Atq; idem alio loco quartum quenq; diem, ut in utrunq; efficacissimum apprehendit: idest quartum: septimum; undecimum: quartumdecimum: decimum septimum. in quo & ab inpari ad paris numeri rationem transit. & ne hoc quidem ppositũ cõseruauit: cũ a septimo die undecimus, nõ quartus sed quintus sit. adeo apparet quacunq; ratione ad numerũ respeximus, nihil rationis sub illo quid auctore reppiri. Verũ i his quidem antiquos tunc celebres admodum pythagorici

numeri fefellerunt: cum hic quoque medicus non numerare di es debeat: sed ipsas accessiones intueri: & ex iis coniectare quã do dandus cibus sit. Illud autem magis ad rem pertinet sci re: cum oporteat dari cum iam bene uenae conquieuerunt: aut etiam num manentibus reliquiis febris. Antiqui enim quam in tegerrimis corporibus alimentum offerebant. Asclepiades in clinata quidem febre: sed adhuc tamen inhaerente. In quo ua nam rationem secutus est: non quo non sit interdum maturius cibus dandus / si mature timetur altera accessio: sed quo scili cet quam sanissimo dari debeat. Minus enim corrumpitur quod integro corpori infertur. Neque tamen uerum est quod Themisoni uidebatur: si duabus horis integer futurus esset aeger: satius esse tunc dare: ut ab integro corpore potissimũ diduceretur. Nam si diduci tam celeriter posset: id esset op timum. Sed cum hoc breue tempus non praestet: satius esse principia cibi a decedente febre / quam reliquias ab incipiente excipi. ita si longius tempus secundum est, quam integerri mo dandus est: si breue / etiam antequam ex toto integer fi at. Quo loco uero integritas est: eodem est remissio: quæ ma xime in febre continua potest esse. Atque hic quoque quaeri tur: utrum tot horae expectandae sint: quot febrem habue runt: an satis sit primam partem earum praeteriri: ut aegris iocundius insidat / quibus interdum nõ uacat. Tutissimum est autem ante / totius accessionis tempus praeterire. quanuis ubi lõga febris fuit: potest indulgeri aegro maturius: dum tamen ante minime pars dimidia praetereatur. Idq; non in ea sola febre: de qua proxime dictum est: sed in omnibus ita seruan dum est.

De febrium speciebus & singularum curationibus & primo quã do cibus febricitantibus dandus sit. CAPVT. V.

HAec magis per omnia genera febrium perpetua sunt. nunc ad singulas earum species descendam. Igitur

si semel tantum accessit: deinde desiit: ea que uel ex inguine, uel ex lassitudine, uel ex æstu, alia ue simili re fuit sic, ut interior nulla causa metum fecerit. postero die cum tempus accessionis ita transiit: ut nihil moueret: cibus dari potest. At si exalto calor uenit: & grauitas uel capitis, uel praecordiorum secuta est. neque apparet quid corpus confuderit: quanuis unam accessionem secuta integritas est: tamen, quia tertiana timeri potest: expectandus est dies tertius: & ubi accessionis tempus præteriit, cibus dandus est: sed exiguus: qui a quartana quoque timeri potest. Et die quarto demum: si corpus integrum est: eo cum fiducia utendum. Si uero postero, tertio ue, aut quarto die secuta febris est: scire licet morbum esse. Sed tertianarum: quartanarum que: quarum & certus circuitus est & finis integer est: & quia liberaliter quieta tempora sunt: expeditior ratio est. De quibus suo loco dicam. Nunc uero eas explicabo. quae quotidie urgent. Igitur tertio quoque die cibus aegro commodissime datur: ut alter febrem minuat: alter uiribus subueniat. Sed is dari debet, si quotidiana febris est, quae ex toto desinat: simulat que corpus integrum factum est. si quanuis non accessiones, febres tamen iunguntur: & quotidie quidem increscunt: sed sine integritate tamen remittuntur cum corpus ita se habet: ut maior remissio non expectetur. Si altero die grauior: altero leuior accessio est: post grauiorem. Fere uero grauiorem accessionem leuior nox sequitur. Quo fit ut grauiorem accessionem nox quoque tristior antecedat At si continuatur febris: neq; leuior unquam fit: & dari cibum necesse est: quando dari debeat magna dissentio est. Quidam quia fere remissius matutinum tempus ægris est: tunc putant dandum. Quod si respondent: non qua mane est: sed qua remissior est æger. dari debet. Si uero ne tunc quidem ulla requies ægris est: hoc ipso peius id tempus est: quod cum sua natura melius esse debeat: morbi uitio non est. simulq; insequitur tempus meridianum: a quo cum ōnis æger fere peior fiat:

timeri potest: ne ille magis etiam quam ex consuetudine urgeatur. Igitur alii uespere tali aegro cibũ dant. Sed cũ eo tẽpore fere pessimi sint, qui aegrotant: uerendum est: ne siquid tunc mouerimus: fiat aliquid asperius. Ob haec ad mediam noctem decurro: idest finito iam grauissimo tempore: eodemque longissime distante: secuturis uero antelucanis horis: quibus omnes fere maxime dormiunt: deide matutino tempore: quod natura sua leuissimum est. Si uero febres uagæ sunt: quia uerendum est: ne cibum statim subsequantur: quandocunque quis ex accessione leuatus est, tunc debet assumere. At si plures accessiones eodem die ueniunt: considerare oportet: pares ne per omnia sint: quod uix fieri potest: an impares. Si per omnia pares sint: post eam potius accessionem cibus dari debet: quæ non inter meridiem & uesperem desinit. Si impares sunt: considerandum est, quo distent. Nam si altera grauior: altera leuior est: post grauiorem dari debet. si altera lõgior: altera breuior: post longiorem. si altera grauior: altera longior est: considerandum est: utra magis affligat: illa ui: an hæc tempore: & post ea m dandus est. Sed plane plurimum interest: quantæ, quales que inter eas remissiones sint. Nam si post alteram febrem motio manet: post alteram integrum corpus est: integro corpore, cibo tempus aptius est. Si semper febricula manet: sed alterum tamen longius tempus remissionis est: id potius eligendum est, adeo ut ubi accessiones cõtinuantur protinus inclinata priore dandus cibus sit. Etenim perpetuum est: ad quod omne consilium dirigi potest: cibum quam maxime semper ab accessione futura reducere. & hoc saluo dare quam integerrimo corpori. Quod non inter duas tantum: sed etiam inter plures accessiones seruabitur. Sed cũ sit aptissimum tertio quoq; die cibum dare: tamen si corpus infirmum est: quotidie dandus est. multo que magis si continentes febres sine remissione sunt: quanto magis corpus affligunt: aut si duae plures ue accessiones eodem die ueniũt. Quæ res efficit: ut & a primo die protinus cibus dari quotidie debeat.

Si protinus uene conciderunt: & sæpius eodem die: si iter plures accessiones subinde uis corpori deest. Illud tamen in his seruandum est: ut post eas febres minus cibi detur: post quas/ si per corpus liceret: omnino non daretur. Cum uero febris instet: incipiat: augeatur: consistat: decedat: deinde in decessione consistat/ aut finiatur: scire licet /optimum cibo tempus esse febre finita. deinde cum decessio eius consistit. tertium si necesse est: quandocunq; decedit: caetera omnia periculosa esse. Si tamen propter infirmitatem necessitas urget: satius esse consistente iam incremento febris aliquid offerre: q̄ increscente. Satius esse instante / q̄ incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore is qui deficit/ non sit sustinendus. Neq; hercule satis est ipsas tantum febres medicum intueri: sed etiam totius corporis habitum: & ad eum dirigere curationem: seu supersunt uires: seu desunt: seu quidam mali affectus interueniunt. Cum uero semper ægros securos agere conueniat: ut corpore tantū non etiam animo laborent: tum præcipue ubi cibum sumpserunt. Itaq; siqua sunt quæ exasperatura eorum animos sunt: optimum est ea dum aegrotant eorum notitiæ subtrahere. Si id fieri nō potest: sustinere tamen post cibum usq; somni tempus: & cum experrecti sunt: tum exponere.

Quaudo potiones febricitantibus dari expediat. Caput. VI.

Sed de cibo facilior quidem cum ægris ratio est. quorum sæpe stomachus hunc respuit: etiam si mens concupiscit. De potione uero ingens pugna est: eoq; magis/ quo maior febris est. Hæc enim sitim accendit: & tum maxime aquam exigit: cum illa periculosissima est. Sed docendus aeger est: ubi febris quieuerit/ protinus sitim quoq; quieturam: longioremq; accessionem fore siquod ei datum fuerit alimentum. Ita celerius eum desinere sitire qui non bibit. Necesse est tamen quanto facilius etiam sani famem/ q̄ sitim sustinent: tanto magis ægris in potione/ q̄ in cibo indulgere. Sed primo quidem die

nullus humor dari debet: nisi subito sic uenæ conciderunt: ut cibus quoq; dari debeat. Secundo uero/cæterisq; etiam quibus cibus non dabitur: tamen si magna sitis urgebit / potio dari potest. Ac ne illud quidem ab Heraclide tarentino dictum ratione caret: ubi aut bilis ægrum/aut cruditas male habet: expedire quoq; per medicas potiones misceri nouam materiam corruptæ. Illud uidendum est: ut qualia tempora cibo leguntur: talia potioni quoq;/ubi sine illo datur: deligātur: aut cū ægrū dormire cupiemus. Quod fere sitis prohibet. Satis autem conuenit: cum omnibus febricitantibus nimius humor alienus sit: tum præcipue esse foeminis: quæ ex partu in febres iciderunt. Sed cum tempora cibo potioniq;, febris & remissionis ratio det: non est expeditissimum scire / quando æger febricitet: quando melior sit: quando deficiat. Sine quibus dispensari illa non possunt. Venis enī maxime credimus fallacissimæ rei. quia sæpe istæ leniores/celeriores ue sunt & ætate & sexu & corporum natura. Et plerunq; satis sano corpore si stomachus infirmus est. non nunq̄ etiam incipiente febre subeunt & quiescunt: ut imbecillus is uideri possit: cui facile laturo grauis instat accessio. Contra sæpe eas concitat & resoluit sol & balneum & exercitatio & metus & ira & quilibet alius animi affectus. Adeo ut cum primum medicus uenit: solicitudo ægri dubitantis quomodo ille se habere uideatur: eas moueat. ob quā causam periti medici est: non protinus ut uenit apprehendere manu brachium. Sed primum residere hilari uultu: percontari q̄ quemadmodum se habeat: & siquis eius metus est: eum p babili sermone lenire. tum deinde eius corpori manum admouere. Quas uenas autem conspectus medici mouet quam facile mille res turbant. Altera res est/cui crēdimus: calor æque fallax. Nam hic quoq; excitatur/æstu: labore: somno: metu: solicitudine. Igitur intueri quidem etiam ista oportet. Sed his non omnia credere: ac protinus quidem scire non febricitare eum: cuius uenæ naturaliter ordinatæ sunt: tepor q̄ talis est/qualis esse sanis solet. Non protinus autem sub calore mo

tuq; febrem se se concipere: sed ita: si summa quoq; arida in æqualiter cutis est. si calor & in fronte est & intimis præcordi is oritur. si spiritus ex naribus cum feruore prorumpit. si co lor / aut rubore / aut pallore nouo mutatus est. si oculi graues: & aut persicci / aut sub humidi sunt. si sudor cum sit: inæqua lis est. si uenæ non æquis interuallis mouentur. Ob quam cau sam medicus neq; in tenebris / neq; a capite ægri debet reside re: sed illustri loco aduersus eum: ut omnis notas exuultu quo que cubantis perspiciat. Vbi uero febris fuit atq; decreuit: ex pectari oportet. num tempora / partes ue corporis aliæ paulū madescant: quæ sudorem uenturum esse testentur. Ac si qua nota est: tunc demum dare potui calidam aquam: cuius salu bris effectus est / si sudorem per omnia membra diffundit. Hu ius autem rei causa cōtinere æger sub ueste satis multa manus debet: eademq; crura pedesq; contegere: qua male plerique ae gros in ipso impetu febris: pessime que ubi ardens ea est: ma le habent. Si sudare corpus coepit: linteum tepefacere opor tet: paulatim que singula membra detergere. At ubi sudor omnis finitus est: aut si is non uenit: ubi q̄ maxime potuit: idoneus esse cibo æger uidetur. subueste leniter ungendus est: tum detergendus: deinde ei cibus dandus. Cibus autem febrici tantibus humidus est aptissimus: aut humori certe q̄ pximus: utique ex materia quam leuissima: maxime que sorbitio. ea que / si magnæ febres fuerunt / quam tenuissima esse debet. Mel quoque despumatum huic recte adiicitur: quo corpus ma gis nutriatur. sed id / si stomachum offendit: superuacuum ē: sicut ipsa quoque sorbitio. Dari uero inuicem eius potest: uel intrita ex aqua calida: uel alica elota. si firmus est stomachus & compressa aluus: ex aqua mulsa. si uel ille languet: uel hæc profluit: ex pusca. Et primo quidem cibo ita satis est. secūdo uero aliquid adiici potest / ex eodem tamen genere materiæ / uel olus / uel conchilium uel pomum. Et dum febres quidem īcrescunt: hic solus idoneus cibus est. Vbi uero aut desinunt / aut leuantur: semper quidem incipiendum est ab aliquo ex ma

teria leuissima: adiiciendum uero aliquid exmedia: ratione habita subinde & uirium hominis & morbi. Ponendi uero ægro uarii cibi: sicut Asclepiades præcepit: tum demum sunt ubi fastidio urgetur: neq; satis uires sufficiunt: ut paulum ex singulis degustando famem uitet. at si neq; uis neque cupiditas deest: nulla uarietate sollicitandus æger est: ne plus assumat quam concoquat. Neq; uerum est: quod ab eo dicitur: facilius concoqui cibos uarios. Eduntur enim facilius. Ad concoctionem autem materiæ genus modus pertinent. Neque inter magnos dolores: neq; increscente morbo tutum est: ægrum cibo impleri: sed ubi inclinata iam in melius ualitudo est. sunt aliæ quoq; obseruationes in febribus necessariæ. atq; id quoq; uidendum est: quod quidam solum præcipiunt: an astrictum corpus sit: an profluat. Quorum alterum strangulat quod cõtinet: alterum digerit: nam si astrictum est: ducenda aluus ẽ: mouenda urina: eliciendus omni modo sudor. In hoc genere morborum sanguinem etiã misisse: concussisse uehementibus gestationibus corpus: in lumine habuisse: imperasse famem: sitim. uigiliam prodest. utile est etiam ducere inbalneum prius dimittere in solium: tum ungere. item ad solium redire: multaq; aqua fouere inguina: interdum etiam oleum in solio cum aqua calida miscere: uti cibo rarius & serius tenui. sĩplici molli calido. exiguo maximeq; oleribus: qualia sunt lapaciũ urtica. malua. uel iure etiam concharum musculorum ue, aut locustarum: neq; danda caro nisi elixa est. at potio esse debet magis liberalis & ante cibum & post hunc et cum hoc ultra q̃ sitis coget. Poteritq; a balneo etiam pinguis aut dulcius dari uinum. poterit semel aut bis interponi græcum salsum. Contra uero si corpus profluet: sudor coercendus quies adhibenda erit. tenebris somnoq; quandocunq; uolet utendum non nisi leni gestatione corpus agitandum: & pro genere mali subueniendum. Nam si uenter fluit: aut si stomachus non continet ubi febris decreuit liberaliter oportet aquam tepidam potui dare et uomere cogere: nisi fauces aut præcordia

aut latus dolet/aut uetus morbus est. Si uero sudor exercet: durandа cutis est uel nitro uel sale: quæ cum oleo miscentur. At si leuius id uitium est: oleo corpus ungendum est. si uehementius: rosa uel melino uel myrteo: cui uinū austerum sit adiectum. Quisquis autem fluore æger est: cum uenit in balneum prius ungendus: deinde in solium demittendus est. Si in cute uitium est: frigida quoq; quam calida aqua melius utetur. ubi ad cibum uentum est: dari debet is ualens: frigidus. siccus simplex: qui quam minime corrumpi possit/panis tostus: caro assa: uinum asperum/uel certe subausterum: si uenter profluit/calidum: si sudores nocent: uomitusque sunt frigidum.

Quomodo pestilentes febres curari debeant. CAPVT. VII

D Esiderat etiam propriam animaduersionem in febribus pestilentiæ casus. In hac minime utile est/aut fame aut medicamentis uti/aut ducere aluum. Si uires sinunt: sanguinem mittere optimum est: præcipue que/si cum dolore febris est. Si id parum tutum est: ubi febris aut tenuata est/aut lenita est: uomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius/quam in aliis morbis ducere in balneum opus est: uinum calidum & meracius dare & omnia glutinosa. Inter quae quoq; carnem generis eiusdem. Nam quo celerius eiusmodi tempestates corripiunt: eo maturius auxilia/etiam cum quadam temeritate rapienda sunt. Quod si puer est/q laborat: neq; tantum robur eius est: ut sanguis mitti possit: siti ei utendum est: ducenda aluus uel aqua/uel ptisanæ cremore. tum demū is leuibus cibis nutriendus. Et ex toto non sic pueri ut uiri curari debent. Ergo ut in alio quoq; genere morborum: parcius in his agendum est. Non facile sanguinem mittere: non facile ducere aluum: non cruciare uigilia/fame ue/aut nimia siti/non uino curare satis conuenit. Vomitus post febrem eliciendus est: deinde dandus cibus ex leuissimis. tum is dormiat. postero quoque die si febris manet: abstineatur. Tertio ad similem cibum redeat.

Dandaq; opera est quantum fieri potest: ut inter oportunam abstinentiam ciboscq; oportunos / obmissis caeteris nutriatur. Si uero ardens febris extorret: nulla medicamenti danda potio est. sed in ipsis accessionibus oleo & aqua refrigerandus est. quae miscenda manu sunt donec albescant: & conclaui tenendus: quo multum & purum aerem trahere possit. neque multis uestimentis strangulandus: sed admodum leuibus tantum uelandus est. Possunt etiam super stomachum imponi folia uitis in aqua frigida tincta. Ac ne siti quidem nimia uexandus est: alendus maturius est: idest a die tertio & ante cibum iisdem perungendus. Si pituita in stomacho coiit: inclinata iam accessione uomere cogendus est. & tunc dandum frigidum olus: aut pomum ex iis: quae stomacho conueniunt. Si siccus manet stomachus: protinus uel ptisanae uel alicae uel orizae cremor dandus est: cum quo recens adeps cocta sit. Cum uero in summo incremento morbus est: utique non ante diem quartum magna siti antecedente / frigida aqua copiose praestanda est: ut bibat etiam ultra satietatem: & cum iam uenter & praecordia ultra modum repleta / satisq; refrigerata sunt / uomere debet. Quidam ne uomitum quidem exigunt / sed ipsa aqua frigida tantum ad satietatem data promedicamento utuntur. Vbi utrumlibet factum est: multa ueste operiendus est & collocandus ut dormiat. Fereque post longam sitim & uigiliam / post multam satietatem / post infractum calorem plenus somnus uenit per quem ingens sudor effunditur. idq; praesentissimum auxilium est. Sed in iis tamen in quibus praeter ardorem / nulli dolores: nullus praecordiorum tumor: nihil prohibens uel in thorace uel in pulmone uel in faucibus: non ulcus: non defectio. non deiectio: non profluuium alui fuit.

Curatio semitertianae febris quae hemitritaeos dicitur.

CAPVT. VIII

AT ubi id genus tertianae est: quod hemitritaeon medici appellant: magna cura opus est: ne id fallat. Habet enim

plerunq; frequentiores accessiones decessiones que: ut aliud morbi genus uideri possit: porrigitq; febris inter horas. XX IIII & XXXVI. ut quod idem est. non idem esse uideatur. Et magnopere necessarium est: neq; dari cibum, nisi in ea remissione quae uera est: & ubi ea uenit protinus dari: plurimiq; sub alterutro curantis errore subito moriuntur. ac nisi magnopere aliqua res prohibet: inter initia sanguis mitti debet; tum dari cibus: qui neque incitet febrem: & tamen longum eius spatium sustineat.

Curatio lentarum febrium CAPUT. VIIII

NOn nunq̃ etiam lentae febres sine ulla remissione corpus tenent: ac neq; cibo, neq; ulli remedio locus est. In hoc casu medici cura esse debet: ut morbum mutet. Fortasse enim curationi oportunior fiet. Saepe igitur ex aqua frigida: cui oleum sit adiectum: corpus eius pertractandum est. quoniam interdum sic euenit, ut horror oriatur: & fiat initium quoddã noui motus: exq; eo cum magis corpus incaluit: sequatur etiam remissio. Inhis frictio quoq; ex oleo & sale salubris uidetur. at si diu frigus est & torpor & iactatio corporis: non alienũ est in ipsa febre dare mulsi tres aut quattuor cyathos uel cum cibo uinum bene dilutum. Intenditur enim saepe ex eo febris: & maior ortus calor, simul & priora mala tollit: & spem remissionis in ea curatione ostendit. neq; hercules ista curatio noua est: qua nunc quidam tradicos sibi aegros: qui sub cautioribus medicis trahebantur: interdum cõtrariis remediis sanant. Siquidem apud antiquos quoq; ante Erophilum & Erasistratum, maximeq; post Hippocratem fuit Petro quidam qui febricitantem hominem ubi acceperat multis uestimentis operiebat: ut simul calorem ingentem sitimque excitaret. Deinde ubi paulum remitti coeperat febris: aquam frigidam potui dabat: ac si mouerat sudorem: explicuisse se aegrum iudicabat. si non mouerat: plus etiam aquae frigidae ingerebat:

& tum uomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat: protinus suillam assam & uinum homini dabat. Si non liberauerat: decoquebat aquam sale adiecto: eamq; bibere cogebat: ut mouendo uentrem purgaret. Et intra hæc omnis eius medicina erat. Eaq; non minus grata fuit iis: quos Hippocratis successores non refecerant: quam nunc est iis: quos Erophili uel Erasistrati æmuli diu tractos non expedierunt. Neq; ideo tamen non est temeraria ista medicina: quia plures si protinus a principiis excepit: interemit. Sed cum eadem omnibus conuenire non possint: fere quos ratio non restituit/temeritas adiuuat. Ideoq; eiusmodi medici melius alienos ægros/quam suos nutriunt. Sed est circunspecti quoq; hominis & nouare interdum & augere morbum & febres accendere: quia curationem ubi id quod est non recipit: potest recipere id quod futurum est.

Remedia in febribus ad capitis dolorem & præcordiorum inflammationem & ariditatem & scabritiem linguæ. Caput. XI.

Consid**e**randum etiam est: febres ne solæ sint: an alia iis quoque mala accedant. idest num caput doleat: num lingua aspera: num præcordia intenta sint. Si capitis dolores sunt: rosā cum aceto miscere oportet: & in id ingerere: deinde habere duo pittacia: quae latitudinem frontis longitudinemque aequent. Ex his inuicem alterum in aceto & rosa habere: alterum in fronte: aut intinctam hisdem lanam sucidam imponere. Si acetum offendit: pura rosa utendum est. Si rosa ipsa laedit: oleo acerbo. si ista parum iuuant: teri potest uel iris arida: uel nuces amarae: uel quaelibet herba ex refrigerantibus. Quorum quidlibet ex aceto impositum dolorem minuit. sed magis aliud in alio. Iuuat etiam panis cum papauere iniectus: uel cum rosa: cerussa: spuma uel argenti. Olfacere quoque uel serpillum uel anetum non alienum est. At si in praecordiis inflammatio & dolor

est: primo super imponenda sunt cataplasmata reprimentia: ne si calidiora fuerint plus eo materiæ concurrat. Deinde ubi prima inflammatio se remisit: tunc demum ad calida & humida ueniendum est: ut ea quæ remanserint: discutiant. Notæ uero inflammationis sunt quattuor: rubor & tumor cũ calore & dolore. Quo magis errauit Erasistratus: qui febrem nullam sine hac esse dixit. Ergo si sine inflammatione dolor est: nihil imponendum est. Hunc enim statim ipsa febris soluit. At si neq inflammatio / neque febris: sed tantum præcordiorũ dolor est: protinus calidis & siccis fomentis uti licet. Si uero lingua sicca est et scabra: detergenda primum penicillo est ex aqua calida. Deinde ungenda mixtis inter se rosa & melle Mel purgat. rosa reprimit: simul que siccescere non sinit. At si scabra non est sed arida: ubi penicillo detersa est: ungi rosa debet: cui cærae sit paulum adiectum.

Remedia contra frigus / quod febrem præcedit CAPVT. XI

SOlet etiam ante febres esse frigus: idq uel molestissimũ morbi genus est. Vbi id expectatur: omni potione prohibendus æger est. Hæc enim paulo ante data multum malo adiicit. Item maturius ueste multa tegendus est. admouenda partibus iis: pro quibus metuimus / sicca & calida fomenta sic ne statim uehementissimi calores incipiant: sed paulatim ĩcrescant. Perfricandæ quoq eæ partes manibus unctis ex uetere oleo sunt: eiq adiiciendum aliquid ex calefacientibus. Contentiq medici quidam una frictione etiam ex quolibet oleo sunt. In harum febrium remissionibus nõ nulli tres aut quattuor sorbitionis cyathos etiam num manente febre dant. Deinde ea bene finita reficiunt stomachum cibo frigido & leni. Ego tum hoc puto tentandum: cum parum cibus semel & post febrem datus prodest. Sed curiose perspiciendum est: ne tempus remissionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoque genere ualitudinis iam minui febris uidetur & rursus intenditur.

Itaq; ei remissioni credendum est: quæ etiam immoratur & ia ctationem foetoremq; quendã oris: quem ozen græci uocant: minuit. Illud satis cõuenit: si quotidie pares accessiones sũt: quotidie paruum cibum dandum. si impares: post grauiorem/ cibum: post leuiorem/aquam mulsam.

Curatio horroris in febribus. CAPVT. XII.

h HOrror autem eas fere febres antecedit: quæ certũ habent circuitum & ex toto remittuntur. Ideoq; tutissimae sunt maxime) quæ curationes admittunt. Nam ubi ĩcerta tempora sunt: neq; alui ductio: neq; balneum: neq; uinum: neque medica mentũ aliud recte datur. incertum est enim quando febris uen tura sit. ita fieri poterit/ut si subito uenerit: summa in eo pni ties sit: quod auxilii causa sit inuentum. Nihilque aliud fieri potest/q̃ ut primis diebus bene abstineatur æger. deinde suc cessu febris eius: quæ grauissima ẽ/cibum sumat. at ubi certus circuitus est: facilius omnia illa tentantur: quia facilius pro ponere nobis & accessionum & decessionum uices possumus. In his autem cum ueterauerunt/utilis famis non ẽ. Primis tan tũmodo diebus ea pugnandum est: deinde diuidenda curatio est: & ante horror: tum febris discutienda. Igitur cum primum aliquis inhorruit & ex horrore incaluit: dare ei opor tet potui tepidã aquam subsalsam & uomere eum cogere. nam fere talis horror ab iis oritur: quæ biliosa in stomacho resede runt. idem faciendum est si pximo quoq; circuitu æque cessit. sæpe. n. sic discutitur. iãq;/quod genus febris sit: scire licet. itaq; sub expectatione pximæ accessionis: quæ instare tertia potest: deduceudus in balneum est: dandaq; opa est: ut p tem pus horroris ĩ solio sit. Si ibi quoq; senserit: nihilo minus idẽ sub expectatione accessionis quartæ faciat. siquidẽ eo quoq; modo sæpe id discutitur. si nec balneum quidẽ pfuit: ante ac cessionem alliũ edat: aut bibat calidam aquam cum pipe. siqui dem ea quoq; assũpta calorẽ mouent: q horrorẽ nõ admittit.

Deinde eo modo quo in frigore præceptum est: anteq̃ inhor
rescere possit: operiatur. Fomentisq; protinus ualidioribus
totum corpus circundare conuenit: maximeq; inuolutis extinc
tis testis & titionibus. Si nihilo minus horror perruperit: mul
to oleo calfacto inter ipsa uestimenta perfundatur: cui æque
ex calfacientibus aliquid sit adiectum. adhibeaturq; frictio /
quantam is sustinere poterit: maximeq; in manibus & pedibus
& spiritum ipse contineat. neq; desistendum est etiam si hor
ror est. Sæpe enim pertinacia iuuantis / malum corporis uicit.
Siquid euomuit: danda aqua tepida: iterumque uomere cogen
dus est. utendumq; eisdem est donec horror finiatur. Sed præ
ter hæc / ducenda aluus est / si tardius horror quiescet. siqui
dem id quoq; exonerato corpori prodest. Vltima quoq; post
hæc auxilia sunt gestatio & frictio. Cibus autem in eiusmodi
morbis maxime dandus est: qui mollem aluum præstet. Caro
glutinosa. uinum / cum dabitur / austerum.

Curatio quotidianæ febris. CAPVT. XIII.

h HAec ad omnes circuitus febrium ptinent. discernendæ ta
men singulæ sunt / sicut rationem habent dissimilem. si
quotidiana est: triduo primo magnopere abstinere oportet.
tum cibis altero quoque die uti. Si res inueterauerit: post fe
brem experiri balneum & uinum: magisq; si horrore sublato
hæc superest.

CVRATIO tertianæ febris. CAPVT. XIIII.

s SI tertiana uero / quæ ex toto ĩtermittit / aut quartana est:
mediis diebus & ãbulationibus uti oportet: aliisq; exerci
tationibus & unctionibus. qdã ex antiquioribus medicis Cle
ophantus ĩ hoc genere morborum multo ante accessionem ca
put ægri multa calida aqua perfundebat: deinde uinum dabat.
Quod: quanuis pleraque eius uiri praecepta secutus est A
sclepiades: recte tamen praeteriit. Est enim anceps:

Ipse, si tertiana febris est: tertio die post accesionem dicit aluum duci oportere. quinto post horrorem, uomitum elicere. deinde post febrem, sicuti illi mos erat, adhuc calidis dare cibum & uinum. Sexto die in lectulo detineri. sic enim fore, ne septimo die febris accedat. Id sæpe fieri posse uerisimile est. Tutius tamen est: ut hoc ipso ordine utamur. Tria remedia: uomitus: alui ductionis: uini potus per triduum: idest die tertio & quinto & septimo tentare. nec uinum nisi post accessionem die septimo bibat. Si uero primis diebus discussus morbus non est: inciditq; inuetustatem: quo die febris expectabitur: in lectulo se contineat: post febrem perfricetur: tum cibo assumpto bibat aquam. postero die, quo cibo uacat & ab exercitatione unctioneq; aqua tantum contentus conquiescat. Et id quidem optimum est. Si uero imbecillitas urgebit: & post febrem uinum: & medio die paulum cibi debebit assumere.

Curatio quartanæ febris. CAPVT. XV.

EAdem inquartana facienda sunt. Sed cum hæc tarde admodum finiatur: nisi primis diebus discussa est: diligentius ab initio præcipiendum est: quid in ea debeat fieri. Igitur sicui cum horrore febris accessit: eaq; desiit: eodem die & postero tertioq; continere se debet & aquam tantummodo calidam primo die post febrem sumere: biduo proximo quantum fieri potest ne hanc quidem. si quarto die cum horrore febris reuertitur: uomere sicut ante præceptū est. deinde post febrem modicū cibū sumere: uini quadrantem. Postero tertioq; die abstinere: aqua tātūmodo calida: si sitiet, assumpta. septimo die balneo frigus præuenire: abstinere: cōtinere se debet: si febris redierit: ducere aluū. ubi ex eo corpus cōquieuerit ī unctione uehementer pfricari: eodem modo sumere cibum & uinum: biduo pximo se abstinere: frictione seruata. decimo die rursus balneū expiri: & si postea febris accessit: æque pfricari. uinū copiosius bibere. ac si pximū ē. qes tot dierū. ut abstinētia cū

cum cæteris quæ præcipiuntur/febrem tollant. Si uero nihilo minus remanet: aliud ex toto sequendum ē curationis genus: idq; agendum: ut quod diu sustinendum est / corpus facile sustineat. Quo minus etiam curatio probari Heraclidis tarentini debet. qui primis diebus ducendam aluum: deinde abstinendum usq; in septimum diem dixit. Quod ut sustinere aliquis possit: tamen etiā febre liberatus uix refectioni ualebit. Adeo si febris sæpius accesserit: concidet. Igitur si tertiodecimo die morbus manebit: balneum neque ante febrem / neque post eam tentandum erit: nisi interdum iam horrore discusso. Horror ipse per eadem quae supra præscripta sunt expugnandus. Deinde post febrem oportebit ungi & uehementer perfricari: cibum & ualidum & fortiter assumere. uino uti quantum libebit. postero die cum satis quieuerit: ambulare: exerceri: ungi: perfricari fortiter: cibum accipere sine uino. Tertio die abstinere. Quo die uero febrem expectabit: ante surgere & exerceri: dareq; operam non oportet: ut in ipsam exercitationem tempus febris incurrat. Sic enim sæpe illa discutitur. At si in opere occupauit: tum demum se recipere. In eiusmodi ualitudine medicamēta sunt / oleū: frictio: exercitatio: cibus: uinū. Si uenter astrictus est soluēdus ē. Sed hæc facile ualidiores faciūt. si ībecillitas occupauit: p exercitatioē gestatio ē. Si ne hāc qdē sustinet: adhibenda tamē frictio ē. si haec quoq; uehemens onerat: intra quietem & unctionem & cibum sistendum est: dandaq; opera est: nequa cruditas in quotidianam id malum uertat. Nam quartana neminem iugulat. sed si ex ea facta quotidiana est: in malis æger est. Quod tamen nisi culpa uel ægri uel curantis nunq̄ fit.

Curatio duarum quartanarum. CAPVT. XVI.

At si duæ quartanæ sunt: neq; hæ / quas proposui / exercitationes adhiberi possunt: aut ex toto quiescere opus est: aut si id difficile est: leuiter ambulare: considere diligenter in

solutis pedibus & capite. Quotiens febris accessit & desiit: cibum modicum sumere & uinum. reliquo tempore nisi imbecillitas urget: abstinere. Aut si duæ febres pene iunguntur: post utranq; cibum sumere. Deīde uacuo tempore & moueri aliqd: & post unctionem cibo uti. Cum uero uetus quartana raro/ nisi uere soluatur: utiq; eo tempore attendendum est: nequid fiat quod ualitudinem impediat. Prodestq; in uetere quartana mutare subinde uictus genus: a uino ad aquam: ab aqua ad uinum: a lenibus cibis ad acres: ab acribus ad lenes transire: esse radicem: deinde uomere: iure ue pulli gallinacei uentrem resoluere: oleum ad frictiones ad iicere: calefacientia ante accessionem sorbere: uel aceti cyathos duos: uel unum sinapis cum tribus græci uini salsi: uel mixta paribus portionibus & in aqua diluta/piper: castoreum: laser: myrram. Per hæc enim similiaq; corpus agitandum est: ut moueatur exeo statu/ quo detinetur. Si febris quieuit diu meminisse eius diei conuenit: eoq; uitare frigus: calorem: cruditatem: lassitudinem. Facile enim reuertitur/nisi a sano quoque aliquandiu timetur.

Curatio quotidianae febris. quae ex quartana facta sit.

CAPVT. XVII

At si ex quartana quotidiana facta est: cum id uitio inciderit: per biduum abstinere oportet: frictione uti: aquā tantum modo uesperi potui dare. tertio die sæpe fit ne febris accedat. sed siue fuit/siue non fuit: cibus post accessionis tempus est dandus. at si manet: per biduum abstinentia: quanta maxime imperari corpori potest: fricatione quotidie: utendum est.

De tribus insaniæ generibus & primo de eius curatione: quæ a græcis phrenesis dicitur. CAPVT. XVIII.

Et febrium quidem ratio ex posita est. Supersunt uero alii corporis affectus: qui huic superueniunt. ex quibus eos/

qui certis partibus assignari non possunt, protinus iungam. Incipiam ab isania: primamq; huius ipsius partem aggrediar: quæ & acuta & in febre est: græci phrenesin appellant. Illud ante omnia scire oportet: interdum in accessione ægros desipere & loqui aliena. Quod non quidem leue est: neq; incidere potest, nisi in febre uehementi. non tamen æque pestiferum est. Nam plerunq; breue esse consueuit: leuato que accessionis impetu protinus mens redit. Neque id genus morbi remedium aliud desiderat: quam quod incuranda febre præceptum est. Phrenesis uero tum demum est: cum continua dementia esse incipit. aut cum æger quanuis adhuc sapiat: tamen quasdã uanas imagines accipit. perfecta est ubi mens illis imaginibus addicta est. Eius autem plura genera sunt. siquidem ex phreneticis alii hilares: alii tristes sunt. alii facilius continentur & intra uerba desipiunt. alii cõsurgunt & uiolenter quædam manu faciunt. atq; ex his ipsis alii nihil nisi impetu peccant. alii etiam artes adhibent: summam que speciem sanitatis incaptandis maiorum operum occasionibus præbent: sed exitu deprehenduntur. Ex his autem eos qui intra uerba desipiunt: aut leuiter etiam manu peccant: onerare asperioribus coercitionibus superuacuum est. Eos uero qui uiolentius se gerunt uincire conuenit: ne uel alteri uel sibi noceant. Neque credendum est si uinctus aliquis dum leuari uinculis cupit: sanum iam se fingat: quanuis prudenter & miserabiliter loquatur: quoniã is dolus insanientis est. Fere uero antiqui tales ægros in tenebris habebant: eo quod eis contrarium esset exterreri: & ad quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid iudicabant. At Asclepiades tanquam tenebris ipsis terrentibus in lumine habendos esse dixit. neutrum tamen perpetuum est. alium enĩ lux. alium tenebræ magis turbant. reperiunturq; in quibus nullum discrimen deprehendi uel hoc uel illo modo possit. optimum itaq; est utrunq; experiri: & habere eum, qui tenebras horret, in luce: eum, qui lucem, in tenebris. At ubi nullum tale discrimen est: æger si uires habet, loco lucido: si non habet,

obscuro continendus est. Remedia uero adhibere ubi maxime furor urget/superuacuum est. simul enim febris quoque increscit. Itaq; tum nihil nisi continendus æger est. Vbi uero res patitur/festinanter subueniendum est. Asclepiades perinde esse dixit his sanguinem mitti ac si trucidentur: rationem hanc secutus: quod neq; insania esset nisi febre intenta: neq; sanguis nisi in remissione eius recte mitteretur. Sed ipse in his somnum multa frictione quæsiuit: cum & intentio febris somnum impediat: & frictio non nisi in remissione eius utilis sit. Itaq; hoc quoq; auxilium debuit præterire. Quid igitur est? Multa in præcipiti periculo recte fiunt alias omittenda. Et continuata quoq; febris habet tempora: quibus & si nō remittit: non tamen crescit. Est q; hoc ut non optimum: sic tamen secundum remedii tempus. Quod si uires ægri patiuntur: sanguis quoq; mitti debet. Nec minus deliberari potest/an aluus ducenda sit. tum interposito die conuenit caput adcutem tondere: deinde aqua fouere in qua uerbenæ aliquæ decoctæ sint uel ex reprimentibus: aut prius fouere deinde tondere & iterum fouere: ac nouissime rosa caput naresq; iplere: offerre etiam naribus rutam: ex aceto contritam: mouere sternutamenta medicamentis in id efficacibus. Quæ tamen facienda sunt in iis/quibus uires non desunt. Si uero imbecillitas est: rosa tantum caput adiecto serpillo/similiq; aliquo madefaciendum est. Vtiles etiam in quibuscunq; uiribus herbæ duæ sunt: solanum & muralis. simul ex utraque succo expresso caput impleatur. cum se febris remiserit frictione utendum est. parcius tamen in iis qui nimis hilares/q̄ in iis qui nimis tristes sunt. Aduersus omnium autem sic insanientium animos gerere se pro cuiusq; natura necessarium est. Quorundam enī uani metus leuandi sunt: sicut in homine prædiuite famem timente incidit: cui subinde falsæ hereditates nuntiabantur. quorundam audacia coercenda est: sicut in iis fit: in quibus cōtinendis plagæ quoq; adhibentur. quorundam etiam intempestiuus risus & obiurgatione & minis prohibendus est. quo

rundam discutiendæ tristes cogitationes. Ad quod symphoniae & cymbala / strepitusq; proficiunt. Sæpius tamen assentiendum / quam repugnandum est. paulatimq; & non euidenter ab iis / quae stulte dicentur ad meliora mens eius abducenda est. Interdum etiam elicienda ipsius intentio: ut fit in hominibus studiosis litterarum: quibus liber legitur: aut recte / si delectantur: aut per peram / si id ipsum eos offendit. Emendando enim conuertere animum incipiunt. Quin etiam recitare siqua meminerunt / cogendi sunt. Ad cibum quoq; quosdam non desiderantes reduxerunt ii / qui inter epulantes eos collocauerunt. Omnibus uero sic affectis somnus & difficilis & præcipue necessarius est. Sub hoc enim pleriq; sanescunt. Prodest ad id atq; etiam ad mentem ipsam componendam crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilo minus uigilant ii: quidam somnum moliuntur potui dando aquam: in qua papauer / aut hyoscyamos decocta sit. alii mandragoræ mala pulvino subiiciunt. alii uel amomum: uel sicamini lacrimam fronti inducunt. Hoc nomen apud medicos reperio. Sed cum græci morum sicamynon appellant: mori nulla lacrima est. sic uero significatur lacrima arboris in ægypto nascentis: quam ibi morosicon appellant. Plurimi decoctis papaueris corticibus: ex ea aqua subinde spongia os & caput fouent. Asclepiades ea superuacua esse dixit: quoniam in lethargum sæpe cõuerteret. Præcipit autem ut primo die a cibo: potione: somno abstineretur: uespere ei daretur potui aqua: tunc frictio admoueretur lenis ita ut ne manum quidem qui fricaret: uehementer imprimeret: postero deinde die hisdem omnibus factis uespere ei daretur sorbitio & aqua: rursusq; frictio adhiberetur. Per hanc enim nos consecuturos: ut somnus accedat. Id interdum fit & quidem adeo: ut illo confitente nimia frictio etiam lethargi periculum afferat. Sed si sic somnus non accessit: tum demum illis medicamentis accersendus est: habita scilicet eadem moderatione: quae hic quoq; necessaria est: ne quem obdormire uolumus / excitare postea non possimus. Confert et;

am aliquid ad sõnum silanus iuxta cadens: uel gestatio post cibum & noctu: maximeq; suspensi lecti motus. Neque alienũ est: si neque sanguis ante missus est: neque mens constat: neque somnus accedit: occipitio inciso cucurbitulam admouere. Quae quia leuat morbum: potest etiã somnum facere. Moderatio autem in cibo quoque adhibenda est. Nam neque implẽdus æger est / ne insaniat. neque ieiunio utique uexandus est: ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus est autem cibo infirmo / maxime que sorbitione: potione aquae mulsae. cuius ternos cyathos bis hyeme / quater æstate dedisse satis est. Alterum genus insaniæ est: quod spatium longius recipit: quia fere sine febre incipit: leues deinde febriculas excitat & consistit in tristitia: quam uidetur bilis atra contrahere. In hac utilis detractio sanguinis est. Siquid hanc prohibet: prima est abstinentia: secũda per album ueratrum / uomitum que purgatio. post utrunlibet adhibenda bis die frictio est. Si magis ualet: frequens etiam exercitatio. In ieiuno uomitus: cibus sine uino dandus ex media materia est. Quam quotiens posuero: scire licet etiam ex infirmissima dari posse: dum ne ea sola quis utatur: ualentissima tantummodo esse remouenda. praeter hæc seruanda aluus est q̃ tenerrima. remouendi terrores: & potius bona spes afferenda. quærenda delectatio ex fabulis ludisq;: quibus maxime capi sanus assueuerat. Laudanda si qua sunt ipsius opera & ante oculos eius ponenda. Leuiter obiurganda uana tristitia. Subinde admonẽdus ĩ iis ipsis rebus: quæ solicitant: cur non potius letitiæ / q̃ solicitudinis causa sit. Si febris quoq; accessit: sicut aliæ febres curanda est. Tertium insaniæ genus est ex his longissimum adeo ut uitam ipsam non impediat. quod robusti corporis esse consueuit. Huius autem ipsius species duæ sunt. Nam quidam imaginibus / non mente falluntur. qualem insanientem Aiacem uel Orestem poetarum fabulæ ferunt. quidam animo desipiunt. Si imagines fallunt: ante omnia uidendum est / tristes: an hilares sint. In tristitia nigrum ueratrum deiectionis causa: in hilaritate

album aduomitum excitandum dari debet, Idq; si in potione non accepit, pani adiiciendum est/quo facilius fallat. Nam si bene se purgauerit: ex magna parte morbum leuabit. Ergo etiam si semel datum ueratrum parum profecerit: interposito tẽpore iterum dari debet. Neq; ignorare oportet, leuiorem esse morbum cum risu/q̃ serio insanientium. Illud quoq; perpetuũ est in omnibus morbis: ubi ab inferiore parte purgandus aliquis est: uentrem eius ante soluendum esse: ubi a superiore: cõprimendum. Si uero consilium insanientem fallit: tormentis quibusdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit aut fecit: fame: uinculis: plagis coercendus est. Cogendus est & attendere & ediscere aliquid & meminisse. Sic enim fiet ut paulatim metu cogatur considerare quid faciat. Subito etiam terreri & expauescere in hoc morbo prodest. Et fere quicquid animum uehementer perturbat. Potest enim quædam fieri mutatio: cum ab eo statu mens inquo fuerat/abducta est. Interest etiã si ipse sine causa subinde rideat/an mestus dimissisq; sit. nam demens hilaritas terroribus iis/de quibus supra dixi/melius curatur. Si nimia tristitia est: prodest lenis sed multa bis die frictio. Item per caput aqua frigida ĩfusa: demissumq; corpus in aquam & oleum. Illa communia sunt: insanientes uehementer exerceri debere. multa frictione uti. neq; pinguem carnem: neq; uinum assumere. cibis uti post purgationem ex media materia quam leuissimis. non oportere esse uel solos uel inter ignotos: uel inter eos quos/aut contemnant/aut negligant. mutare debere regiones: & si mens redit/annua peregrinatione esse iactandos. Raro/sed aliquando tamen/ex metu delitium nascitur. Quod genus insanientium specie simili que uictus genere curandum est: præterq̃ quod in hoc insaniæ genere solo/recte uinum datur.

CARDIACI MORBI CVRATIO. CAPVT. XIX.

HVic morbo præcipue contrarium est id genus: quod ca

paulum sanguinis mittere: occipitium incidere & cucurbitulas admouere: ferro candente in occipitio quoq; & infra qua summa uertebra cum capite committitur adurere duobus locis: ut per ea pernitiosus humor euadat. Quibus si finitum malum non fuerit: prope est/ut perpetuum sit. Ad leuandum id tantummodo utendum erit exercitatione multa frictione: cibisq; his/qui supra comprehensi sunt. præcipueq; uitanda omnia: quæ ne fierent: excepimus.

DE regii morbi curatione. CAPVT XXIIII

AEq; notus est morbus: quem interdum arquatum: interdũ regium nominant. Quem Hippocrates ait: si post septimum diem febricitante ægro superuenit: tutum esse/mollibus tantummodo præcordiis substantibus. Diocles ex toto si post febrem oritur etiam prodesse. si post hunc febris/ occidere. Color autem eum morbum detegit maxime oculorum: in quibus quod album esse debet fit lutheũ. Soletq; accedere & sitis & dolor capitis & frequens singultus & præcordiorum dextra parte durities: & ubi corporis uehemens motus ẽ/spiritus difficultas/membrorũq; resolutio. atq; ubi diutius manet morbus/ totum corpus cum pallore quodã ĩalbescit. Primo die abstinere ægrum oportet: secundo ducere aluum: tum si febris est/ eam uictus genere discutere. Si non est/scamoneam potui dare: uel cum aqua betam albam contritam: uel cum aqua mulsa nuces amaras: absinthium: anesum/sic ut pars huius minima sit. Asclepiades aquam quoque salsam & quidem per biduum purgationis causa bibere cogebat/iis quae urinam mouent/reiectis. Quidam superioribus omissis: per haec & per eos cibos/qui extenuant: idem se consequi dicunt. Ego ubique si satis uirium est/ualidiora: si parum/imbecilliora auxilia præfero. Si purgatio fuit: post eã triduo: primo modice cibum oportere assumere ex media materia & uinum bibere græcum salsũ: ut resolutio uẽtris maneat. tũ altero triduo ualidiores cibos & carnis quoq; aliqd esse: ĩtra aquã manere.

deinde ad superius genus uictus reuerti: cum eo ut magis satietur omisso græco uino bibere integrum austerum. atq; ita per hæc uariare: ut interdum acres quoq; cibos interponat : interdum ad salsum uinum redeat. Per omne uero tempus utendum est exercitatione: frictione: si hyems est. balneo / si æstas / frigidis natationibus: lecto etiam & conclaui cultiore clauso loco uti ludis / lasciuia: per quae mens exilaretur: Ob quae regius morbus dictus uidetur . Malagma quoq; quod digerat sup præcordia datum pdest: uel arida ibi ficus iposita / si iecur aut linis affectus est.

DE Elephantiæ . curatione CAPVT. XXV

IGnotus autem pene in italia / frequentissimus ĩ quibusdã regionibus is morbus est: quem elephantian græci uocãt. is q; longis annumeratur. Totum corpus afficitur ita ut ossa quoq; uitiari dicantur. Summa pars corporis crebas maculas / crebosq; tumores habet. Rubor harũ p aulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæqualiter crassa: tenuis : dura: mollisq; quasi squamis quibusdam exasperatur : corpus emacrescit: os: suræ: pedes intumescunt. Vbi uetus morbus est: digiti in manibus pedibusq; sub tumore conduntur : febricula oritur: quae facile tot malis obrutum hominem consumit. protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet: aut nigro ueratro uenter solui : adhibenda tum quanta sustineri potest inedia est. paulum deinde uires reficiendæ: & ducenda aluus. post hæc / ubi corpus leuatum est: utendum est exercitatione / præcipueq; cursu. sudor primum labore ipsius corporis : deinde etiam siccis sudationibus euocandus . frictio adhibenda, moderandumq; inter hæc / ut uires conseruentur. balneum rarum esse debet. Cibus sine pinguibus / sine glutinosis / sine inflantibus. Vinum / præterq̃ primis diebus: recte datur. Corpus contrita plantago & illita optime tueri uidetur.

[Marginal manuscript note: plinius Libro XXVI Cap: primo loquitur de nouis morbis et maxime [ele]phantiasi: quem morbum gallicum nostro tempore esse arbitror: et ubi loq[uitur] d[e] lichene.]

DE attonitis & eorum curatione . CAPVT. XXVI.

Attonitos quoq; raro uidemus. quorum & corpus & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis: interdum morbo. apoplexian hunc græci apellant. His sanguis mittendus est. Veratro quoque albo / uel alui ductione utendum. Tum adhibendæ frictiones: & ex media materia minime pingues cibi. quidam etiam acres: & a uino abstinendum.

DE RESOLVTIONE neruorum: quæ apoplesia uel paralysis dicitur. CAPVT. XXVII.

At resolutio neruorum frequens ubiq; morbus est. Sed interdum tota corpora: interdum partes infestat. Veteres auctores illud apoplexian: hoc paralysin nominauerunt. Nũc utrunq; paralysin appellari uideo. Solent autem qui per omnia membra uehementer resoluti sunt celeriter rapi. ac si correcti non sunt: diutius quidem uiuunt: sed raro tamen ad sanitatem perueniunt: & plerunq; miserum spiritum trahunt / memoria quoque amissa. In partibus uero nunquam acutus: sæpe longus / fere sanabilis morbus est. Si omnia membra uehementer resoluta sunt: sanguinis detractio uel occidit / uel liberat. Aliud curationis genus uix unq̄ sanitatem restituit: sæpe mortem tantum differt: uitam interim infestat. Post sanguinis missionem si non redit & motus & mens: nihil spei superest. Si rediit: sanitas quoque prospicitur. At ubi pars resoluta est: prouidet malo corporis / uel sanguis missus / uel aluus ducta. Caetera eadem in utroque casu facienda sunt. Siquidem uitare praecipue conuenit frigus: paulatim que ad exercitationes reuertendum est: sic ut ingrediatur ipse protinus / si potest. Si id crurum imbecillitas prohibet: uel gestetur / uel motu lecti concutiatur. tum id membrum quod deficiet si potest / ꝑ se: si minus / per alium moueatur: & ui quadam ad consuetudinem suam redeat. Prodest etiam torpentis membri summam cutem exasperasse / uel urticis cæsam / uel ĩposito sinapi: sic ut ubi rubere coepit corpus / hæc remoueãtur. Scylla quoq; cõtrita

bulbiq; contriti cum ture recte imponuntur. Neq; alienum est resina cutem tertio quoq; die diutius uellere. pluribus etiam locis aliquando sine ferro cucurbitulas admouere. Vnctioni uero aptissimum est uetus oleum / uel nitrum aceto & oleo mixtum. Quin etiam fouere aqua calida marina. uel si ea nō est tamen salsa / magnopere necessarium est. At siquo loco uel naturales uel etiam manu factae tales natationes sunt: iis potissimum utendum est: praecipue que in iis agitanda membra / quae maxime deficiunt. Si id non est: balneum tamen prodest. Cibus esse debet ex media materia: maxime q; ex uenatione. potio sine uino aquae calidae. Si tamen uetus morbus est: interponi quarto uel quinto die purgationis causa uinum graecum salsum prodest. Post coenā utilis uomitus ē. Interdū uero etiam neruorum dolor oriri solet. In hoc casu non oportet uomere: non medicamentis urinam mouere: non sine exercitatione sudores: ut quidam praecipiunt: expedit. Bibenda aqua est bis die. In lectulo leniter satis diu corpus perfricandum est. Deinde retento spiritu ab ipsa exercitatione potius superiores partes mouendae. balneo raro utendum. mutandum subinde peregrinationibus caelum. Si dolor est: ea ipsa pars sine oleo nitro ex aqua perungenda est: deinde inuoluenda / & subiicienda pruna lenis & sulphur. atq; ita id suffumigandum: idq; aliquandiu faciendum. Sed ieiuno cum bene iam cōcoxerit cucurbitulae quoq; saepe dolenti parti admouendae sunt: pulsandus q; leuiter inflatis uesicis bubulis is locus est. Vtile est etiam seuum miscere cum hyoscyami & urticae contritis seminibus. sic ut omnium par modus sit: idq; imponere: fouere aqua / in qua sulphur decoctum sit. Vtriculi quoq; recte imponuntur aqua calida repleti: aut bitumem cum hordeacea farina mixtum. atque in ipso potissimum dolore utendum gestatione uehementi est. Quod in aliis doloribus pessimum est. Tremor autem neruorum aeque uomitu medicamentis que urinam mouentibus intenditur. Inimica etiam habet balnea: assas que sudationes. bibenda aqua est. acri ambulatione utendum.

item unctionibus/frictionibusq; maxime per se ipsum. pila/ similibus que superiores partes dimouendae. cibo quolibet utendum dummodo concoctioni utiq; studeatur. Secundum cibum curis abstinendum. Rarissima uenere utendum est. Si quando quis in eam prolapsus est: tum oleo leuiter diu que in lectulo perfricari manibus puerilibus potius quam uirilibus debet. Suppurationes autem quæ in aliqua interiori parte oriuntur: ubi notæ fuerint: primum id agere oportet per ea cataplasmata quae reprimunt: ne coitus inutilis materiæ fiat. Deinde si hæc uicta sunt: per ea malagmata quae digerunt: dissipentur. Quod si consecuti non sumus: sequitur/ut euocetur: deinde ut maturescat: omnis tunc uomicæ finis est / ut rumpatur. Inditium que est: pus uel aluo uel ore redditum. sed nihil facere oportetquo minus quicquid est puris excedat. Vtendum maxime sorbitionibus est & aqua calida. Vbi pus ferri desiit: transeundum ad faciles quidem: sed tamen ualidiores & frigidos cibos: frigidam que aquam / sic ut ab egelidis tamen initium fiat. primoq; cũ melle quaedam edenda: ut nuclei pinei uel græcæ nuces / uel auellanæ. Postea submouendũ id ipsum/quo maturius induci cicatrix possit. Medicamentum eo tempore ulceri est/succus assumptus uel porri uel marrubii & omni cibo porrum ipsum adiectum. Oportebit autem uti in iis partibus quæ non afficientur/frictionibus: item ambulationibus lenibus. Vitandum que erit ne uel luctando uel currendo uel alia ratione sanescentia ulcera exasperentur. In hoc enim morbo perniciosus: ideo que omnimodo cauendus sanguinis uomitus est.

CORNELII CELSI QVARTVS DE MEDICINA LIBER INCIPIT.

DE HVMANI CORPORIS INTERIORIBVS SEDIBVS. CAPVT. PRIMVM.

HActenus reperiuntur ea genera morborum: quæ in totis corporibus ita sunt: ut iis certae sedes assignari non possint. Nunc de iis dicam: quæ sunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi curationesque in notitiam uenient: si prius eorũ sedes breuiter ostendero. Caput igitur/ea q̃ : quæ in ore sunt: non lingua tantummodo palatoq; terminantur: sed etiam quatenus oculis nostris exposita sunt. In dextra sinistraq; circa guttur uenæ grandes: quæ sphragitides nominantur: itemq; arteriæ: quas parotidas uocant: sursum procedentes ultra aures feruntur. Atque in ipsis ceruicibus glandulæ positæ sunt: quæ interdum cum dolore intumescunt. Deinde duo itinera incipiunt. Alterum asperam arteriam nominant. alterum stomachum. Arteria exterior ad pulmonem. Stomachus interior ad uentriculum fertur. Illa spiritum. hic cibum recipit. quibus cum diuersae uiæ sint: qua coeunt exigua in arteria sub ipsis faucibus lingua est: quæ cum spiramus: attollitur: cum cibum potionem que assumimus: arteriam claudit. Ipsa autem arteria dura & cartilaginosa in gutture assurgit: cæteris partibus residet. Constat ex circulis quibusdam compositis ad imaginem earum uertebrarum: quæ in spina sunt. Ita tamen ut ex parte exteriore aspera ex interiore stomachi modo læuis sit. ea que descendens ad præcordia cum pulmone committitur. Is spongiosus: ideo que spiritus capax & a tergo spinae ipsi iunctus in duas fibras ungulæ bubulæ modo diuiditur. Huic cor annexum est natura musculosum in pectore sub sinisteriore mam

ma situm . duos que quasi uentriculos habet. ac sub corde at que pulmone transuersum ex ualida membrana septum est: quod a præcordiis uterum diducit æque neruosum. Multis eti am uenis per id discurrentibus a superiore parte non solum intestina: sed iecur quoque lienem que discernit. Haec uiscera proxima: sed infra tamen posita dextra sinistra que sunt. Ie cur a dextra parte sub præcordiis ab ipso septo ortum intrin secus cauum: extrinsecus gibbum. quod prominens leuiter uē triculo insidet & in quattuor fibras diuiditur. Ex inferiore uero parte fel inhaeret. at lienis sinistra non eidem septo: sed intestino innexus est: natura mollis & rarus longitudinis craſ situdinis que modicae: is que paulum a costarum regione in u terum excedens ex maxima parte sub his conditur. atque hæc quidem iuncta sunt. Renes uero diuersi: qui lumbis sub imis/coxis inhærent a parte earum resimi: ab altera rotun di. qui & uenosi sunt: & uentriculos habent: & tunicis super conteguntur. ac uiscerum quidem hæ sedes sunt. Stomachus uero qui intestinorum principium est neruosus a septimæ spi næ uertebra incipit: ac circa præcordia cum uentriculo com mittitur. Ventriculus autem qui receptaculum cibi est: con stat ex duobus tergoribus. is que inter lienem & iecur positus est: utroque ex his paulum super eum ingrediente. Suntq; eti am membranulæ tenues/ per quas inter se tria ista connectun tur: iungūtur que ei septo: quod transuersum esse suprapos ui. Inde ima uentriculi pars paulum in dexteriorem partem con uersa in summum intestinum coartatur. Hanc iunctutam py luron græci uocant. quoniam portæ modo in inferiores par tes ea quæ excreturi sumus: emittit. Ab ea ieiunum intestinum incipit non ita implicitum. cui tale uocabulum est: quia nunq̃ quod accipit continet: sed protinus in inferiores partes tranſ mittit. Inde tenuius intestinum est in sinus uehementer impli citum. Orbes uero eius per membranulas singuli cum inferio ribus connectuntur. qui in dexteriorem partem conuersi & e regione dexterioris coxæ finiti: superiores tamen partes ma

gis complent. Deinde id intestinum cum crassiore altero trāsuerso committitur. quod a dextra parte incipiens/in sinisterio rem peruium & longum est: in dexteriorem non est. ideoq̧ caecum nominatur. At id quod peruium est late fusum atq̧ sinuatum: minusq̧ quam superiora intestina neruosum: ab utraque parte huc atq̧ illuc uolutum: magis tamen sinisteriores/ inferioresq̧ partes tenens/ contingit iecur atq̧ uentriculum. Deinde cum quibusdam membranulis a sinistro rene uenientibus iungitur, atque hinc dextra recuruatum in imo derigitur qua excernit. ideoq̧ id ibi rectum intestinum nominatur. Contegit uero uniuersa haec omentum ex interiore parte laeue & strictum: ex superiore mollius. Cui adeps quoq̧ innascitur: quae sensu sicut cerebrum quoq̧ & medulla caret. At a renibus singulae uenae colore albae ad uesicam feruntur ureteras graeci uocant: quod per eas inde descendentem urinam in uesicam destillare concipiunt. Vesica autem in ipso sinu neruosa & duplex ceruice plena atq̧ carnosa iungitur per uenas cum intestino/ eo que osse: quod pubi subest. Ipsa soluta atque liberior est aliter in uiris atq̧ in foeminis posita. Nam in uiris iuxta rectum intestinum est potius in sinistram partem inclinata. In foeminis super genitale earum posita est: supra que elapsa ab ipsa uulua sustinetur. Tum in masculis iter urinae spaciosius & compressius a ceruice huius descēdit ad colē. In foeminis breuius & plenius super uuluae ceruicem se ostendit. Vulua autem ī uirginibus quidem admodum exigua est. In mulieribus uero nisi ubi grauidae sunt non multo maior, q̄ ut manu cōprehendatur. Ea recta continuataq̧ ceruice: quem canalem uocant: contra mediam aluum orsa: inde paulum ad dexteriorem coxam conuertitur: deinde super rectum intestinum progressa iliis femine latera sua innectit. Ipsa autem ilia inter coxas & pubem imo uentre posita sunt, a quibus ac pube abdomen sursum uersus ad praecordia peruenit: ab exteriore parte euidenti cute: ab īteriori laeui membrana inclusum/ quae omento iungitur. Peritonos autem a graecis nominatur.

.QVARTVS.

DE curationibus morborum qui nascuntur a capite: & primo de eius dolore: deinde de morbo qui circa faciem nascitur: tum de linguae resolutione. postremo de destillatione ac grauedine. CAPVT. SECVNDVM.

HIs ueluti in conspectum quendam quatenus scire curanti necessarium est adductis: remedia singularum laborantium partium exequar: orsus a capite. Sub quo nomine nunc significo eam partem / quæ capillo tegitur. Nam oculorum: aurium: dentium dolor: & siquis similis est: alias erit explicandus. In capite autem interdum acutus & pestifer morbus est: quem cephalean græci uocant. Cuius notæ sunt: horror calidus: neruorum resolutio: oculorum caligo: mentis alienatio: uomitus / sic ut uox supprimatur: uel sanguinis ex naribus cursus / sic ut corpus frigescat: anima deficiat. Præter hæc dolor intolerabilis maxime circa tempora uel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas: sed neq̄ grauis neq̄ periculosa / p hominis ætatem est. Interdum grauior dolor sed breuis neq̄ tamen mortiferus: qui uel uino uel cruditate uel frigore uel igne aut sole contrahitur. Hiq̄ omnes dolores modo in febre: modo sine hac sunt: modo in toto capite: modo in parte. interdum sic ut oris quoq̄ proximam partem excrucient. Præter hæc etiam inuenitur genus quod potest longum esse. ubi humor cutem inflat eaq̄ intumescit & prementi digito cedit. hydrocephalon græci appellant. Ex his id quod secundo loco positum est: dum læue est: qua sit ratione curandum dixi / cum persequerer ea quae sani homines in imbecillitate partis alicuius facere deberent. Quae uero auxilia sūt capitis / ubi cum febre dolor est: eo loco explicitum est: quo febrium curatio exposita est Nunc de cæteris dicendum est. Ex quibus id quod acutum est: & id quod supra consuetudinem intenditur idq̄ quod ex subita causa / & si non pestiferum tamen uehemens est: primam curationem habet: qua sanguis mittatur. Sed id / nisi intolerabilis est dolor / superuacuum est. Satiusq̄

est astinere a cibo: si fieri potest etiam a potione. Si non potest, aquam bibere. Si postero die dolor remanet: aluum ducere: sternutamenta euocare: nihil assumere, nisi aquam. sæpe enim dies unus aut alter totum dolorem hac ratione discutit utique si ex uino uel cruditate origo est. si uero in his auxilii parum est: tonderi oportet ad cutem. deinde considerandum est quae causa dolorem excitarit. si calor: aqua frigida multa perfundere caput expedit: spongiam concauam imponere subinde in aqua frigida expressam: ungere rosa & aceto: uel potius his tinctam lanam sucidam imponere: alia que refrigerantia cataplasmata. At si frigus nocuit: caput oportet perfundere aqua calida marina: uel certe salsa: aut in qua laurus decocta sit tum caput uehementer perfricare deinde calido oleo implere, ueste uelare. Quidam etiam id deuinciunt. Alii ceruicalibus uestimentisq; onerant: & sic leuantur. alios calida cataplasmata adiuuant. Ergo etiam ubi causa incognita est: uidere oportet refrigerantia magis an calefacientia leniant: & iis uti, quae experimentum approbarit. At si parum causa discernitur: perfundere caput, primum aqua calida sicut supra præceptum est uel salsa uel ex lauro decocta, tum frigida pusca. Illa in omni uetusto capitis dolore communia sunt: sternutamenta excitare: inferiores partes uehementer perfricare: gargarizare iis quae saliuam mouent: cucurbitulas tēporibus & occipitio admouere: sanguinem ex naribus detrahere: resina subinde tempora peruellere: & imposito sinapi exulcerare ea quae male habent ante linteolo subiecto, ne uehementer arrodat: candentibus ferramentis ubi dolor est ulcera excitare: cibum per modicum cum aqua sumere: ubi leuatus est dolor in balneum ire: ibi multa aqua prius calida, deinde frigida per caput perfundi. Si discussus ex toto dolor est etiam ad uinū reuerti: sed postea semper anteq̄ quicq̄ aliud aquam bibere. Dissimile est id genus quod humorem in caput contrahit. In hoc tonderi ad cutem necessarium est. Deinde imponere sinapi sic ut exulceret. Si id parum profluit: scalpello utendum ē.

 56

Illa cum hydropicis communia sunt: ut exerceatur: insudet: uehementer perfricetur: cibis potionibus que utatur urinam præcipue mouentibus.

DE MORBO qui circa faciem nascitur quem græci cynicum spasmum uocant.

CIrca faciem uero morbus innascitur: quem græci cynicos pasmos nominant. Is cum acuta fere febre oritur. Os cũ motu quodam peruertitur. ideoq; nihil aliud est q̃ distentio oris. Accedit crebra coloris in facie totoq; corpore mutatio. Somnus in promptu est. In hoc sanguinem mittere optimum est. Si finitum eo malum non est: ducere aluum. si ne sic quidem discussum est: albo ueratro uomitum mouere. præter hæc necessarium est uitare solem: lassitudinem: uinum. si discussũ id non est: utendum est cursu: frictione in eo quod laesum est leni & multa in reliquis partibus breuiore: sed uehementi. prodest etiam mouere sternutamenta: caput radere: idq; perfundere aqua calida uel marina uel certe salsa: sic ut ei quoque sulphur adiiciatur. post perfusionem: iterum perfricari: sinapi manducare: eodem que tempore affectis oris partibus caeratum: integris idem sinapi, donec arrodat imponere. Cibus aptissimus ex media materia est.

DE RESOLVTIONE LINGVAE.

AT si lingua resoluta est: quod interdum perse: interdum ex morbo aliquo fit sic ut sermo hominis non explicetur oportet gargarizare ex aqua: inqua uel thimum uel hysopum uel nepeta decocta sit: aquam bibere: caput & os & ea quæ sub mento sunt & ceruicem uehementer perfricare: lasere linguam ipsam linire: manducare quæ sunt acerrima: idest sinapi. allium cepam: magna ui luctari ut uerba exprimantur: exerceri retento spiritu: caput sæpe aqua frigida perfundere: non nun

quam multam esse radiculam: deinde uomere.

DE DESTILLATIONE AC GRAVEDINE.

Ddestillat autem humor ex capite interdum in nares: quod lene est. interdum in fauces: quod peius est. interdum etiam in pulmonē quod pessimum est. Si in nares destillat: tenuis per has pituita profluit: caput leniter dolet: grauitas eius sentitur: frequentia sternutamenta sunt. Si in fauces: has exasperat: tussiculam mouet. si in pulmonem: præter sternutamenta & tussim: est etiam capitis grauitas: lassitudo: sitis: æstus: biliosa urina. Aliud autem quanuis non multum distans malum grauedo est. Hæc nares claudit: uocem obtundit: tussim siccam mouet. sub eadem salsa est saliua: sonant aures: uenæ mouentur in capite: turbida urina est. Hæc omnia coryzas Hippocrates nominat. Nunc uideo apud græcos in grauedine hoc nomen seruari: destillationem catastagmos appellari. Hæc autem & breuia: & si neglecta sunt, longa esse consuerunt. Nihil pestiferum est, nisi quod pulmonem exulcerauit. Vbi aliquid eiusmodi sensimus: protinus abstinere a sole: balneo, uino: uenere debemus. Inter quae unctione & assueto cibo nihilominus uti licet. ambulatione tantum acri: sed tecta utendum est: & post eam caput atq; os supra quinquagies perfricandum. Raro que fit: ut si biduo, uel certe triduo nobis tēperauimus: id uitium non leuetur. Quo leuato: si in destillatione, crassa facta pituita est: uel in grauedine nares magis patent: balneo utendum est: multa que aqua prius calida: post egelida fouendum os, caputq;. deinde cum cibo pleniore uinum bibendum. at si æque tenuis die quarto pituita est: uel nares æque clausæ uidentur: assumendum est uinum amineum austerum: deinde rursus biduo aqua. post quae ad balneum & ad consuetudinem reuertendum est. Neq; tamen illis ipsis diebus: quibus aliqua omittenda sunt: expedit tanquam ægros agere. sed caetera omnia quasi sanis facienda sunt: præterq̄ si

diacum a græcis nominatur: quis sæpe ad eum phrenetici tran seunt. Siquidem mens in illis labat: in hoc constat. Id autem nihil aliud est q̃ nimia imbecillitas corporis. quod stomacho languente immodico sudore digeritur. Licetq; protinus scire id esse: ubi uenarum exigui/imbecilliq; pulsus sunt. Sudor au tem supra;consuetudinem & modo & tempore ex toto thorace & ceruicibus atq; etiam capite prorumpit: pedibus tantummo do & cruribus siccioribus atq; frigentibus. At ubi id morbi ge nus est: curatio prima est: supra præcordia imponere quae re primant cataplasmata. secunda/sudorem prohibere. Id prae stat acerbum oleum uel rosa uel melinum aut myrteum. Quo rum aliquo corpus leuiter perungendum: caeratum que ex ali quo horum tum imponendum est. Si sudor uincit: delinen dus homo est uel gypso uel argenti spuma/uel cimolia creta: uel etiam subinde horum puluere respergendus. Idem præstat puluis ex contritis aridi myrti uel rubi foliis: aut exaulteri & boni uini arida fece. Pluraq; similia sunt: quae si desunt/satis utilis est quilibet ex uia puluis iniectus. Super hæc uero quo minus corpus insudet/leui ueste debet esse contectus loco non calido/fenestris patentibus sic/ut per flatus quoq; aliquis acce dat. Tertium auxilium est imbecillitati iacentis uino cibo q; succurrere. Cibus non multus quidem: sed sæpe tamen nocte ac die dandus est: ut nutriat neq; oneret. Is esse debet ex infir missima materia & stomacho aptus. Nisi autem necesse est: ad uinum festinare non oportet. Si uerendum est/ne deficiat: tum & intrita ex hoc: et hoc ipsum austerum q̃dem sed tamen tenue meracũ. Egelidum. subinde & liberaliter dandum est ad iecta polenta: si modo is æger parum cibi assumit. Idq; uinum esse debet neque nullarum uiriũ/neque ingentiũ. recte que tota die ac nocte uel tres heminas æger bibet. Si uastius corpus ẽ: plus etiam. Si cibum non accipit: perunctum ante perfundere aqua frigida conuenit: & tum dare. Quod si stomachus resolutus parum continet: & ante cibum & post eum/sponte uomere oportet: rursus que post uomitum/cibum sumere.

Si ne id quidem manserit : sorbere uini cyathum: interposita que hora sumere alterum. Si id quoq; stomachus reddiderit: totum corpus bulbis contritis super illinendum est . Qui ubi inaruerunt: efficiunt / ut uinum in stomacho contineatur: ex q̃ eo toti corpori calor: uenis q; uis redeat . Vltimum auxilium est / in aluum ptisanæ uel alicae cremorem ex inferioribus par tibus indere siquidem id quoq; uires tuetur. Neq; alienum ē : naribus quoq; aestuantis admouere quod reficiat: idest rosam & uinum. Et siqua in extremis partibus frigent: unctis & cali dis manibus fouere. Per quae si consequi potuimus: ut & sudo ris impetus minuatur & uita prorogetur: incipit iam tempus ip sum esse præsidio. Vbi in tuto esse uidetur : uerendum tamen est: ne ad eandem imbecillitatem cito recidat . Itaq; uino tan tum remoto / quotidie ualidiorem cibum debet assumere : do nec satis uirium corpori redeat .

De lethargo & eius curatione . CAPVT . XX .

ALter quoq; morbus est aliter phrenetico contrarius . In illo difficilis somnus: prōpta ad omnem audaciam mens est . At in hoc marcor & inexpugnabilis pene dormiendi ne cessitas: lethargum graeci nominant . atq; id quoq; genus acu tum est: & nisi succurritur celeriter iugulat . Hos ægros qui dam subinde excitare nituntur admotis iis / quae per sternuta menta euocantur: et iis / quae odore foedo mouent . qualis est pix cruda: lana sucida: piper: ueratrum: castoreum : acetum : allium: cepa : iuxta etiam galbanum incendunt : aut pilos . aut cornu ceruinum . Si non est: quodlibet aliud . Haec enim cum comburuntur : odorem foedum mouent . Tharrias uero quidam accessionis esse id malum dixit: leuari que cum ea de cessit. Itaq; eos qui subinde excitant sine usu male habe re . Interest autem in decessione expergiscatur aeger : an cum febris non leuetur: aut leuata quoque ea somnus urgeat . Nam si expergiscitur: adhibere ei ut sopito superuacuum est.

Neq; enim uigilando melior fit. sed per se / si melior est: uigilat. Si uero continens ei somnus est: utique excitandus est. sed iis temporibus quibus febris leuissima est: ut & excernat aliquid & sumat. Excitat autem ualidissime / repente aqua frigida infusa post remissionem. Itaque perunctum oleo multo corpus tribus aut quattuor amphoris totum per caput perfundendum est. Sed hoc utemur: si æqualis ægro spiritus erit: si mollia præcordia. Sin aliter hæc erunt: ea potiora / quæ supra comprehensa sunt Et quod ad somnum quidem pertinet: commodissima hæc ratio est. Medendi autem causa caput radendum: deinde postea fouendum est aqua: in qua laurus aut ruta decocta sit. Altero die imponendum castoreum: aut ruta ex aceto contrita: aut lauri baccæ: aut hedera cum rosa & aceto. Præcipue que proficit & ad excitandum hominem naribus admotum & ad morbum ipsum depellendum capiti fronti ue impositum sinapi. Gestatio etiam in hoc morbo prodest: maximeq; oportune cibus datus idest in remissione quanta maxime inueniri poterit. Aptissima autem sorbitio est donec morbus decrescere incipiat: sic ut si quotidie grauis accessio est: hæc quotidie detur. Si alternis: post grauiorem / sorbitio: post leuiorem / mulsa aqua. Vinum quoq; cum tempestiuo cibo datum non mediocriter adiuuat. Quod si post longas febres eiusmodi corpor corpori accessit: caetera eadem seruanda sunt. Ante accessionem autem tribus / quattuor ue horis castoreum: si uenter astrictus est / mixtum cum scamonea. si non est / per se ipsum cum aqua dandum est. Si praecordia mollia sunt: cibis utendum est plenioribus. Si dura: in hisdem sorbitionibus subsistendum. imponendumq; est praecordiis quod simul & reprimat & emolliat.

DE aqua inter cutem hoc est hydropico morbo. Caput. XXI.

SEd hic quidem acutus ẽ morbus. Lõgus uero fieri potest corũ: quos aqua ĩter cutẽ male habet: nisi primis diebus

discussus est: hydropa græci uocant. Atque eius tres species sunt. Nam modo uentre uehementer intento creber intus ex motu spiritus sonus est. Modo corpus inæquale est / tumoribus aliter aliter q̄ per totum id orientibus. Modo intus in unū aqua cōtrahitur: & moto corpore ita mouetur ut impetus eius conspici possit. Primū tympanitem: secūdum leucophlegmatian uel hyposarca: Tertium asciten græci nominant. Communis tamen est humoris nimia abundantia. ob quam ne ulcera quidem in his ægris facile sanescunt. Sæpe uero hoc malū per se incipit. Sæpe alteri uetusto morbo. maximeq; quartanae superuenit. Facilius in seruis / quam in liberis tollitur. quia cum desideret famem: sitim: mille alia tedia: longam q; patientiam / promptius iis succurritur / qui facile coguntur: q̄ quibus inutilis libertas est. Sed ne ii quidem qui sub alio sunt: si ex toto sibi temperare non possunt: ad salutem perducuntur. Ideoq; non ignobilis medicus Chrysippi discipulus apud Antigonum regem amicum quendam eius notæ intēperantiæ mediocriter eo morbo implicitum negauit posse sanari. Cumq; alter medicus epirotes philippus se sanaturū polliceretur: respondit illum ad morbum ægri respicere: se ad animum. Neq; eum res fefellit. Ille enim cum summa diligentia non medici tantummodo: sed etiam regis custodiretur: tamen malagmata sua deuorando / bibendo que suam urinam in exitum se praecipitauit. Inter initia tamen non difficillima curatio est: si imperata sunt corpori: quies: sitis: inedia. At si malum inueterauerit: non sine magna molestia discutitur. Metrodorum tamen Epicuri discipulum referunt cum hoc morbo tentaretur: neq; æquo animo ferret necessariam sitim: ubi diu abstinuerat / bibere solitum: deinde euomere. Quod si redditur quicquid receptum est: multum tedio demit. si a stomacho retentum est: morbum auget. Ideoq; in quo libet tentandum nō est. Sed si febris quoq; est: hæc in primis submouenda est per eas rationes: per quas huic succurri posse propositum est. Si sine febre æger est: tum demum ad ea ueniendum est:

quæ ipsi morbo mederi solent. Atq; hic quo ꝗ quæcunq; speci es est: si non dum nimis occupauit: hisdem auxiliis opus est. Multum ambulandum, currendum aliquid est. superiores ma xime partes sic perfricandæ: ut spiritum ipse contineat. euo candus est sudor non exercitatione tantummodo: sed etiam in harena calida / uel laconico / uel clibano / similibusq; aliis: maximeq; utiles naturales & siccæ sudationes sunt: quales sup baias habemus in myrtetis. balneum atq; omnis humor alienus est. Ieiuno recte cataputia dantur facta ex absinthii duabus: myrræ tertia parte. Cibus esse debet ex media quidem materi a: sed tamen generis durioris. Potio non ultra danda est / q̄ ut uitam sustineat. optimaq; est / quae urinam mouet. Sed id ipsum tamen molliri cibo / q̄ medicamento melius est. Si ta men res coget ex iis aliquid quæ id præstent: erit decoquen dum: eaq; aqua potui danda. Videtur autem hanc facultatem habere / iris: nardum: crocum: cinnamum: amomum: casia: myr ra: balsamum: galbanum: ladanum: oenante: panace: cardamo mum: hebenus: cupressi semen. uua timinia: quam staphida grian græci nominant: abrotanum: rosæ folia: acorum: ama ræ nuces: tragoriganum: storax: costum: iunci quadrati & ro tundi semen. illud cypyron. ecinon hoc græci uocant. Quæ quotiens posuero: non quæ hic nascuntur: sed quæ inter aroma ta afferuntur: significabo. Primo tamen quae leuissima ex his sunt: idest rosæ folia / uel nardispica tentanda sunt. Vinum quoq; utile est & austerum: sed quam te nuissimum. Commodū est etiam lino quotidie uentrem metiri: & qua comprehendit aluum / notam imponere. postero die uidere si plenius corpus sit: an extenuetur. Id enim / quod tenuatur / medicinam sentit. Neq; alienum est metiri & potionem eius & urinam. Nam si plus humoris excernitur / q̄ assumitur: ita demum secundæ ua litudinis spes est. Asclepiades in eo qui ex quartana in hy dropa deciderat: se abstinentia bidui & frictione usum. ter tio die iam & febre & aqua liberato cibum & uinum dedisse / memorie ꝑdit. Hactenus cōmuniter de ōni specie dici potest.

Si uehementius malum est: diducenda ratio curandi est. Ergo si inflatio & ex ea dolor creber est: utilis quotidianus, aut al terno quoq; die post cibum uomitus est. Fomentis siccis, cali dis que utendum est. Si per hæc dolor non finitur: necessariæ sunt sine ferro cucurbitulæ. Si ne per has quidem tormentum tollitur: incidenda cutis est: & tum his utendum. Vltimum au xilium est: si cucurbitulæ nihil profuerunt: per aluum infunde re copiose aquam calidam: eamq; recipere. Quin etiam quoti die ter quater ue opus est uti frictione uehementi cum oleo & quibusdam calefacientibus. Sed in hac frictione a uentre absti nendum est. Imponendum uero in eum crebrius, sinapi donec cutem erodat: ferramentisq; candentibus pluribus locis uenter exulcerandus est: & seruanda ulcera diutius. Vtiliter etiam scylla cocta delinitur cutis. sed diu post has inflammationes abstinendum est ab õibus inflantibus. At si id uitium est: cui leucophlegmatia nomen est: eas partes, quæ tument, subiicere soli oportet: sed non nimium: ne febricula incidat. si is uehe mentior est: caput uelandum est: utendumq; frictione madefac tis tantum manibus aqua: cui sal & nitrum & olei pau um sit adiectum sic, ut aut pueriles aut muliebres manus adhibeãtur: quo mollior earum tactus sit. Idq; si uires patiuntur ante me ridiem tota hora: post meridiem semi hora fieri oportet. Vti lia etiam sunt cataplasmata quæ reprimunt: maximeq; si cor pora teneriora sunt. Incidendum quoq; est super talum quat tuor fere digitis ex parte interiore: qua per aliquot dies fre quens humor feratur. atq; ipsos tumores incidere altis plagis oportet. Concutiendumq; multa gestatione corpus est: atq; u bi inductæ uulneribus cicatrices sunt: adiiciendum & exercita tionibus est & cibis donec corpus ad pristinum habitum reuer tatur. Cibus ualens esse debet & glutinosus: maximeq; caro. Vinum, si per stomachum licet, dulcius. Sed ita ut inuicem bi duo, triduo ue: modo aqua: modo id bibatur. Prodest etiam lactucæ marinæ: quæ grandis iuxta mare nascitur: semem cũ aqua potui datum. Si ualens est qui id accipit; ei scylla cocta

ſicut ſupra dixi: delinitur. Auctoreſq; multi ſunt / inflatis ue
ſicis pulſandos tumores eſſe. Si uero id morbi genus eſt: quo
in uterum multa aqua contrahitur: ambulare / ſed magis modi
ce oportet. malagma quod digerat impoſitum habere: idq; ip
ſum ſuper impoſito triplici panno faſcia non nimium tamen
uehementer aſtringere. Quod a Tharria profectum / ſeruatū
eſſe a pluribus uideo. Si iecur aut lienem affectum eſſe manife
ſtum eſt: ficum pinguem contuſam adiecto melle ſuperpone
re. Si per talia auxilia uenter non ſiccatur: ſed humor nihilo
minus abundat: celeriore uia ſuccurrere: ut is per uentrem ip
ſum emittatur. Neq; ignoro Eraſiſtrato diſplicuiſſe hanc cu
randi uiam. Morbum enim hunc iocineris putauit. Ideoq; ita
illum eſſe ſanandum: fruſtaq; aquam emitti: quae uitiato illo
ſubinde naſcatur. Sed primum non huius uiſceris unius hoc ui
tium eſt. Nam ſplene affecto & in totius corporis malo habi
tu fit: deinde ut inde caeperit: tamen aqua niſi emittitur quæ
contra naturam ibi ſubſiſtit: & iocineri & cæteris inferioribus
partibus nocet. Cōuenitq; corpus nihilo minus eſſe curandū.
Neq; enim ſanat emiſſus humor: ſed medicinæ locum facit:
quam intus incluſus impedit. Ac ne illud quidem in controuer
ſiam uenit: quin non omnes in hoc morbo ſic curari poſſint:
ſed iuuenes robuſti: qui uel ex toto carent febre: uel certe ſa
tis liberales intermiſſiones habent. Nam quorum ſtomachus
corruptus eſt: qui ue ex atra bile huc deciderunt: qui que ma
lum corporis habitum habent: idonei huic curationi nō ſunt.
Cibus autem quo die primum humor emiſſus eſt: ſuperuacuus
eſt: niſi ſi uires deſunt. Inſequentibus diebus & bis uinum me
racius quidem: ſed non ita multum / dari debet: paulatimq; euo
candus aeger eſt ad exercitationes: frictiones: ſolem: ſudatio
nes: nauigationes & idoneos cibos donec ex toto conualeſcat.
Balneum rarum res amat: frequentiorem in ieiunio uomitum.
Si æſtas eſt: in mare natare commodum eſt. Vbi conualuit a
liquis / diu tamen alienus ei ueneris uſus eſt.

DE tabe & eius speciebus & curationibus . CAPVT. XXII.

Diutius sæpe & periculosius tabes eos male habet: quos inuasit. Atq; huius quoq; plures species sunt . Vna est qua corpus non alitur: & naturaliter semper aliqbus decedētibus: nullis uero in eorum locum subeuntibus / summa macies oritur: & nisi occurritur: tollit. Acrophyan hanc græci uocant. Ea duabus fere decausis incidere consueuit . Aut enim nimio timore aliquis minus: aut auiditate nimia plusq̃ debet: assummit. ita uel quod deest: infirmat. uel quod superat: corrumpitur. Altera species est: quam græci cacexian appellant: ubi malus corporis habitus est . ideoq; omnia alimenta corrumpuntur. Quod fere fit / cum longo morbo uitiata corpora / etiam si illo uacāt: refectionem tamen non accipiunt. aut cum malis medicamentis corpus affectum ē. aut cum diu necessaria defuerunt. aut cum in usitatos & inutiles cibos aliquis assumpsit: aliqdue simile incidit. Huic præter tabē illud quoq; nō nunq̃ accidere solet: ut per assiduas pustulas aut ulcera summa cutis exasperetur: uel aliquæ corporis partes ītumescant. Tertia est / longeq; periculosissima species / quam græci phthisin nominauerunt. Oritur fere a capite. inde in pulmonem destillat. huic exulceratio accedit. ex hac febricula leuis fit: quæ etiam cum quieuit tamen & repetit. Frequens tussis est. pus excreatur. interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatum est: si in ignē impositum est: mali odoris est. Itaq; / qui de morbo dubitāt: hac nota utuntur. Cum hæc genera tabis sint. animaduertere primum oportet: quid sit in quo laboratur . Deinde si tantū modo non ali corpus apparet: causam eius attendere: & si cibi minus aliquis q̃ debet / assumit: adiicere / sed paulatim: ne si corpus insuetum subita multitudine onerauerit: concoctionem impediat. Si uero plus iusto quis assumere solitus est: abstinere uno die: deinde ab exiguo cibo incipere. quotidie adiicere donec ad iustum modum perueniat. Præter hæc conuenit ambulare locis q̃ minime frigidis sole uitato. per manus quoque

exerceri. Si infirmior est gestari: ungi: pfricari si potest maxime per se ipsum sæpius eodem die & ante cibum & post eum sic/ut interdum oleo quædam adiiciantur calfacientia donec insudet. Prodestq; ieiuno prætendere per multas partes cutem & attrahere ut relaxetur: aut imposita resina & abducta subinde idem facere. Vtile est etiam interdum balneum: sed post cibum exiguum. Atq; in ipso solio recte cibi aliquid assumitur: aut si sine hoc frictio fuit: post eam ptinus. Cibi uero esse debent ex iis: qui facile concoquuntur: qui maxime alunt. Ergo uini quoq; / sed austeri necessarius usus est: mouenda urina. at si malus corporis habitus est: primum abstinendum est: deinde aluus ducenda. tum paulatim cibi dandi adiectis exercitationibus: unctionibus: frictionibus. Vtilius his frequens balneum est: sed ieiunis etiam usq; sudorem. Cibis uero opus est copiosis: uariis: boni succi: qui que etiam minus facile corrumpantur. uino austero. Si nihil reliqua proficiunt: sanguis mittendus est: sed paulatim: quotidieque pluribus diebus: cum eo ut cætera quoq; eodem modo seruentur. Quod si mali plus est: & uera phthisis est: inter initia protinus occurrere necessarium est. Neque enim facile is morbus cum inueterauerit: euincitur. Opus est si uires patiuntur longa nauigatione: cæli mutatione sic: ut densius / quam id est: exquo discedit æger: petatur. Ideoq; aptissime Alexandriam ex italia itur. Fere que id posse inter principia corpus pati debet: cum hic morbus aetate firmissima maxime oriatur: idest ab anno duodecimo ad annum quintum & trigesimum. Si id imbecillitas non sinit: naue tamen non longe gestari commodissimum est. Si nauigationem aliqua res phibet: lectica uel alio modo corpus dimouendum est. Tum a negociis abstinendũ est: omnibusq; rebus / quae solicitare animum possunt. somno indulgendum. cauendæ destillationes: ne siquid cura leuaret: exasperent. & ob id uitanda cruditas: simul que sol & frigus. Os obtegendum: fauces uelandæ. tussicula suis remediis finienda. & quandiu quidem febricula incursat: huic interdum abstinentia: interdum

etiam tēpestiuis cibis medendum: Eoq̄ tempore bibenda aqua. Lac quoq̄: quod in capitis doloribus & in acutis febribus: & per eas facta nimia siti: siue præcordia tument: siue biliosa u rina est: siue sanguis fluxit pro ueneno est: in phthisi tāmen sicut in omnibus longis difficilibusque febriculis recte dari potest. Quod si febris aut non dum incursat aut iam remisit decurrendum est ad modicas exercitationes: maxime que am bulationes: item lenes frictiones. Balneum alienum est. Cibus esse debet primo acer: ut allium: porrum: id que ipsum ex ace to. uel ex eodem intubus: ocymum: lactuca. Dein lenis: ut sor bitio ex ptisana uel ex alica uel ex amilo / lacte adiecto. Idē oriza quoque / & si nihil aliud est / far præstat. Tum inuicem modo his cibis: modo illis utendum est. Adiicienda que quæ dam ex media materia: præcipue que uel ex apruna: cerebellū: uel pisciculus: & his similia. Farina etiā cum seuo ouillo / ca prino ue mixta / deinde incocta pro medicamento est. uinum assumi debet leue austerum. Hactenus non magna mole pu gnatur. Si uehementior noxa est: ac neque febricula / neque tus sis quiescit: tenuari que corpus apparet / ualidioribus auxiliis opus est. Exulcerandus est ferro candenti uno loco submento: altero in gutture: duobus ad mammam utranque. item sub i mis ossibus scapularum: quas omotidas græci uocant: sic ne sanescere ulcera sinamus: nisi tussi finita. Cui per se quoq̄ me dendum esse / manifestum est. Tunc ter quater que die uehe menter extremae partes perfricandæ. thorax leui manu ptrac tandus. post cibum intermittenda hora. & perfricanda crura / brachiaq̄. Interpositis denis diebus demittendus est æger in solium: in quo sit aqua calida & oleum. caeteris diebus biben da aqua. tum & uinum / si tussis non est / potui frigidum dan dum. si æstas est / egelidum. Vtile est etiam cibos in remissio nibus quotidie dari. frictiones gestationesq̄ similiter adhi beri. eadem acria quarto aut quinto die sumere. interdum her bam sanguinalem ex aceto uel plantaginem esse. Medicamen tum etiam est uel plantaginis succus per se: uel marrubium ex

melle concoctum: ita ut illius cyathus sorbeatur huius cochle are plenum paulatim delingatur. uel inter se mixta & incocta resinae terebinthinae pars dimidia: butyri & mellis pars altera Præcipua tamen ex his omnibus sunt uictus: uehiculum & na uis et sorbitio. Aluus cita utiq; uitanda est. Vomitus in hoc morbo si frequens est / pniciosus est: maximeq; sãguinis. Qui meliusculus esse coepit: adiicere debet exercitationes. frictio nes. cibos. deinde ipse se suppresso spiritu perfricare: diu ab stinere a uino: balneo: uenere.

De comitialis morbi curationibus CAPVT XX III

INter notissimos morbos: est etiam is / qui comitialis uel maior nominatur. Homo subito concidit. ex ore spu mæ mouentur: deinde interposito tempore ad se redit & per se ipsum consurgit. Id genus sæpius uiros quam foeminas oc cupat. ac solet quidem etiam longum esse usq; ad mortis diem & uitæ non periculosum. Interdum tamen cum recens est ho minem consumit: & sæpe eum si remedia nõ sustulerunt: in pu eris ueneris: in puellis menstruorum initium tollit. modo cum distentione membrorum aut neruorum prolabitur aliquis: mo do sine illa quidem. Hos quoq; iisdem quibus lethargicos ex citare conantur. quod admodum super uacuum est: & quia ne lethargicus quidem iis sanatur: & quia cum possit ille nunq̃ expergisci atq; ita fame interire: hic ad se utiq; reuertitur. Vbi concidit aliquis: si nulla neruorum distentio accessit: uti que sanguis mitti debet. Si accessit non utiq; mittendus est: nisi alia quoq; hortantur. necessarium autẽ est ducere aluum / uel nigro ueratro purgare: uel utrunque facere si uires patiun tur. tunc caput tõdere: oleoq; & aceto perungere. cibum post diem tertium simul cum transit hora qua concidit / dare. Neq; sorbitiones autem his: alii que molles & faciles cibi: neque ca ro / minimeq; suilla conuenit: sed mediæ materiae. Nam & uiri bus opus est: et cruditates cauendæ sunt: cum quibus fugere

oportet solem: balne. m: ignem : omnia q̄ calfacientia . item frigus: uinum: uenerem: loci praecipitis conspectum / omnium q̄ terrentium: uomitum: lassitudinem: solicitudines: negocia omnia. Vbi tertio die cibus datus est: intermittere quartum: & inuicem alterum quenq; / eadem hora cibi seruata donec qua tuordecim dies transeāt. Quos ubi morbus excessit: acuti uim deposuit. At si manet: curandus iam ut longus est. Quod si non quo die primum id incidit medicus accessit: Sed is qui ca dere consueuit ei traditus est : protinus eo genere uictus habi to / qui supra comprehensus est: expectandus est dies / quo pro labatur. utendumque tum uel sanguinis missione: uel ductione alui: uel nigro ueratro: sicut praeceptum est. Insequentibus de inde diebus per eos cibos quos proposui / uitatis omnibus quae cauenda dixi: nutriendus. Si per haec morbus finitus non fue rit: confugiendum erit ad album ueratrum : ac ter quoque aut quater eo utendum / non ita multis interpositis diebus: sic ta men ne iterum unq̄ sumat / nisi conciderit. Mediis autem die bus uires eius erunt nutriendae / q̄busdā praeter ea quae scripta sunt adiectis. Vbi mane experrectus est: corpus eius leuiter ex oleo uetere cum capite excepto uentre pmulceatur. tum ambu latione quam maxime lōga & recta utatur. post ambulationē loco tepido uehementer & diu ac non minus ducenties / nisi in firmus erit: perfricetur : deinde per caput multa aqua frigida perfundatur. paulum cibi assumat: conquiescat: rursus ante noctem ambulatione utatur : iterum uehementer perfricetur. sic ut neq; uenter / neq; caput contingatur : post haec coenet: interpositis q̄ tribus aut quattuor diebus / uno aut altero acri a assumat. Si ne per haec quidem fuerit liberatus : caput ra dat: ungatur oleo uetere / adiecto aceto & nitro: perfundatur a qua salsa : bibat ieiunus ex aqua castoreum: nulla aqua nisi de cocta potionis causa utatur. Quidā iugulati gladiatoris cali do sanguine epoto tali morbo se liberarunt. Apud quos mise rum auxilium tolerabile / miserius malum fecit. Quod ad me dicum uero pertinet: ultimum est iuxta talum exutroq; cruce

diutius aliquem & uehemẽtius ista solicitare consuerunt Huic enim quædam curiosior obseruatio necessaria est. Igitur huic si in nares uel in fauces destillauit: præter ea quæ supra rettuli: protinus primis diebus multum ambulandum est: perfricandæ uehementer inferiores partes: leuior frictio adhibẽda thoraci erit: leuior capiti. demenda assueto cibo pars dimidia: sumenda oua: amilum: similiaq́ quæ pituitam faciunt crassiorem. Siti quanta maxime sustineri potest / pugnandum est. Vbi per hæc idoneus aliquis balneo factus: eoq́ usus est: adiiciendus est cibo pisciculus / aut caro. sic tamen ne protinus iustus modus cibi sumatur. Vino meraco copiosius utendum est. At si impulmonem quoque destillat: multoq́ magis & ambulatione & frictione opus est. eademq́ adhibita ratione in cibis: si non satis illi proficiunt / acrioribus utendum est. magis somno indulgendum: abstinendum q́ a negociis omnibus aliquãdo sed serius tentandum. Ingrauedine autem primo die quiescere: neque esse: neque bibere: caput uelare: fauces lana circundare. postero die surgere: diu abstinere a potione: aut / si res coegerit: non ultra heminam aquæ assumere. Tertio die panis non tam multum ex parte interiore cum pisciculo uel leni carne sumere: aquam bibere. Siquis sibi temperare non poterit quo minus pleniore uictu utatur: uomere. Vbi in balneum uentum est multa aqua calida caput & os fouere usque ad sudorem. tum ad uinum redire. Post quæ uix fieri potest: ut idem incommodum maneat. Sed si manserit: utendum erit cibis frigidis: aridis. leuibus. humore q̃ minimo / seruatis frictionibus / exercitationibus que: quæ in omni tali genere ualitudinis necessarie sunt.

DE ceruicis morbis curationibusq́. CAPVT. III

A Capite transitus ad ceruicem est: quæ. grauibus ad modum morbis obnoxia est. neque tamen alius importunior acutior que morbus est / quam is qui quodam rigore

neruorum / modo caput scapulis: modo mentum pectori anne
ctit: modo rectam & immobilem ceruicem intendit. Prio
rem graeci opischotonon: insequentem emprosthotonon: ulti
mum tetanon appellant: quanuis minus subtiliter quidam in
discretis his nominibus utuntur. Ea saepe intra quartum diem
tollunt. Si hunc euaserunt: sine periculo sunt. Omnia eadem
ratione curantur: id que conuenit. Sed Asclepiades utique
mittendum sanguinem credidit. Quod quidam uitandum es
se dixerunt: eo quod maxime tum corpus calore egeret: is q̃
esset in sanguine. Verum hoc quidem falsum est. Neq̃ enim
natura sanguinis est: ut utique caleat: sed ex iis / quae in homi
ne sunt: hic celerrime uel calescit / uel refrigescit. Mitti uero
nec ne debeat / ex iis intelligi potest: quae de sanguinis
missione praecepta sunt. Vtique autem recte datur castore
um: & cum hoc piper uel laser. Deinde opus est fomento
humido & calido. Ita que plerique aqua calida multa cerui
ces subinde perfundunt. Id in praesentia leuat. Sed opor
tumores neruos frigori reddit. Quod utique uitandum est.
Vtilius igitur est caerato liquido primum ceruicem perunge
re: deinde admouere uesicas bubulas: uel utriculos oleo ca
lido repletos: uel ex farina calidum cataplasma: uel piper
rotundum cum fico contusum. Vtilissimum tamen est hu
mido sale fouere. Quod quomodo fieret iam ostendi. Vbi
eorum aliquid factum est: admouere ad ignem: uel si æstas
est: in sole / aegrum oportet: maxime que oleo uetere: si
id non est / syriaco: si ne id quidem est / adipe quam uetu
stissima ceruicem & scapulas & spinas perfricare. Frictio
cum omnibus in homine uertebris utilis sit: tum iis praecipue
quae in collo sunt. Ergo die nocte que interpositis tamen
quibusdam temporibus hoc remedio utendum est. Dum id in
termittitur: imponendum malagma aliquod ex calefacien
tibus. Cauendum uero praecipue frigus. Ideoque in eo con
claui / quo cubabit aeger / ignis continuus esse debebit: ma
ximeq̃ tempore antelucano. quo praecipue frigus intenditur.

Neq; inutile erit caput attonsum habere : id que irino uel cyprino calido madefacere: & super imposito pilleo uelare: nõnunquam etiam in calidum oleum totum descendere/ uel in aquam calidam: in qua foenum græcum decoctum sit & adiecta olei pars tertia. Aluus quoque ducta sæpe superiores partes resoluit. Si uero etiam uehementius dolor creuit: admouendæ ceruicibus cucurbitulae sunt sic/ut cutis incidatur: eædem aut ferramentis/aut sinapi adurendae. Vbi leuatus est dolor : moueri que ceruix coepit: scire licet cedere remediis morbum. Sed diu uitandus cibus/quisquis mandendus est. Sorbitionibus utendum: item que ouis sorbilibus : aut a pullis mollibus ius aliquod assumendum. At si bene processerit: iamque exto to recte se habere ceruices uidebuntur: incipiendum erit a pulticula/uel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mandendus / quam uinum gustandum. siquidem huius usus præcipue periculosus: ideoque in longum tempus differendus est.

DE FAVCIVM MORBIS. ac curationibus. & primum de angina. deinde de difficultate spirandi. Vltimo de tussi. CAPVT. IIII

VT hoc autem morbi genus circa totam ceruicem: sic alterum æque pestiferum acutum que in faucibus esse consueuit. nostri anginam uocant. apud græcos nomen put species est. Interdum enim neque rubor neque tumor ullus apparet : sed corpus aridum est: uix spiritus trahitur : membra soluuntur. Id synanchen uocant. Interdum lingua fauces que cum rubore intumescunt. uox nihil significat. oculi uertuntur. facies pallet. singultus que est: uti synanche uocatur. Illa communia sunt. aeger non cibum deuorare: non potionem potest: spiritus eius includitur. Lenius est ubi tumor tantummodo & rubor est: cætera non sequuntur. id parasynanchen appellant. Quidquid est: si uires patiuntur : sanguis mittendus est. si non abundat : secundum est: ducere aluum. Cucurbitula

quoq; recte sub mento & circa fauces admonetur : ut id quod strangulat : euocet. Opus est deinde fomentis humidis. Nam sicca spiritum elidunt. Ergo admouere spongias oportet : quæ melius in calidum oleum / quam in calidam aquam subinde demittuntur. Efficacissimus que est hic quoque salis calidi succus. Tum commodum est hysopum uel nepeta uel thimum uel absinthium uel eciam furfures aut ficus aridas aut mulsam aquam decoquere: ea que gargarizare. post hæc palatum ungere uel felle taurino / uel eo medicamento: quod ex moris ē. polline etiam piperis id recte respergitur. Si per hæc parum proficitur: ultimum est incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis supra collum : & in palato citra uuam uel eas uenas / quæ sub lingua sunt: ut per ea uulnera morbus erumpat. Quibus si non fuerit æger adiutus: scire licet / malo uictum esse. Si uero his morbus leuatus est: iam que fauces & cibum & spiritum capiunt: facilis ad bonam ualitudinem recursus est. Atq; interdum natura quoque adiuuat : si ex angustiore sede uitium transit in latiorem. Itaque rubore & tumore in præcordiis orto / scire licet fauces liberari. Quicquid autem eas leuauit : incipiendum est ab humidis / maxime que aqua mulsa decocta deinde assumendi molles & non acres cibi sunt : donec fauces ad pristinum habitum reuertantur. Vulgo audio si quis pullum hirundinis ederit: angina toto anno non periclitari. seruatum que eum ex sale : cum is morbus urget : comburi : carbonem que eius contritum in aquam mulsam / quae potui datur: infricari : & prodesse. Id cum idoneos auctores ex populo habeat: neque habere quicquam periculi possit: quamuis in monumentis medicorum non legerim : tamen inserendum huic operi meo credidi.

DE DIFFICVLTATE SPIRANDI.

Est etiā circa fauces malum: quod apud græcos aliud atq; aliud nomen habet / p ut se intendit. Omne ī difficultate

spirandi consistit. Sed hæc dum modica est: neq; extoto strã gulat dyspnoea apellatur. Cum uehementior est: ut spirare æ get sine sono & anelatione non possit aschma. Cum accessit id quoq; ne nisi recta ceruice spiritus trahatur ortopnoea. Ex quibus id, quod primum est: potest diutius trahi. Duo inse quentia, acuta esse consuerunt. His communia sunt. quod pp ter angustias, per quas spiritus euadit: sibilum elidit: dolor im pectore præcordiis que est: interdum etiam scapulis. isque modo decidit: modo reuertitur. ad hæc tussicula accedit. Au xilium est, nisi aliquid prohibet, in sanguinis detractione. Neque id satis est: sed lacte quoque uenter soluendus est. Liquanda aluus: interdum etiam ducenda. quibus extenua tum corpus incipit spiritum trahere commodius. Caput au tem etiam in lecto sublime habendum est. thorax fomentis, cataplasmatis que calidis aut siccis aut etiam humidis adiu uandus est. & postea uel malagma super imponendum: uel cer te caeratum ex cyprino, uel irino unguento. Sumenda de inde ieiuno potui mulsa aqua: cum qua uel hysopus cocta, uel cõtrita capparis radix sit. Datur etiam utiliter aut nitrũ aut nasturcium album frictum: deĩde cõtritum & cum melle mi xtum: simulq; coquantur mel: galbanum: resina terebĩthina. & ubi coierunt: ex his quod fabæ magnitudinem hẽt quotidie sub lingua liquatur. aut su phuris ignem non expti. P.X. & quadrans: abrotani. P.X. in uini cyatho teruntur: idq; tepefac tum sorbetur. Est etiã nõ uana opinio uulpium iecur, ubi siccũ & aridum factum est: contundi oportere: polentãq; ex eo po tioni aspgi: uel eiusdem pulmonem q̃ recentissimum assũ: sed sine ferro coctum, edendum esse. Præter hæc sorbitionibus & lenibus cibis utendum est. interdum uino tenui austero. nõ nun q̃ uomitu. Prosunt etiam quæcunq; urinam augent. sed nihil magis quam ambulatio lenta pene usq; ad lassitudinem: fricti o multa præcipue inferiorum partium uel in sole uel ad ignem & p se ipsum & p alios usq; ad sudorem. In iteriore uero fau cium parte interdum exulceratio esse cõsueuit. In hac pleriq;

extrinsecus cataplasmatis calidis fomentis que humidis utun tur. Volunt etiam uaporem calidum ore recipi: per quae mol liores alii partes eas fieri dicunt/oportunioresq; uitio iam hæ renti. Sed si bene sic uitari morbus potest: tuta illa præsidia. Si metus eius est: superuacua sunt. Vtiq; autem perfricare fau ces periculosum est. exulcerat enim. neq; utilia sunt: quæ uri næ mouendæ sunt apta: quia possunt dum transeunt ibi quoq; pituitam extenuare: quam supprimi melius est. Asclepiades multarum rerum: quas ipsi quoq; secuti sumus: auctor bonus: acetum ait quam acerrimum esse sorbendum. Hoc enim sine ulla noxa comprimi ulcera. Sed id supprimere sanguinem po test: ulcera ipsa sanare non potest. Melius huic rei licium est. Quod idem quoq; æque probat: uel porri/uel marrubii succus uel nuces græcæ cum trachanto contritæ & cum passo mixtæ: uel lini semen contritum & cum dulci uino mixtum. exercitatio quoq; ambulandi currendi que necessaria est. Frictio a pec tore uehemens toti inferiori parti adhibenda. Cibi uero esse debent neque nimium acres: neque asperi: mel: lenticula: tra gum: lac: ptisana: pinguis caro: præcipue que porrum & quic quid cum hoc mixtum est. Potionis quam minimum esse con uenit. Aqua dari potest/uel pura: uel in qua malum cydone um/palmulæ ue decoctae sunt. Gargarizationes quoq; lenes. sin hæ parum proficiunt: reprimentes utiles sunt. Hoc genus neque acutum est & potest esse non longum. curationem tamē maturam: ne uehementer & diu laedat: desiderat.

DE TVSSI.

t TVssis uero fere propter faucium exulcerationem molesta est. quæ multis modis contrahitur. Itaq; illis restitutis ip sa finitur. Solet tamen interdum per se quoque male habere: & uix cum uetus facta est: eliditur. ac modo arida est: modo pituitam citat. Oportet hysopum altero quoque die bibere. spiritu retento currere: sed minime in puluere. ac lectione uti

uehementi: quæ primo impeditur a tussi: post eam uincit. cum ambulare. deinde per manus quoque exerceri: & pectus diu p fricare. Post hæc q̃ pinguissimae ficus uncias tres supra pru nas incoctas esse. Præter hæc si humida est: prosunt frictio nes ualidæ cum quibusdam calfacientibus sic ut caput quoque siccum uehementer perfricetur. Item cucurbitulæ pectori ad motæ. sinapi ex parte exteriore faucibus impositum donec le uiter exulceret. potio ex menta nucibusque græcis & amilo: primo que assumptus panis aridus: deinde aliquis cibus lenis. At si sicca tussis est: cum ea uehementissime urget: adiuuat ui ni austeri cyathus assumptus: dum ne amplius id interposito tempore aliquo / quam ter aut quater fiat. Item laseris quam optimi p aulum deuorare opus est: porri uel marrubii succum assumere: scyllam delingere: acetū ex ea uel certe acre sor bere: aut cum spica allii contriti duos uini cyathos. Vtilis eti am in omni tussi est peregrinatio: nauigatio longa: loca mari tima: natationes. Cibus interdum mollis / ut malua ut urtica. in terdum acer / ut lac cum allio coctum: sorbitiones quibus laser sit adiectum: aut in quibus porrum incoctum tabuerit. ouum sorbile: sulphure adiecto potui primum aqua calida: deinde inuicem aliis diebus hæc: aliis uinum. Magis terreri potest ali quis cum sanguinem expuit. Sed id modo minus / modo plus periculi habet. Exit enim modo ex gingiuis modo ex ore. & quidem ex hoc interdum etiam copiose: sed sine tussi sine ul cere sine gingiuarum ullo uitio: ita ut nihil excreetur. Verum ut ex naribus / sic ex ore aliquando prorumpit. Atque inter dum sanguis profluit: interdum simile aquæ quiddam in qua caro recens lota est. Non nunq̃ autem is a summis faucibus fertur: modo exulcerata ea parte: modo non exulcerata: sed a ut ore uenæ alicuius ad aperto: aut turbeculis quibusdam na tis / ex his sanguine erumpente. Quod ubi incidit: neque lae dit potio aut cibus: neque quicquam ut ex ulcere excreatur. aliquando gutture & arteriis exulceratis frequens tussis sāgui nem quoque extundit. Interdum etiam fieri solet: ut aut ex

pulmone. aut ex pectore aut ex latere aut ex iocinere feratur. Sæpe fœminæ quibus sanguis per menstrua non respondet: hunc expuunt: auctoresq; medici sunt: uel ex ea parte aliqua sanguinem exire: uel rupta: uel ore alicuius uenæ patefacto. Primam diabrosin secundam rhesinochasmum Tertiam ma nan gomosin appellant. Vltima minime nocet. prima grauis sime. Ac sæpe quidem euenit/uti sanguinem pus sequatur. In terdum autem qui sanguinem ipsum suppressit: satis adualitu dinem profuit. Sed si secuta ulcera sunt: si pus: si tussis est: p ut sedes ipsa est: ita uaria & piculosa genera morborum sunt. Si uero sanguis tantum fluit: expeditius & remedium & finis est. Neq; ignorari oportet eis/quibus fluere sanguis solet. aut quibus spina dolet coxæ ue aut post cursum uehementem uel ambulationem: dum febris absit: nō esse inutile sanguinis me diocre profluuium. idq; per urinam redditum ipsam quoq; las situdinem soluere. Ac ne in eo quidem terribile esse/qui ex su periore loco decidit. Si tamen in eius urina nihil nouabit. Ne q; uomitum huius afferre periculum etiam cum repetit: si ante confirmare & implere corpus licuit. & extoto nullum nocere: qui in corpore robusto neq; nimius est neque tussim aut calo rem mouet. Hæc pertinet ad uniuersum. Nunc ad ea loca quæ proposui ueniam. Si ex gingiuis exit: portulacam manducasse satis est. si ex ore: continuisse eo merum uinum. si parum id proficit: acetum. si inter hæc quoque grauiter erumpit: quia consumere hominem potest: commodissimum est/impetum e ius admota occipitio cucurbitula sic ut cutis quoque īcidatur: auertere. Si id mulieri cui menstrua non feruntur: euenit: ean dem cucurbitulam incisis inguinibus eius admouere. At si ex faucibus/interioribus ue partibus processit: & metus maior ē & cura maior adhibenda. sanguis mittendus est: & si nihilo minus ex ore processit: iterum tertio que & quotidie paulum aliquid. protinus autem debet sorbere uel acetum uel etiam cū thure plantaginis aut porri succum. imponendaq; extrinsecus supra id quod dolet lana sucida ex aceto est: & id spongia

ſubinde refrigerandum. Eraſiſtratus horum crura quoq; & fe mora brachia que pluribus locis deligabat. Id Aſclepiades adeo non prodeſſe: ut etiam inimicum eſſet: propoſuit. Sed id ſæpe commode reſpondere experimenta teſtantur. Neque tamen pluribus locis deligari neceſſe eſt. ſed ſat eſt infra inguina & ſuper talos ſummos que humeros / etiam brachia. Tum ſi febris urget / danda eſt ſorbitio & potui aqua: in qua aliqd ex iis quae aluum aſtringunt: decoctum ſit. atſi abeſt febris / uel elota alica: uel panis ex aqua frigida & molle quoq; ouum dari poteſt potui: uel idem quod ſupra ſcriptum eſt: uel uinū dulce uel aqua frigida. ſed ſic bibendum erit: ut ſciamus huic morbo ſitim prodeſſe. præter hæc neceſſaria ſunt quies: ſecuritas: ſilentium. Caput huius quoque cubantis ſublime eſſe debet: recteq; tondetur. Facies ſæpe aqua frigida fouenda eſt. At inimica ſunt uinum: balneum: uenuſ. in cibo oleum: acria omnia. item calida fomenta. conclaue calidum & i nclusum. multa ueſtimenta corpori iniecta. etiam frica tiones ubi bene etiam ſanguis conquieuit. Tum uero incipiendū eſt a brachiis cruribuſq;: a thorace abſtinendum. In hoc caſu per hyemē locis maritimis: per æſtatem mediterraneis opus eſt.

DE ſtomachi morbis et curationibus. CAPVT · V

FAucibus ſubeſt ſtomachus: in quo plura longa uitia incidere conſuerunt. Nā modo ingens calor: modo inflatio hunc: modo inflammatio: modo exulceratio afficit. Interdum pituita. Interdum bilis oritur. frequentiſſimumq; eſt eius malum quo reſoluitur: neq; ulla re magis aut afficitur aut corpus afficit. Vt diuerſa autem uitia eius ſic etiam remedia ſunt. Vbi exæſtuat: aceto cum roſa extrinſecus ſubinde fouendus eſt. imponenduſq; puluis cum oleo & ea cataplaſmata: quæ ſimul et reprimunt et molliunt. Potui / niſi quid obſtat / gelida aqua præſtanda. Si inflatio eſt: proſunt admotæ cucurbitulæ: neq; incidere cutem neceſſe eſt. proſunt ſicca & calida

fomenta: sed nō uehementissima. Interponēda abstinentia ē. Vtilis in ieiuno potio est absithii aut hysopi aut rutæ. Exercitatio primo lenis: deinde maior adhibenda est: maxime que quæ supiores partes moueat. Quod genus inōnibus stomachi uitiis aptissimum est. Post exercitationem opus est unctione frictione: balneo quoq; nonnunq̄ sed rarius: interdum alui ductione. Cibis deinde calidis neq; inflantibus. eodem q; modo calidis potionibus: primo aquæ: post/ ubi resedit inflatio/ uini austeri. Illud quoque in omnibus stomachi uitiis præcipiendum est: ut quo modo se quisque æger refecerit: eo ut sanus utatur. Nam redit huic imbecillitas sua: nisi hisdem defenditur bona ualitudo: quibus reddita est. At si inflammatio aliqua est: quam fere tumor & dolor sequitur: prima sunt quies & abstinentia: lana sulphurata circundata: ī ieiuno absinthiū Si ardor stomachum urget: aceto cum rosa subinde fouendus est: deinde cibis quidem utendum est modicis. Imponenda uero extrinsecus quæ simul & reprimunt & molliunt. deinde his detractis utendum calidis ex farina cataplasmatis: quae reliquias digerant. Interdum aluum ducenda. Adhibenda exercitatio: & cibus plenior. At si exulceratio stomachum īfestat: eadem fere facienda sunt: quæ in faucibus exulceratis præcepta sunt. Exercitatio: frictio inferiorum partium adhibenda. Adhibendi lenes & glutinosi cibi: sed citra satietatem. Omnia acria atq; acida remouenda. Vino si febris non est/ dulci: aut si id inflat/ certe leni utendum: sed neq; præfrigido/ neq; nimis calido. Si uero pituita stomachus impletur: necessarius modo in ieiunio/ modo post cibum uomitus est. Vtilis exercitatio: gestatio: nauigatio: frictio. Nihil edendum/ bibendum que nisi calidum: uitatis tantum iis/ quæ pituitam contrahere consuerunt. Molestius est/ si stomachus bile uitiosus est. Solent autem ii qui sic tentantur īterpositis quibusdam diebus hanc/ & quidem quod pessimum est/ atram mouere. Iis recte aluus ducitur: potiones absinthio dantur. necessaria gestatio nauigatio est: si fieri potest ex nausea uomitus: uitanda cru

dicas: sumendi cibi faciles & stomacho non alieni: uinum au sterum. Vulgatissimum uero pessimumq̧ stomachi uitium est resolutio: idest cum cibi non tenax est: solet q̧ desinere ali corpus: ac si tabe consumi. Huic generi inutilissimum bal neum est. Lectiones exercitationesq̧ superioris partis necessa riæ. Item unctiones frictionesq̧. iis perfundi frigida atq̧ in eadem natare: canalibus eiusdem subiicere etiam stomachum ipsum: & magis etiam a scapulis id quod contra stomachum est. Consistere in frigidis / medii capitisq̧ fontibus quales cu tiliarum simbruinarumq̧ sunt: salutare est. Cibi quoque assu mendi sunt frigidi: qui potius difficulter coquuntur / quam fa cile uiciantur. Ergo plerique qui nihil aliud concoquere pos sunt / bubulam coquunt. Ex quo colligi potest / neq̧ auem / neq̧ uenationem / neque piscem dari debere: nisi generis durioris. Potui quidem aptissimum est uinum frigidum uel certe bene calidum meracum / potissimum rheticum uel allobrogicum: a liud ue: quod & austerũ & resina conditum est. si id non est: quam asperrimum / maximeq̧ signinum. Si cibus non contine tur: danda aqua & eliciendus plenior uomitus est: iterum que dandus cibus: & tum admouendæ duobus intra stomachum digitis cucurbitulæ: ibiq̧ duabus aut tribus horis continendæ sunt. Si simul & uomitus & dolor est: imponenda supra sto machum est lana sucida: uel spongia ex aceto: uel cataplasma quod refrigeret. Perfricanda uero nõ diu sed uehementer bra chia & crura: & calfacienda. Si plus doloris est: infra præcor dia quattuor digitis cucurbitula ntẽdum est: protinus dãdus panis ex pusca frigida. Si non continuit: post uomitum lene aliquid ex iis: quæ non aliena stomacho sint. Si ne id quidem tenuit: singuli cyathi uini singulis interpositis horis donec stomachus consistat. Valens etiam medicamentum est radicu læ succus: ualentius acidi punici mali compari modo succi: qui ex dulci punico malo est: adiecto etiam intubi succo & men ta: sed huius minima parte. quibus tantundem quantum i his omnibus est aquæ frigidæ quam optime miscetur. Id enim

plus quam uinum ad comprimendum stomachum potest. sup primendus autem uomitus est: qui per se uenit sic si nausea est. Sed si coacuit intus cibus aut computruit: quorum utrumlibet ructus ostendit: eiiciendus est: protinusq; cibis assumptis hisdem: quos proxime posui / stomachus restituendus. Vbi subla tus est præsens metus: ad ea redeundum est: quae supra prae cepta sunt.

DE LATERVM DOLORIBVS. CAPVT. VI

STomachus lateribus cingitur: atq; in his quoque uehemētes dolores esse consuerunt. & initium uel ex frigore uel ex ictu uel ex nimio cursu uel ex morbo est. Sed interdum ne malum inera dolorem est. is que modo tarde / modo celeriter soluitur. interdum ad perniciem quoque procedit. oritur que acutus morbus: qui pleureticus a græcis nominatur. Huic dolori lateris febris & tussis accedit. & per hanc excreatur / si tolerabilis morbus est: pituita. si grauis: sanguis. Interdū etiam sicca tussis est: quæ nihil emollitur. id q; primo uitio grauius: secundo tolerabilius est. Remedium uero est magni & recentis doloris sanguis missus. At siue leuior / siue uetustior casus est: uel superuacuum / uel serum id auxilium est. confugiendumq; ad cucurbitulas est / ante summa cute incisa. Recte etiam sinapi ex aceto super pectus imponitur / donec ulcera pustulas que excitet: & tum medicamentum / quod humorem illuc citet. Præter hæc circundare primum oportet latus abso lanæ sulphuratæ. deinde cum paulum inflammatio se remisit / siccis & calidis fomentis uti. Ab his trāsitus ad malagmata est. Si uetustior dolor remanet: nouissime resina imposita discutitur. Vtendum cibis / potionibusq; calidis. uitandū frigus. Inter hæc tamen non alienum & extremas partes oleo & sulphure perfricare. Si leuata tussis est: leni lectione uti. iam que & acres cibos & uinum meracius assumere. Quæ a medicis præcipiuntur: ut tamen sine his rusticos nostros epota

ex aqua herba trixaquo satis adiuuet. Hæc inomni lateris do lore communia sunt. plus negocii est: si acutus quoq; morbus is factus est. In hoc præter ea quae supra posita sunt: haec a nim aduertenda sūt. ut cibus sit quam maxime tenuis & lenis: praecipue que sorbitio: eaq; ex ptisana potissimum. aut ius in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus sit. Id que non nisi tertio quoque die detur: si tamen per uires licebit. potio uero aqua mulsa, in qua hysopum aut ruta decocta sit. Quae qui bus temporibus danda sint: ex ratione uel adiectæ uel leuatae febris apparebit: sic, ut in remissione quam maxima dent: cū eo tamen, ut sciamus non esse eius generis tussi aridas fauces committendas. Sæpe enim ubi nihil est quod excreetur: conti nuatur et strangulat. Ob quam causam dixi etiam peius id ge nus esse tussis: quod nihil quàm quod pituitā moueret. Sed hic uinum sorbere: ut supra præcepimus: morbus ipse non pa titur. in uicem eius cremor ptisanæ sumendus est. Vt his au tem in ipso morbi feruore sustinendus aeger est: sic ubi pau lum is se remisit: alimenta pleniora et uini quoque aliquid da ri potest. dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fau ces asperet. Si in refectione quoque manserit tussis: intermit tere oportebit uno die; postero que cum cibo uini pauloplus assumere. Atq; incipiente quoq; tussi: tum non erit alienum: ut supra quoque positum est: uini cyathos sorbere. Sed inhoc genere ualitudinis dulce uel certe lene commodius est. Si ma lum inueterauit, athletico uictu corpus firmādum est.

DE uiscerum morbis et primo de pulmone: deinde de iocine re: tum de liene: postremo de renibus. CAPVT. VII.

A Compagine uero corporis ad uiscera transeundum est: et in primis ad pulmonem ueniendum. ex quo uehemens et acutus morbus oritur: quem peripneumaticon graeci uocant. Eius haec conditio est. Pulmo totus afficitur. Hunc casum eius subseqtur tussis, bilē uel pus trahēs præcordiorū totiusq;

pectoris grauitas: spiritus difficultas: magnae febres: cōtinua uigilia: cibi fastidium: tabes. Id genus morbi plus periculi quam doloris habet. Oportet si satis ualidæ uires sunt / sanguinem mittere: si minores / cucurbitulas sine ferro præcordiis admouere. Tum si satis ualet / gestando ægrum digerere: si parum / intra domum tamen dimouere. Potionem autem hysopi dare: cui ficus arida sit incocta: aut aquam mulsam: in qua uel hysopum uel ruta decocta sit. Frictione uti diutissime in scapulis: proxime abhis in barachiis & pedibus & cruribus: leuiter contra pulmonem: id q; bis quotidie facere. quod ad cibum uero pertinet: huic nec salsis opus est: neq; acribus: neq; amaris: neq; aluum astringentibus: sed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda est sorbitio ptisanæ uel alicæ uel orizæ: cum qua recens adeps cocta sit. Cum hac sorbile ouum: nuclei pinei exmelle. panis uel elota alica ex aqua mulsa. potui deinde non solum pura aqua: sed etiam mulsa egelida: aut si æstas est / etiam frigida: nisi quid obstat. Hæc autem altero quoq; die increscente morbo dare satis est. Vbi incremento constitit: quantum res patitur ab omnibus abstinendum est / præter quam aqua egelida. Si uires desunt / adiuuandæ sunt aqua mulsa. prosunt que aduersus dolores imposita calida fomenta: uel ea quæ simul & reprimunt & emolliunt. Prodest impositus super pectus sal bene contritus cum cærato mixtus: quia leuiter cutem erodit: eoque impetum materiæ: quo pulmo uexatur: euocat. Vtile etiam aliquod malagma est ex iis quae materiam trahunt. Neq; alienum est dum premit morbus / clausis fenestris ægrum continere. Vbi paulum leuatus est: ter aut quater die fenestris aliquanto apertis paruum aerem recipere. Deinde in refectione pluribus diebus a uino abstinere: gestatione: frictione uti: sorbitionibus: & prioribus cibis adiicere ex oleribus porrum: ex carne ungulas & summa trunculorum atq; pisciculos sic ut diu nihil molle & lene sumatur.

DE Iocineris morbo & curatione. CAPVT. VIII

ALterius quoque uisceris morbus idest iocineris æque modo longus/modo acutus esse consueuit. hepaticum græci uocant. Dextra parte sub præcordiis uehemens dolor est. Idemq; ad latus dextrum & ad iugulum humerumq; partis eiusdem peruenit. non nunq̄ manus quoq; dextra torquetur. horror calidus est. Vbi male est bilis euomitur: interdum singultus prope strangulat. Et hæc quidem acuti morbi sunt; longioris uero ubi suppuratio in iocinere est; dolorq; modo finitur: modo intenditur: dextra parte præcordia dura sunt & tument. post cibū maior difficultas est. accedit maxillarum quædam resolutio. ubi inueterauit malum/uenter & crura pedesq; intumescunt. pectus atq; humeri/circaq; iugulum utrunq; extenuatur. Initio sanguinem mittere optimum est: tum uenter soluendus est. si non potest aliter p nigrum ueratrum. imponenda extrinsecus cataplasmata/primum quæ reprimant: deinde calida quæ deducant. quibus recte iris uel absinthium adiicitur post hæc malagma. dandæ uero sorbitiones sunt: omnisq; cibi & calidi & qui non multum alant: & fere qui pulmonis quoq; dolori conueniunt. præterq̄ eos qui urinam mouent: potionesq; ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo sunt thimum: satureia: hysopum: nepeta: amilum: sisamum: lauri baccæ: pini flos: herba sanguinalis: menta: ex malo cotoneo medium: columbæ iecur recens & crudum. Ex quibus quædam per se esse: quaedam adiicere uel sorbitioni uel potioni licet: sic tamen ut parce assumantur. Neq; alienum est absinthium contritum ex melle & pipe eiusq; catapotium quotidie deuorare. abstinēdum utiq; est ab omnibus frigidis. neq;.n. res ulla magis iecur lædit. Frictionibus utendum in extremis partibus. uitādus omnis labor: omnis uehementior motus: ne spiritus quidem diutius continendus est. Ira. trepidatio. pondus. ictus: cursus inimica sunt. Perfusio corporis multa prodest ex aqua: si hyems est: calida/si æstas: tepida:. Item liberalis unctio: et in balneo sudor. Si uero iecur uomica laborat: eadem facienda sunt: quae in caeteris interioribus suppurationibus.

Quidam etiam contra id scalpello aperiunt: & ipsam uomicam aducunt.

De lienis morbo & curatione. CAPVT. VIIII

aAT lienis ubi affectus est. intumescit: simul que cum eo pars sinistra: ea que dura est, & prementi renititur: uenter intentus est. aliquis etiam cruribus tumor est. Vlcera aut omnino non sanescunt: aut certe cicatricem uix recipiunt. In intenta ambulatione cursu que dolor & quaedam difficultas est. Hoc uitium quies auget. Itaque exercitatione et labore opus est: habita tamen ratione, ne febre mixta si nimium processerit: excitetur. Vnctiones frictiones, q; & sudores necessarii sunt. Dulcia omnia inimica sunt. item lac & caseus. Acida autem maxime conueniunt Ergo acetum acre per se sorbere: & magis etiam quod scylla conditum est: expedit. Edenda sunt salsamenta, uel oleæ ex muria dura tinctæ in aceto lactucae, intubiq; & betæ ex eodem. ex sinapi asparagi: armoracia: pastinaca: ungulæ: rostra: aues macre: eiusdem generis uenatio. Potui uero ieiuno dari debet, absinthium incoctum. at post cibum aqua a ferratio fabro: in qua candens ferrum subinde tinctum sit. Hec enim uel præcipue lienem coercet quod animaduersum est in iis animalibus: quæ apud hos fabros educata exiguos lienes habent. potest enim dari uinum tenue austerum: omnia que in cibis & potionibus, quæ urinæ mouendae sunt: praecipue que ad id ualet uel trifolii semen: uel cuminum uel apium: uel serpillum: uel citisus: uel portulaca: uel nepeta: uel thimum: uel hysopum: uel satureia. Hæc enim inde commodissime uidentur humorem deducere. Lienis quoq; bubulus utiliter esui datur: praecipue que crura & nasturcium lienem extenuant. Imponenda quoque extrinsecus sunt quae leuent. Fit ex unguento & palmulis: quod myrobolanon graeci uocant. Fit ex lini & nasturcii semine quo uinum & oleum adiicitur. Fit ex cupresso uiride & arida ficu.

Fit ex sinapi cui seui hirquini a renibus quarta pars ponderis adiicitur: teriturq; in sale & protinus imponitur. Multis q; modis huic rei cappari aptum est. Nam & ipsum cum cibo assumere: & muriam eius cum aceto sorbere / commodum ē. Quin etiam extrinsecus radicem contritam / uel corticem eius cum furfuribus: aut ipsum cappari cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoq; huic rei aptantur.

DE renum morbis & curationibus. CAPVT. X.

AT renes ubi affecti sunt: diu male habent. Peius est si frequens biliosus uomitus accedit. Oportet conquiescere: cubare molliter: soluere aluum. si aliter non respondet etiam ducere: saepe desidere in aqua calida. neque cibum neque potionem frigidam assumere: abstinere ab omnibus salsis acribus acidis pomis: bibere liberaliter: adiicere modo cibo modo potioni piper. porrum. ferulam. album papauer. Quae maxime inde urinam mouere consuerunt. Auxilio quoque his exulceratis sunt: si adhuc ulcera purganda sunt: cucumeris semina detractis corticibus sexaginta: nuclei ex pinu siluestri duodecim: anesi quod tribus digitis sumi possit: croci paulum: contrita & in duas mulsi potiones diuisa. Si uero dolor tantum leuandus est: eiusdem cucumeris semina triginta: iidem nuclei uiginti: nuces graecae quinq;: croci paululum: contrita & cum lacte potui data. At sup quoque recte quaedam malagmata iniiciuntur: maximeq; ea quae humori extrahendo sunt.

DE INTESTINORVM MORBIS ET PRIMO DE CHOLERA. CAPVT. XI.

A Visceribus ad ītestina ueniendum est: quae sunt & acutis & lōgis morbis obnoxia. Primo aeque facienda mentio ē

cholerę: quia commune id stomachi atq; intestinorum uitium uideri potest. Nam simul & deiectio & uomitus est: prætereą hæc inflatio est: intestina torquentur: bilis supra infra que erumpit: primum aquæ similis: deinde ut in ea recens caro lota esse uideatur: interdum alba: non nunquam nigra uel uaria. Ergo eo nomine morbi hunc choleram græci nominarunt. præter ea uero quæ supra comprehensa sunt, sæpe etiam crura manus que contrahuntur: urget sitis: anima deficit. quibus concurrentibus non mirum est, si subito quis moritur. Neque tamen ulli morbo minori momento succurritur. Protinus ergo ubi ista coeperunt aquae tepidae quam plurimum bibere oportet & uomere. Vix unquam sine uomitu sequitur. sed etiam si non incidit: miscuisse tamen nouam materiam corruptæ prodest: pars que sanitatis est uomitum esse suppressum. si id incidit; protinus ab omni potione abstinendum est. Si uero tormina sunt: oportet frigidis & humidis fomentis stomachū fouere: uel si uenter dolet hisdem egelidis: sic ut uenter ipse mediocriter calentibus iuuetur. Quod si uehementer & uomitus & deiectio & sitis uexant: & adhuc subcruda sunt quae uomuntur: non dum uino maturum tempus est. Aqua, neq; ea ipsa frigida, sed potius egelida danda est. admouendum que naribus est puleium ex aceto: uel polenta uino aspersa: uel menta secundum naturam est. At cum discussa cruditas est: tum magis uetendum est: ne anima deficiat. Ergo tum confugiendū est ad uinum. Id esse oportet tenue, odoratum, cum aqua frigida mixtum: uel polenta adiecta: uel melle quoque assumere expedit: quotiens que aliquid aut stomachus aut uenter effudit, totiens per hæc uires restituere. Erasistratus primo tribus uini guttis aut quinis aspergendam potionem esse dixit: deinde paulatim merum adiiciendum. Is si & ab initio uinum dedit & metum cruditatis secutus est: non sine causa fecit. Si uehementem infirmitatem adiuuari posse tribus guttis putauit: errauit. At si inanis est homo: & crura eius contrahuntur: interponenda potio absinthii est. Si extremæ partes corporis fri

gent: ungendæ sunt calido oleo: cui cæræ paulum sit adiectũ: calidis que fomentis nutriendæ. Si ne sub his quidem quies facta est: extrinsecus contra uentriculum ipsum cucurbitula admouenda est: aut sinap. super imponendum. Vbi is constitit: dormire oportet. postero die utiq; a potione abstinere. die tertio in balneum ire. paulatim se cibo reficere: somno, quisquis facile acquiescit. Item que lassitudine & frigore. Si post suppressam c holeram febricula manet: aluum duci necessarium est. tum cibis uinoq; utendum est. sed hic quidẽ morbus & acutus est et inter intestina stomachum que uersatur sicut cuius potissimum p artis sit, nõ facile dici possit.

DE Coeliaco uentriculi morbo. CAPVT.XII.

IN ipsius uero uentriculi porta consistit is qui & longus esse consueuit: coeliacus a græcis nominatur. Sub hoc uenter indurescit: dolor que eius est. Aluus nihil reddit: ac ne spiritum quidem transmittit. Extremæ partes frigescunt. Difficulter spiritus redditur. Commodissimum est inter initia calida cataplasmata toto uentri imponere: ut dolorem leniãt. post cibum uomere: atq; ita uentrem exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas sine ferro uentri & coxis admouere. Ventrem ipsum liquare dato lacte & uino salso frigido. Si tempus anni patitur, etiam uiridibus ficis: sic tamen neq; aut cibus aut humor uniuersus decur: sed paulatim. Ergo per iter ualla temporis sat est cyathos binos ternos ue sumere & cibum pro portione huius: commodeq; facit cyatho lactis, cyathus aquæ mixtus & sic datus. Cibi que inflantes & acres utiliores sunt: adeo ut lacti quoque recte contritum allium adiiciatur. procedente uero tempore opus est gestari: maxime que nauigare: perfricari ter aut quater die, sic ut nitrum oleo misceatur. perfundi aqua calida post cibum. deinde sinapi imponere per õnia membra excepto capite: donec arrodatur & rubeat: maxime que si corpus durum & uirile est. paulatim deinde fa

ciendus est transitus ad ea quae uentrem comprimunt. Assa caro danda / ualens & quæ non facile corrumpatur. potui uero pluuialis aqua decocta: sed quæ per binos ternos ue cyathos bibatur. Si uetus uitium est: oportet laser quam optimum ad piperis magnitudinem deuorare. altero quoque die uinum uel aquam bibere: interdum interposito cibo singulos uini cyathos sorbere: ex inferiori parte infundere pluuialem egelidam aquā maximeq; si dolor in imis partibus remanet.

DE tenuioris intestini morbo. CAPVT. XIII.

INter ipsa uero intestina consistunt duo morbi: quorum alter in tenuiore: alter in pleniore est. Prior acutus est. Insequens esse longus potest. Diocles carystius tenuioris intestini morbum chordapson: plenioris ileon nominauit. A pleriisq; uideo nunc illum priorem ileon: hunc chordion nominari. Sed prior modo supra umbilicum: modo sub umbilico dolorem mouet. Fit exalterutro loco inflammatio: nec aluus nec spiritus infra trāsmittitur. si superior pars affecta est: cibus. si inferior: stercus per os redditur. si utrumlibet uetus est: adiicitur periculo uomitus biliosus mali odoris aut uarius aut niger. Remedium est sanguinem mittere: uel cucurbitulas pluribus locis admouere: non ubiq; cute incisa. Id enim duobus aut tribus locis satis est. Ex cæteris spiritum euocare abunde est. Tum animaduertere oportet: quo loco malum sit. Solet enim contra id tumere. Et si supra umbilicum est: alui ductio utilis non est. Si infra est: aluum ducere / ut Erasistrato placuit: optimum est. & sæpe / id auxilii satis est. Ducitur autem percolato ptisanae cremore cum oleo & melle: sic ut præter ea nihil adiiciatur. Si nihil tumet duas manus imponere oportet supra summum uentrem: paulatim que deducere. Inuenietur enim mali locus: qui necesse est: renitatur: et ex eodem deliberari poterit: ducenda nec ne aluus sit. Illa communia sunt: calida cataplasmata admouere: ea q; imponere a mammis usq; ad ingui

na & spina: ac sæpe mutare; brachia cruta que perfricare: de mittere totum hominem in calido oleo. Si dolor non quiescit: etiam in aluum ex parte inferiore tres aut quattuor cyathos calidi olei dare. Vbi p hæc consecuti sumus: ut iam ex inferiore parte spiritus transmittatur: offerre potui mulsum tepidum non multum. Nam ante magna cura uitandum est: ne quid bibat. Si id commode cessit: adiicere sorbitionem. Vbi dolor & febricula quierunt: tum demum uti cibo pleniore: sed neque inflante/neque duro/neque ualido: ne intestina adhuc imbecilla lædantur. Poni uero nihil præterq̃ puram aquam. siue quid uinolentum/siue acidum est: id huic morbo alienum est. Ac postea quoq; uitare oportet balneum: ambulationem gestationem: cæterosq; corporis motus. nam facile id malum redire cosueuit: & siue cum frigus subit: siue aliqua iactatio: nisi bene iam confirmatis intestinis reuertitur.

De morbo intestini plenioris. CAPVT. XIIII.

IS autem morbus: qui intestino pleniore est: in ea maxime parte est: quam certam esse proposui. Vehemens fit inflatio: uehementis dolores dextra magis parte: intestinum quod uerti uidetur prope spiritum elidit. In plerisq; post frigora cruditatesque oritur; deinde quiescit. & per ætatem sæpe repetens sic cruciat: ut uitæ spatio nihil demat. Vbi is dolor coepit: admouere sicut & calida fomenta oportet: sed primo lenia: deinde ualidiora: simulq; frictiones: ad extremas partes idest cruta brachia que materiam reuocare. Si discussum non est: qua dolet cucurbitula sine ferro defigere. Est etiam medicamentum eius rei causa comparatum: quod colicon nominatur. Id se repperisse Cassius gloriabatur. Magis prodest potui datum. sed impositum quoque extrinsecus digerendo spiritum dolorem leuat. Nisi finito uero tormento/recte neque cibus neq; potio assumitur. Quo uictu sic utendum qui hoc genere tentantur: iam mihi dictum est. Cōfectio me

dicamenti: quod colicon nominatur: ex his constat. Costi a nesi: castorei singulorum. P. VIII. petroselini. P. denario rum. III. piperis longi et rotundi singulorum. P. XII. papa ueris lacrimae: iunci rotundi: myrrae: nardi singulorum. P. XVI. Quae melle excipiuntur: id autem & deuorari potest: & ex aqua calida sumi.

De torminibus idest dysenteria. CAPVT. XV.

Tormina Dysenteria

PRoxima his inter intestinorum mala, tormina esse cōsu euerunt dysenterion graece uocatur. intus intestina exul cerantur. Ex his cruor manat. Isque modo cum stercore ali quo semper liquido. modo cum quibusdam quasimuccosis ex cernitur. Interdum simul quaedam ca nosa descendunt. Fre quens deiiciendi cupitdias: do orque in ano est. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur. Atq̧ eo quoq̧ tormentum intenditur. Id que post tempus aliquod leuatur. exigu que re quies est: somnus interpellatur: febricula oritur. longo q̧ tem pore id malum cum inueterauerit. aut tollit hominem, aut eti am si f nitur: excruciat. Oportet in primis conquiescere. Si quidem omnis agitatio exulcerat: deinde ieiunium sorbere ui ni cyathum: cui contrita radix quinquefolii sit adiecta. impo nere cataplasmata super uentrem: quae reprimunt. quod in su perioribus uentris morbis non expedit· quotiensque desidit: subluere aqua calida: in qua decoctae uerbenae sint: portula cam uel coctam uel exdura muriaedisse. cibos potionesq̧ eas quae astringunt aluū. si uetustior morbus est: ex inferioribus partibus modicum infundere uel ptisanae cremorem: uel lac: uel adipem liquatam: uel medullam ceruinam: uel oleum: uel cum rosa butyrum: uel cum eadem album crudum ex ouis: uel aquā: in qua lini semen decoctū sit: uel si sōnus nō accedit, ui tellos cū aqua inqua rosae floris folia cocta sint. Leuant. n. dolorem haec & mitiora ulcera efficiunt: maximeq̧ utilia sūt si cibi quoque secutum fastidium est. Themiso i muria dura

quam asperrimi sic utendum memoriæ prodidit. Cibi uero esse debent qui leniter uentrem destringant & ea quæ urinam mouent. Si ea consecuta sunt: in aliam partem humorem auertendo prosunt. si non sunt consecuta: noxam augent. Itaq; nisi inquibus prompte id facere consuerunt / non sunt adhibenda. Potui si febricula est: aqua pura calida uel ea, quæ ipsa quoque astringat: dari debet. si nõ est: uinum lene austerum. Si pluribus diebus nihil remedia alia iuuerunt: uetusq; iam uitium est: aquæ bene frigidæ potio assumpta ulcera astringit: & initium secundæ ualitudinis facit. Sed ubi uenter suppressus est: protinus ad calidam potionem reuertendum est. Solet autem interdum etiam putris sanies / pessimiq; odoris descendere. solet purus sanguis profluere. si superius uitium est: aluus aqua mulsa duci debet. tunc deinde eadem infundi / quæ supra comprehensa sunt. Valens queest etiam aduersus ulcera intestinorum minii gleba cum salis hemina contrita. Si minus: mixta his aqua in aluum datur. Ac si sanguis profluit: cibi potionesq; esse debent: quæ astringant.

DE leuitate intestinorum. CAPVT. XVI.

EXtoiminibus interdum intestinorum leuitas oritur: quae continere nihil possunt: & quicquid assumptum est / imperfectum protinus reddunt. Id interdum ægros trahit: interdum præcipitat. Inhoc utiq; adhibere oportet comprimentia: quo facilius tenendi aliquid intestinis uis sit. Ergo & super pectus ponetur sinapi: exulcerataq; cute / malagma: quod humorẽ euocet: & exuerbenis decoctis aqua desidat: & cibos potiones que assumat: quæ aluum astringunt. & frigidis utetur perfusionibus. Oportet tamen prospicere: ne simul his omnibus admotis uitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari intestina debebunt aliquibus quotidie adiectis. Et cum in omni fluore uentris: tum in hoc præcipue necessarium est: nõ quotiens libet desidere: sed quo

tiens necesse est: ut hæc ipsa mora inconsuetudinem ferendi oneris intestina deducat. Alterum quoq; quod æque ad omnes similis affectus pertinet: in hoc maxime seruandum est: ut cum pleraq; utilia insuauia sint: qualis est plantago & rubi & quicquid mali corio mixtum est: ea potissimum ĩ his dentur quæ maxime æger uolet. Deinde si omnia ista fastidiet: ad excitandam cibi cupiditatem ĩterponatur aliquid minus utile: sed magis gratum. Exercitationes: frictiones huic quoq; morbo necessariæ sunt: & cum his sol: ignis / balneum: uomitus: ut Hippocrati uisum est etiam albo ueratro / si cætera parum proficient euocatus.

DE lumbricis aluum occupantibus. CAPVT. XVII.

NOn nunquam autem lumbrici quoque occupant aluum: hiq; modo ex inferioribus partibus: modo foedius ore redduntur. Atq; interdum latos eos / qui peiores sunt: interdum teretes uidemus. si lati sunt: aqua potui dari debet: in qua lupinum aut cortex mori decoctus sit: aut cui adiectum sit contritum uel hysopum uel piperis acetabulum: scamoneæ paulũ. Vel etiam pridie cum multum allium ediderit: uomat. Postero q; die mali punici tenues radiculas colligat quantum manu comprehendet: eas que contusas in aquæ tribus sextariis decoquat: donec tertia pars supersit. Huc adiciat nitri paulum & ieiunus bibat. Interpositis deinde tribus horis duas potiones sumat aut aquæ uel muriæ duræ sic adiectæ. cum desidat subiecta calida aqua in pelue. si uero teretes sunt: qui pueros maxime exercent: & eadem dari possunt & quædam leuiora: ut contritum semen urticæ / aut brassicae / aut cumini cum aqua: uel menta: uel absinthium decoctum: uel hysopum ex aqua mulsa: uel nasturcii semen cum aceto contritum. Edisse etiam & lupinum & allium prodest: uel maluæ oleũ subter dedisse.

DE tenesoo intestinorum morbo. CAPVT. XVIII

ESt autem aliud leuius omnibus pximis : de quibus supra dictum est: quod tenasmon græci uocant. id neq; acutis neq; longis morbis annumerari debet: cum & facile tollatur : neq; unq̃ pse iugulet. in hoc æque atq; ĩtorminibus frequens desidendi cupiditas est: æque dolor ubi aliqd excernitur . descendunt autẽ pituitae muccis q; similia : interdum etiam leniter subcruenta. sed his interponuntur nõ nunq̃ ex cibo quoq; recte coacta. desidere oportet ĩ aqua calida: sæpiusq; ipsũ manu nutrire. cui plura medicamenta idonea sunt. butyrum cum rosa. agacia ex aceto liquata. emplastrum id / quod tetrapharmacõ græci uocant / rosa liquatum . alumen lana circundatum & ita appositum. eadẽq; ex inferiore parte indita: quæ tormi num auxilia sunt. eadem uerbenæ decoctæ: ut ĩferiores partes foueantur. alternis uero diebus aqua : alternis leue & austerum uinum bibendum est. Potio esse debet egelida & frigida. pro prior ratio uictus talis / qualem ĩ tormina supra præcepimus.

DE uentris fluxu & curatione CAPVT:XX

LEuior etiam dum recens deiectio est: ubi & liquida aluus & sæpius q̃ ex consuetudine fertur. atq; interdum tolerabilis dolor est : interdum grauissimus. idq; peius est. sed uno die fluere aluum sæpe pualitudine est: atq; etiã pluribus: dum febris absit: & intra septimum diem id conquiescat. purgatur .n. corpus: & quod intus laesurum erat / utiliter effunditur. uerum spatium piculosum est. Interdum enim tormina ac febriculas excitat: uiresque consumit. primo die qescere satis est : neque impetum uentris probibere. si per se desiit: balneo uti: paulum cibi capere. si mansit: abstinere non solum a cibo : sed etiam a potione. Postero die si nihilo minus liquida aluus est: aeque conquiescere : paulum astringentis cibi sumere : tertio die in balneum ire : uehementer omnia praeter uentrem perfricare : ad ignem lumbos scapulasq; admouere : cibis uti / sed uentrem contrahentibus: uino non multum meraco. Si postero quoq; die fluet: plus edisse : sed uomere etiam

extoto, donec cōquiescat. Cōtra siti: fame: uomitu uiti. Vix enim fieri potest, ut post hanc animaduersionem aluus nō cō trahatur. Alia uia est ubi uelis supprimere. Cænare: deinde uo mere: postero die in lecto conquiescere. uespere ungi. sed leni ter. deinde panis circa selibram ex uino amineo mero sumere. tum assum aliquid: maximeq; auem: & postea uinum idem bi bere aqua pluuiali mixtum: idq; usq; quintum diem facere: ite rum que uomere. Frigidam autem assidue potionem esse debe re contra priores auctores Asclepiadas affirmauit & quidem q̄ frigidissimam. Ego experimentis quenq; in se credere debe re existimo calida potius an frigida utatur. Interdum autem euenit: ut id pluribus diebus neglectum, curari difficilius pos sit. a uomitu oportet incipere: deinde postero die uespere, te pido loco ungi: cibum modicum assumere: uinum meracum q̄ asperrimum: impositam super uentrem habere cum caera to rutam. In hoc autem affectu corporis neque ambulatione: neque frictione opus ē. uehiculo sedisse uel magis etiā equo prodest. Neq; enim ulla res magis intestina confirmat. Si ue ro etiam medicamentis utendum est: aptissimum est id: quod ex pomis fit. Vindemiæ tempore in grande uas coniicienda sunt pira atq; mala siluestria. si ea non sunt: pira tarentina ui ridia: uel signina mala scandiana uel amerina: myrapia: bisq; adiicienda sunt cotonea: & cum ipsis corticibus suis punica: sorba: & quibus magis utimur etiam torminalia: sic ut hæc ter tiam ollæ partem teneant. tum deinde ea musto implenda est: coquendumq; id donec omnia quæ indita sunt, liquata in uni tatem quandam coeant. Id gustui non insuaue ē & quādocūq; opus est assumptum leuiter sine ulla stomachi noxa uentrem tenet. duo aut tria cochlearia uno die sūpsisse satis ē. Alterū ualentius genus myrti baccas legere: ex his uinum exprimere: id decoquere ut decima pars remaneat: eiusq; cyathum sorbe re. tertiū quod quādoq; fieri potest: malum punicū excauare: exēptisq; ōnibus seminibus: mēbranas quæ īter ea fuerūt, iterū cōiicere tū īfundere cruda oua: tudiculaq; miscere. dei malū ip

sum super prunam imponere. quod dum humor intus est non aduritur. Vbi siccum esse coepit: remouere oportet: extractum que cochleari quod intus est: edisse. Aliquibus adiectis maius momentum habet. Itaq; etiam piperatum conijcitur: miscetur q; cum sale & pipe. est quid ex his edendum. est pulticula etiam: cum qua paulum ex fauo uetere coctum sit: & lenticula cum mali corio cocta: rubi que cacumina in aqua decocta & ex oleo atq; aceto assumpta efficacia sunt. atq; ea aqua: in qua uel palmulae / uel malum cotoneum / uel arida sorba / uel rubi decocti sunt. potata. Quod genus significo quotiens potionem dandam esse dico / quae astringat. Tritici quoq; hemina in uino amineo austero decoquitur: id que triticum ieiuno ac sitienti datur. superq; id / uinum id sorbetur. quod iure ualentissimis medicamentis annumarari potest. atq; etiam potui datur uinum signinum: uel resinatum austerum: uel quodlibet austerum. Contunditurq; cum corticibus seminibusque suis punicum malum: u no q; tali miscetur. id q; uel merum sorbet aliquis: uel bibit mixtum. sed medicamentis uti nisi in uehementibus malis supuacuum est.

De uuluae morbo & curationibus CAPVT. XX.

EX uulua quoq; foeminis uehemens malum nascitur: proximeq; a stomacho uel afficitur haec uel corpus afficit. Interdum etiam sic exanimat: ut tanq̄ comitiali morbo prosternat. Distat tamen hic casus: eoquod neq; oculi uertuntur: nec spumae profluunt: nec nerui distenduntur. sopor tantum est. idque quibusdam foeminis crebro reuertens perpetuum est. Vbi incidit si satis uirium est: sanguis missus adiuuat. Si parum est: cucurbitulae tamen defigendae sunt in inguinibus. Si diutius aut iacet aut alioqui iacere consueuit: admouere oportet naribus extinctum ex lucerna linamentum: uel aliud ex iis quae foedioris esse odoris rettuli: quod mulierē excitet. Idem que aquae frigidae perfusio efficit. adiuuat que ruta contrita cum melle: uel excyprino caeratum: uel quodibet callidum & humidum cataplasma naturalibus pube tenus impositū inter

haec etiam pfricare coxas & poplites oportet. Deinde ubi ad se redit: circuncidendum uinum est in totum annum. etiam si casus idem non reuertitur. Frictione quotidie utendum to tius quidem corporis / praecipue uero uentris & poplitum. Ci bus ex media materia dandus. Sinapi super imum uentrem ter tio quoque aut quarto die imponendum donec corpus rubeat Si durities manet: mollire commode uidetur solanum in lac demissum deinde contritum: & caera alba atque medulla cer uina cum irino: aut seuum taurinum uel caprinum cum rosa mixtum. Dandum potui etiam uel castoreum est: uel git: uel anetum. Si parum pura est: purgatur iunco quadrato. si uero uulua exulcerata est: ceratum ex rosa fiet: & recens suilla a deps & ex ouis album misceatur: idq; apponatur: uel album ex ouo cum rosa mixtum: adiecto quo facilius consistat con tritae rose puluere. Dolens uero ea sulphure suffumigari de bet. At si purgatio nimia mulieri nocet: remedio sunt cucur bitulae cute incisa inguinibus uel etiam sub mammis ladmo tae. si maligna purgatio est: subiicienda sunt coeuntia. Id faci unt etiam albae oliuae & nigrum papauer cum melle assump tum & gummi cum trito semine apii liquatum & cum cyatho passi datum. Praeter haec in omnibus uesicae doloribus idoneae potiones sunt: quae ex odoribus fiunt: idest spica nardi: cro co cynnamo: casia / similibusq;. Idemq; etiā decocta lentiscus praestat. si tamen intolerabilis dolor est & sanguis profluit: etiam sanguinis detractio apta est: aut certe coxis admotae cucurbitulae cute incisa. At cum urina sup potionum modum etiam sine dolore profluens maciem & periculum facit: si tenu is est: opus est exercitatione & frictione maximeq; in sole uel ad ignem. Balneum rarum esse debet: neq; longa in eo mora cibus comprimens. Vinum austerum meracum / p aestatem fri gidum: per hyemem egelidum: sed tantum quantum mini mum sit. In finita aluus quoque uel ducenda uel lacte purgan da est. Si crassa urina est: uehementior esse debet & e xercitatio & frictio: longior in balneo mora: cibis opus

est teneris. uinum idem. In utroque morbo uitanda õnia sunt: quæ urinam mouere consuerunt.

DE nimia profusione seminis ex naturalibus. CAPVT. XXI

e Est etiam circa naturalia uitium: nimia profusio seminis. quod sine uenere/sine nocturnis imaginibus sic fertur: ut interposito spatio tabe hominem consumat. In hoc affectu salutares sunt uehementes frictiones: perfusiones: natationes q̃ quam frigidissimæ. neq; cibi: nec potio nisi frigida assumpta. Vitare autẽ oportet cruditates: omnia inflantia. nihil ex iis assumere: quæ contrahere semen uidentur: qualia sunt/siligo: simila: oua: alica: amylum: omnis caro glutinosa: piper: eruca: bulbi: nuclei pinei. Neq; alienum est fouere inferiores partes aqua decocta ex uerbenis comprimentibus. ex iisdem aliqua cataplasmata imo uentri/inguinibus que circundare: præcipueq; ex aceto rutam uitare: & ne supinus obdormiat.

DE coxarum morbis & curationibus. CAPVT. XXII.

s SVperest ut ad extremas partes corporis ueniam: quæ articulis inter se conseruntur. initium a coxis faciam. Harũ ingens dolor esse consueuit. Is que hominem sæpe debilitat: & quosdam non dimittit. Eoq; id genus difficillime curatur: quod fere post longos morbos uis pestifera huc se inclinat. quæ ut illas partes liberat: sic hanc ipsam quoq; affectam præhendit. Fouendum primum aqua calida est. deinde utendũ calidis cataplasmatis. Maxime pdesse uidetur aut cum hordeacea farina/aut cũ ficu ex aqua decocta mixtus/capparis cortex cõcisus: uel lolii farina ex uino diluto cocta & mixta cũ acida fece. quæ qua refrigescunt: ĩponere noctu malagmata cõmodius ẽ. Inulæ quoq; radix contusa & ex uino austero postea cocta & latte sup coxã imposita inter ualentissima auxilia ẽ. si ista non soluerunt: sale calido & humido utendum est. Si ne sic

quidem finitus dolor eſt: aut tumor ei accedit: inciſa cute ad mouendæ ſunt cucurbitulæ: mouenda urina. Aluus ſi compreſſa eſt: ducenda. Vltimum eſt & in uteribus quoq; morbis efficaciſſimum: tribus aut quattuor locis ſuper coxam cutem candentibus ferramentis exulcerare. Sed frictione quoq; utendum eſt / maxime in ſole: & eodem die ſæpius: quo facilius ea quæ coeundo nocuerunt: dirigantur. Eaq; ſi nulla exulceratio eſt etiam ipſis coxis ſicut & cæteris partibus adhibenda eſt. Cum uero ſæpe aliquid exulcerandum candenti ferramento ſit: ut materia inutilis euocetur: illud perpetuum eſt: nõ ut primum fieri poteſt huius generis ulcera ſanare: ſed ea trahere/ donec id uitium: cui p hæc opitulamur: conquieſcat.

DE genuum doloribus & cura. CAPVT. XXIII.

COxis proxima genua ſunt, in quibus ipſis non nunquam dolor eſſe conſueuit. In hiſdem autem cataplaſmatis cucurbituliſq; præſidium eſt: ſicut etiam cum in humeris aliis ue commiſſuris dolor aliquis exortus eſt. Equitare ei cui genua dolent: inimiciſſimum omnium eſt. Omnes autem eiuſmodi dolores ubi inueterauerunt / uix citra uſtionem finiuntur.

DE Articulorum doloribus in manibus pedibus que CAPVT. XXIIII.

IN manibus pedibuſq; articulorum uitia frequentiora lõgioraq; ſunt. quæ in podagris chiragris ue eſſe conſuerunt. Ea raro uel caſtratos uel pueros ante fœminæ coitum: uel mulieres/ niſi quibus menſtrua ſuppreſſa ſunt: tentant. Vbi ſentiri cæperunt: ſanguis mittendus eſt. Id enim inter initia ſtatim factum ſaepe annuam: non nunquam perpetuam ualitudinem præſtat. Quidã etiam cũ aſinino lacte poto ſe eluiſſent: in perpetuum hoc malum euaſerunt. Quidam cum toto anno a uino mulſo: uenere / ſibi temperaſſent: ſecuritatem totius uitae conſecuti ſunt. Id que utiq; poſt primum dolo

rem ſeruandum eſt etiam ſi quieuit. Quod ſi iam conſuetu
do eius facta eſt: poteſt quidem aliquis eſſe ſecurior iis tem
poribus. quibus dolor ſe remiſit. Maiorem uero curam adhibe
re debent ii: quibus id reuertitur. Quod fere/uere autumno ue
fieri ſolet. Cum uero dolor urget: manu geſtari debet: deinde
fieri. in ambulatione leui ſe dimouere. & ſi podagra eſt: inter
poſitis temporibus exiguis inuicem modo ſedere/modo ingre
di. tum antequam cibum capiat ſine balneo loco calido leuiter
perfricari: ſudare: perfundi aqua egelida: deinde cibum ſume
re ex media materia interpoſitis rebus urinam mouentibus:
quotiensque plenior eſt: euomere. Vbi dolor uehemens urget:
intereſt ſine tumore is ſit: an tumor cum calore: an tumor iã
etiam ob calueri. Nam ſi tumor nullus eſt: calidis fomentis
opus eſt. Aquam marinam uel muriam durã feruefacere opor
tet: deinde in peluem coniicere: & cum iam homo pati poteſt:
pedes demittere: ſuperqꝫ/pallam dare & ueſtimento tegere: pa
ulatim deinde iuxta labrum ipſum ex eadem aqua leuiter in
fundere: ne calor intus deſtituat: ac deinde noctu cataplaſma
ta calfacientia imponere: maxime que ibiſci radicem ex ui
no coctam. ſin uero tumor/caloreqꝫ eſt: utiliora ſunt refrige
rantia: recte que in aqua quam frigidiſſima articuli continen
tur. ſed neqꝫ quotidie/neqꝫ diu fit: ne nerui indureſcant. Impo
nendum uero eſt cataplaſma: quod refrigeret. Neqꝫ tamen in
hoc ipſo diu permanendum: ſed ad ea tranſeundum: quae ſic
reprimunt/ut emolliant. Si maior eſt dolor: papaueris corti
ces in uino coquendi/miſcendiqꝫ cum cærato ſunt: quod ex ro
ſa factum ſit. Vel cæræ & adipis ſuillae tantundem una liquã
dum: deinde his uinum miſcendum: atqꝫ ubi quod ex eo impo
ſitum eſt: incaluit: detrahendum & ſubinde imponendum ali
ud eſt. Si uero tumores etiam obcaluerunt & dolent: leuat ſpõ
gia quae impoſita ſubinde ex oleo uel aceto uel aqua frigida
exprimitur. aut pari portione inter ſe mixta/pix: caera: alu
men. Sunt etiam plura idonea manibus pedibuſque malagma
ta. Quod ſi nihil ſuper imponi dolor patitur: id quod ſine

tumore est: fouere oportet spongia; quæ in aquam calidam demittatur: in qua uel papaueris cortex / uel cucumeris siluestris radix decocta sit. tum inducere articulis crocum cum succo papaueris & ouillo lacte. at si tumor est: foueri quidem debet aqua egelida: in qua lentiscus / alia ue uerbena ex reprimentibus decocta sit. induci uero medicamentū ex nucibus amaris cum aceto tritis: aut ex cerussa: cui contritæ herbæ muralis succus sit adiectus. Lapis etiam qui carnem exedit: quem sarcophagon græci uocant: excisus sic ut pedes capiat: demissos eos cum dolent: retentosq; ibi / leuare consueuit. Ex quo in asia lapidi tasio gratia est. Vbi dolor & inflammatio se remiserunt. quod intra dies quadraginta fit: nisi uitium hominis accessit: modicis exercitationibus; abstinentia: unctionibus lenibus utendum est / sic ut etiam acopo uel liquido cærato cyprino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoque alienum est. Quibus uero articulorum dolor certis temporibus reuertitur: hos ante & curioso uictu cauere oportet / ne inutilis materia corpori supersit & crebriore uomitu. & siquis ex corpore metus est: uel alui ductione uti / uel lacte purgari. Quod Erasistratus in podagricis expulit: ne in iferiores partes factus cursus pedes repleret: cum euidens sit omni purgatione non superiora tantummodo: sed etiam inferiora exinaniri. Ex quocunq; autem morbo quis inualescit: si tarde confirmatur: uigilare prima luce debet: nihilominus in lecto conquiescere. circa tertiam horam leuiter unctis manibus corpus permulcere. Deinde delectationis causa quantum iuuat ambulare circumcisa omni negociosa cogitatione uel actione. tum gestari diu: multa fricatione uti: loca; cælum: cibos sæpe mutare. Vbi triduo / quatriduo ue uinum bibit: uno aut etiam altero die interponere aquam. Per hæc enim fiet: ne in uitia tabem inferentia incidat: & ut mature uires suas recipiat. Cum ex toto uero cōualuerit: periculose / uitæ genus subito mutabit & inordinate aget. Paulatim ergo debebit omissis his legibus eo transire: ut arbitrio suo uiuat.

CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER QVINTVS INCIPIT.

DIxi de iis malis corporis: quibus uictus ratio maxime subuenit. Nunc transeundum est ad eam medicinae partem: quae magis medicamentis pugnat. His multum antiqui auctores tribuerunt & Erasistratus & ii qui se empiricos nominauerunt: pręcipue tamen Erophilus. deductique ab illo uiri: adeout nullum morbi genus his curarent. Multaque etiam de facultatibus medicamentorum memoriae pdiderunt. qualia sunt uel Zenonis uel ādriae uel apollonii. qui Mys cognominatus est. Horum autem usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustulit. & cum omnia fere medicamenta stomachum laedant maliq; succi sit. ad ipsius uictus rationem potius ōnem curam suā transtulit. Verum ut in plerisq; morbis utilius est. sic multa admodum corporibus nostris incidere consuerunt: quae sine medicamentis ad sanitatem peruenire non possunt. Illud ante omnia scire conuenit: quod omnes medicinae partes ita innexae sunt: ut ex toto separari non possint: sed ab eo nomen trahant: a quo plurimum petunt. ergo ut illa que uictu curat aliquando medicamentum adhibet: et illa quae praecipue medicamentis pugnat, adhibere etiam rationem uictus debet. quae multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed cum omnia medicamenta proprias facultates habeant: ac saepe simplicia opitulentur: saepe mixta: non alienum uidetur proponere & nomina & uires & mixturas eorum: quo minor ipsius curationis ex sequentibus mora sit.

De simplicibus facultatibus quarumcumq; rerum ex quibus medicamenta fiunt: & primo de iis: quae sanguinem

Supprimunt. CAPVT. I.

S Sanguinem supprimunt atramentum sutorium quod graeci calcanton appellant. chalcitis, acacia & ex iqua licium tus. aloe. gummi. plumbum combustum. porrum. herba sanguinalis. creta uel cimolia uel figularis. mysi. frigida aqua. uinum. acetum. alumen. melinum. squama & ferri & æris. atq; huius quoque duae species sunt: alia tantum æris: alia rubri æris

Quæ uulnus glutinãt CAPVT. II

G Glutinant uulnus, myrra: tus: gummi, praecipueque acantinum: psylleum: tragacantha: cardamomon: bulbi: lini semen: nasturcium: oui album: gluten: ictyocolla: uitis alba: contusæ cum testis suis cochleæ: mel coctum: spongia, uel ex aqua frigida, uel ex uino, uel ex aceto expressa. ex hisdem lana sucida: si leuis plaga est etiam aranea: alumen & scissile, quod sciston uocatur: & liquidum: melinum: auripigmentum ærugo: chalcitis: atramentum sutorium.

Quae concoquunt et mouent pus CAPVT. III

C Concoquunt & mouent pus. nardum. myrra. costus balsamum. galbanum. propolis. styrax. turis & fuligo & cortex. bitumen. pix. sulphur. resina. seuum. adeps: oleum

Quae aperiunt uulnera. CAPVT. IIII.

V Vlnera aperiunt tanquam ora in corporibus: quod stoma græcæ dicitur: cynnamomum. balsamum: panacis: iuncus quadratus: puleium: flos albæ uiole: bdellia: galbanum resina terebinthina & pinea: propolis: oleum uetus: pip: pyretrum: chamepitis: uua taminia: sulphur: alumen: rutæ semen:

Quæ purgant. CAPVT. V.

PVrgant, ærugo: auripigmentum: quod arsenicon a græcis nominatur. Huic autem & sandaracæ in omnia eadem uis: sed ualidior est squama æris: pumex: iris: balsamum: styrax: tus: turis cortex: resina & pinea & terebinthina liquida: cenanthe: lacerti stercus. sanguis columbæ & palumbi & hirundinis: ammoniacum: bdellium: quod in omnia idem quod ammoniacum potest: sed ualentius est: abrotanum. ficus arida: coccum gnidium: scobis eboris: omphacium: radicula: coagulum, sed maxime leporinum: cui eadem quae caeteris coagulis facultas. sed ubiq; ualidior est: fel: uitellus crudus: cornu ceruinum: gluten taurinum: mel crudum: mistios: chalcitis: crocum: uua timinia: abrotanum: spuma argenti: galla: squama æris: lapis haematites: minium: costum: sulphur: pix cruda: seuum: adeps: oleum: ruta: porrum: lenticula: eruum.

Quae rodunt. CAPVT. VI

ROdunt alumen liquidum, sed magis rotundum. aerugo. chalcitis. mysi. squama æris sed magis rubri. æs combustum. sandaraca. minium synopicum. galla. balsamum. myrra. turis cortex. galbanum. resina terebinthina humida. piper utrunq;, sed rotundum magis. cardamomum auripigmentum. calx. nitrum & spuma eius. apii semen. narcissi radix. omphacyum. alcyonium. oleum ex amaris nucibus. allium. mel crudum. uinum. lentiscus. squama ferri. fel taurinum. scamonea. uua timinia. cynnamomum styrax. cicutae semen. resina. narcissi semen. fel. nuces amarae. oleumq; earum. atramentum sutorium. chrysocolla. ueratrum. cinis.

Quae exedunt corpus. CAPVT. VII.

EXedunt corpus acaciæ succus: hebenus: ærugo: squama æ

tis: chrysocolla: cinis: cyprius: nitrum: cadmia: spuma argenti. hypocystis. diphryges. sal. auripigmentum. sulphur. cicuta. sandaraca. salamandra. alcyonium. aeris flos. chalcitis: atramentum sutorium: ochra: calx: acetum: galla: alumen: lac caprifici / uel lactucæ marinæ: quae tithymallos a græcis nominatur: alcyonium: fel: turis fuligo: spodium: lenticula: mel: oleæ folia: marrubium: lapis haematites & phrygius & tasius & scissilis: mysi: uinum: acetum.

Quae adurunt. CAPVT. VIII.

a Durunt auripigmentum: atramentum sutorium: chalcitis: mysi: ærugo: calx: carta combusta: sal: squama æris: fex combusta: myrra: stercus & lacerti & columbæ & palumbi & hirundinis: piper / coccum gnidium: allium: diphryges: lac utrunque: quod proximo capite supra comprehensum est: ueratrum & album & nigrum: cantharides: corallium: pyretrum: tus: salamandra: eruca: sandaraca: uua taminia: chrysocolla: ochra: alumen scissile: ouillum stercus: oenanthe.

Quae crustas ulceribus inducunt. CAPVT VIIII

e Adem fere crustas ulceribus tanquam igne adustis inducunt: sed præcipue chalcitis utique si cocta est: flos æris: ærugo: auripigmentum: mysi & id quo magis coctum.

Quae crustas ulceribus resoluunt: CAPVT. X.

c Rustas uero has resoluit farina triticea cum ruta uel porro aut lenticula: cui mellis aliquid adiectum est.

Quae discutiant ea: quæ in aliqua parte corporis coierunt. CAPVT. XI.

a D discutienda uero ea: quae in corporis parte aliqua co

erunt: maxime possunt: abrotanum: helenium: amaracus: alba uiola: mel: lilium: sampsucus: cyprius: lac: sertula campana: serpillum: cupressus: cedrus: iris: uiola purpurea: narcissus: rosa: crocum: passum: iuncus quadratus: nardũ: cynnamomũ: casia: ammoniacum: cera: resina: uua timinia: spuma argenti: styrax: ficus arida: tragoriganus: lini & narcissi semen: bitumen: sordes ex gymnasio: pyrites lapis, aut molaris: crudus uitellus: amarae nuces: sulphur.

Quae euocant & educunt CAPVT. XII.

e Vocat & educit: ladanum: alumen rotundum: hebenus: lini semen: omphacium: fel: chalcitis: bdellium: resina terebinthina & pinea: propolis: ficus arida decocta: stercus colũbae: pumex: farina lolii: grossi in aqua cocti: elaterium: lauri baccae: nitrum: sal.

Quae exasperata leuent. CAPVT. XIII.

l Euat id quod exasperatum est: spodium: hebenus: gummi: oui album: lac: tragacanthum.

Quae carnem nutriunt & ulcus implent. CAPVT. XIIII.

c Arnem alit & ulcus implet, resina pinea: ochra attice: uel asterace: caera: butyrum.

Quae molliunt. CAPVT. XV.

m Olliunt aes combustum: terra erytrhia: nitrum, papaueris lacrima: ãmoniacum: bdellium: caera: seuum: adeps: oleum: ficus arida: sesamum: sertula campana: narcissi & radix & semen: rosae folia: coagulum: uitellus crudus: amarae nuces: medulla omnis: stibis: pix: cochlea cocta: cicutae semen: plumbi recrementum: scorian molybdi graeci uocant: panacis: cardamomum: galbanum: resina: uua timinia: styrax: iris: balsamum: sordes ex gymnasio: sulphur: butyrum: ruta.

Quae cutem purgant. CAPVT.XVI.

CVtem purgat mel: sed magis: si est cum galla: uel eruo: uel lenticula: uel marrubio: uel iride: uel ruca: uel nitro: uel ærugine.

DE mixturis simplicium rerum & de ratione ponderum & quid malagma & emplastrum & pastillus inter se differant CAPVT.XVII

EXpositis simplicibus facultatibus dicendum est quemadmodum misceantur: quae ex his fiant. Miscentur autem uarie: neq; huius ullus modus est: cum ex simplicibus alia demantur: alia adiiciantur: iisdemq; seruatis / ponderum ratio mutetur. Ita cum facultatum materia non ita multiplex sit: innumerabilia mixturarum genera sunt. quæ cōprehendi si possent: tamen esset supuacuum. Nam & iidem effectus intra paucas compositiones sunt: & mutare eas cuilibet cognitis facultatibus fatile est. Itaq; contentus iis ero quas accepi uelut nobilissimas. In hoc autem uolumine eas explicabo: quæ uel desiderari in prioribus potuerunt: uel ad eas curationes ptinent: quas protinus hic comprehendam: sic / ut tamen quae magis communia sunt / simul iungam. Siqua singulis uel etiam paruis accommodata sunt: in ipsorum locum differam. Sed & antea sciri uolo: in uncia pondus denariorum septem esse. Vnius deinde denarii pondus diuidi a me in sex partes idest sex uncias: ut idem in uncia denarii habeam quod graeci habent ī eo: quem obolon appellant. Id ad nostra pondera relatum paulo plus dimidio scripulo facit. Malagmata uero atq; emplastra pastilliq; quos trochiscos graeci uocant cum plurima eadem habeant: differunt eo quod malagmata maxime exodoribus eorumq; etiā surculis. Emplastra pastilliq; magis ex qbusdā metallicis fiunt. deinde malagmata cōtusa abūde mollescunt: nā sup integrā cutē iniiciuntur. Laboriose uero cōteruntur ea ex qbus ēplastra pastilliq; fiūt: ne lædāt uulnera cū īposita sunt.

Vncia
Denarius
Obolon
Scripulus

Inter ēplastrum aūt & pastillum hoc ītereſt. quod emplastrū utiq̧ liquati aliqd accipit. in pastillo tantū arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum emplastrum hoc modo fit. arida medicamenta per ſe teruntur. deinde mixtis his instillatur aut acetum aut ſiquis alius non pinguis humor acceſſurus eſt. & ea rurſus ex eo teruntur. Ea uero quae liquari poſſunt ad ignem ſimul liquantur; & ſiquid olei miſceri debet: tum ī funditur. Interdum etiam aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta ſunt quae ſeparatim fieri debuerunt: in unum oīa miſcentur. At pastilli haec ratio eſt. Arida medicamenta contrita humore non pingui aut uino uel aceto coquuntur: & rurſus cocta inareſcunt. Atq̧ ubi utendum eſt eiuſdemgeneris humore diluūtur. tū ēplastrū īponitur. pastillus illinitur aut alicui molliori: aut cærato miſcetur.

DEMALAGMATIS. CAPVT. XVIII.

Malagma aduerſum calidas podagras.

his cognitis primum malagmata ſubiiciam: quae fere non ſunt refrigerandi: ſed calfaciendi cauſa reperta. Eſt tamē quod refrigerare poſſit ad calidas podagras aptum. Habet gallæ & immaturæ & alterius: coriandri ſeminis: cicutæ: lacrimæ aridae: gummi: ſingulorum plenum acetabulum. cærati eloti: quod pepiemenon graeci uocant: ſelibram. Reliqua fere calefaciunt. Sed quædam digerunt materiam: quaedam extrahunt: quae epiſpastica uocantur. pleraque certis magis partibus membrorum accomodata ſunt.

Malagma ad materiam extrahendam.

ſI materia extrahenda eſt: ut in hydropico: in lateris dolore: in incipiente abſceſſu: in ſuppuratione quoq̧ mediocri: aptum ē id quod habet reſinæ aridae: nitri: āmoniaci: galbani: ſigulorum pōdo: cæræ pōdo. Aut in quo haec ſunt: æruginis raſae: turis: ſigulorum. P. XII. āmoniaci ſalis. P. XVI ſquamae aeris: cærae: ſingulorum. P. XVIII. reſinæ aridæ. P XXII. aceti cyathus. Ide præstat cu mini farina cū ſtruthio & melle.

Malagma ad iecur dolens

SI iecur dolet: id in quo est balsami lacrimae .P.XXII costi: cynnamomi: casiae: corticis myrrae: croci: iunci rotundi: balsami seminis: iridis illiricae: cardamomi: amomi: nardi: singulorum .P.XXVI. Quibus adiicitur nardum unguentum: donec caerati crassitudo sit: Et huius quidem recentis usus est: Si uero seruandum est: resinae terebinthinae .P. XXVI: caerae.P.XX. ex uino leni contunduntur

Malagma ad lienem.

AT si lienis torquet: glandis: quam balanon graeci uocant: cortex & nitrum paribus portionibus cõtunduntur: resperguntur que aceto quam acerrimo. Vbi caerati crassitudinem habet: linteo antea in aqua frigida madefacto illinitur & sic imponitur: supraq; farina hordeacea iniicitur: sed manere ibi non amplius sex horis debet: ne lienem consumat Satiusq; est id bis aut ter fieri. Communem autem & iocineri & lieni & abscessibus & strumae: parotidibus: articulis: calcibus quoq; suppurantibus / aut aliter dolentibus: etiam cõcoctioni uentris Lysias composuit ex hysopi: panacis: styracis: galbani: resinae: singolorum.P.XII. ammoniaci: bdellii: cærae: seui taurini: iridis aridae.P.XIIII. caclirios acetabulo: piperis granis quadraginta. Quæ cõtrita irino unguẽto tẽpantur.

Malagma ad laterum dolores

AD laterum autem dolores compositio est Apollophanis in qua sunt resinae terebinthinae: turis fuliginis: singulorum.P.XIIII. bdellii: ãmoniaci: iridis: seui uitulini / aut caprini a renibus sicci: singulorum.P.XIIII. Haec aũt eadem õnem dolorẽ leuant: dura emolliunt: mediocriter calefaciũt. Ad idem latus Andreæ quoq; malagma ẽ: quod etiã resoluit: educit humorem: pus maturat: ubi id maturum est: cutem rumpit: ad cicatricem pducit. prodest impositum minutis / maioribusq; abscessibus: item articulis: ideoq; & coxis & pedibus dolentibus. item siquid in corpore collisum est. reficit. præcordia quoq; dura & inflata emollit: ossa extrahit. ad õnia deniq; ualet: quae adiuuare calor potest: id habet cæræ.P.XI. uisci

ſycamini: quam alias ſycomorum uocant: lacrimae; ſingulorū
P.XI. piperis et rotundi et longi: ammoniaci: thixmiamatis:
bdellii: iridis illiricae: cardamomi: amomi: xilobalſami: tu
ris maſculi: myrrae: reſinae aridae: ſingulorum .P.XX. pyre
tri: cocci gnidii: ſpumae nitri: ſalis ammoniaci: ariſtolochiae
creticae: radicis ex cucumere agreſti: reſinae terebinthinae liq
dae ſingulorum. P. XXX. Quibus adiicitur unguenti irini
quantum ſatis eſt ad ea molli enda atq; cogenda.

Malagmata ad reſoluenda quae aſtricta ſunt: & mol
lienda quae dura ſunt: & digerenda quae coeunt.

PRæcipuum uero eſt ad reſoluenda quae aſtricta ſunt: mol
lienda quae dura ſunt: digerenda quae coeunt id quod
ad Polyarchum auctorem refertur. Habet iunci quadrati:
cardamomi: turis fuliginis: amomi: caerae: reſinae liquidae
pares portiones.

Aliud malagma ad eadem.

ALiud ad eadem: nilei: croci magmatis: quod quaſi recre
mentum eius eſt. P. XIIII. ammoniaci: thymiama
tis: caerae: ſingulorum. P. XXX. ex quibus duo priora
ex aceto teruntur: caera cum roſa liquatur: & tum omnia
iunguntur.

Malagma moſci ad molliendum.

PRoprie etiam dura mollit id quod moſci eſſe dicitur.
Habet galbani unciam: turis fuliginis. P. Z. caerae: am
moniaci: thymiamatis trientes: picis aridae. P. II. aceti he
minas tres.

Malagma medi ad digerenda quae coeunt

FErtur etiam ad digerenda quae coeunt ſub auctore me
do: quod habet caerae. P. Z. panacis. P. ſemis: ſquamae
aeris: aluminis rotundi: item ſciſſilis: ſingulorum. P. I. plū
bi combuſti. P. I. & ſemis

Malagma Panthemi ad eadem.

AD eadem panthemus utebatur: calcis. P. ſemis. ſina
pis contriti: item foeni graeci: aluminis: ſingulorū. p. I

Seui bubuli. P. II. & semis.

Malagma ad strumas

a AD strumam multa malagmata inuenio. Credo autem quo peius id malum est: mi nusque facile discutitur: eo plura esse tentata: quae in personis uarie responderunt. Andreas auctor est: ut haec misceantur: urticae seminis. P. XI. piperis rotundi: bdellii: galbani: ammoniaci: thymiamatis: resinae aridae: singulorum. P. XIIII. resinae liquidae: cerae: pyretri: piperis longi: lactucae marinae seminis: sulphuris ignem non experti: quod apyron uocatur: fecis aridae: aceti: spumae nitri: salis ammoniaci: sinapis: cardamomi: radicis ex cucumeris siluestri: resinae: singulorum. P. XVIII. Quae ex leni uino concunduntur.

Aliud malagma ad id ualens.

e Expeditius ad idem fit / quod habet uisci: semeni: stercoris: resinae: sulphuris ignem non experti pares portiones Et in quo est sulphuris. P. XI. lapidis quem pyriten uocant. P. XIIII. cumini acetabulum. Item in quo est lapidis eiusdem pars una: sulphuris duae partes: resinae terebinthinae partes tres.

Malagma ad strumam & phymata

a ARabis autem cuiusdam est ad strumam & orientia tubercula: quae phymata uocantur: quod haec digerit. Habet myrrae: salis ammoniaci: turis: resinae & liquidae & aridae: croci magmatis: cerae: singulorum. P. XI. lapidis eius: quem pyriten uocant. P. XIIII. quibus quidam adiiciunt sulphuris. P. II.

Malagma ad strumam & tubera & carcinodas.

e ESt etiam proficiens in struma & in iis tuberibus: quae difficiliter concoquuntur: & in iis / quae carcinodae uocantur: quod ex his constat. sulphuris. P. XII. nitri. P. XIIII. myrrae. P. XVI. fuliginis turis. P. semis: salis ammoniaci. P. Z. cerae. P. I.

Malagma protarchi ad parotidas & fauum & mala ulcera.

p PRotarchus autem ad parotidas eaq; tubercula: quæ melice ra: ideſt faui uel phymata nominãtur: item mala ulcera: pumicis: reſinæ pineæ liquidæ: turis fuliginis: ſpumae nitri: iri dis: ſingulorum. P. XVIII. cũ cæræ. P. XVIIII. miſcebat: biſq; olei cyathum & dimidium adiiciebat

Malagma aduerſus panum & phymata.

a AT aduerſus panum cum primum orientem: quod phyge tron græci uocant: & omne tuberculum: quod phyma no minatur: miſcetur ochra: quæ attice nominatur cum duabus partibus ſimilæ: his que contunditur: ſubinde mel inſtillatur: donec malagmatis craſſitudo ſit.

Malagma aduerſus phymata.

d DIſcutit etiam omne tuberculum: quod phyma uocatur: id quod habet calcis: nitri ſpumæ: piperis rotundi: ſingulo rum. P. XI. galbani. P. XII. ſalis. P. XIIII. quæ excipiun tur cærato ex roſa facto.

Malagma ad ſupprimendum omne quod abſcedit.

ſ SVpprimitq; omne quod abſcedit id: in quo eſt galbani: fabæ freſae: ſingulorum. P. XI. myrrae: turis: ex radice capparis corticis: ſingulorum. P. XIIII. Satiſq; õnia abſcedẽ tia digerit murex combuſtus & bene contritus aceto ſubinde adiecto.

Malagma ad ſanguinem ſupprimendum & phymata.

a AT ſi ſatis ſanguis ſubit: recte imponitur quod aduerſus phymata quoque poteſt Conſtat ex his: bdellii: ſtyra cis: ammoniaci: galbani: reſinae & aridae & liquidae pineae. Item ex lentiſci: turis: iridis ſingulorum. P. XII.

Malagma ad carcinodas & phymata leniẽda

c CArcinodæ uero & phymata commode his leniuntur: gal bani: uiſci: ammoniaci: reſinae terebinthinae in ſingulis P. XI. ſeui taurini. P. [illegible] fæcis combuſtae q̃ maxima porti one: dum id ſiccius non [illegible]ciat/q̃teſſe malagma oportet.

Malagma ad liuorem faciei contuſæ.

q QVod ſi facie contuſa liuor ſubcruentus eſt: haec compo

sitio nocte & die imposita tollit. Aristolochiae : thapsiae : singulorum. P. XII. bdellii: styracis: ammoniaci: thymiamatis: galbani: resinae aridae & ex lentisco liquidae: turis masculi: iridis illiricae: caerae: singulorum. P. XIIII. Idem faba que q̄ imposita proficit.

Malagmata stomachica ad aperiendum.

SVnt etiam quaedam malagmata: quae stomachica graeci uocant: quoniam aperiendi uim habent. Quale est quod ex his constat. piperis longi: spumae nitri: singulorum. P. XII. erisimi. P. XIIII. Quae cum melle miscentur. Idonea que etiam strumae aperiendae sunt eius generis. Vehementius que ex his est id quod habet calcis. P. XIIII. piperis grana sex: nitri: caerae: singulorum. P. XX. mellis. P. Z. olei heminam

Niconis malagma ad resoluendum aperiendum que ac purgandum.

NIconis quoque est quod resoluit: aperit: purgat. Habet alcyonium: sulphur: nitrum: pumicem paribus portionibus. quibus tantum picis & caerae adiicitur: ut fiat caerati crassitudo.

Malagma ad ossa & neruos.

AD ossa autem Aristogenis fit ex his. Sulphuris. P. XI. resinae terebinthinae: nitri spumae & ex scylla partis interioris: plumbi eloti: singulorum. P. XII. turis fuliginis. P. XVIII. ficus aridae quam pinguissimae: seui taurini: singulorum. P. XVIII. caerae. P. XXI. iridis macedonicae. P. XVI sesami fricti acetabulum. maxime que neruis & articulis malagma conuenit.

Malagma Euticlei ad articulos & ad ōnem dolorem.

IGitur Euticlei est & ad articulos et ad omnem dolorem et ad uesicae et ad recenti cicatrice contractos articulos: quas ancylas graeci nominant. quod habet fuliginis turis acetabulum: resinae tantundem: galbani sine surculis sescunciam ammoniaci: bdellii: singulorum. P. Z. caerae. P. semis. Aliud

item fit: quod habet iridis: ammoniaci: galbani: nitri: singulo rũ. P. XXIIII. resinae liquidae. P. XVI. caerae. P. XXVI

Malagma sosagoræ ad dolores articulorum

AD dolores articulorum Sosagoræ: plumbi combusti: papaueris lactimae: corticis hyoscyami: styracis: peucedani: seui: resinae: cæræ pares portiones.

Chrysippi malagma ad idem ualens

Chrysippi: resinae liquidae: sandaracae: piperis singulorũ. P. XXII. quibus cærae paululum adiicitur.

Clesipontis malagma ad idem ualens & ad parotidas & phymata & strumam.

CLesipontis: cæræ creticæ: resinæ terebinthinae: nitri q̃ ruberrimi: singulorum. P. semis: olei cyathi tres. Sed id nitrum ante pertriduum instillata aqua teritur & cum sextario eius incoquitur donec omnis humor consumatur. Potest uero ea compositio etiam ad parotidas: phymata: strumam: omnem q; coitum humoris emolliendum.

Malagma ad articulos

AD articulos fici quoq; aridi partem nepetae mixtam: uel uuam timiniam sine seminibus cum puleio recte aliquis imponit.

Malagma Aristonis aduersus podagras & recentia phymata & omnis dolores.

EAdem podagræ præsidia sunt. Sed ad eam fit Aristonis quoq; quod habet nardi: cynnamomi: casiæ: cameleõtis: iunci rotundi singulorum. P. XVIII. seui caprini ex irino liquati. P. XXX. iridis. P. XI. quae in aceto quam acerrimo iacere per. XX. dies debet. Idem autem etiam recentia phymata doloresq; omnes discutit.

Theoseni malagma ad pedum dolores

AT Theosenus ad pedum dolores seui a renibus partem tertiam: salis partes duas miscebat: hisque membranulam illitam imponebat: tum super iniiciebat ammoniacum thymiana in aceto liquatum.

Numenii malagma ad podagram caeteros que articulos induratos

a AT Numenius podagram caeterosq; articulos induratos hoc molliebat. abrotani: rosæ aridae: papaueris lacrimæ singulorum. P. XIII. resinae terebinthinae. P. XIIII. turis: spumae nitri: singulorum. P. XVIII. iridis: aristolochiae: singulorum. P. XXII. cæræ. P. III. quibus adiicitur cedri cyathus unus. olei laurei cyathi tres: olei acerbi sextarius.

D x i malagma siquando callus in articulis increuit.

SIquando autem in articulis callus increuit Dexius docuit imponere calcis. P. XIIII. cerussae. P. XVIII. resinae pineæ. P. XXX. piperis grana. XXX. cæræ. P. Z. Quibus dum contunduntur, hemina uini lenis instillatur.

DE EMPLASTRIS. CAPVT. XIX.

e EXemplastris autem nulla maiorem usum præstant: quam quæ cruentis protinus uulneribus iniiciuntur: enhaema graeci uocant. Haec enim reprimunt inflammationem nisi magna uis eam cogit: atq; illius quoq; impetum minuunt: tum glutinant uulnera quæ id patiuntur: cicatricem hisdem inducunt. Constāt autem ex medicamentis non pinguibus. ideoq; alipene nominantur.

Barbarum emplastrum nigrum: quod cruentis ptinus uulneribus iniicitur.

o OPtimum ex his est quod barbarum uocatur. Habet æruginis rasæ. P. XXII. spumae argenti. P. XXX. aluminis: picis aridæ: resinæ pineæ aridæ singulorum. P. XI. quibus adiiciuntur olei & aceti singulae heminae.

Coacon emplastrum nigrum ad idem ualens

a ALterum ad idem: quod choacon uocant: habet spumæ argenti. P. XC. resinae aridæ tantundem. Sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est: qui fere talis fit. ex pice atq; resina. Ac ex bitu

mine nigerrimus. ex æruginc aut aeris squama uiridis. ex mi nio ruber. ex cerussa albus.

Basilicon emplastrum nigrum ad idem.

P Auca admodum compositiones sunt: in quibus aliquid mixturæ uarietas nouat. Ergo id quoq; nigrum est: quod basilicon nominatur. Habet panacis. P. XI. galbani. P. XII picis & resinae singulorum P. XX. olei dimidium cyathum.

Smaragdinum emplastrum ad idem.

A T quod peruiri de est: smaragdinum appellatur. in quo sunt resinæ pineæ. P. XIII. cæræ. P. XI. æruginis. P. Semis. turis fuliginis. P. Z. olei tantundem. aceti quo fuligo & ærugo in unum cogantur.

Emplastum ruffum ad idem

E ST etiam coloris fere ruffi: quod celeriter ad cicatricem uulnera perducere uidetur. Habet turis. P. XI. resinæ. P. XII. squamæ æris. P. XIIII. spumæ argenti. P. XXX. Cæræ. P. XC. olei heminam.

Paracolleticum emplastrum ad idem

P Raeterea est: quam paracolleticam a glutinando uocant. Constat ex his. bituminis: aluminis scissilis. P. XIIII. spumae argenti. P. X. & olei ueteris hemina.

Cephalicum emplastrum Philotæ capiti conueniens.

P Raeterea sunt quædam generis eiusdem: quae, quia capitibus fractis maxime conueniunt: cephalica a graecis nominantur. Philotae cõpositio. habet terrae erythriae: chalcitidis: Singulorũ. P. XIIII. myrrae: aeris cõbusti. P. XX. icthyocollae singulorũ. P. XVI. aeruginis rasae: aluminis rotundi: mysi crudi: aristolochiae: Singulorum. P. XVIII. squamae aeris. P. XX. turis masculi. P. XII. caerae. P. I. rosae & olei acerbi ternos cyathos: aceti quantum satis est: dum arida ex eo conteruntur.

Emplastrum uiride ad idem ualens

A Liud ad idem uiride aeris combusti: squame aeris: myrrae icthyocolle: Singulorum. P. XVI. mysi crudi: aeruginis

rasæ: aristolochiae: aluminis rotundi singulorum. P. XVIII. caerae. P. XI. olei hemina: aceti quod satis sit.

Tetrapharmacum emplastrum ad pus mouendum.

p PVri autem mouendo non aliud melius: quam quod expe ditissimum est. tetrapharmacou a graecis nominatur. habet pares portiones caerae: picis: resinae: seui tauri ni: si id non est/uitulini.

Enneapharmacum emplastrum ad pus mouendum & ad purgandum ualens.

a ALterum ad idem enneapharmacum nominatur: quod ma gis purgat: constat ex nouem rebus: caera: melle: seuo: re sina: myrra: rosa: medulla uel ceruina uel uitulina uel bubu la: hysopo: butyro. Quorum ipsorum quoque pondera paria miscentur. Sunt autem quædam emplastra: quibus utriusque rei facultas est. quae si singula habenda sunt. meliora sunt. Sed in copia reiicienda sunt: iis potius adhibitis: quae proprie id: quod eo tempore opus est: consequuntur. Exempli causa duo proponam.

Attalum emplastrum ad uulnera.

e ESt igitur ad uulnera attalum: quod habet squamae æris. P. XXVI. fuliginis. P. XXV. ammoniaci tantundem. resinæ terebinthinæ liquidæ. P. XXXV. seui taurini tantun dem. aceti heminas tres. olei sextarium.

Iudaei emplastrum fracto capiti accomodatum

a AT inter ea quae fracto capiti accomodantur: habent qui dam id quod ad auctorem iudaeum refertur. Constat ex his. salis. P. XIIII. squamae æris rubri: aeris combusti: sin gulorum. P. XXII. ammoniaci: thymiamatis: turis fuliginis: resinae aridae: singulorum. PXVI. resinae colophoniacae: cæ rae: seui uitulini curati: singulorum. P. XXX. aceti sesquicya thum: olei minus cyathum. Tetherapeumena graeci appellāt: quae curata uocant: cum ex seuo puta omnes membranulae di ligenter exemptae sunt/ex alio medicamento.

Diadaphnidōn emplastrum adextrahendum

s Vnt etiam quaedam emplastra nobilia adextrahendum. Quæ ipsa quoq; epispastica nominantur . Quale est : quod quia lauri baccas habet: Diadaphnidon appellatur . ineo est resinæ terebinthinae P . XX . nitri: cæræ: picis aridae: baccarũ lauri: singulorum . P . XXX . olei paulum . Quotiens aut baccam / aut nucem / aut simile aliquid posuero : scire oportebit: anteq̃ expendatur: ei summam pelliculam esse demendã.

Aliud diadaphnidon ad extrahendum & pus mouẽdũ

a Liud eo nomine : quod puri quoq; mouendo est: seui uitulini: ammoniaci: thymiamatis: picis: cærae : nitri: baccarũ lauri: resinae aridae . aristolochiae: pyretri pares portiones

Philocratis ẽplastrum ad extrahẽdũ & pus mouẽdum

p Ræter has est philoctatis: quod habet salis ammoniaci . P . XVII . aristolochiae . P . XVIII . caerae . resinae terebinthinae . fuliginis turis . singulorum . P . XXV . spumae argenti . P . XXXXII . Quibus ut pus quoq; moueant: iridis . P . XIIII . & galbani . P . XVI . adiiciuntur .

Rhypodes emplastrum ad extrahendum .

o Ptimum tamen ad extrahendum est id: quod a similitudine sordium rhypodes graeci appellant . Habet myrrae . croci . iridis . propolis . bdellii . capitulorum punici mali . aluminis & scissilis & rotundi . mysi . chalcitis . atramenti sutorii cocti . panacis . salis ammoniaci . uisci . singulorum . P . XIIII . aristolochiae . P . XVIII . squamae æris . P . XXVI . resinae terebthine . p . LXXV . cæræ & seui uel taurini uel hircini . p . XC

Emplastrum Hecatei adextrahendum .

h ecateo quoq; auctore emplastrũ generis eiusdẽ fit ex his . galbani . P . XII . fuliginis turis . P . XIIII . picis . P . XVI caeræ & resinae terebinthinae . singulorum . P XVIII . quibus paulum irini unguenti miscetur .

Alexandrinum emplastrum uiride ad extrahendum.

u Alensq; ad idem emplastrum uiride alexandrinum est . Habet aluminis scissilis . P . XVIII . salis ammoniaci . pondo . XVIII . Z . squamae æris . P . XXVI . myrrae .

turis: singulorum. P. XXVIII. caerae. P. X. CL. resinae colophoniacae aut pineae. P. XCC. olei heminam: aceti sextarium.

De emplastris exedentibus

q Vaedam autem sunt emplastra exedentia: quae septa graeci uocant. quale est id quod h b t resinae terebinthinae: fuliginis turis: singulorum: P. Z. squamae aeris. P. XI. ladani. P. XII. aluminis tantundem: spumae argenti. P. XIIII.

Emplastrum quod exest corpus & ossa resoluit & sup crescentem carnem coercet

e Xest etiam uehementer corpus atque ossa quoque resoluit & super crescentem carnem coercet id quod habet spumae argenti: squamae aeris, uncias singulas: nitri ignem non experti: lapidis tasii: aristolochiae. P. sextantes: caerae resinae terebinthinae: turis: olei ueteris: atramenti sutorii: salis ammoniaci. P. semis. aeruginis rasae. p. bessem. aceti scylliti heminam. uini aminei tantundem.

Emplastra aduersus morsus & alia recētiora uulnera

s Vnt etiam aduersus morsus quaedam accommodata quale est Diogeni, nigrum: quod habet bituminis: caerae: resinae pineae aridae: singulorum. P. XXX. spumae argenti. P. XC. olei sextarium. Aut in quo sunt. squamae aeris. P. XIIII: caerussae & aeruginis passae singulorum. P. XVIII. ammoniaci. p. XXII. caerae: resinae pineae: singulorum. p. XXXV. spumae argenti. P. XC. olei sextarium. Aut in quo sūt squamae aeris. P. XXIIII. galbani. P. XVI. caerussae & aeruginis rasae: singulorum. P: XVIII. ammoniaci: p: XXII. caerae: resinae pineae: sīgulorū. p. XLV. spuma argēti cōcoqtur.

Ethesium emplastrum rubrum adidem ualens

r ubrū quoque emplastrū quod ethesium uocaturhuc aptū est. Habet resinae terebinthinae. P. XII. galbani: P: XIIII minii sinopici: P: XVI. turis fuliginis: P: XVI: caerae. P. XVIII. spumae argenti. P. XLVI: olei ueteris heminam.

Aliud emplastrum ad idem ualens.

Item id quod ex his constat. squamæ æris: turis fuliginis: singulorum. P. XIIII. galbani: P. XVI. salis ammoniaci. P. XXII. z. cæræ. P. XXXV. olei tribus heminis. Hæc autem aliis quoq; recētioribus uulneribus recte imponuntur.

Leuca emplastra non grauibus uulneribus accommodata & maxime senilibus.

Svnt enim alba lenia: leuca græci uocant: fere non grauibus uulneribus accommodata / praecipueq; senilibus. Quale est quod habet caerussae. P. XXXXII. seui uitulini curati & caerae. singulorum. P. XLVIII. olei heminas tres; ex quibus ea cærussa coquitur.

Elephantinum emplastrum.

ALiud quod habet cærussæ. P. X. caerae. P. XXXXV. olei heminam: aquæ sextarium. Quae quotiens adiiciuntur caerussae uel spumae argenti: scire licet illa ex his coquenda esse Est autem ea per candida compositioquæ suprapositaest. ideoq; elephantina nominatur.

Lenia emplastra

LEnia quoq; quædam emplastra sunt: quas liparas fere græci nominant. ut id quod habet minii. P. XIIII. spumæ argenti. P. XXXV. caerae & adipis suillae: singulorum. P. XXXVII. uitellos quattuor.

Emplastrum lene

ALia cōpositio generis eiusdem: caerae: resinæ terebinthinæ: singulorum. P. XVI. caerussae. P. XVIII. spumae argenti: plūbi recremēti: scorian molybdi græci uocāt: singulorum. P. XXX. cicini: olei: & myrti: singulorum heminæ.

Arcaghati emplastrum lene

TErtiaquæ ad auctorē arcaghatū refertur: mysi cocti: æris cōbusti: singulorum. P. XIIII. caerussae coctae. p. XVIII. resinae terebinthinae: p: XX: spumae argenti: p: XVI.

Emplastra eiusdem generis ad leniendum apta

ETiam num generis eiusdem: spumae argenti: caeræ: adipis suillae: singulorum: p: XXXVII: uitelli cocti

quattuor: rosae hemina. Aut caerati ex oleo myrteo facti partes tres: adipis suillae pars quarta: paulum ex plumbi recremẽto. Aut spumae argenti selibra ex olei hemina & aquae marinae altera cocta donec bullire desierit: cui paulum cærae sit adiectum. aut pares portiones caerae: seui: stibis: spumae argenti: caerussae.

DE pastillis & primo de his qui ad recentia uulnera glutinanda sanandaq; apti sunt CAPVT. XX.

p. Astilli quoq; facultates diuersas habent. Sunt enim ad recentia uulnera glutinanda sanandaq; apti. Qualis est qui habet chalcitis: mysi: spumæ nitri: floris aeris: gallae: aluminis scissilis modice cocti: singulorum. P. XI. aeris combusti: capitulorum mali punici: sigulorum. P. XIII. Hunc oportet diluere aceto: sic ubi uulnus glutinandum est illinire. At si neruosus aut musculosus is locus est: commodius est caerato miscere: sic/ut illius octo partes: nona huius sit.

Alius pastillus ad glutinanda uulnera

a Lius ad idem constat ex his. bituminis: aluminis scissilis: singulorum. P. XI. æris combusti. P. XIIII. spumae argenti. P. XXI. olei sextarium.

De sphragide pastillo: quem Polybus confecit: ad glutinandum uulcus.

s Ed longe polybi celeberrimus est. sphragis autem nominatur. qui habet aluminis scissilis. P. XI. Z. atramenti sutorii. P. XII. myrræ. P. XV. aloes tantundem: capitulorũ punici mali: fellis taurini: singulorum. P. XVI. Quae contrita uino austero excipiuntur.

Pastillus ad ulcera sordida & nigritiẽ in auribus: naribus: oscenis partibus: inflammationesque eorum.

a D ulcera sordida & nigritiem in auribus: naribus: oscenis partibus: inflammationes que eorum: chrysocollae. P. XI. atramẽti sutorii: aluminis scissilis: singulorũ. P. XII

P.XII. halicacabi corticis. P.XIIII. minii. P.XVI. spumæ argenti. P.XXII. cærussae. P.XXVI. Quae ex aceto & coguntur & ubi utendum est: diluuntur.

Pastillus andronis ad uuam inflammatam & ad naturalia sordida etiam cancro laborantia.

a ANdronis uero est ad uuam inflammatam: ad naturalia sordida etiam cancro laborantia: gallae: atramenti sutorii: myrrae: singulorum. P.XI. aristolochiae: aluminis scissilis: singulorum. P.XII. capitula punici mali. P.XXXV. ex passo coacta & cum usus exigit aceto uel uino diluta: prout ualentius aut lenius uitium est: cui medendum est.

Pastillus ad fissa ani: uel ora uenarum fundentia sanguinem uel cancrum.

p PRoprie autem ad ani fissa uel ora uenarum fundentia sanguinem uel cancrum: æruginis. P.XII. myrræ. P.XXII stibis: lacrimae papaueris: acaciae: singulorum. P.XXVI. Quae ex uino & teruntur & in ipso usu deliquantur.

Pastillus ad expellendum calculum cū urina

e EXpellere autem ex uesica cum urina calculum uidetur hæc compositio. casiæ: croci: myrrae: costi: nardi: cynnamomi: dulcis radicis. balsami: hyperici / pares portiones conteruntur. deinde uinum lene instillatur: & pastilli fiunt: qui singuli habeant. P.XZ. hi que singuli quotidie mane ieiuno dantur.

DE PESSIS. CAPVT. XXI.

h HAec tria compositionum genera: idest quae in malagmatis pastillis emplastris que sunt. maximum / præcipueq; uarium usum præstant. Sed alia quoq; utilia sunt. ut ea quae fæminis subiiciuntur (pessos graeci uocant) Eorum hæc proprietas est. Medicamenta composita molli lana excipiuntur: eaq; lana naturalibus conditur.

Ad sanguinem euocandum

AD sanguinem autem euocandum canneis duabus adiicitur
nitri. P. Xr. aut allii semen conteritur. adiicitur myrræ
paululum: & unguento susino miscetur. aut cucumeris silue
stris pars interior ex lacte muliebri diluitur.

Ad uuluam molliendam

AD uuluam molliendam oui uitellus & foenum græcum &
rosa & crocum temperantur. Aut elaterii. P. XZ. salis
tantundem. uuæ taminiæ. P. XVI. melle excipiũtur.

Alia pessi compositio ad idem ualens.

AVt Boeto auctore: croci: resinæ terebinthinæ: singulorũ
P. XIIII. myrræ. P. X. ZZ. rosæ. P. XI. seui uitulini.
P. XIZ. cæræ. P. XII. miscentur.

Ad inflammationes uuluæ Numenii pessus.

OPrima autem aduersus inflãmationes uuluæ numenii com
positio est: quæ habet croci. P. XZ. cærae. P. XI. butyri
P. XVIII. adipis anserini. P. XXII. uitellos coctos duos:
rosae minus cyatho.

Ad eiiciendum e uulua infantem mortuum

SI uero infans intus decessit: quo facilius eiiciatur maloco
rium ex aqua terendum: eoq; utendum est.

Si mulier uitio locorum concidit qua curatione uten
dum sit.

SI concidere uitio locorum mulier solet: cochleæ cum te
stis suis comburendæ: conterendaeq;: deinde his mel adi
iciendum est. Si non cõprehendit: adeps leonina ex rosa mol
lienda est.

DE medicamentis quibus aridis utimur. CAPVT. XXII.

Ad carnem super crescentem exedendam.

QVaedam autem mixturæ medicamentorum sunt: quibus
aridis neq; coactis utimur: sic ut inspergamus: aut cum a
liquo liquido mixta ilinamus. quale est ad carnem super cre
scentem exedendam. quod habet squamae: fuliginis turis: sin

gulorum. P. XI. æruginis. P. XII. Haec autem eadem cum melle purgant ulcera: cum caera implent. Mysi quoq; & galla si paribus portionibus misceantur: corpus consumunt. eaq; uel arida inspergere licet: uel excepta cadmia illinire.

Ad putrem carnem continendam ne ultra serpat: eamq; leniter exedendam plures compositiones.

PVtrem uero carnem continet: neq; ultra serpere patitur & leniter exest: mel uel cū lenticula uel cum marrubio uel cum oleæ foliis ante ex uino decoctis. Item sertula campana in mulso cocta: deinde cōtrita. aut calx cum cærato: aut amarae nuces cum allio: sic ut huius pars tertia sit: paulumq; his croci adiiciatur. Aut quod habet spumæ argenti. P. XVI. cornu bubuli combusti. P. XXII. olei myrtei & uini cyathos ternos. Aut quod ex his cōstat: floris punici mali. atramenti sutorii: aloes: singulorum. P. XII. aluminis scissilis: turis: singulorum. P. XIIII. gallae. P. XVIII. aristolochiae. P. XX. Vehementius idem facit etiam adurendo: auripigmentū cum chalcitide & aut nitro aut calce aut charta combusta. Itē sal cum aceto. Vel ea compositio quae habet chalcitidis: capitulorum punici mali: aloes: singulorum. P: XII. aluminis scissilis: turis: singulorum. P. XIIII. gallæ. P. XVIII. aristolochiae. P. XX. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. Vel cātharides. XI. sulphuris. P. XI. lolii. P. XIII. Quibus adiicitur picis liquidae quantum satis est. adiungendum uel chalcitis quoq; cum resina & ruta mixta. aut cum eadem resina / 'di phryges. aut uua taminia cum pice liquida. Idem uero possunt feces uini combustae: & calcis & nitri pares portiones. uel aluminis scissilis. P. XZZ. turis: sandaracae: nitri: singulorum. P. X. gallæ. P. XVIII. aristolochiae. P. XX. mellis quātum satis est.

Hieræ compositio

ESt etiam hieræ composisio. quae habet myrræ: chalcitidis: singulorum. P. XII. aloes: turis: aluminis scissilis: singulorum. P. XIIII. Aristolochiae: gallæ immaturæ: singulo

zum. P. XVIII. malocorii contriti. P. XX.

Iudaei compositio

ESt iudæi: in qua sunt calcis partes duae: nitri q̃ ruberrimi pars tertia. quae urina impuberis pueri coguntur donec strigmenti crassitudo sit. Sed subinde is locus: cui id illinitur: madefaciendus est.

Iollae compositio

AT Iollas: chartæ combustæ: sandaracae: singulorum. P. XI. calcis. p. XII. auripigmenti tantundem miscebat.

Ad sanguinis profluuia: uel ex membrana cerebri: uel aliis locis. & ad cancrum: & ad inducendam cicatricem & ad coercendam carnem crescentem

Si uero ex membrana: quae super cerebrum est: profluit sanguis: uitellus combustus & contritus inspergi debet. Si alio loco sanguinis profluuium est: auripigmenti: squamæ æris: singulorum. P. XI. sandaracae. P. II. marmoris cocti P. XIIII. inspergi debet. Eadem cancro quoque obsistunt. Ad inducendam cicatricem: squamae æris: turis fuliginis: singulorum. P. XII. calcis. P. IIII. Eadem increscentem quoq; carnem coercent.

Timei compositio ad ignem sacrum uel ad cancrum

TImeus autem ad ignem sacrum uel ad cancrum his utebatur. Myrræ. P. XII. turis: atramenti sutorii: singulorum. P. XIII. sandaracae: auripigmenti: squamae æris: singulorum. P. X. IIII. gallæ. P. XVI. cærussae combustae. P. XVIII Eadem uel arida inspsa: uel melle excepta idē præstāt

Ad sternutamenta excitanda.

STernutamenta uero uel albo ueratro: uel struthio coniecto in nares excitantur. uel his mixtis. piperis: ueratri albi: singulorum. P. XZ. castorei pondo. Xr. spumae nitri. P. XI. struthii. P. XIII.

gargarizationes quibus fieri debeant.

Gargarizationes autem aut leuandi causa fiunt: aut reprimendi: aut euocandi. Leuant lac: cremor uel ptisanæ uel

furfurum. Reprimit aqua: in qua uel lenticula: uel rosa: uel ru bus: uel cotoneum malum; uel palmulae decoctae sunt. Euo cant: sinapi: piper.

DE antidotis & quibus malis opitulentur. CAPVT. XXIII

a Ntidota raro: sed praecipue interdum necessaria sunt: quia grauissimis casibus opitulantur. Ea recte quidem dantur collisis corporibus uel per ictus: uel ubi exalto deciderunt: uel in uiscerum: laterum: faucium: interiorum q; partium doloribus. Maxime autem desideranda sunt aduersus uenena uel per morsus uel per cibos aut potiones nostris corporibus inserta.

Compositio antidoti.

u Num est: quod habet lacrimae papaueris. P. XZ. acori: malobathri. P. XV. iridis illiricae: gummi: singulorum P. XII. anesi. P. XIII. nardi gallici: foliorum rosae aridorum: cardamomi: singulorū. P. IIII petroselini. P. IIII. Z pfolii. P. V. casiae nigrae: silis: bdellii: balsami: seminis pipis albi: singulorū. P. VZ. styracis. P. VZ. myrrae: opopanacis: nardi syri: turis masculi: hypocistidis succi: singulorum. P. XVI. castorei. P. XVI. costi; piperis albi: galbani: resinae terebinthinae: croci: floris iunci rotundi: singulorum. P. VI. Z. dulcis radicis. P. VIII. Z. Quae uel melle uel passo excipiuntur.

Aliud antidotum Ambrosia nominatum: quod Zopyrus Ptolemaeo regi composuit.

a Lterum quod Zopyrus regi Ptolemaeo dicitur composuisse atq; Ambrosiam nominasse: ex his constat. Costi: turis masculi: singulorum. P. V. piperis albi. P. Z. floris iunci rotundi. P. II. cynnamomi. P. III. casiae nigrae. P. IIII. croci cilici. P. IIIIZ. myrrae quam stacten nominat. P. V; nardi indici. P; VZ. Quae singula contrita melle cocto excipiuntur. Deinde ubi utendum est: id quod aegyptiae fabae

magnitudinem impleat : inpotione uini diluitur.

Antidotum mithridatis.

n Obilissimum autem est Mithridatis : quod quotidie su mendo rex ille dicitur aduersus uenenorum pericula tutū corpus suum reddidisse. In quo haec sunt. costi. P. S. Z. acori. p. V. hyperici : cumini : sagapeni : agaciæ succi : iridis illiricae : cardamomi : singulorum. p. II. anesi. p. III. nardi gallici : gentianae radicis : aridorum : rosæ foliorum : singulorum. p. IIII. papaueris lacrimae : petroselini : singulorum. p. IIII z : casiæ : scilis : lolii : piperis longi : singuloram/ p/XVI stiracis. P. V. Z. castorei : turis : hypocistidis succi : myrræ : opopanacis : singulorum. P. VI. malobathri foliis. XVI. floris iunci rotundi : resinæ terebinthinae : galbani : dauci cretici seminis : singulorum. P. VIZ. nardi : opobalsami : singulorum. P. VI. z. thiaspis. P : XV. z z radicis ponticae. P. VII. croci : zinziberis : cynnamomi : singulorū. P : XVIII. r. Hæc contrita melle excipiuntur & aduersus uenenum : quod magnitudinem nucis graecae impleat ex uino datur. In cæteris autem affectibus corporis pro modo eorum : uel quod ægyptiae fabæ : uel quod erui magnitudinem impleat : satis est.

DE ACOPIS. CAPVT. XXIIII.

Acopum neruis utile.

a Copa quoq; utilia neruis sunt. Quale est quod habet floris iunci rotundi. P. II. ZZ. costi : iunci quadrati : lauri baccarum : ammoniaci : cardamomi : singulorum. P. IIII. z. myrræ : æris combusti : singulorum. P. VII. iridis illiricae : cæræ : singulorum. P'. XIIII. alexandrini calami : iunci rotundi : asphalti : xylobalsami : singulorum. P. XXVIII. seui. P. I. unguenti irini cyathum.

a Acopum elæodes neruis utile.

Lterum quod elæodes uocant hoc modo fit. cæræ. P. Z. olei tantundem : resinae terebinthinae ad nucis iuglandis

magnitudinem simul incoquuntur: deinde infusa in mortario teruntur: instillaturq; subinde quam optimi mellis acetabulū: tum irini unguenti & rosæ terni cyathi .

Enchrista ad ulcera purganda & implenda .

e NChrista autem graeci uocant liquida quae illinuntur . Quale est quod fit ad ulcera purganda & implenda maxime inter neruos: paribus portionibus inter se mixtis: butyri medullæ uitulinae: seui uitulini: adipis anserinae: caerae: mellis: resinae terebinthinae: rosae: olei cilicini . Quae separatim omnia liquantur : deinde liquida miscentur : & tum simul teruntur . Et hoc quidem magis purgat . Magis uero emollit: si pro rosa cyprus infunditur .

Ad sacrum ignem

a D sacrum ignem spumae argenti . P . XVI . corni bubuli combusti . P . XII . conteruntur: adiicitur que inuicem uinū : & id quod specialiter sil uocatur: & myrteum: donec utriusq; terni cyathi coiiciantur .

DE CATAPOTIIS. CAPVT . XXV .

Catapotium ad somnum accersendum & leuationem doloris & simul ad concoquendum.

c Atapotia quoq; multa sunt : uariis que de causis fiunt . Anodyna uocant quae somno dolorem leuant . Quibus uti / nisi nimia necessitas urget, alienum est . Sunt enim ex uehementibus medicamentis & stomacho alienis. Potest tamen etiam ad concoquendum: quod habet papaueris lacrimae . galbani: singulorum . P . XI . myrræ: castorei : piperis : singulorum . P . XII . Ex quibus quod erui magnitudinem habet: satis est deuorasse .

Catapotium ualentius ad somnum .

a Lterum stomacho peius: ad somnum ualentius ex his fit: mandragoræ . P . Z . apii seminis: item hyoscyami seminis: singulorum P . IIII . Quae ex uino teruntur . Vnum au

tem eiusdem magnitudinis: quae supra posita est : abunde est sumpsisse.

CATApotium ad plurimos dolores per somnum leniendos

Siue autem capitis dolores: siue ulcera: siue lippitudo : siue dentes: siue spiritus difficultas: siue intestinorum tormenta: siue inflammatio uuluae est: siue coxa: siue iecur : aut lienis: aut latus torquet: siue uitio locorum aliqua pro labitur & obmutescit: occurrit dolori per quietem eiusmodi catapotium. Silis: acori: rutae siluestris seminis: singulorum. P. I. castorei: cynnamomi: singulorum. P. XII. papaueris lacrimae: panacis: radicis mandragorae: malorum aridorum : iunci rotundi floris: singulorum: P. II: piperis grana. LVI. Haec p se contrita: rursus instillato subinde passo / simul omnia teruntur: donec crassitudo sordium fiat. Ex eo paulum aut deuoratur: aut aqua diluitur: & potui datur.

Catapotium aliud ad multa ualeus.

Quin etiam siluestris papaueris: cum iam ad excipiendā lacrimam maturum est: manipulus qui manu comprehendi potest: in uas demittitur: & super infunditur aqua: quae id cōtegat: atq; ita coquitur. Vbi iam bene manipulus is coctus est ibidem expressus proiicitur: & cum eo humore, passi pari mensura miscetur: inferuet que donec crassitudinem sordium habeat. Cum infrixit: catapotia ex eo fiunt / ad nostrae fabae magnitudinem / habentq; usum multiplicem. Nam & somnum faciunt uel per se assumpta uel ex aqua data : & aurium dolores leuant: adiectis exiguo modo rutae succi / ac passi. Et tormina supprimunt ex uino liquata. & inflammationem uuluae coercent mixta caerato ex rosa facto: cum paulum his croci quoq; accessit. et ex aqua fronti inducta : pituitam in oculos decurrentem tenent.

Catapotium ad inducendum somnum: quod uulua dolens prohibuit.

Item si uulua dolens somnum prohibuit: croci. P. XII.

anesi myrrae singulorum. P. XI. papaueris lacrimae. P. XIII cicutae seminis. P. XVIII. miscentur: excipiunturque uino uetere & quod lupini magnitudinem habet in tribus cyathis aquae diluitur. Id tamen in febre periculosae datur.

Ad iecur sanandum.

a AD sanandum iecur nitri. P Z. croci: myrrae: nardi galli ci singulorum. P. I: melle excipiuntur: daturque quod aegyptiae fabae magnitudinem habeat.

Ad finiendos dolores lateris.

a AD lateris dolores finiendus: piperis: aristolochiae: nardi myrrae pares portiones.

Ad thoracis dolores finiendos.

a AD thoracis nardi. P. I. turis: casiae singulorum. P. III myrrae: cynnamomi singulorum. P. XVI. croci. P. XV III. resinae terebintinae quadrans: mellis heminae tres.

Catapotium athenionis ad tussim

a AD tussim athenionis: myrrae: pipis singulorum. P. XI. castorei, papaueris lacrimae: singulorum. P. XI. Quae separatim contusa postea iunguntur: et ad magnitudinem fabae nostrae bina catapotia mane: bina noctu dormituro datur

Catapotium heraclidis tarentini ad tussim et sonum

s SI tussis somnum prohibet: ad utranque Heraclidis tarentini. croci. P. XI. cynnamomi: castorei: papaueris lacrimae singulorum. P. I. myrrae piperis longi: costi: galbani: singulorum. P: Z

Catapotium ad purganda ulcera in faucibus tussientibus

q QVod si purganda sunt ulcera in faucibus tussientibus. panacis: myrrae: resinae terebintinae singulorum: P. X galbani. P. Z. hysopi. P. Z. conterenda sunt. hisque hemina mellis adiicienda: & quod digito excipi potest: deuorandum est.

Collice Cassii medici

c COllice uero cassii ex his constat: croci: anesi: castorei: singulorum. P. XIII. petroselini. P. XIIII. pipis & longi

& rotundi singulorum. P. XV. papaueris lactimae: iunci rotundi: myrrae: nardi: singulorum. P. XVI. Quae melle excipiuntur. Id autem & deuorari potest: & ex aqua calida sumi.

Ad infantem mortuum aut secundas expellendas.

INfantem uero mortuum aut secundas expellit aquae potio cui salis ammoniaci. P. XI. aut cui dictami cretici. P. XI. adiectum est.

Laborantibus ex partu quid dari debeat.

EX partu laboranti erisimum ex uino tepido ieiunae dari debet.

Ad ad iuuandam uocem.

Vocem adiuuat turis. P. I. induobus cyathis uini datum.

Ad uersus difficultatem urinae.

Ad uersus urinae difficultatem: piperis longi: castorei. myrrae galbani: papaueris lactimae: croci. costi. unciae singulae. styracis. resinae terbintinae Fondo sextantes. mel absinthii cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabae aegyptiae & mane & coenato dari debet.

Arteriaces compositio quomodo fiat.

ARteriace uero hoc modo fit: casiae: iridis: cynnamomi: nardi: myrrae: turis singulorum. P: I. croci. P. I. pipis grana. XXX. ex passi tribus sextariis decoquuntur: donec mellis crassitudo his fiat. aut croci. myrrae turis: singulorum. P. I. coniiciuntur in passi eundem modum, eodemque modo decoquuntur. aut eiusdem passi heminae tres usque eo coquuntur donec extracta inde gutta indurescat. & adiicitur tritae casiae. P. I.

De quinque generibus noxarum corporis & primo de uulneribus quae maxime per tela inferuntur. CAPVT: XXVI.

CVm facultates medicamentorum proposuerim: genera in quibus noxa corpori est: proponam. Ea quinque sunt:

Cum quid extrinsecus laesit: ut in uulneribus. Cum quid intra se ipsum corruptum est: ut in cancro. Cum quid innatum est: ut in uesica calculus: Cum quid increuit: ut uena quae intumescens in uaricem conuertitur. Cum quid deest: ut cum curta pars aliqua est. Ex his alia sunt: in quibus plus medicamenta. Alia inquibus plus manus proficit. Ergo dilatis his: quae praecipue scalpellum & manum postulant: nunc de iis dicam: quae maxime medicamentis egent. Diuidam autem hanc quoque curandi partem sic ut priorem. Et ante dicam: quae inquamlibet partem corporis incidunt. Tum de iis quae certas partes infestant. Incipiam a uulneribus. In his autem ante omnia scire medicus debet. quae insanabilia sunt. quae difficilem curationem habeant. quae promptiorem. Est enim prudentis hominis primum eum qui seruari non potest: non attingere: nec subire speciem eius ut occisi: quem sors ipsius peremit. Deinde ubi grauis metus sine certa tamen desperatione est: indicare necessariis periclitantis in difficili rem esse: ne si uicta ars malo fuerit: uel ignorasse uel fefellisse se uideatur. Sed ut haec prudenti uiro conueniunt: sic rursus histrionis est: paruam rem attollere: quo plus praestitisse uideatur. Obligari que aequum est confessione promptae rei: quo curiosius etiam circumspici at: ne quod per se exiguum est: maius curantis negligentia fiat.

Quae uulnera insanabilia sint

SEruari non potest: cui basis cerebri: cui cor: cui stomachus. cui iocineris portae: cui in spina medulla percussa est. cuique aut pulmo medius: aut ieiunum: aut tenuius intestinum: aut uentriculus: aut renes uulnerati sunt. cui ue circa fauces grandes uenae uel arteriae praecisae sunt

Quae uulnera difficilem curationē habeant

VIx autem ad sanitatem perueniunt: quibus ulla parte pulmo: aut iocineris crassum: aut membrana, quae continet cerebrum: aut lienis: aut uulua. aut uesica: aut ullum intestinum: aut septum transuersum uulneratum est.

ni quoque in praecipiti sunt: in quibus usque adgrandes intus que conditas uenas in alis uel poplitibus mucro descedit. Periculosa etiam uulnera sunt ubicunque uenae maiores sunt: quoniam exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Idq; euenit non in alis tantum atque poplitibus: sed etiam in iis uenis: quae ad anum testiculosque perueniunt. Praeter haec malum uulnus est: quodcunque in alis: uel foeminibus: uel inanibus locis: uel in articulis: uel inter digitos est. Item quodcunq; musculum aut neruum. aut arteriam: aut membranam. aut os. aut cartilaginem laesit.

Quae uulnera tutiorem curationem habeant

TUtissimum omnium quod incarne est. & haec quidem loco uel peiora uel meliora sunt. Modo uero periculum facit quodcunque magnum est.

Obseruationes quaedam & aetatis & corporis & uitae & temporis inuulneribus.

ALiquid etiam inuulneris genere figura quae est. Nam peius est quod etiam collisum quam quod tantum discissum est: adeo ut acuto quoque: q̄ retunso telo uulnerari commodius sit. Peius etiam uulnus est. exquo aliquid excisum est ex quo ue caro alia parte abscissa. alia dependet. Pessima que plaga in o bem est: tutissima quae lineae modo recta est. Quo deinde propius huic illi ue figurae uulnus est: eo uel deterius uel tolerabilius est. quin etiam confert aliquid & aetas & corpus & uitae propositum & anni tempus. quia facilius sanescit puer uel adolescens q̄ senior: ualens q̄ infirmus. neq; nimis tenuis. neq; nimis plenus q̄ si alterum ex his est: integri habitus q̄ corrupti. exercitatus q̄ iners: sobrius & temperans q̄ uino uenerique deditus. Opportunissimumque curationi tempus uernum est: aut certe neq; feruens neq; frigidum. si quidem uulnera & nimius calor & nimium frigus infestant: maxime tamen horum uarietas. ideoq; pernitiosissimus autūnus est. Sed pleraque ex uulneribus oculis subiecta sunt. quorundam ipsae sedes indices sunt: quas alioloco demōstrauimus cū

positus interiorum partium ostendimus. Veruntamen quia quaedam uicina sunt: interest quoque uulnus in summa parte sit: an penitus penetrauerit: necessarium est notas subiicere: p quas quid intus actum sit scire possimus: & exquibus uel spes uel desperatio oritur.

Signa percussi cordis

IGitur corde percusso, sanguis multus fertur. uenæ langue scunt. color pallidissimus. sudores frigidi: maliq; odo ris tanq̃ in rorato corpore oriuntur. extremisq; partibus fri gidis matura mors sequitur.

Signa pulmonis icti

PVlmone icto, spirandi difficultas est. sanguis exore spu mans: ex plaga rubens: simul que etiam spiritus cum so no fertur: in uulnus inclinari iuuat. quidam sine ratione con surgunt. Multi si in ipsum uulnus inclinati sunt: loquuntur. si in aliam partem: obmutescunt.

Signa iocineris uulnerati.

IOcineris autem uulnerati notae sunt: multus sub dextra parte præcordiorum profusus sanguis. ad spinam reduc ta praecordia. in uentrem cubandi dulcedo. punctiones, do loresq; usq; ad iugulum: iunctumq; ei latus scapularum. os in tentum. Quibus non nunq̃ etiam biliosus uomitus accedit.

Signa percussorum renium

REnibus uero percussis, dolor ad inguina testiculosq; de scendit: difficulter urina redditur: ea q; aut est cruenta: aut cruor fertur.

Signa uulnerati lienis.

AT liene icto sanguis niger a sinistra parte prumpit. præ cordia cum uentriculo ab eadē parte idurescunt. sitis in gens oritur. dolor ad iugulum: sicut iocinere uulnerato uenit.

Signa percussæ uuluæ

AT cum uulua percussa est: dolor inguinibus & coxis & fe moribus est. Sanguinis pars per uulnus: pars p naturale descendit. uomitus bilis insequitur. Quaedam obmutescunt.

quaedam mente labuntur. quaedam sui compotes / neruorum oculorum que dolore urgeri se confitentur. morientes que tandem / quae corde uulnerato patiuntur.

Signa percussi cerebri uel membranae eius.

s In cerebrum membrana ue eius uulnus accepit: sanguis p nares: quibusdam etiam per aures exit: fere que bilis uomitus insequitur. Quorundam sensus obtunduntur: appellati que ignorant. Quornudam trux uultus est. quorundam oculi quasi resoluti huc atque illuc mouentur. Fere que tertio uel qnto die delirium accedit. Multorum etiam nerui distenduntur. Ante mortem autem plerique fascias: quibus caput deligatum est. lacerant: ac nudum uulnus frigori obiiciunt.

Signa percussi stomachi.

u bi stomacbus autem percussus est: singultus & bilis uomitus insequitur. Siquid cibi uel potionis assumptum est: ea redditur cito. Venarum motus elanguescunt. sudores tenues oriuntur: per quos extremae partes frigescunt.

Signa ieiuni intestini & uentriculi uulnerati. & aliorum intestinorum

c Ommunes uero ieiuni intestini & uentriculi uulnerati notæ sunt. Nam cibus & potio per uulnus exeunt. præcordia indurescunt. Non nunquam bilis per os redditur. Intestino tantum sedes inferior est. Cætera intestina icta uel stercus uel odorem eius exhibent.

Signa percussae medullae quae in spina est:

m Edulla uero quæ in spina est discussa: nerui resoluuntur aut distenduntur. sensus intercidit. interposito tempore aliquo sine uoluntate inferiores partes uel semen uel urinam uel etiam stercus excernūt.

Signa septi transuersi percussi.

a T si septum transuersum percussum est: præcordia sursū contrahuntur: spina dolet: spiritus rarus est: sanguis spumans fertur.

Signa uesicae uulneratae.

v Esica uero uulnerata dolent inguina. Quod super pubem est: intenditur. pro urina sanguis: aut ex ipso uulnere urina descendit. stomachus afficitur. Itaq̄ aut bilem uomunt: aut singultiunt. frigus: & ex eo mors sequitur.

De sanguine & sanie & pure & eorum spetiebus quandoq̄ meliora/deteriora ue sint.

h Is cognitis etiã nunc quaedam alia noscenda sunt ad omnia uulnera ulceraq̄: de quibus dicturi sumus: pertinentia. Ex his autem exit: sanguis: sanies: pus. Sanguis omnibus notus est. Sanies est tenuior hoc: uarie crassa & glutinosa & colorata Pus crassissimum albissimumq̄ glutinosius & sanguine & sanie. Exit autem sanguis ex uulnere recenti: aut iam sanescente. Sanies est inter utrunq̄ tempus. Pus ex ulcere iam ad sanitatem spectante. Rursus & sanies & pus quasdam species græcis nominibus distinctas habent. Est enim quaedam sanies: quae uel hydrops uel melitera nominatur. Est pus quod elæodes appellatur. Hydrops tenuis/subalbidus ex malo ulcere exit: maximeq̄ ubi neruo laeso inflãmatio secuta est. Melitera crassior & glutinosior subalbida melli q̄ albo subsimilis fertur. Hæc quoque ex malis ulceribus: ubi nerui circa articulos laesi sunt: & inter hæc loca maxime ex genibus. Elaeodes tenue subalbidum quasi unctum colore atq̄ pinguitudine: oleo albo non dissimile apparet in magnis ulceribus sanescẽtibus. Malus autem est sanguis nimium aut tenuis aut crassus: colore uel liuidus uel niger: aut pituita mixtus: aut uarius. Optimus calidus: rubens: modice crassus: non glutinosus. Itaq̄ protinus eius uulneris expedita magis curatio est: ex quo sanguis bonus fluxit. Item que postea spes in his maior est: ex quibus melioris generis quaeq̄ proueniunt Sanies igitur mala est multa: nimis tenuis: liuida: aut pallida: aut nigra: aut glutinosa aut mali odoris: aut quae & ipsum ulcus & iunctam ei cutem erodit. Melior non multa: modice crassa: subrubicunda aut subalbida. Hydrops autem peior est multus: crassus: subliuidus: aut subpallidus: glutinosus: ater: calidus: mali odoris. Tolera

bilior est subalbidus: qui cætera omnia contraria prioribus ha bet. Melitera autem mala est multa & percrassa. melior quae & tenuior & minus copiosa est. Pus inter hæc optimum est. Sed id quoq; peius est: multum: tenue: dilutum: magis q; si ab initio tale est. Itemq; si colore sero simile: si pallidum: si liui dum: si feculentum est. Præter hæc si male olet: nisi tamen lo cus hunc odorem excitat. Melius est: quo minus est: quo cras sius: quo albidius. Itemq; si leue est: si nihil olet: si æquale est. modo tamen conuenire & magnitudini uulneris & tempori de bet. Nam plus ex maiore: plus non dum solutis inflammatio nibus naturaliter fertur. Elaeodes quoque peius est: multum: & parum pingue. quo minus etiam: quoq; id ipsum pinguius: eo melius est.

Curatio aduersus profusionē sanguinis in uulneribus

q Vibus exploratis ubi aliquis ictus est: qui seruari potest: protinus prospicienda duo sunt: ne sanguinis profusio: ne ue inflammatio interimat. Si profusionem timemus: quod ex sede uulneris & magnitudine eius & ex impetu ruentis san guinis intelligi potest: siccis linamentis uulnus implendum ē: supraq; imponenda spongia ex aqua frigida expressa: ac ma nu super comprimenda. Si parum sic sanguis conquiescit: sae pius linamenta mutanda sunt. Et si sicca parum ualent: aceto madefacienda sunt. Id uehemens ad sanguinem supprimendū est. Ideoq; quidam id uulneri infundunt. Sed alius rursus me tus subest: ne nimis ualenter ibi retenta materia magnam in flammationem postea moueat. Quae res efficit neque rodenti bus medicamentis: neq; adurentibus: & ob id ipsum inducenti bus crustam: sit utendum: quamuis pleraq; ex his sanguinem supprimunt. Sed si semel ad ea decurritur: potius quae mitius idem efficiunt. Quod si illa quoq; profluuio uincuntur: uenae quae sanguinem fundunt apprehendendæ: circaq; id quod ictū est: duobus locis deligandae intercidendaeq; sunt: ut & in se ipsae coeant: & nihilominus ora præclusa habeant. Vbi ne id quidem res patitur: possunt ferro candenti aduri. Sed etiam

iacis multo sanguine effuso ex eo loco: quo neque neruus: neq; musculus est: ut puta in fronte: uel in superiore capitis parte. commodissimum tamen est cucurbitulam admouere a diuersa parte: ut illuc sanguinis cursus reuocetur.

Curationes aduersus uulnerum inflammationem.

ET aduersus profusionem quidem inhis auxilium est. Aduersus inflammationem autem in ipso sanguinis cursu ea timeri potest: ubi laesum est uel os: uel neruus: uel cartilago: uel musculus: aut ubi parum sanguinis pro modo uulneris fluxit. Ergo quotiens quid tale erit: sanguinem mature supprimere non oportebit. sed pati fluere dum tutum erit: adeout si parum fluxisse uidebitur: mitti quaque ex brachio debeat: utique si corpus iuuenile & robostum & exercitatum est: multoque magis si id uulnus ebrietas praecessit. quod si musculus laesus uidebitur praecidendus erit. Nam percussus mortiferus est: praecisus sanitatem recipit.

De glutinatione uulnerum

SAnguine autem uel suppresso: si nimius erumpit: uel exhausto: si per se parum fluxit: longe optimum est uulnus glutinari. Potest autem id uel quod in cute uel etiam in carne est: si nihil ei praeterea mali accedit. Potest caro alia parte dependens: alia inhaerens: si tamen etiam num integra est & coniunctione corporis fouetur. In iis uero quae glutinantur duplex curatio est. Nā si plaga in molli parte. sui debet: maximeq; si discissa auris ima est: uel imus nasus: uel frons: uel bucca: uel palpebra: uel labrum: uel circa guttur cutis: uel uenter. Si uero in carne uulnus est: hiatq;: neq; in unum orae facile attrahuntur: sutura quidem aliena est. Imponendae uero fibulae sunt: ancteras graeci nominant. quae oras paulum tamē contrahunt: quo minus lata postea cicatrix fit. ex his autem colligi potest: id quoq; quod alia parte dependens/alia inhaerebit. si alienatum adhuc non est: suturam an fibulam postulet. ex qbus neutra ante debet imponi/quam intus uulnus purgatum est: nequid ibi concreti sanguinis relinquatur. id. n. et

in pus uertitur. & inflammationem mouet: & glutinari uul nus prohibet. Ne linamentum quidem: quod supprimendi sanguinis causa inditum est: inibi relinquendum est. Nam id quoque inflammat. Comprehendi uero uel sutura uel fibula nō cutem tantum: sed aliquid etiam ex carne: ubi suberit haec: o portebit: quo ualentius hæreat: neque cutem abrumpat. Vtra q; optima est exacia molli non nimis torta: quo mitius corpo ri insidat. Vtraq; neque nimis rara. neque nimis crebra initi anda est. Si nimis rara est: non continet. Si nimis crebra est: uehementer afficit: quia quo sæpius acus corpus transuit: quo q; plura loca iniectum uinculum mordet: eo maiores inflamma tiones oriuntur: magisq; aestate. Neutra etiam uim ullam de siderat. Sed eatenus utilis est. qua cutis ducentem quasi sua sponte subsequitur. Fere tamen fibulae latius uulnus esse pati untur. Sutura oras iungit. quæ ne ipse quidem inter se contin gere ex toto debent: ut siquid intus humoris concreuerit: sit quae manet. siquod uulnus neutrum horum recipit: id tamen purgari debet. deinde ubi uulneri primo imponenda est spon gia exaceto expressa. si sustineri aliquis aceti uim nō potest: uino utendum est. Leuis plaga iuuatur etiam si ex aqua frigi da expressa spongia imponitur. Sed ea quocunq; modo impo sita est. dum madet: prodest. itaque ut in arescat nō est con mittendū. Licetq; sine pegrinis & conquisitis & cōpositis me dicamentis uulnus curare. Sed siquis huic parum confidit: im ponere medicamentum debet: quod sine seuo compositum sit ex iis: quae cruentis uulneribus apta esse proposui. Maxime q; si caro est: barbarum: si nerui: uel cartilago: uel aliquid ex eminentibus: quales aures/uel labra sunt. Polybi sphragidem Alexandrinum quoq; uiride neruis idoneum est. eminentibus q; partibus ea: quam graeci raptusam uocant. Solet etiam colli so corpore exigua parte findi cutis. Quod ubi incidit, non a lienum est: scalpello latius aperire: nisi musculi/neruiq; iuxta sint: quod incidi non expedit. Vbi satis deductum est: medi camentum imponendum est. At si id quod collisum est: quan

is parum deductum est : latius tamen aperiri propter neruos aut musculos non licet. adhibenda sunt ea. quae humorem le niter extrahant : praecipue ex iis id quod rhypodes uocari proposui. Non alienum est etiam ubicunque uulnus graue est impositum: quo id iuuetur insup circundare lanam sucidam ex aceto & oleo. Vel cataplasma: si mollis is locus. quod leui ter reprimat. Si neruosus aut musculosus. quod emolliat.

Quomodo uulnus ligari conueniat

Fascia uero ad uulnus deligandum lintea aptissima est: eaq; lata esse debet: ut semel iniecta non uulnus tantum: sed paulum utrinque etiam oras eius comprehendat. Si ab altera parte caro magis recessit: ab ea melius attrahitur. Si aeque ab utraque transuersa: comprehendere oras debet. aut si id uulneris ratio non patitur: media primum iniicienda est: ut tum inutranque partem ducatur. Si autem deliganda est. ut & contineat neque astringat. Quod non continetur elabitur. quod nimis astrictum est: cancro periclitatur. Hyeme saepius fascia circuire debet: aestate quotiens necesse est. tum extrema pars eius inferioribus acu assuenda est. Nam nodus ulcus laedit. nisi tamen longe eit. Illo neminem decipi debet ut propriam uiscerum curationem requirat: dequibus supra posui. Nam plaga ipsa curanda extrinsecus uti sutura uel alio medicinae genere est. In uisceribus nihil mouendum est. nisi aut siquid ex iocinere. aut liene, aut pulmone duntaxat extremo dependeat: praecidatur. alioqui uulnus interius ea uictus ratio eaque medicamenta sanabunt: quae cuique uisceri conuenire superiore libro proposui.

De ratione uictus: & notis uulnerum: curationibusq; eorum.

His ita primo die ordinatis homo inlecto collocandus est is que si graue uulnus est: abstinere quantum uires patiuntur ante inflammationem acibo debet bibere donec sitim finiat aquam calidam, uel si aestas est: neq; febris neq; dolor est, etiam frigidam. Adeo tamen nihil perpetuum est: Sed semp

pro uiribus corporis estimandum: ut imbecillitas etiam cibum protinus facere necessarium possit: tenuem scilicet & exiguum qui tantum sustineat. Multique etiam ex profluuio sanguinis inter morientes/ ante ullam curationem uino reficiendi sunt. quod alioqui inimicissimum uulneri est. Nimis uero intumescere uulnus periculosum: nihil intumescere/ periculosissimum est. Illud inditium est magnae inflammationis: hoc emortui corporis. Protinusque si mens homini cōsistit: si nulla febris accessit: scire licet: mature uulnus sanum fore. Ac ne febris q dem terrere debet: si in magno uulnere/ dum inflammatio est permanet illa perniciosa est: quae uel leui uulneri superuenit: uel ultra tempus inflammationis durat: uel delirium mouet: uel si neruorum rigor: aut distentio: quae ex uulnere orta est: eam non finit. Vomitus quoque biliosus non uoluntarius uel protinus ut percussus est aliquis: uel dum inflammatio manet malum signum est/ iniis duntaxat. quorum uel nerui uel etiam neruosi loci uulnerati sunt. Sponte tamen uomere non alienum est: praecipue iis quibus in consuetudine fuit. sed neque protinus post cibum: neque iam inflammatione orta: neq; cum in superioribus partibus plaga est. Biduo sic uulnere habito: tertio die id aperiendum: detergendaq; sanies ex aqua frigida est: eademq; rursus iniicienda sunt. Quinto iamdie quanta inflammatio futura est: se ostendit. Quo die rursus detecto uulnere considerandus color est. Quod si liuidus aut pallidus aut uarius aut niger est: scire licet malū uulnus esse. Idq; quandocunq; animaduersum est: terrere nos potest. album aut rubicundum esse ulcus commodissimum est. Item cutis dura: crassa. dolens/ periculum ostendit. Bona signa sunt: ubi haec sine dolore tenuis & mollis est. Sed si glutinatur uulnus: aut leniter intumuit: eadem sunt imponenda: quae primo fuerunt. Si grauis inflammatio est: neq; glutinandi spes est: eaq; pus moueant: aquae quoq; calidae necessarius usus est: ut & materiam digerat & duritiam emolliat & pus citet. Ea sic temperanda est: ut & manu contingenti iocunda sit. usq; eo adhibenda

donec aliquid ex tumore minuisse: coloremq; ulceri magis na turalem reddidisse uideatur. maximeque si grande uulnus est: tetrapharmacum. si in articulis: digitis: locis cartilagino sis: rhypodes. Post id fomentum si lata plaga non patet: im poni protinus emplastrum debet: & si latius hiat: illud empla strum liquari ex irino unguento oportet. eoque illita linamen ta disponi per plagam. deinde emplastrum supra dari: & su per id sucidam lanam: minusque etiam, quam primo fasciæ a stringendae sunt.

Curationes propriæ articulorum.

PRopriequaedam in articulis uisenda sunt. in quibus si praecisi nerui sunt, qui continebant: debilitas eius partis sequitur. Si id dubium est & ex acuto telo plaga est: ea transuersa commodior est. Si recuso & graui est: nullum in figura discrimen est. Ac uisendum est: pus supra articulum: an infra nascatur. Si sub eo nascitur: album que & crassum diu fertur: neruum praecisum esse credibile est. Magis quoque maiores dolores inflammationesque: quo maturius excitatae sunt. Quamuis autem non abscissus neruus est: tamen si circa tu mor durus diu permanet: necesse est & diuturnum: ulcus esse: & sano quoq; eo tumorem permanere. futurumq; est: ut tarde membrum id extendatur: uel contrahatur. Maior tamen in ex tendendo mora est: ubi recuruato articulo curatio adhibita ē, q̄ in recuruando eo: quod rectum cōtinuerimus. Collocari quo q; membrum: quod ictum est ratione certa debet. Si glutinan dum est: ut superius sit. si inflammatione est: ut in neutram partem inclinatum sit. Si iam pus profluit: ut deuexum sit. Optimum etiam medicamentum quies est: moueri & ambulare nisi sanis alienum est. Minus tamen iis est periculosum: qui in capite uel brachiis, quam qui inferioribus partibus uulnerati sunt. Minimeque ambulatio conuenit: femine: aut crure: aut pede laborante. Locus in quo cubabit: tepidus esse debe bit. Balneum quoque dum parum uulnus purum est:

inter res infestissimas est. Nam id & humidum & sordidum reddit. ex quibus ad cancrum transitus esse consueuit: Leuis frictio recte adhibetur: sed iis partibus quae longius absunt a uulnere.

Vulnus quomodo purgandum est.

INflammatione finita uulnus purgandum est. Id optime faciunt tincta in melle linamenta: supra que id / emplastrum: uel enneapharmacum dandum est. Tum demum uero purum ulcus est: cum rubet: ac nimium neque siccum neque humidum est: ac quodcunque sensu caret: quod non naturaliter sentit: quod nimium aut aridum aut humidum est. Quod aut pallidum aut albidum aut liuidum aut nigrum est: id purum non est.

Quo modo uulnus implendum est.

PVrgato sequitur ut impleatur. iamq calida aqua eatenus necessaria est: ut sanies remoueatur. Lanæ sucidae super uacuus usus est. Lota melius circundatur. Ad implendum autem uulnus proficiunt qdem etiam medicamenta aliqua: Itaq ea adhiberi nō alienum est: ut butyrum cū rosa / exigua mellis parte: aut cū eadē parte / aut cū eadem rosa tetrapharmacum. aut ex rosa linamenta. Plus tamen pficit balneum rarum. Cibi bonisucci / uitatis omnibus acribus: sed iā plenioribus. Nā & auis & uenatio & suilla elixa dari potest. Vinum omnibus dum febris / dum inflammatio est: alienum est. Itemq usq ad cicatricem: si nerui / musculi ue uulnerati sunt: etiam si alte caro: aut si plaga in summa cute generis tutioris est: potest non per uetus / modice tamen datum ad implendum quoq proficere. Si quid molliendum est: quod in neruosis locis musculosisq necessarium est: cærato quoq super uulnus utendum est. At si caro supcreuit: modice reprimit siccum linamentum: uehementius squama æris. Si plus ē: quod tolli opus est: adhibenda sunt etiam num uehementiora quae corpus exedunt. Cicatricem post omnia hæc commode inducit: licium ex passo aut lacte dilutum: uel etiam per se impositum siccum linamentum.

De uulneribus: quae extrinsecus per uulnera incidunt curationibusq; eorum

b HIc ordo foelicis curationis est. Sed quaedam tamen periculosa incidere consuerunt. Interdum enim uetustas ulcus occupat: inducitur que ei callus: & circum orae crassae liuent: post quae quicquid medicamentorum ingeritur: parum proficit. quod fere negligenter curato ulceri superuenit. Interdum uel ex nimia inflammatione: uel ob aestus immodicos: uel ob nimia frigora: uel quia nimis uulnus astrictum est: uel quia corpus aut senile aut mali habitus est: cancer occupat. Id genus a graecis diductum in species est: nostris uocabulis non ē. Omnis autem cancer non solum id corrumpit: quod occupauit sed etiam serpit. deinde aliis aliisq; signis decernitur. Nā modo sup inflammationem rubor ulcus ambit. isq; cum dolore p cedit. Erisipelas graeci nominant. Modo ulcus nigrum est: qa caro eius corrupta est. Idq; uehementius etiam putrescendo intenditur. Vbi uulnus humidum est: & ex nigro ulcere humor pallidus fertur: maliq; odoris est: carunculaeq; corruptae: interdum etiam nerui ac membranae resoluuntur: specillumq; demissum descendit aut in latus aut deorsum: eoq; uitio non nunq̄ os quoq; afficitur. modo oritur ea: quam graeci cangrenam appellant. Priores in qualibet parte corporis fiunt. Hoc in prominentibus membris idest inter ungues & alas uel inguina: fereque in senibus: uel iis quorum corpus mali habitus est. Caro in ulcere uel nigra uel liuida est: sed sicca & arida: proximaq; cutis plerunque subnigris pustulis impletur. deinde ei proxima uel pallida uel liuida fereq; rugosa sine sensu est. Vlterior in inflammatione est: omnia que ea simul serpunt. Vlcus/in locum pustulosum. Pustulae/in eum qui pallet aut liuet. Pallor aut liuor/in id quod inflammatum est. Inflammtio/in id quod integrum est: transit. Inter haec deinde febris acuta oritur: ingensq; sitis. quibusdam etiam delirium accedit. alii q̄uis mentis suae compotes sunt: balbutiendo tamen uix sensus suos explicant. Incipit affici stomachus. Fit foedus spiritus ipse odoris. Atq; initiū eius qdē mali recipit curationem. Vbi uero

penitus insedit: insanabile est. plurimi que sub frigido sudo re moriuntur.

Curatio ulceris.

AC pericula quidem uulnerum haec sunt. Vetus autem ulcus scalpello concidendum est: excidendæ que eius orae: & quicquid super eas liuet: æque incidendum. Si uaricula intus est: quae his sanari prohibet: ea quoque excidenda. Deinde ubi sanguis emissus: nouatum que uulnus est: eadem curatio adhibenda: quae in recentibus uulneribus exposita est. Si scalpello aliquis uti non uult: potest sanare id emplastrũ: quod ex ladano fit. & cum ulcus sub eo exesum est: id/quo cicatrix inducitur.

Curatio erisipelarum.

ID autem quod erisipelas uocari dixi: non solum uulneri superuenire: sed sine hoc quoq; oriri consueuit: atq; interdum periculum maius affert: utiq; si circa ceruices aut caput constitit. Oportet si uires patiuntur sanguinem mittere: deide imponere simul reprimentia & refrigerantia: maximeq; cærussã solani succo: aut cimoliam cretam aqua pluuiali exceptam: aut ex eadem aqua sub actam farinam cupresso adiecta: aut si tenerius corpus est/lenticulam. Quicqd impositum est: betae folio cõtegendum ẽ: & sup/linteolum frigida aqua madens ĩponendũ. Si p se refrigerantia parum ꝓderunt: miscenda erũt hoc modo. sulphuris. P: X. cærussæ & croci singulorũ. P. XX eaq; cum uino cõterenda sunt: & id his illinendum. aut si durior locus ẽ: solani folia cõtrita/suillæ adipi miscenda sunt: & illita linteolo sup iniicienda. At si nigrities est: neq; dum serpit: ĩponenda sunt quæ carnem putrem lenius exedunt. repurgatumq; ulcus sic ut cætera nutriendum ẽ. Si magis putre est: iãq; ꝓcedit ac serpit: opus est uehementius erodentibus. Si ne hæc qdẽ euincunt: aduri locus debet donec ex eo nullus humor feratur. nã quod sanũ ẽ: siccum ẽ cũ aduritur. post ustionẽ putris ulceris supponenda sunt quæ crustas a uino resoluãt: eas escharas græci uocãt. ubi exciderũt: purgandum ulcus maxime

melle

& resina est. sed aliis quoque purgari potest: quibus purulenta curantur: eodemque modo ad sanitatem perducendum est.

Curatio Cangrenae.

CAngrenam uero si non dum plane tenet: sed adhuc incipit: curare non difficillimum est: utique in corpore iuuenili: & magis etiam si musculi integri sunt: si nerui uel laesi non sunt: uel leuiter affecti sunt: neque ullus magnus articulus nudatus est: aut carnis in eo loco paulum est: ideoque non multum: quod putresceret: fuit: cōsistitque eo loco uitium: quod maxime fieri in digito potest. In eiusmodi casu primum est: si uires patiuntur: sanguinem mittere. Deinde quicquid aridum est & intentione quadam proximum quoque locum male habet: usque eo sanum corpus concidere. Medicamenta uero dum malū serpit adhibenda nulla sunt: quae pus mouere consueuerunt. ideoque ne aqua quidem calida. Grauia quoque / quamuis reprimentia / aliena sunt. Sed iis quam leuissimis opus est. superque ea quae inflammata sunt: utendum est refrigerantibus. Si nihilo magis malum constitit: uri id quod est inter integrum ac uitiatum locum debet. Præcipueque in hoc casu petendum non a medicamentis solum: sed etiam a uictus ratione præsidium est. Neque enim id malum nisi corrupti uitiosique corporis est. Ergo primo / nisi imbecillitas phibet / abstinentia utendum. Deinde danda quæ p cibum potionemque aluum: ideoque etiam corpus astringant: sed ea leuia. Postea si uitium constitit: imponi sup uulnus eadem debent: quae in putri ulcere praescripta sunt. Ac tum quoque plenioribus cibis uti licebit ex media materia: sic tamen non nisi aluum corpusque siccantibus. aqua uero pluuiali frigida. balneum nisi iam certa fiducia redditæ sanitatis est: alienum est; siquidem emollitum in eo uulnus / cito rursus eodem malo afficitur. Solent uero nonnunq̄ nihil ōnia auxilia pficere: ac nihilo minus serpe his cancer. Inter quæ miserū: sed unicum auxilium est: ut cætera pars corporis tuta sit:

membrum: quod paulatim emoritur: abscidere. Hæ grauissimo
rum uulnerum curationes sunt. Sed ne illa quidem negligēda:
ubi integra cute interior pars collisa est: aut ubi derasum / at
tritum ue aliquid est: aut ubi surculus corpori infixus est: aut
ubi tenue, sed altum uulnus insedit. In primo casu commodis
simum est malicorium ex uino coquere: interioremq; eius par
tem conterere: & caerato miscere ex rosa facto: id que suppo
nere. deinde ubi cutis ipsa exaspata est: inducere lene medica
mentum. quale lipara est. Deraso uero detritoq; imponendum
est emplastrum tetrapharmacum: minuendusq; cibus: & uinum
subtrahendum. Neq; id: quia non habebit altiores ictus: con
temnendum erit. Siquidem ex eiusmodi casibus saepe cancri fi
unt. Quod si leuius id erit: & in parte exigua: contenti esse
poterimus eodem leni medicamento. Surculum uero: si fieri
potest: oportet uel manu / uel etiam ferramento eiicere. Si uel
præfractus est: uel altius descendit: q̄ ut id ita fieri possit: me
dicamento euocandus est. Optime autem educit superimposi
ta arundinis radix. si tenera est: protinus contrita. si iam du
rior: ante in mulso decocta. Cui semper mel adiiciendum est:
aut aristolochia cum eodem melle. Pessima ex surculis arun
do est: quia aspera est. Eademq; offensa etiam in filice est.
Sed usu cognitum est utranq; aduersus alteram medicamentū
esse: si contrita super imposita est. Facit autem idem in omni
bus surculis quodcunque medicamentum extrahendi uim ha
bet. Idem altis / tenuibus que uulneribus aptissimum est. Prio
ri rei Philocratis: huic Hecatei ēplastrum maxime conuenit.

Quo modo cicatrix uulneri inducenda: purgandaq; sit.

VBi uero in quolibet uulnere uentum ad inducendam cica
tricem est: quod perpurgatis iam repletis que ulceribus
necessarium est: primum ex aqua frigida linamentum dum ca
o a tur: deinde cum iam continenda est: siccum imponendū
st: donec cicatrix inducatur. Tum deligari super album plum
um oportet: quo & reprimitur cicatrix: & colorem maxime
ano corpori similem accipit. Idem radix siluestris cucumeris

præstat. Idem compositio: quae habet elaterii. P. XI. spumæ
argenti. P. XII. unguenti Pondo. XIIII. Quae excipiuntur
resina terebinthina: donec emplastri crassitudo ex om[n]ibus fi
at. Ac nigras quoq; cicatrices leniter purgant paribus portio
nibus mixta: ærugo: plumbum elotum: eadem que rosa cocta:
siue ungitur cicatrix. quod in facie fieri potest: siue id ut em
plastrum imponitur. quod in aliis partibus commodius est.
At si uel excreuit cicatrix: uel concaua est: stultum est decoris
causa rursus & dolorem & medicinam sustinere. Alioquin res
utriq; succurri patitur. Siquidem utraq; cicatrix exulcerari
scalpello potest. Si medicamentum aliquis mauult: idem effici
unt compositiones ex: quae corpus exedunt. Cute exulcerata:
super eminentem carnem exedentia medicamenta coiicienda
sunt. Super concauam implentia: donec utrunq; ulcus sanae cu
ti æquetur: & tum cicatrix inducatur.

De uulneribus quae per morsus inferuntur eorum que
curationibus. CAPVT. XXVII.

d DIxi de iis uulneribus quae maxime per tela inferuntur Se
quitur ut de iis dicam: quae morsu fiunt: interdum homi
nis: interdum simiæ: sæpe canis: non nunq̄ ferorum animaliū:
aut serpentium. Omnis autem fere morsus habet quoddam ui
rus. Itaq; si uehemens uulnus est: cucurbitula admouenda est.
Si leuius: protinus emplastrum iniciendum: præcipueq; Dio
gesi. Si id non est: quodlibet ex iis: quae aduersus morsus p
posui. Si ea non sunt: uiride alexandrinum. Si ne id quidem
est: quodli bet non pingue ex iis: quae recentibus uulneribus ac
commodantur. Sal quoq; his: præcipueq; ei: quod canis fecit:
medicamentum est: si manus uulneri imponitur: super que id
duobus digitis uerberatur (Exsaniat enim) ac salsamentum
quoq; recte super id uulnus deligatur.

Curatio aduersus rabiosi canis morsum

u Vtiq; autem si rabiosus canis fuit: cucurbitula uirus eius ex

trahendum est. Deinde si locus neq; neruosus neque musculo sus est: uulnus id adurendum est. Si uri non potest: sangui nem homini mitti non alienum est. Tum usto quidem uulneri super imponenda quae cæteris ustis sunt. Ei uero quod exper tum ignem non est: ea medicamenta: quae uehementer exedũt. Post quae nullo nouo magisterio: sed iam supra posito: ulcus erit implendum: & ad sanitatem perducendum. Quidam post rabiosi canis morsum protinus in balneum mittunt: ibiq; pati untur desudare dum uires corporis sinunt ulcere ad aperto: quo magis ex eo quoq; uirus distillet. deinde multo/meracoq; uino excipiunt. Quod omnibus uenenis contrarium est. Idq; cum ita per triduum factum est: tutus esse homo a periculo ui detur. Solet autem ex eo uulnere: ubi parum occursum est: a quae tumor nasci. hydrophlogas graeci appellant. Miserri mum genus morbi. In quo simul æger & siti & aquæ metu cru ciatur. Quo oppressis in angusto spes est. Sed unicum tamen remedium est: nec opinantem in piscinam non ante ei prouisã proiicere. Et si natandi scientiam non habet: modo mersum bibere pati: modo attollere. Si habet: interdum deprimere: ut inuitus quoq; aqua satietur. Sic enim simul & sitis & aquae metus tollitur. Sed aliud periculum excipit: ne infirmum cor pus in aqua frigida uexatum neruorum distentio absumat. Id ne incidat: a piscina protinus in oleum calidum demittendus est. Antidotum autẽ: præcipue id quod primo loco posui. ubi id non ẽ: aliud/si non dum æger aquam horret: potui ex aqua dandum est. et si amaritudine offenditur: mel adiiciendum est. Et si iam is morbus occupauit: per catapotia sumi potest.

Curationes communes aduersus omnes morsus ser pentium.

S Erpentium quoq; morsus non nimium distantem curatio nem desiderant: quanuis in ea multum ãtiqui uariarunt: ut in singula genera anguium/singula medendi genera præci perent: atque aliis alia. Sed in omnibus eadem maxime profi ciunt. Igitur in primis super uulnus id membrum deligandum

est: non tamen nimium uehementer: ne torpeat. Dein uenenū extrahendum est. Id cucurbitula optime facit. Neq̧ alienum est: ante scalpello circa uulnus incidere: quo plus uitiati iam sanguinis extrahatur. Si cucurbitula non est. quod tamen uix incidere potest: tum quodlibet simile uas: quod idem possit. Si ne id quidem est: homo adhibendus est: qui uulnus ex su gat. Neque hercules scientiam præcipuam habent ii: qui psyl li nominantur: sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam ue nenum serpentis: ut quædam etiam uenatoria uenena: quibus galli præcipue utuntur: non gustu: sed in uulnere nocent. Ide oque colubra ipsa tuto estur: ictus eius occidit: et si stupente ea: quod per quaedam medicamenta circulatores faciunt: in os digitum quis indidit: neque percussus est: nulla in ea saliua no xa est. Ergo quisquis exemplum psylli secutus id uulnus exsu xerit: & ipse tutus erit: & tutum hominem præstabit. Illud ne intereat: ante debebit attendere: ne quod in gingiuis/pala to ue: alia ue parte oris ulcus habeat. Post haec is homo loco calido collocandus est: sic ut id: quod percussum erit: in infe riorem partem inclinetur. Si neque qui exsugat: neque cucurbi tula est: sorbere oportet ius anserinum uel ouillum uel uituli num: & uomere. Viuum autem gallinaceum pullum per medi um diuidere: & protinus calidum super uulnus imponere: sic ut pars interior corpori iungatur. Facit id etiam hædus / a gnus ue discissus: & calida eius caro statim sup uulnus imposi ta. Emplastra quoq̧ quae supra comprehensa sunt. Aptissi mumq̧ est: uel ephesium: uel id quod ei subiectum est. Præsēs que in aliquo antidoto præsidium est. Si id non est: necessa rium est exorbere potionem meri uini cum pipere: uel quidli bet aliud: quo calor mouendus est: ne humorem intus coire patiatur. Nam maxima pars uenenorum frigore interimit. Omnia etiam urinam mouentia: quia materiam extenuant. utilia sunt.

Speciales curationes aduersus ictus serpentium & pri mo aduersus ictum Aspidis.

HAec aduersus omnes ictus communia sunt. Vsus tamen ipse docuit: eum: quem aspis percussit: acetum potius bibere debere. Quod demonstrasse dicitur casus cuiusdam pueri: qui cum ab hac ictus esset: & partim ob ipsum uulnus: partim ob immodicos æstus siti premeretur: ac locis siccis alium humorem non reperiret: acetum quod forte secum habebat: ebibit & liberatus est. Credo quoniam id: quamuis refrigerandi uim habet: tamen habet etiam dissipandi. Quo fit ut terra respersa eo/spumet. Eadem ergo ui uerisimile est: spissescentem quoque intus humorem hominis ab eo discuti: & sic dari sanitatem.

Aduersus ictum scorpionis

IN quibusdam etiam aliis serpentibus certa quædam auxilia satis nota sunt. Nam scorpio sibi ipse pulcherrimum medicamentum est. Quidam contritum cum uino bibunt. quidā eodem mō contritum super uulnus imponunt. qdam super prunam eo imposito uulnus suffumigant undiq; ueste circundata: ne is fumus dilabatur. tum carbonem eius super uulnus deligant. Bibere autem oportet herbae solaris: quam heliotropion graeci uocant: semen/uel certe folia ex uino. Super uulnus uero etiam furfures ex aceto: uel ruta siluatica recte īponitur: uel cum melle sal tostus. Cognoui tamen medicos: qui ab scorpione ictis nihil aliud/quam ex brachio sanguinem miserunt.

Aduersus aranei & scorpionis ictum

ET ad scorpionis autem & ad aranei ictum allium cum ruta recte miscetur: ex oleoq; contritum super imponitur.

Aduersus Cerastis & Dipsæ & Aemorrhoidis ictum.

AT si Cerastes aut Dipsas aut Aemorrhois percussit: spoli quod ægyptiæ fabae magnitudinem aequet: arefactum in duas potiones diuidendum est: sic ut ei rutae paulum adiiciatur. Trifolium quoque & mentastrum & cum aceto panaces æque proficiunt. Costum que & casia & cynnamomum recte per potionem assumuntur.

Aduersus Chelydri ictum & cerastis

a ADuersus Chelydri uero ictum: panacis aut laser: quod sit scripulorũ XII. uel porri succus cum hemina uini sumendus est: & edenda multa satureia. Imponendum autem super uulnus / stercus caprinum ex aceto coctum: aut ex eodem hordeacea farina: aut ruta: uel nepeta cum sale contrita melle adiecto. Quod in eo quoque uulnere: quod caerastes fecit: aeque ualet.

Aduersus Phalangii ictum

u VBi uero phalangium nocuit: præter eam curationem: quae manu redditur: sæpe homo demittendus in solium est: dãdusq; ei myrræ & uuae timiniae par modus ex passi hemina. uel radiculae semen: aut lolii radix ex uino: & super uulnus furfures ex aceto coctæ. imperandumq; ut is cõquiescat.

Aduersus ictus italorum anguium: qui minus terribiles peregrinis sunt

u VErum hæc genera serpentium & peregrina & aliquanto magis pestifera sunt: maxime que aestuosis locis gignuntur. Italia / frigidiores que regiones hac quoq; parte salubritatem habent: quod minus terribiles angues edunt. Aduersus quos satis proficit herba betonica: uel cantabrica: uel centaurion: uel argimonia: uel trixago. uel personina: uel marinae pastinacae singulae binae ue tritae & cum uino potui datae: & super uulnus impositae. Illud ignorari non oportet: omnis serpentis ictum & ieiuni & ieiuno magis nocere. Ideoq; pernitiosissimae sunt cum incubant. Vtilissimumque est: ubi ex anguibus metus est: non ante progredi / q̃ quis aliquid assumpsit.

Remedium generale aduersus omnia uenena uel in cibo uel in potione assumpta

n NOn tam facile iis opitulari est: qui uenenum: uel in cibo: uel in potione sumpserunt. Primum: quia nõ protinus sentiunt: ut ab ãgue icti: ita ne succurrere quidem statim sibi possunt. Deinde: quia noxa non a cute: sed ab interioribus partibus incipit. Commodissimum est tamen ubi primum sensit aliquis protinus oleo multo epoto uomere. Deinde / ubi præcordia ex

hausit: bibere antidotum. Si id non est: uel merum uinum.

Spetialia remedia aduersus quaedam uenena: & primo aduersus cantharidas

SVnt tamen quaedam remedia propria aduersus quaedam uenena / maximeq; leuiora. Nā si cantharidas aliquis ebibit: panaces cum lacte contusa; uel galbano: uino adiecto dari: uel lac per se debet.

Aduersus cicutam

SI cicuta: uinum merum calidum cum ruta q̄ plurimum ingerendum est. deinde is uomere cogendus. Posteaq; laser ex uino dandum. Is q;: si febre uacat: in calidum balneum mittendus. Si nō uacat: ungendus ex calfacientibus est. Post quae quies ei necessaria est.

Aduersus hyoscyamum

SI hyosyamum: feruens mulsum bibendum est: aut quodlibet lac: maxime tamen asininum.

Aduersus cęrussam

SI cęrussam: ius maluae: uel ius glandis ex uino contritae maxime prosunt.

Aduersus sanguisugam si epota est. & lac quod intus coiit.

SI sanguisuga epota est: acetum cum sale bibendum est. Si lac intus coiit: aut passum: aut coagulum: aut cum aceto laser.

Aduersus fungos inutiles.

SI fungos inutiles quis assumpserit: radicula aut epota: aut cum sale & aceto edenda est. Ipsi uero hi & spetie quidem discerni possunt ab utilibus: & cocturę genere idonei fieri. Nam siue ex oleo inferuuerunt: siue piri surculus cum his ĩferuuit: omni noxa uacant.

De adustis corporis locis & quomodo curari debeant

ADustis quoq; locis extrinsecus uis infertur. Itaq; sequi uidetur: ut de his dicam. Haec autem optime curantur foliis: aut lilii: aut linguae caninae: aut betae in uetere uino oleoq;

decoctis. Quorum quidlibet ptinus impositum ad sanitatem perducit. Sed dimidi quoq; curatio potest in ea: quae mediocri ter exedentia reprimentia que: primo & pustulas probibeant & summam pelliculam exasperent. Deinde ea quae lenia adsa nitatem perducant. Ex prioribus est lenticulae cum melle fari na: uel myrra uel uino: creta cimolia cum turis cortice contri ta & aqua coacta; atq; ubi usus necessitas incidit, aceto diluta. Ex insequentibus quaelibet lipara. Sed idonea maxime est: quae uel plumbi recrementum: uel uitellos habet. Est etiam il la adustorum curatio: dum inflammatio est: impositam habe re cum melle lenticulam. Vbi ea declinauit: farina cum ruta: uel porro: uel marrubio: donec crustae cadant. Tum eruum cum melle: aut irim: aut resinam terebinthinam: donec ulcus purum sit. Nouissime siccum linamentum.

De interioribus ulceribus: quae aliqua corporum parte corrup ta nascuntur. CAPVT. XXVIII.

De carbunculo & eius curatione

AB his quæ extrinsecus incidunt adea ueniendum est: quæ interius corrupta aliqua corporum parte nascuntur. Ex qbus nō aliud carbunculo peius. eius hæ notæ sunt. Rubor est superq; eum nō nimium pustulæ eminet. maxime nigræ: inter dum subliuidae aut pallidæ. Inhis sanies esse uidetur. infra co lor niger est. Ipsum corpus aridum & durius q̄ naturaliter o portet. Circa quem quasi crusta est: eaq; inflammatione cingi tur. neq; in eo loco leuari cutis potest: sed inferiori carni qua si affixa est. Sōnus urget. nō nunq̄ horror / aut febris oritur: aut utrunq;. Idque uitium subter actis quasi quibusdam radici bus serpit: interdum celerius: interdum tardius. supra quoque procedens inalbescit. dein liuidum fit. circumq; exiguæ pustu læ oriuntur. Et si circa stomachum / fauces ue incidit: subito spiritum sæpe elidit. Nihil melius est: q̄ ptinus adurere. Neq; id graue est. Nam non sentit. quoniam ea caro mortua est. Fi nis que adurendi est: dum ex omni parte sensus doloris est.

Tum deinde uulnus : sicut cætera adusta : curandum est . Sequitur enim sub medicamentis erodentibus crusta undiq; a uiua carne diducta: quæ trahit secum quicquid corruptum erat : priusq; iam sinus curari potest implentibus . At si in summa cute uitium est: possunt succurrere quædam uel exedentia tantum uel etiam adurentia . Vis pro magnitudine adhibenda ē . Quodcunq; uero medicamentum positum est : si satis proficiet: protinus a uiua corruptam partem resoluit. Certa que esse fiducia potest fere ut undiq; uitiosa caro excedat: qua huiusce rei medicamen exest. Si id non fit: medicamentum malo uincitur. Vtiq; ad ustionem properandum est. Sed in eiusmodi casu abstinendum a cibo / a uino est . Aquam liberaliter bibere expedit. Magisq; ea seruāda sunt: si febricula quoq; accessit.

De carcinomate & eius curatione.

NOn idem periculum carcinoma affert: nisi imprudentia curantis agitatum est. Id uitium fit maxime in superioribus partibus: circa faciem: nares: aures: labra: mammas fæminarū. Et in iecore autem aut splene hoc nascitur. Circa locum aliqua quasi puncta sentiuntur. is q; immobilis: inæqualis tumet : interdum etiam torpet . Circa eum inflatæ uenæ quasi recuruantur hæq; pallent: aut liuent. nō nunq̄ etiam in qbusdam delitescunt. Tactus que is locus aliis dolorem affert: in aliis eum non habet. Et nō nunquā sine ulcere durior aut mollior est: q̄ esse naturaliter debet: non nunquam hisdem omnibus ulcus accedit. Interdum que nullam habet proprietatem: interdum simile his est: quae uocant græci condylomata: aspredine quadā & magnitudine sua. Colorq; eius ruber est : uat lenticulae similis neq; tuto fertur. Nam protinus aut resolutio neruorum: aut distentio insequitur. Saepe homo ictus obmutescit: atq; eius aīa deficit. Quibusdā etiam si id ipsū pressum ē: quæ circa sunt: intenduntur & intumescunt. Ob quæ pessimū id genus ē. fereq; primū id fit quod cacoethes a græcis nominatur. Deīde exeo id carcinoma quod sine ulcere ē. Deīde ulcus exeo thymium. Tolli nihil nisi cacoethes potē . reliqua curatioībus irritātur. Et quo maior uis adhibita est: eo magis quidā usi sunt me

dicamentis adurentibus. Quidam ferro aduxerunt. Quidam scalpello exciderunt. Neq; ulli unquam medicina pficit. Sed adusta protinus concitata sunt & increuerunt: donec occiderent. Excisa etiam post inductam cicatricem tamē reuerterũt: & causam mortis attulerunt. Cum interim pleriq; nullam uim adhibendo: qua tollere id malum tentent: sed imponendo tantum lenia medicamenta: quae quasi blandiantur: quo minus ad ultimam senectutem perueniant: non prohibentur. Discernere autem cacoethes quod curationem recipit a carcinomate: quod non recipit: nemo scire potest. Sed tempore & experimento. Ergo ubi primum id uitium notatum est: imponi debent medicamenta adurentia. Si leuatur malum: minuũturq; eius indicia: procedere curatio potest & ad scalpellum & ad ustionem. Si protinus irritatum est: scire licet iam carcinoma esse: remouenda que sunt omnia acria: omnia uehementia. Sed si sine ulcere is locus est: imponi ficum quam pinguissimam: aut rhypodes emplastrum satis est. Si ulcus æquale est: caeratum ex rosa iniiciendum est: adiiciendus que ei puluis ex contrita testa: exqua faber ferrarius tingere candens ferum solitus est. Si id nimiũ supercreuit: te ntanda squama æris est. quae lenissima ex adurentibus est: eatenus nequid eminere patiatur. sed ita, si nihil exacerbauit. Si minus: eodem caerato cõtenti esse debebimus.

De Theriomate & eius curatione.

Est etiam ulcus: quod therioma graeci uocant. Id & pse nascitur: & interdum ulceri ex alia causa facto supuenit. color est uel liuidus: uel niger. odor foedus: multus: & mucci similis humor. Ipsum ulcus neq; tractum: neq; medicamentum sẽtit. prurigine tantum mouetur. At circa, dolor est & inflãmatio. Interdum etiam febris oritur. Non nunq̃ exulcere sanguis erumpit. At id quoq; malum serpit. Quae omnia sæpe intenduntur. Fitq; ex his ulcus: quod herpeta eschiomenon graeci uocant: qa celeriter serpendo penetrãdoq; usq; ossa corpus uorat. Id ulcus inæquale ẽ: coeno simile. ineq; multus humor glutinosus. odor ĩtolerabilis: maiorq; q̃ p mõ ulceris inflãmatio

Vtrunq; sicut omnis cancer: fit maxime in senibus uel iis: quorũ corpa mali habitus sunt. Curatio utriusq; eadem est: sed in maiore malo magis necessaria. Ac primum a uictus ratione ordinandus est, ut quiescat in lectulo: ut primis diebus a cibo abstineat: aquã q̃ plurimam assumat. Aluus quoq; ei ducatur. Dein post inflammationem cibum boni succi capiat / uitatis omnibus acribus: potionis quantũ uolet: sic ut interdiu quidem aqua contentus sit. In cœna etiam uini austeri aliquid bibat. Non æque tamen fame in iis: quos herpes urgebit: atq; iis qui therioma adhuc habebunt: utendum erit. Et uictus quidem talis necessarius est. Super ulcus uero inspergenda atida aloe o enanthe est: et si parum proficiet: chalcitis. Ac siquis neruus exesa carne nudatus est: contegendus ante linteolo est: ne sub eo medicamento aduratur. Si ualidioribus etiam num remediis opus est: ad eas cõpositiones ueniendum est: quae uehementius adurunt. Quicquid autem inspergitur auerso specillo infundi debet. Super danda cum melle sunt uel linamenta: uel oleæ folia ex uino decocta: uel marrubium: eaq; linteolo contegenda in aqua frigida madefacto: dein bene expresso. Circaq; quã tumor ex inflammatione est: imponenda quæ reprimant cataplasmata. Si sub his nihil pficitur: ferro locus aduri debet: diligẽter neruis / siqui apparent / ante contectis. Adustum uel medicamentis uel ferro corpus / primum purgandum: deinde implendum esse: apparere cuilibet ex prioribus potest.

De Sacro igne & eius curatione

Sacer quoq; ignis malis ulceribus annumerari debet. Eius duæ species sunt. Alterum est sub rubicundum: aut mixtũ rubore atq; pallore: exasperatumq; per pustulas continuas: quarum nulla / altera maior est: sed plurimae perexiguae. In his semper fere pus: et sæpe rubor cum calore est. serpitq; id non nunquam sanescente eo: quod primum uitiatum est: non nunquam etiam exulcerato. ubi ruptis pustulis ulcus continuatur: humorq; exit: qui esse ĩter saniẽ & pus uideri potest. Fit maxime

in pectore: aut lateribus: aut eminentibus partibus: praecipueq̄ in plantis. Alterum autem est in summae cutis exulceratione: sed sine altitudine: latum: subliuidum: inaequaliter tamen: medium q̄ sanescit extremis procedentibus: ac saepe id quod iam sanum uidebitur: iterum exulceratur. At circa proxima cutis: quae uitium receptura est: tumidior & durior est: colorem que habet ex rubro subnigrum. Atque hoc quoque modo fere corpora seniora tentantur: aut quae mali habitus sunt: sed incruribus maxime. Omnis autem sacer ignis ut minimum periculū habet ex iis quae serpunt: sic prope difficillime tollitur. Medicamentum eius fortuitum est. Vno die febris: quae humorē noxium absumat. Cuius quo crassius & albidius est: eo periculi minus est. Prodest etiam infra os ulcerum laedi: quo plus puris exeat: & id / quo ibi corruptum corpus est: extrahat. sed tamen si febricula accessit: abstinentia: lectulo: alui ductione opus est. In omni uero sacro igni neq̄ lenibus & glutinosis cibis: neq̄ salsis & acribus utendum est: sed iis quae inter utrunq̄ sunt. qualis est panis sine fermento: piscis: hedus: aues: excepto q̄ apro omnis fere uenatio. Si non est febricula: & gestatio utilis est: & ambulatio & uinum austerum & balneum. Atq̄ in hoc quoq̄ genere potio magis liberalis esse: quam cibus debet. Ipsa autem ulcera si mediocriter serpunt: aqua calida. Si uehementius: uino calido fouenda sunt. Deinde acu pustulae quaecunq̄ sunt aperiendae. Tum imponenda ea: quae putrem carnem exedunt. Vbi inflammatio sublata: ulcusq̄ purgatum est: imponi lene medicamentum debet. In altero autem genere possunt proficere mala cotonea in uino cocta atq̄ contrita. Potest emplastrum uel Hierae: uel tetrapharmacum: cui quinta pars turis adiecta sit. Potest nigra hedera ex uino austero cocta. Ac si celeriter malum serpit: non aliud magis proficit. Purgato ulcere: quod in summa cute esse proposui: satis ad sanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

De Chironeo ulcere & eius curatione.

CHironeũ autem ulcus appellatur quod & magnum est & habet oras duas: callosas: tumentes. Exit sanies non multa: sed tenuis. Odor malus neq; in ulcere neq; in eius tumore est. Nulla inflammatio, dolor modicus est. nihil serpit: ideo q; nullum periculum affert. sed non facile sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur. deinde iterum rumpitur. ulcusq; renouatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Super id imponi debet quod & lene aliquid & uehemens & reprimens habeat. Quale eius rei causa fit ex his. Squamae æris: plumbi eloti cõbusti: singulorum. P. XIIII. Cadmiæ: cæræ: singulorum. P. XVIII. rosæ quantum satis est ad caeram simul cum eis molliendam.

De ulceribus quae ex frigore in pedibus & manibus oriuntur & eorum curationibus.

FIunt etiam ex frigore hiberno ulcera / maxime in pueris & præcipue pedibus digitisq; eorum: non nunq̃ etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri est. Interdum pustulae oriuntur. deinde exulceratio. Dolor autem modicus. Prurigo maior est. non nunq̃ humor exit: sed non multus: qui referre uel pus uel saniem uidetur. Inprimis multa calida aqua fouendum est: in qua rapa decocta: aut si ea non sunt: aliquae uerbenae ex reprimentibus. Si non dum adapertum ulcus: æs q̃ maxime calidum quis pati potest admouendum est. Si iam exulceratio est: imponi debet alumen aequa portione cum ture contritum: cum uino adiecto. aut malicorium in aqua coctum: deinde contritum. Si summa detracta pellicula est: hic quoq; melius lenia medicamenta proficiunt.

De struma & eius curatione

STruma quoq; est tumor: in quo subter concreta quædam ex pure & sanguine / quasi glandulae oriuntur. Quae uel præcipue fatigare medicos solent. quoniam & febres mouent: nec unq̃ facile maturescunt: & siue ferro siue medicamentis curantur. Plerunq; iterum iuxta cicatrices ipsas resurgunt: multoq; post medicamento est opus. Quibus id quoque accedit:

quod lōgo spatio detinent. Nascuntur maxime in ceruice: sed etiam in alis & inguinibus & in lateribus. In mammis quoq; foeminarum se reppérisse chirurgicus Meges auctor est. Propter hæc & album ueratrum recte datur. atq; etiam sæpius donec ea digerantur. Et medicamenta imponuntur: quae humorem uel educāt uel dissipent: quorum supra mentio facta est. Adurentibus quoq; quidam utuntur: quae exedunt: crustaq; eum locum astringunt. tunc uero ut ulcus curant. Quaecunq; autem ratio curandi est: corpus puro ulcere exercendum atq; alendum est: donec ad cicatricem perueniat. Quae cum medici doceāt: quorundam rusticorum experimento cognitum: quem struma male habet: eum, si anguem edit: liberari.

De furunculo & eius curatione.

FVrunculus uero est tuberculum acutum cum inflatione & dolore: maximeq; ubi iam in pus uertit. Qui ubi adapertus est, & exit: super apparet pars carnis in pus uersa: pars corrupta subalbida subrubra. quem uentriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum est etiam si nulla curatio adhibeatur. Maturescit enim per se atq; erumpit. Sed dolor efficit: ut potior medicina sit: quae maturius liberet. Proprium eius medicamentum galbanum est. Sed alia quoq; supra comprehensa sunt. Si caetera desunt: imponi debent primum non pingue emplastrum: ut id reprimat. deinde si non repressit: quodlibet puri mouendo accomodatum. Si ne id quidem est: uel resina: uel fermentum. Expresso pure, nulla ultra curatio necessaria est.

De phymate & eius curatione.

PHyma uero nominatur tuberculum furunculo simile: sed rotundius & planius: sæpe etiam maius. Nam furunculus oui dimidii magnitudinem raro explet: nunquam excedit. Phyma etiam latius patere consueuit. Sed inflammatio dolorque sub eo minores sunt. Vbi euulsum est pus: eodem modo apparet uentriculus. quod in furunculo non inuenitur. Verum omnis corrupta caro in pus uertitur. Id autem in pueris & sae

pius nascitur & facilius tollitur. in iuuenibus rarius oritur & difficilius curatur. Vbi ætas indurauit: ne nascitur quidem. Quibus uero medicamentis discuteretur / supra propositum ē.

De phlygetro & eius curatione.

PHlygetron autem est tumor non altus: latusin: quo quiddam pustulae simile est. Dolor distentioq; uehemens est & maior quam pro magnitudine tumoris. interdum etiam febricula. id que tarde maturescit: neque magnopere in pus conuertitur. Fit maxime aut in uertice: aut in alis: aut inguinibus. Panem ad similitudinem figuræ nostri uocant. Atq; id ipsum quo medicamento tolleretur supra demõstraui. Sed cũ omnes hi nihil nisi minuti abscessus sint: generale nomen trahit latius uitium ad suppurationem spectans. Idq; fere fit aut post febres: aut post dolores partis alicuius: maxime que eos qui uentrem infestarunt. Sæpius que oculis expositum est. Siquidem latius aliquid intumescit ad similitudinem eius: quod phyma uocari proposui: rubet que cum calore: & paulo post etiam cum duritia: magis que innocenter indolescit: & sitim uigiliã que exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi potẽst: maximeq; ubi altius pus mouetur. Sed cum siti uigilia que sentiuntur intus aliquae punctiones. & quod de subito durius non est: melius est. & quanuis non rubet: coloris tamen aliter mutati est. Quae signa iam pure oriente nascuntur. Tumor rubor que multo ante incipiunt. Sed si locus mollis est: auertendus is materiæ aditus est per cataplasmata: quae simul & reprimunt et refrigerant. qualia et alias et paulo ante in erisipela proposui. Si iam durior est: ad ea ueniendum est: quae digerant et resoluant. qualis est ficus arida contusa. aut fex mixta cum caerato: quod ex adipe suilla coactum sit. aut cucumeris radix: cui ex farina duæ partes adiectae sint ante ex mulso decoctæ. Licet etiam miscere æquis portionibus ammoniacum: galbanum: propolim: uiscum: pondusq; adiicere myrræ dimidio minus, q̃ in prioribus singulis erit. Atq; emplastra quoq; & malagmata idem efficiunt: quae supra explicui. Quod

per hæc discussum non est: necesse est maturescat. Idq; quo
celerius fiat: imponenda est farina hordeacea. ex aqua cocta
recte miscetur. Eadem autem haec in minoribus quoq; abscessi
bus: quorum nomina proprietates q; supra reddidi: recte fiūt:
Eademq; omnium curatio. Tantum modo distat. Crudum est
autem: in quo magis quasi uenarum motus est & grauitas & ar
dor & distentio & dolor & rubor & durities. Et si maior abscef
sus est: horror aut etiam febricula permanet: Penitusq; condi
ta suppuratio. Si pro his, quæ alibi cutis ostendit: punctiones
sunt: ubi ista se remiserunt: iamq; cutis prurit: et aut subliui
dus aut subalbidus est: matura suppuratio est. eaq; ubi uel per
ipsa medicamenta, uel etiam ferro aperta est: pus debet emitti
Tum siqua in alis uel inguinibus sunt, sine linamento nutrien
da sunt. In cæteris quoq; partibus: si una plaga exigua est: si
mediocris suppuratio fuit: si non alte penetrauit: si febris non
est: si ualet corpus: æque linamenta supuacua sunt. In reliquis
parce tamen: nec nisi plaga est: imponi deberet. Commode ue
ro uel super linamenta: uel sine his imponitur lenticula ex mel
le: aut malicorium ex uino coctum. Quæ & per se: et mixta,
idonea sunt. Siqua circa duriora sunt: adea mollienda: uel ma
lua contrita: uel foeni græci: lini ue semen ex passo coctum su
per dandum est. Quicquid deinde impositum est: non astrīgi
sed modice deligari debet. Illo neminem decipi decet: ut ihoc
genere cærato utatur. Cætera quae pertinent ad purgandum ul
cus: adimplendum: ad cicatricem inducendam: conueniunt quæ
in uulneribus exposita sunt.

De fistulis & earum generibus & curationibus

Non nunquam autem ex eiusmodi abscessibus & ex aliis ul
cerum generibus fistulæ oriuntur. Id nomen est ulceri al
to: angusto: calloso. Fit in omni fere parte corporis: habetq;
quædam insingulis locis propria. prius decommunibus dicam.
Genera igitur fistularum plura sunt. Siquidem aliæ breues
sunt: aliæ altius penetrant: aliæ recte intus feruntur: aliæ, mul

toq; plures transuerse. aliæ simplices sunt: aliæ duplices/tripli ces ue ab uno ore intus orsæ: quæ tres fiunt: aut etiam in plures sinus diuiduntur. aliæ rectae: aliæ flexae & tortuosæ sunt. Aliæ intra carnem desinunt. Aliæ ad ossa: aut cartilaginem pene trant: aut ubi neutrum horum subest: ad interiora perueniunt. Aliæ deinde facile: aliae cum difficultate curantur. Atque etiam quædam insanabiles reperiuntur. Expedita curatio est in fistula simplici recenti intra carnem: adiuuatq; ipsum cor pus si iuuenile: si firmum est. Inimica/contraria his sunt. Itẽ q; si fistula hos: uel cartilaginem: uel neruum: uel musculos læ sit. si articulum occupauit. si uel aduesicam: uel adpulmonem: uel ad uuluam: uel ad grãdes uenas: arterias ue: uel ad inania: ut guttur: stomachum: thoracem penetrauit. Ad intestina quo q; eam tendere semper periculosum: saepe pestiferum est. Qui bus multum mali accedit: si corpus: uel aegrum: uel senile: uel mali habitus est. Ante omnia autem demitti specillum infistu lam conuenit: ut quo tendat & quam alte perueniat: scire pos simus. Simul etiam protinus humida/an siccior sit. Quod ex tracto specillo patet. Si uero os in uicino est: id quod disci potest sic: iam nec ne eo fistula penetrauit/quatenus nocuerit. Nam si molle est: quod ultimo specillo contingitur: intra car nem adhuc uitium est. Si magis id renititur: ados uentum est. Ibi deinde si labitur specillum: non dum caries est. Si non la bitur: sed aequali innititur: caries quidem/uerum adhuc leuis est. Si inæquale quoq; & asperum subest: uehementius os exe sum est. At cartilago ubi subhaesit/ipsa sedes docet: peruen tumq; esse ad eam ex renixu patet. Sed ex his quidem colligũ tur fistularum sedes: spatia: noxæ. Simplices uero hae sint: an in plures partes diducantur: cognosci potest ex modo puris: cuius si plus fertur/quam quod simplici spatio conuenit: plu res sinus esse manifestum est. Cumq; fere iuxta sint caro & ner uus & aliqua neruosa: quales fere tunicae/membranæq; sunt: ge nus quoq; puris docebit: num plures sinus intus diuersa corpo ris genera perroserint. Siquidem ex carne pus leue: album: co

piosius fertur. Ac ex neruoso loco/coloris qdē eiusdem: sed tenuius & minus. Ex neruo/pingue & oleo non dissimile. Deniq; etiam corporis inquinatio docet; num in plures partes fistulæ penetrarint: quia saepe cum quis aliter decubuit: aliter que membrum collocauit: pus ferri: quod iam desierat: incipit. testatur que non solum alium sinum esse ex quo descendat: sed etiam in aliam corporis partem eum tendere. Sed si & incarne & recens & simplex est: ac neq; rugosa neque caua sede: neque in articulo: sed in eo membro: quod per se immobile: non nisi cū toto corpore mouetur: satis proficiet emplastrum: quod recentibus uulneribus imponitur: dum habeat: uel salem: uel alumen: uel squamam æris: uel æruginem: uel ex metallicis aliqd. Exq; eo collirium fieri debet altera parte tenuius: altera paulo plenius. Id que ea parte qua tenuius est: altera antecedente demitti oportet in fistulam: donec sanguis purus se ostendat. Quae in omnibus fistularum colliriis perpetua sunt. Idem deinde emplastrum in linteolo super imponendum: supraq; inii cienda spongia cum in acetum ante demissa. solui que quinto die satis est. Genus que uictus adhibendum est: quo carnem ali docui. Ac si longius a præcordiis fistula est: interuallo ieiunum radiculas edisse: deinde uomere/ necessarium est. Vetustate callosa fit fistula. Callus autem neminem fallit: quia durus est: & aut albus: aut pallidus. Sed cum ualidioribus medicamentis opus est. Quale est: quod habet papaueris lacrimæ. P. I. gummi. P. III. cadmiæ. P. IIII. atramenti sutorii. P. XVIII. Ex quibus aqua coactis collirium fit. Aut in quo sūt gallæ. P. X. æruginis. sandaracæ. aluminis ægyptii: singulorum. P. XI. atramenti sutorii combusti. P. XII. Aut quod cōstat ex chalcitide & saxo calcis. quibus auripigmenti dimidio minus/quam in singulis prioribus est: adiicitur. eaq; melle cocto excipiuntur. Expeditissimum autem est ex præcepto Megetis: æruginis rasae. P. XII. conterere: deinde ammoniaci thymiamatis. P. XII. aceto liquare: eo que infuso ex ærugine colligere. Id que ex primis medicamentis est. Sed ut hæc

maximi effectus sunt: sic cui ista non adsunt: facile tamen est callum quibuslibet adurentibus medicamentis prodere. aut quibus hæc maxime in effectu sunt erodere. Satius que est uel papirum intortum: uel aliquid ex penicillo in modum collirii astrictum eo illinire. Scylla quoq; cocta & mixta cum calce callum exest. Siquando uero longior & transuersa fistula est: demisso specillo contra principium huius incidi commodissimum est & collirium utrunq; demitti. At si duplicem esse fistulam aut multiplicem existimamus: sic tamen/ut breuis: intraq; carnem sit: collirio uti non debemus: quod unam partem curet: reliquas omittat. Sed eadem medicamenta arida in calamum scriptorium coiicienda sunt is que ori fistulæ aptandus: inspirandumq;: ut ea medicamenta intus compellantur. Aut eadem ex uino liquanda. Vel si sordidior fistula est: ex mulso. si callosior: ex aceto sunt. atq; intus infundendum quicqd inditum est. Superponenda sunt quae refrigerent & reprimāt. Nam fere quae circa fistulam sunt: habent aliquid inflammationis. Neq; alienum est ubi quis resoluerit; anteq̄ rursus alia medicamenta coiiciat: per oricularium clysterem fistulam eluere. Si plus puris fertur: uino. Si callus durior est: aceto Si iā purgatur: mulso/uel aqua in qua eruum coctum sit: sic ut huic quoq; mellis paulum adiiciatur. Fere uero fit: ut ea tunica: quae inter ferrumen & integram carnem est: uicta medicamentis tota exeat: infraq; ulcus purum sit. Quod ubi contigit: imponenda glutinantia sunt: præcipueq; spongia melle cocto illita. Neq; ignoro multis placuisse: linamentum in modum collirii compositum tinctum melle demitti. Sed celerius id glutinatur/quam impletur. Neque uerendum est ne purum corpus puro corpori iunctum non coeat: adiectis quoq; medicamentis ad id efficacibus: cum sæpe exulceratio digitorum: nisi magna cura prospeximus: sanescendo in unum eos iungat.

De melicera.

Est etiam ulceris genus: quod a faui similitudine melicera a græcis nominatur. id q̄ duas species habet. Alterum

ſubalbidum furunculo ſimile: ſed maius & cum dolore maiore.
Quod ubi matureſcit habet foramina per quae fertur humor
glutinoſus & purulentus. Nec tamen ad iuſtam maturitatem p
uenit. Si diuiſum eſt: multo plus intus corrupti / quam in furun
culo apparet: altiuſq; deſcendit. Raro fit niſi in ſcapulis. Al
terum eſt minus ſuper corpus eminens: durum: latum: ſubuiri
de: ſubpallidum: magis exulceratum. Siquidem ad ſingulorum
pilorū radices foramina ſūt: per quæ fertur humor glutinoſus
ſubpallidus: craſſitudinem mellis aut uiſci referens. interdum
olei. Si inciditur: uiridis intra caro apparet. Dolor autem &
inflammatio ingens eſt: adeo ut acutam quoque febrem moue
re conſuerint. Super id quod minus crebris foraminibus exa
ſperatum eſt: recte imponitur & ficus arida: & lini ſemen in mul
ſo coctum: & emplaſtra ac malagmata materiam educentia:
aut quae pprie huc pertinentia ſupra poſui. Super alterum: et
ea medicamenta & farina ex mulſo cocta: ſic ut ei dimidiū
reſinae terebinthinae miſceatur. & ficus in mulſo decocta: cu
i paulum hyſopi contriti ſit adiectum: & uuae timiniae pars
quarta fico adiecta. Quod ſi parum in utrolibet genere medi
camenta proficiunt: totum ulcus uſque ad ſanam carnem excidi
oportet: et ulcere ablato ſuper plagam medicamenta danda
ſunt: primū quæ pus citēt. deinde quæ purgent: tum quæ īpleāt.

De acrochordone & Thymio & Myrmetio & Clauo curationi
buſque eorum

Sunt quædam uero uerrucis ſimilia. quorum diuerſa nomina
ut uitia ſunt. Acrochordona graeci uocant ubi ſub cute
coit aliquid durius & interdum paulo aſperius coloris eiuſdē:
infra tenue: ad cutem latius. id que modicum eſt: quia raro fa
bae magnitudinem excedit. Vix unum tantum eodem tempore
naſcitur. ſed fere plura / maximeq; in pueris. eaq; non nunq̄ ſu
bito deſinunt: non nunquam mediocrem īflammationem exci
tant. Sunt quæ etiam in pus conuertuntur. At thymion nomi
natur quod ſuper corpus quaſi uerrucula eminet: ad cutem
tenue: ſupra latius: ſub durum: & in ſummo per aſpe

rum. Id que summum colorem floris thymi repreſentat. Vn de ei nomen eſt. Ibiq; facile finditur & cruentatur. non nunq̃ aliquantum ſanguinis fundit. fereq; circa magnitudinem fabæ ægyptiæ eſt. raro maius: interdum per exiguum. modo unum: modo autem plura naſcuntur: uel in talis: uel palmis: uel inferioribus pedum partibus. Peſſima tamen in obſcenis ſunt: maximeq; ibi ſanguinem fundunt. Myrmecia autem uocantur: humiliora thymio durioraq;: quae radices altius exigunt: maiorem q; dolorem mouent: infra lata: ſuper autem tenuia: minus ſanguinis mittunt. magnitudine uix unq̃ lupini modum excedunt. Naſcuntur ea quoq; / aut in palmis / aut in inferioribus partibus pedum. Clauus autem non nunq̃ quidem etiam alibi: ſed in pedibus tamen maxime naſcitur: præcipue tamen ex contuſo: quanuis interdum aliter: doloremq; etiam / ſi non alias / tamen ingredienti mouet. ex his acrocordon, ſiue thymium ſæpe etiam per ſe finiuntur: & quo minora ſunt: eo magis. Myrmecia & claui ſine curatione uix unq̃ deſinunt. Acrochordon ſi exciſa eſt nullam radiculam relinquit: ideoq; ne renaſcitur quidem. Thymio clauoq; exciſis ſubter rotunda radicula naſcitur: quæ penitus deſcendit ad carnem: eaq; relicta idem rurſus exigit. Myrmecia latiſſimis radicibus inhærent. ideoq; ne excidi quidem ſine exulceratione magna poſſunt. Clauum ſubinde deradere commodiſſimum eſt. Nam ſine ulla ui ſic emolleſcit. ac ſi ſanguinis quoq; aliquid emiſſum eſt: ſæpe emoritur. Tollitur etiã ſi qs eũ circum purgat: deinde ĩponit reſinam: cui miſcuit pulueris paulum: quem ex lapide molari cõtrito fecit. Cætera uero genera medicamentis adurenda ſunt. Aliisq; id quod ex fece uini: myrmeciis id quod ex alumine & ſandaraca fit: aptiſſimum. Sed ea: quae circa ſunt: foliis contegi debent: ne ipſa quoq; exulcerentur. Deinde poſtea lenticula imponi ſolet. Tollit thymium etiam ficus in aqua cocta.

De puſtularum generibus & earum curationibus.

AT puſtulæ maxime uernis temporibus oriuntur. earũ pluta genera ſunt. Nam modo circa totum corpus / partemue

aspredo quædam fit similis iis pustulis: quæ ex urtica/uel ex sudore nascuntur. Exanthemata graeci uocant: ea que modo rubent: modo colorem cutis non excedunt. Non nunq̄ plures similes uaris oriuntur: non nunquam maiores pustulæ liuidæ/aut pallidae/aut nigræ/aut aliter naturali colore mutato. Sub est q; his humor. Vbi hae ruptæ sunt: infra quasi exulcerata caro apparet. helcodes græce nominatur. Fiunt uel ex frigore: uel ex igni: uel ex medicamentis. Phyzacion autem paulo durior pustula est sub albida: acuta. ex qua ipsa quod exprimitur humidum est. Ex pustulis uero non nunquam etiam ulcuscula fiunt aut aridiora aut humidiora: et modo tantum cum prurigine: modo etiam cum iflammatione aut dolore. Exitq; aut pus: aut sanies: aut utrunq;. Maximeq; id euenit in ætate puerili: raro in medio corpore. sæpe in eminentibus partibus. Pessima pustula est. quæ epinyctis uocatur. Ea colore uel subliuida: uel sub nigra: uel alba esse consueuit. Circa hanc autem uehemens inflammatio est: & cum adaperta est: reperitur intus exulceratio muccosa. Color est humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem eius est. Neq; enim ea faba maior est. Atq; haec quoq; oritur in eminentibus partibus: & fere noctu. Vnde nomen quoq; à graecis ei epinyctis impositum est. In ōni uero pustularum curatione primum est multū ambulare atq; exerceri. Siqd ista phibet: gestari. Secundum est: cibum minuere: abstinere ab ōnibus acribus & extenuantibus. eadem q; nutrices facere oportet: si lactens puer ita affectus ē. Præter haec is q iā robustus est: si pustulæ minutæ sunt: desudare ibalneo debet: simulq; sup eas nitrum ispgere: oleoq; uinum miscere: & sic ungi. Tum descendere in solium. Si nihil sic proficitur: aut si maius pustularum genus occupauit: imponenda lenticula est. detractaq; sūma pellicula admedicamenta lenia trāseundum. Epinyctis post lēticulā recte herba quoq; sanguinali uel uiridi coriādro curatur. Vlcera expustulis facta tollit spuma argenti cum semine foeni græci mixta: sic ut his iuicē rosa atq; intubi succus adiiciatur: donec mellis crassitudo fiat.

Proprie ad eas pustulas: quae infantes male habent: lapidis: quem pyriten uocant. P . XVIII . cum quinquaginta amaris nucibus miscetur: adiiciuntur que olei cyathi tres . Sed prius ungi ex caerussa pustulæ debent . tum hoc illini .

De scabie & eius curatione

SCabies uero est durior cutis rubicundus: ex qua pustulæ oriuntur: quaedam humidiores: quædam sicciores . Exit ex quibusdam sanies: fit que ex his continuata exulceratio pruriens. serpitq; in quibusdam cito . Atq; in aliis quidem ex toto desinit: in aliis uero certo tempore anni reuertitur. Quo asperior est: quo que prurit magis: eo difficilius tollitur . Itaq; eam: quae talis est: agrian/id est feram græci appellant . In hac quoq; uictus ratio eadem: quæ supra: necessaria est. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum est: quod fit ex spodii: croci: æruginis: singulorum . P . XI . piperis albi: omphacii: singulorum . P . XI . cadmiæ . P . XVIII . Aut ubi iam exulceratio est: id quod fit ex sulphuris . P . XI: cæræ . P . XIIII . picis liquidæ hemina: olei sextariis duobus . Quæ simul incoquuntur dum crassitudo mellis fiat . Est etiã quod ad Protarchum auctorem refretur. Habet hoc farinae lupinorum sextarium: nitri cyathos quatuor: picis liquidæ heminam : resinæ humidæ selibram: aceti cyathos tres. Crocum quoq; liciũ: ærugo: myrra: cinis: æquis portionibus recte miscentur : & ex passo coquuntur. Id que omnem pituitam ubiq; sustinet. At si nihil aliud est amurca ad tertiam partem decocta : uel sulphur pice liquida mixtum: sicut in pecoribus proposui: hominibus quoq; scabie laborantibus opitulantur .

De impetiginis speciebus & curationibus .

IMpetiginis uero species sunt quattuor . Minime mala ẽ : quae similitudine scabiem representat . Nam & rubet & durior est: & exulcerata est & roditur . Distat autem ab ea quia magis exulcerata est : & uaris similes pustulas habet : uidentur que esse in ea quasi bullulae quaedam .

ex quibus interposito tempore squamulae resoluuntur. certio ribus que hoc temporibus reuertitur. Alterum genus peius est simile papulæ fere: sed asperius rubicundius que: figuras uari as habens. Squamulae exsumma cute discendunt. roseo maior est. celerius & latius procedit. certioribusq; etiam non nunq̄ prior temporibus & fit & desinit. rubrica cognominatur. Ter tia etiam num deterior est. Nam & crassior est & durior & ma gis tumet. in summa cute finditur: & uehementius rodit. Ipsa quoque squamosa: sed nigra procedit: et late et tarde eminu s serpit. In temporibus/ aut oritur: aut desinit. neq; ex toto tol litur. nigræ cognomen est. Quartum genus est: quod curatio nem omnino non recipit: distans colore. Nam subalbidum est & recenti cicatrici simile: squamulas que habet pallidas: quas dam subalbidas: quasdam lenticulæ similes. quibus demptis non nunquam profluit sanguis. Alioquin uero humor eius al bidus est: cutis dura atque fixa est: procedit que latius. Haec uero omnia maxime genera oriuntur in pedibus & manibus: at que ungues quoq; infestant. Medicamentum non aliud ualenti us est/ q̄ quod ad scabiem quoq; pertinere sub auctore Protar cho rettuli. Serapion autē nitri. P: XII. sulphuris. P. XIIII. excipiebat resina copiosa: eoq; utebatur.

De papulis & earum curatione.

PApularum uero duo genera sunt. Altera est in qua p mini mas pustulas cutis exasperatur, et rubet leuiterq; roditur. medium habet pausillo leuius. tarde serpit. idque uitium maxi me rotundum incipit: eademq; ratione in orbem procedit. Al tera autem est: quam agriam: idest feram/ græci appellant. In qua similiter quidem: sed magis cutis exaspatur: exulceratur q;: ac uehementius et roditur et rubet. interdum etiam pilos remittit. Quæ minus rotunda est: difficilius senescit. nisi sub lata ē: in ipetiginem uertitur. sed leuis papula: etiam si ieiuna saliua quotidie defricatur: senescit. Maior cōmodissime mura li herba tollitur: si sub ea detrita ē. Vt uero adcōposita medi camēta ueniamus: idē illud Protarchi tāto ualētius in his est: q̄to minus in his uitii est. alterū ad idem Myronis. nitri rubri

turis: singulorum. P. XI. cantharidum purgatarum. P. XII. sulphuris ignem non experti tantundem: resinae terebinthinae liquidae. P. XXX. farinae lolii semis: gith cyathos tres: picis crudae unum.

De uitiliginis speciebus: idest de Alpho & Mela & leuce & earum curatione

Vitiligo quoque quanuis per se nullum periculum affert: tamen foeda est: & ex malo corporis habitu fit. Eius tres species sunt. Alphos uocatur ubi color albus est fere sub asper & non continuus: ut quaedam quasi guttæ dispersæ esse uideantur. Interdum etiam latius & cum quibusdam intermissionibus serpit. Melas colore ab hoc differt: quia niger est & umbræ similis. Cætera eadem sunt. Leuce habet quiddam simile alpho: sed magis albida est: & altius descendit: in eaq; albi pili sunt & lanugini similes Omnia haec serpunt. Sed in aliis celerius: in aliis tardius. Alphos & melas in quibusdam uariis temporibus & oriuntur & desinunt. Leuce quem occupauit: non facile dimittit. Priora curationem non difficillimam recipiunt. ultimum uix unq̄ sanescit: ac siquid ei uitio demptum est: tamen non ex toto sanus color redditur. Vtrum autem aliquod horum sanabile sit: an non sit: experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet: aut acu pungi. Si sanguis exit. quod fere fit in duobus prioribus: remedio locus est. Si humor albidus: sanari non potest. Itaque ab hoc quidem abstinendum est. Super id uero: quod curationem recipit: imponenda lenticula mixta cum sulphure & ture: sic ut ea contrita ex aceto sit. Aliud ad idem: quod ad Hireneum auctorem refertur. Alcyonium: nitrum: cuminum: fici folia arida paribus portionibus contunduntur adiecto aceto. His in sole uitiligo perungitur. deinde non ita multo post: ne nimis erodatur. eluitur. Proprie q̄dē Myrone auctore eos: quos alphos uocari dixi: hoc medicamento perungunt. sulphuris. P. XII. nitri. P. XIIII. myrræ aridae contritae acetabulum miscent. deinde in balneo super uitiliginem inspergunt farinam ex faba: tum hæc indu

cunt. Ii uero: quos melanas uocari dixi: curantur. Cum simul contrita sunt alcyonium: tus: hordeum: faba sine oleo: in balneo ante sudorem insperguntur. tum genus id uitiliginis defricatur.

CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER SEXTVS INCIPIT.

De uitiis singularum corporis partium. CAPVT. I. De capillis fluentibus

DIxi de iis uitiis: quæ per totum corpus orientia, medicamentorũ auxilia desiderant. Nũc ad ea ueniam: quæ non nisi in singulis partibus incidere consuerunt: orsus a capite. In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidẽ sæpe radendo succurritur. Adiicit enim uim quandam adcontinendum: ladanum cum oleo mixtum. Nunc de iis capillis loquor: qui post morbum fere fluunt. Nam quo minus caput quibusdam ætate nudetur: succurri nullo modo potest.

DE Porrigine & eius curatione. CAPVT. II.

POrrigo autem est ubi inter pilos quaedam quasi squamulæ surgunt: eæq; a cute resoluuntur: & interdum madẽt: multo sæpius siccæ sunt. Idq; euenit modo sine ulcere: modo exulcerato loco. huic quoq; modo malo odore: modo nullo accidente. fere que id in capillo fit: rarius inbarba. aliquando etiam in supercilio. Ac neq; sine aliquo corporis uitio nascitur: neq; ex toto inutile est. Nam bene integro capite non exit. Vbi aliquid in eo uitium est: non incommodum est: summam cutem potius subinde corrumpi: q̃ id quod nocet in aliã

partem magis necessariam uerti. Commodius est ergo subinde pectendo repurgare: quam id ex toto prohibere. Si tamen ea res nimium offendit, quod humore sequente fieri potest: magisque si id etiam mali odoris est: caput sæpe radendum est: dein id super adiuuandum aliquibus ex leuiter reprimentibus, quale est nitrum cum aceto: uel ladanum cum myrteo uino: uel myrobalanum cum uino. Si parum per hæc proficitur: uehementioribus uti licet: cum eo, ut sciamus utique in recenti uitio id inutile esse.

De sycosi & eius curatione. CAPVT. III.

e St etiam ulcus: quod a fici similitudine Sycosis a græcis nominatur. Caro excrescit. et id quidem generale est. Sub eo uero duæ species sunt. Alterum ulcus durum & rotundum est, alterum humidum & inæquale. Ex duro exiguum quiddam & glutinosum exit. ex humido plus: & mali odoris. Fit uero utrunque in iis partibus: quae pilis conteguntur. Sed id quidem quod callosum & rotundum est, maxime in barba. Id uero quod humidum, præcipue est in capillo. Sup utrunque oportet imponere elaterium: aut lini semen contritum & aqua coactum: aut ficũ in aqua decoctã: aut emplastrum tetrapharmacum ex aceto subactum. terra quoque erytrhia ex aceto liquata recte illinitur.

De areis & earum curationibus CAPVT. IIII.

a Rearum quoque duo genera sunt. Cõmune utrique est: quod emortua summa pellicula pili primum extenuantur: deinde excidunt. ac si ictus is locus est: sãguis exit liquidus & mali odoris: increscitque utrunque in aliis celeriter: in aliis tarde. Peius est quod densam cutem & subpinguem & ex toto glabrã fecit. sed ea quæ alopecia nominatur: sub qualibet figura dilatatur. fit & in capillo & in barba. Id uero quod a serpentis similitudine ophiasis appellatur: incipit ab occipitio: duorum di

gitorum latitudinem non excedit. ad aures duobus capitibus serpit. quibusdam etiam ad frontem: donec se duo capita in priorem partem committant. Illud uitium in qualibet ætate ē: hoc fere infantibus. Illud uix unq̄ sine curatione. hoc per se sæpe finitur. Quidam haec genera arearum scalpello exasperant. Quidam illinunt adurentia ex oleo: maximeq; chartam combustam. Quidam resinam terebinthinam cum tapsia inducunt. Sed nihil melius est/quam nouacula quotidie radere. qua cum paulatim summa pellicula excisa est: adaperiuntur pilorum radiculae. Neq; ante oportet desistere/quam frequentem pilum nasci apparuerit. Id autem: quod subinde raditur: illini atramento scriptorio satis est.

DE Varis & lenticulis & ephelide & eorum curationibus. CAPVT. V.

PEne ineptiæ sunt: curare uaros & lenticulas & ephelidas. Sed eripi tamen foeminis cura cultus sui non potest. Ex his autem quas supra proposui: uari/ lenticulae que uulgo notæ sunt. quanuis rarior ea species est: quam xaemion græci uocant: cum sit ea lenticula rubicundior & inæqualior. Ephelis uero a plerisq; ignoratur. quae nihil est: nisi asperitas quædā & durities mali coloris. Cætera non nisi in facie: lenticulæ etiam in alia parte non nunq̄ nasci solent. De qua per se scribere alio loco uisum operæ prætium non est. Sed uari cōmodissime tolluntur iposita resina: cui nō minus q̄ ipsa ē/aluminis scissilis. & paulum mellis adiectum est. Lenticulā tollunt galbanum & nitrum: cum pares portiones habent; contrita q; ex aceto sunt: donec ad mellis crassitudinem uenerint. His corpus illinendum: & interpositis pluribus horis mane eluendum est. oleoq; leuiter unguendum. Epheliden tollit resina: cui tertia pars salis fossilis & paulum mellis adiectum est. Ad omnia uero ista atq; etiam ad colorandas cicatrices potest ea compositio: quæ ad Tryphonem patrem auctorem refertur. In ea

pares portiones sunt: myrobalani: magmatis: cretae cimoliae
subcaeruleae: nucum amararum: farinae hordei atque erui: strucii
albi: serculae campanae seminis. Quae omnia contrita / melle
quam amarissimo coquuntur. illitum que a uespere usque ma
ne eluitur.

De oculorum morbis curationibusq; eorum: & primo de his
morbis qui lenibus medicamentis curantur. CAPVT. VI.

SEd haec quidem mediocria sunt. In gentibus uero & uari
is casibus oculi nostri patent. Qui cum magnam partem
ad uitae simul & usum & dulcedinem conferant: summa cura tu
endi sunt. Protinus autem orta lippitudine quaedā notae sūt:
ex quibus quid euenturum sit: colligere possimus. Nam simul
et lacrima et tumor et crassa pituita coeperint: si ea pituit a
lacrimae mixta est: et ea lacrima calida est: pituita uero alba
et mollis: tumor non durus: longae ualitudinis metus non est.
At si lacrima multa et calida: pituitae paulum: tumor modicus:
idq; in uno oculo est: longum id: sed sine piculo futurum est.
Idq; lippitudinis genus minime cum dolore est: sed uix ante
uigesimum diem tollitur: non nunq̄ per duos menses durat:
sed quandoque finitur. Si pituita alba et mollis esse īcipit:
lacrimaeq; miscentur: aut si simel hae utrunque oculum inuase
runt: potest esse breuior: sed periculum ulcerum est. Pituita au
tem sicca et arida dolorem quidem mouet: sed maturius desi
nit: nisi quid exulcerauit. Tumor magnus si sine dolore est
et siccus: sine ullo periculo est. Si siccus quidem. sed cum do
lore est: fere exulcerat: et non nunquam ex eo casu fit: ut pal
pebra cum oculo glutinetur. Eiusdem exulcerationis timor in
palpebris / pupillis ue est: ubi sup magnum dolorem lacrimae
salsae calidaeq; eunt: aut etiam si tumore in finito diu lacrima
cum pituita profluit. Peius etiam num est: ubi pituita calida /
aut liuida est: lacrima calida / aut multa profluit: caput calet: a
temporibus ad oculos dolor peruenit: nocturna uigilia urget.

Siquidem sub his oculus plerunq; rumpitur. uotum'que est: ut tantum exulceretur. Intus ruptum oculum febricula iuuat. Si foras iam ruptus procedit: sine auxilio est. Si de nigro ali quid albidum factum est: diu manet. At si asperum & crassum est: etiam post curationem uestigium aliquod relinquit. Cura ri uero oculos sanguinis detractione: medicamento: balneo: ui no/uetustissimus auctor Hippocrates memoriæ prodidit. Sed e orum tempora & causas parum explicuit. In quibus medicinæ summa est. Neq; minus in abstinentia & alui ductione sæpæ au xilii est. Hos igitur interdum inflammatio occupat: ubi cum tumore in his dolor est: sequiturq; pituitæ cursus: non nunq̃ copiosior uel acrior: non nunq̃ utraq; parte moderatior. In e iuismodi casu prima omnium sunt quies & abstinentia. Ergo primo die loco obscuro cubare debet sic ut a sermone quoque abstineat. Nullum cibum assumere: si fieri potest ne aquam quidem. sin minus: certe quam minimum eius. Quod si graues dolores sunt: commodius secundo die. si tamen res urget/ eti am primo sanguis mittendus est. utiq; si in fronte uenæ tu ment. Si firmo corpori materia superest. Si uero minor impe tus minus acrem curationem requirit: aluum / sed non nisi se cundo tertio ue die duci oportet At modica inflammatio neu trum ex his auxilium desiderat. Satisq; est uti quiete & absti nentia. Neq; tamen in lippientibus longum ieiunium necessari um est: ne pituita tenuior atq; acrior fiat. Sed secundo die da ri debet id quod leuissimum uideri potest ex iis: quæ pituitam faciunt crassiorem. qualia sunt oua sorbilia. Si minor uis ur get: pulticula quoq; / aut panis ex lacte. In sequentibusq; diebus quantum inflammationi detrahetur: tantum adiici cibis pote rit: Sed generis eiusdem. utiq; ut nihil salsum: nihil acre: ni hil ex iis / quae extenuant: sumatur: nihil potui præter aquam. Et uictus quidem ratio talis maxime necessaria est. Protinus autem primo die croci. P. XI. & farinæ candidæ quam tenuis simae. P. XII. excipere oportet oui albo: donec mellis crassi tudinẽ habeat: idq; in linteolum illinire & fronti agglutinare:

ut compressis uenis pituitæ impetum cohibeat. Si crocum non est: tus idem facit. Linteolo an lana excipiatur: nihil interest. Super inungi uero oculi debent: sic ut croci quantum tribus digitis comprehendi potest: sumatur. myrræ/ad fabæ: papaueris lacrimæ/ad lenticulæ magnitudinem: eaq; cum passo conterantur & specillo super oculum inducantur. Aliud ad idem. Myrræ. P. XI. mandragoræ succi. P. XI[?]. papaueris lacrimæ P. XII. foliorum rosæ: cicutae seminis, singulorum. P. XIIII acaciæ. P. XIIII: gummi. P. XVIII. Et haec quidem interdiu. Noctu uero/quo commodior quies ueniat: non alienum est super imponere candidi panis interiorem partem ex uino subactam. Nam & pituitam reprimit: & siquid lacrimæ processit: absorbet: et oculum glutinari non patitur. Si graue id & durum propter magnum oculorum dolorem uidetur: oui & album & uitellus in uas defundendum est: adiiciendumq; eo mulsi paulum, id que digito permiscendum. Vbi facta unitas est: demitti debet lana mollis bene carpta: quae id excipiat: superq; oculos imponi. Ea res & leuis est: et refrigerãdo pituitam coercet: & non exarescit: et glutinari oculum non patitur. Farina quoq; bordeacea cocta & cum malo cotoneo cocto mixta commode imponitur. Neq; ab ratione abhorret etiam penicillo potius simum uti expresso. si leuior impetus est ex aqua: si maior/ex posca. Priora fascia deliganda sunt: ne per somnum cadant et hoc super imponi satis est: quia & reponi ab ipso commode potest: et cum inaruit: iterum madefaciendum est. Si tantum mali est: ut somnum diu prohibeat: eorum aliquid dandum ẽ: quæ anodyna graeci uocant. Satisq; est puero/ quod erui: uiro/quod fabæ magnitudinem impleat. In ipsum uero oculum primo die nisi modica inflammatio est: nihil recte coniicitur. Sæpe enim potius concitatur eo pituita/quam minuitur. A secundo die graui quoq; lippitudini per indita medicamenta recte succurritur: ubi uel iam sanguis missus: uel aluus ducta est: aut ubi neutrum necessarium esse/manifestum est.

De diuersis oculorum colliriis

m MVlta autem multorumq; auctorum collitia ad id apta sunt: nouis que etiã nunc mixturis temperari possunt cum lenia medicamenta & modice reprimentia facile & uarie misceantur. Ego nobilissima exequar.

Philonis collirium

e EST igitur Philonis quod habet cæeussae elotae: spodii: gummi: singulorum P. XI. papaueris lacrimae combustae. P. XI. Illud scire oportet: hic quoq; omnia medicamenta: singula primum per se teri: deinde mixta iterum adiecta paulatim uel aqua uel alio humore. gummi cum quasdam alias facultates habeat: hoc maxime præstare: ut ubi collitia facta inaruerunt: glutinata sint/neq; fricentur.

Dionysii collirium

d DIonysii uero collirium est: papaueris lacrimae combustæ donec tenerescat. P. XI. turis combusti: gummi: singulorum. P. XII. spodii. P. XIIII.

Cleonis collirium.

c CLeonis nobile admodum: papaueris lacrimae frictae. p. XI. croci. P. XI. gummi. P. XI quibus: cum teruntur: adiicitur rosae succus. Aliud eiusdem ualentius. squamae aeris quod stomoma appellant. P. XI. croci P. XII. spodii. P. XIIII. plumbi & eloti & combusti. P. XI gummi tantundem. Eius aliud quoq; ad idem est. maxime ubi multa pituita profluit. Castorei. P. XZ. aloes. p. xI. croci. p. xI. myrrae. p. XII. lycii. p. xIII. cadmiæ curatæ. p. xVIII. stibis tantundem. acaciæ succi. P XXII. quod cum miscuit: liquidum in pixidicula seruatur. Theodotus uero huic cõpositioni adiecit papaueris lacrimæ cõbustæ. p. x. aeris combusti & eloti. p. xII nucleos palmarum cõbustos. P. XX gummi. P. XXII.

Theodoti collirium Acharistum appellatum

a AT ipsius theodoti: quod aqbusdã Acharistum nomiatur: euismõi ẽ. Castorei: nardi indici: singulorũ. p. xI. lycii. p. x. papaueris lacrimæ tãtundẽ: myrrae. p. xII. croci cæruslae elotae: aloes singulorũ. p. xIII. cadmiae botryodis elotae: aeris cõbusti sigulorũ. p. xVIII. gũmi p. xxVIII. acaciae succi. P. XXX.

stibis tantundem. quibus aqua pluuialis ad iicitur.

Cythion uel tephrion collirium

PRaeter hæc ex frequētissimis collirii ē id quod quidā cythion. quidam a cireneo colore tephrion appellant. amyli: tragacanthae: acaciae succi: gummi: singulorum. P. XI. papaueris lacrimae. P. XII. caerussae elotae. P. XIIII. spumae e lotae. P. XVIIII. Quae aeque ex aqua pluuiatili cōteruntur.

Euelpidis collirium trygodes nominatum.

EVelpides autem qui aetate nostra maximus fuit oculārius medicus utebatur eo: quod ipse composuerat: trygodes nominabat. Castorei. P. XII. lycii: nardi: papaueris lacrimæ: singulorum. P. XI. croci: mirræ: aloes: singulorum. P. XIIII. æris combusti. P. XVIIII. cadmiae & stibis: singulorum. P. XXII. acaciae succi. P. XXXVI. gummi tantundem. Quo grauior uero quaeq; inflammatio est: eo magis leniri medicamentum debet: adiecto uel albo uel muliebri lacte At si neq; medicus neq; medicamentum praesto est: saepius utrunlibet horum in oculis penicillo ad id ipsum facto īfusum id malum lenit. Vbi uero aliquis releuatus est: iamq; cursus pituitae constitit: reliquias fortasse leniores futuras discutiunt balneum & uinum. Igitur lauari debet leuiter ante ex oleo perfricatus: diutiusque incruribus & feminibus: multaque calida aqua fouere oculos: deinde per caput prius calida tum egelida perfundi: a balneo cauere ne quo frigore afflatu ue laedatur. post haec cibo paulo pleniore quam ex eorum dierum consuetudine uti: uitatis tamen omnibus pituitam extenuantibus. Vinum bibere lene: subausterum: modice uetus neque effuse neque tim ide: ut neque cruditas ex eo & tamen somnus fiat: leniantur q; intus latentia acria. Sed siquis in balneo sensit maiorem oculorum perturbationem quam attulerat. quod incidere iis solet: qui manente adhuc pituitæ cursu festinarunt: quam primum discedere debet: nihil eo die uini assumere. cibi minus etiā quam pridie. Deīde cum primū satis pituita substitit: iterū

ad usum balnei redire. Solet tamen euenire non nunquam si
ue tempestatum uitio / siue corporis: ut pluribus diebus neque
dolor neque inflammatio & minime pituitae cursus finiatur.
Quod ubi incidit: iamq; ipsa uetustate res matura est: ab his
hisdem auxilium petendum est: id est balneo ac uino. Hæc e
nim ut in recentibus malis aliena sunt: quia concitare ea pos
sunt & accendere. sic in ueteribus: quæ nullis aliis auxiliis cesse
runt: admodum efficacia esse consuerũt. Videlicet hic quoq;
ut alibi: cum secunda uana fuerint: contrariis adiuuantibus.
Sed ante tonderi ad cutem conuenit. Deinde in balneo aqua
calida quam plurima caput atq; oculos fouere. tum utrunq; pe
nicillo detergere: et unguere caput irino unguento: continere
q; in lectulo se donec omnis calor qui conceptus est finiatur:
desinatq; sudor: qui necessario incapite collectus est. Tum
ad idem cibi uiniq; genus ueniendum: sic uti potiones meracæ
sint: obtegendumq; caput & quiescendum: Sæpe enim post hæc
grauis somnus: sæpe sudor: sæpe alui deiectio pituitæ cursum
finit. Si leuatum malum est: quod aliquanto sæpius fit: per
plures dies idem fieri oportet: donec ex toto sanitas restitua
tur. Si diebus iisdem aluus nihil reddit: ducenda est: quo ma
gis superiores partes leuentur. Non nunquam autem ingens
inflammatio tanto impetu erumpit: ut oculos sua sede propel
lat. Proptosin id: quoniam oculi procidunt: græci appellant.
Iis utiq; si uires patiuntur sanguinem mitti. si id fieri non po
test: aluum duci: longioremque inediam īdici necessarium est
Opus autem lenissimis medicamentis est. Ideoque Cleonis co
llirio quidam quod ex duobus ante positum est: utuntur. Sed
optimum est Nilei. Neque de ullo magis inter omnes aucto
res conuenit.

Nilei collirium omnium optimum

ID habet nardi indici: papaueris lacrimæ: singulorum. P.
.X gummi. P. XI. croci. P. XII. foliorum rosæ recen
tiũ p. xIIII. Quæ uel aqua pluuiatili uel uino leni subaustero

cogũtur. Neq; alienum est malicoriũ uel sertulam campanam exuino coquere: deinde conterere. aut myrtam nigram cũ cro sae foliis miscere: aut hyoscyami folia cum oui cocti uitello: aut farinam cum acaciae succo: uel passo aut mulso. Quibus si folia quoq; papaueris adiiciuntur aliquanto ualentiora sunt Horum aliquo praeparato penicillo fouere oculos oportet ex aqua calida expresso: in qua ante uel myrti uel rosae folia de cocta sint. Deinde ex illis aliquid imponi. Praeter haec ab oc cipitio incisa cute cucurbitula admouenda est. Quod si per haec restitutus oculus in sedem suam non est: eodemq; modo prolapsus permanet: scire oportet lumen esse amissum. Dein de futurum ut aut inarescat is aut in pus uertatur. Si suppura tio se ostendit: ab eo angulo qui propior tempori est: inci di oculus debet: ut effuso pure & inflammatio ac dolor finia tur: et intus tunicae residant: quo minus foeda postea facies sit. Vtendum deinde uel iisdem colliriis est ex lacte aut ouo uel croco: cui album oui misceatur. Ac si induruit & sic emor tuus est: ne in pus uerteretur: quatenus foede prominebit exci dendum erit: sic ut hamo summa tunica apprehendatur: in fra id deinde scalpellus incidat: tũ eadem medicamenta erunt coniicienda: donec omnis dolor finiatur. Hisdem medicamen tis in eo quoq; oculo utendum est: qui primum procidit: dein de per plura loca fissus est.

De carbunculis oculorum & eorum curatione

s Olent etiã carbunculi exinflammatiõe nasci: nõ nunq̃ in ipsis oculis nõ nunq̃ in palpebris. & in his ipsis mo do ab interiore: modo ab exteriore. In hoc casu aluus ducenda ẽ: cibus minuẽdus: lac potui dandum: ut acria quae laeserunt leniantur. Quod ad cataplasmata & medicamenta pertinet: iis utendum quae aduersus inflammationes proposita sunt. Atq; hic quoq; nilei colliriũ optimũ ẽ. si tamen carbunculus in exteriore palpebrae parte est: ad cataplasmata aptissimum est

lini semen ex mulso coctum. aut si id non est: tritici farina eodem modo cocta.

De pustulis oculorum & curatione earum

PVstulæ quoq; ex inflammationibus interdum oriuntur. Quod si inter initia protinus incidit: magis etiã seruanda sunt quae de sanguine & quiete supra posui. Sin serius quam ut sanguis mitti possit: aluus tamen ducenda est. Si id quoq; aliqua res inhibet: utique uictus ratio seruanda est. Medicamentis autem hic quoq; lenibus opus e. sequale Nilei: quale Cleonis est.

Phylæctos collirium ad pustulas oculorum.

ID quoq;: quod phylæctos uocatur: huic aptũ est. Myrræ: papaueris lacrimæ: singulorum. P. XI. plumbi eloti: terræ samiæ: quæ astera uocatur: tragacanthæ: singulorum. P. XIIII. stibis cocti: amyli: singulorum. P. XVI. spodii eloti: cærussae elotae: singulorum. P. XVIII. Quae aqua pluuiatili excipiuntur. Vsus collirii. uel ex ouo uel ex lacte est.

De ulceribus oculorum & eorum curatione & de Diabalanu collirio.

EX pustulis ulcera interdum fiunt: ea quae recentia aeque lenibus medicamentis nutrienda sunt: et hisd item fere quae supra in pustulis posui. Fit quoq; proprie ad haec quod diabalanu uocatur. Habet aeris combusti & eloti papaueris lacrimae frictae: singulorum. P. XI. spodii eloti: turis: stibis cõbusti & eloti: myrræ gummi: singulorum. P. XII.

Curatio oculorum aliquo casu imminutorum

EVenit etiam ut oculi uel ambo uel singuli n inores fiant: quam esse naturaliter debeant. Idq; & acer pituitæ cursus in lippitudine efficit: et continuati flecu ;: et ictus parum bene curati. In his quoque hisdem lenibus medicamentis ex muliebri lacte utendum est. Cibis uero iis qui maxime corpus alere & implere consuerunt. Vitandaq; omni modo causa: quæ lacrimas excitet: curaq; domesticorũ. q orũ etiã siqd tale icidit: eius notitiæ subtraẽdũ: atq; actia quoq; medicamẽta

& acres cibi non alio magis nomine his nocent: quam quod lacrimas mouent.

De pediculis palpebrarum

G Enus quoq; uitii est: qui inter pilos palpebrarum pediculi nascuntur. Id phthiriasin graeci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat: raro non ultra procedit: Sed fere tempore interposito pituitae cursus acerrimus sequitur: ex ulceratisq; uehementer oculis aciem quoq; ipsam corrumpit. His aluus ducenda: caput ad cutem tondendum: diuq; quotidie ieiunis pfricandum. His/ambulationibus aliisq; exercitationibus diligẽter utendum: gargarizandumq; ex mulso: inquo nepeta & pinguis ficus decocta sit. saepe in balneo multa calida aqua fouendum caput. Vitandi acres cibi: lacte uinoq; pingui utendum. bibendumq; liberalius quam edendum est. Medicamenta uero intus quidem lenia danda sunt: ne acriorem pituitam concitent. Super ipsos uero pediculos alia: quae necare eos & prohibere: ne similes nascantur: possint. Ad id ipsum spumae nitri. P. XI. Sandaracae. P. XI. uuae taminiae. P. XI. simul teruntur: adiiciturq; uetus oleum pari portione atque acetum donec ei mellis crassitudo sit.

De oculorum grauioribus morbis: qui ex inflammationibus oriuntur: et ualidioribus medicamentis curantur. et de Andreae collirio & de Diacerato.

H Actenus oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia sunt: quae diuersam curationem desiderant: fereq; ex inflammationibus nata sunt: sed finitis quoq; his manentia. Atq; in primis in quibusdam perseuerat tenuis pituitae cursus: quibus aluus ab inferiore parte euocanda est. demendum aliquid ex cibo: Neque alienum est illini frontem compositione Andreae. Quae habet gummi. P. XI. cerussae: stibis singulorum. P. XII. spumae argenti & coctae & elotae. P. XIIII. Sed & ea spuma ex aqua pluuiatili coquitur: et arida haec medicamenta ex succo myrti cõteruntur. His illita fronte/cataplasma quoq; super iniiciendum est ex fari

na: quæ frigida aqua coacta sit: cuique aut acaciæ succus aut cupressus adiecta sit. Cucurbitula quoque inciso uertice recte accommodatur. aut ex temporibus sanguis emittitur. Inungui uero eo debet quod habet squamæ æris: papaueris lacrimae: singulorum. P. X. ceruini cornus combusti: et eloti plumbi: e loti gummi: singulorum. P. XIIII. turis. P. XXII. Hoc col lirium: quia cornum habet: diaceratos nominatur. Quotiens cunq; non adiicio quod genus humoris adiiciendum sit: aquã intelligi uolo.

Memigmenon Euelpidis collirium

AD idem Euelpidis: quod memigmenon nominabat. In eo papaueris lacrimæ & albi piperis singulæ unciæ sunt: gum mi libra: æris combusti. P. XI. Inter has autẽ curationes post itermissionem aliquam prosunt balneum & uinum. Cumq; om nibus lippientibus uitandi cibi sunt qui extenuant: tum præc pue quibus tenuis humor diu fertur. Quod si iam fastidium est eorum quæ pituitam crassiorem reddunt: sicut in hoc gene re materiae maxime promptum est: confugiendum est ad ea: quæ quia uentrem corpus quoq; astringunt.

De oculorum ulceribus supercrescentibus: sordidis: cauis: ue teribus: et de curationibus singulorum.

AT ulcera si cum inflammatione finita non sunt: aut super crescentia: aut sordida: aut caua: aut certe uetera esse cõ fuerunt. Ex his supercrescentia collirio: quod memigmenon uocatur: optime reprimuntur. Sordida purgantur & eodem: et eo quod Smilion nominatur.

Smilion collirium

HAbet æruginis. P. XIIII. gummi tantundem: ammonia ci: minii sinopici: singulorum. P. XXVI. Quæ quidam ex aqua: quidam quo uehementiora sint: ex aceto terunt.

Phynon Collirium Euelpidis

ID quoq; Euelpidis: quod phynona appellabat: huic utile ẽ Croci. P. XI. papaueris lacrimæ: gummi: singulorum. P. XII. æris combusti et eloti: mirrae: singulorũ. P. XIIII.

piperis albi. P. XVI. Sed ante linitum hoc unguendum est.

Sphaerion collirium Euelpidis

ID quoq; eiusdem: quod sphærion nominabat: eodem ualet. Lapidis hæmatitis eloti. P. XII. piperis grana sex'. cadmiæ elotae: mirræ: papaueris lacrimae: singulorum. P. XIII. croci. P. XIIII. gummi. P. XVIII. Quæ cum uino amineo conteruntur.

Liquidum Euelpidis collirium

LIquidum quoq; medicamentum ad idem componebat: in quo erant hæc. Eruginis. P. X. minii cōbusti: atramenti sutorii: cynnamomi: singulorum. P. XIII. croci: nardi: papaueris lacrimae: singulorum. P. XI. myrrae. P. XII. aeris combusti. P. XIII. cineris ex odoribus. P. XIIII. piperis grana. XV. Haec ex uino austero teruntur. Deinde cum passi tribus heminis decoquuntur: donec corpus unum sit. Idq; medicamentum uetustate efficacius fit.

De cauis oculorum ulceribus & curationibus

CAua uero ulcera commodissime implent ex his quæ supra posita sunt Spherion: et id quod phylactos uocatur. Idem Sphærion uetustis ulceribus & uix ad cicatricem uenientibus optime succurrit.

Hermonis collirium.

EST etiam collirium quod cum ad plura ualeat: plurimum tamen proficere in his ulceribus uidetur. Refertur ad Hermonem auctorem. Habet piperis longi. P. XIZ. albi. P. X. cynnamomi. costi: singulorum. P. XI. atramenti sutorii: nardi: casiæ: castorei: singulorum. P. XII. gallæ. P. XV. myrræ: croci: turis: lycii: cærussæ: singulorum. P. XVIII. papaueris lacrimæ. P. XXII. aloes: æris combusti: cadmiae singulorum. P. XXVI. acaciae: stibis: gummi: singulorum. P. XXXV.

De cicatricibus oculorum quae ex ulceribus factae sunt: et quo modo curari debeant. et de Asclepia et Canopite et Pixino colliriis.

FActae uero exulceribus cicatrices duobus uitiis pericli tantur: ne aut cauae: aut crassae sint. Si cauae sunt: potest eas implere id quod sphaerion uocari dixi: uel id quod ascle pias nominatur. Habet papaueris lacrimae. P.XII. sagapeni: opopanacis: singulorum. P.XIII. eruginis: P.XIIII. cumini. P. XVIII. piperis: P.XXII. cadmiae elotae/caerusse singu lorum. P.XXVI. At si crassae citatrices sunt: extenuant uel Zmilion: uel Canopice collirium. quod habet cynnamomi: a caciae: singulorum. P. XI. cadmiae elotae: croci myrrae . pa paueris lacrimae : gummi: singulorum. P.XII. pipe ris albi: turis: singulorum. P. XIII. aeris combusti. p.XVIIII: cum aqua pluuiatili. Vel Euelpidis Pixinū quod ex his constat. Salis fossilis. p.XIIII. ammoniaci: thymia matis p.XVIII. papaueris lacrimae. p. XXII. caerussae. p. XXV. piperis albi: croci siculi: singulorum. p.XXXX. II. gūmi. p.XXIII. cadmiae elotae. p. XVIIII. Maxime sollere cicatricem uidetur id quod habet gummi. p.XIII. ae ruginis. p.XI. croci magmatis. p.XIIII.

De alio genere inflammationis oculorum.

EST etiam genus inflāmationis: in qua si cui tument ac distenduntur cum dolore oculi: sanguinem ex fron te emitti necessarium est: multaq; aqua calida caput atq; ocu los fouere: gargarizari ex lenticula uel ex fici cremore: inun gui acribus medicamentis quae supra comprehensa sunt: maxi meq; eo quod sphaerion nominatur. quod lapidem haematitē habet. Atq; alia quoq; utilia sunt: quae ad extenuandam aspri tudinem fiunt. de qua protinus dicam. Hanc autem inflamma tio oculorum fere sequitur: interdum maior: interdum leuior: non nunquam etiam ex aspritudine lippitudo fit. deinde as pritudinem ipsam auget. fitq; ea in aliis breuis: in aliis longa & quae uix unquam finiatur. In hoc genere ualitudinis quidā crassas durasq; palpebras & ficulneo folio & asperato specillo & interdum scalpello eradunt. uersasq; quotidie medicamen tis suffricant. Quae neque nisi in magna uetustaq; aspritudine

neq; sæpe facienda sunt. Nam melius eodem ratione uictus & idoneis medicamentis peruenitur. Ergo exercitationibus utemur & balneo frequentiore: multaq; oculorum palpebras aqua calida fouebimus. Cibos autem sumemus acres & extenuantes

Cæsarianu m collirium

AT medicamentum id quod cæsarianum uocatur habet atramenti sutorii. P. XI. mysi. P. X. piperis albi. P. XV papaueris lacrimæ: gummi: singulorum. P. XII. cadmiæ lotæ. P. XIII. stibis. P. XVI. Satisq; constat hoc collirium aduersus omne genus oculorum ualitudinis idoneum esse: exceptis iis quæ lembus nutriuntur.

Hieracis collirium.

ID quoq; quod Hieracis nominatur ad aspritudinem pōt. Habet myrræ. p. XI. āmoniaci: thymiamatis. p. xII. ærugi is rasæ. p. xIIII. cū aqua pluuiatili. Adidē idoneū ē etiā id quod Canopite est: et id quod zmiliō uocatur: et id quod pixinum. et id quod Sphaerion. Si composita medicamenta non adsunt: felle caprino uel quam optimo melle satis commode aspritudo curatur.

De Xyropthalmia: genere aridae lippitudinis

ES etiam genus aridæ lippitudinis: Xerophtalmiam graeci appellant. neq; tument: neq; fluunt oculi: sed rubent tantum & cum dolore quodam grauescunt & noctu prægraui pituita inhærescunt. quantoq; minor generis huius impetus: tanto finis minus expeditus est. In hoc uitio multum ambulare: multum exerceri: lauari sæpe: ibiq; desudare: multaq; frictione uti necessarium est. Cibi qui neq; implent: neq; nimium acres apti sunt: sed inter hos medii. Mane ubi concoxisse manifestum est: non alienum est ex sinapi gargarizare. tum deinde caput atq; os diutius defricare

Rhinion collirium

COllirium uero aptissimum est: quod rhinion uocatur Habet myrræ. P. X. papaueris lacrimae: acaciae succi: piperis: gummi: singulorum. P. XI. lapidis hæmatitis; lapidis

phrygii: lycii: lapidis sciſſilis: singulorum. P. XII. æris combusti. P. XIIII. Ac pixinum quoque eodem accommodatum est.

Ad oculos scabros colliria

SI uero scabri oculi sunt: quod maxime inangulis esse consueuit: potest prodesse Rhinion id quod supra positum est. potest similiter prodesse id quod habet æruginis rasæ: piperis longi: papaueris lacrimæ: singulorum. P. XII. piperis albi: gummi: singulorum. p. xIIII. cadmiæ iotæ: caerussæ: singulorum. P. XVI. Nullum tamen melius est quam Euelpidis quod basilicon nominabat. Habet papaueris lacrimæ: cærussæ: lapidis asii: singulorum. P. XII. gummi. P. XIII. piperie albi. P. XIIII. croci. P. XVI. psorici. P. XXIII. Nulla autem per se materia est: quæ psoricum nominetur. sed chalcitidis aliquid & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteruntur: idque in uas fictile additum & contectum ficulneis foliis sub terra reponitur: sublatumque post dies uiginti rursus teritur & sic appellatur. Verum inbasilico quoque collirio cõuenit ad omnes affectus oculorum id esse idoneum: qui non leuibus medicamentis curantur. Vbi non sunt autem medicamenta cõposita scabros angulos leuant & mel & uinum. Succurritque & his & aridae lippitudini siquis panem ex uino subactum super oculum imponit. Nam cum fere sit humor aliquis: qui modo ipsum oculum modo angulos aut palpebras exasperat: sic & siquid prodit humoris: extrahitur: et siquid iuxta est: repellitur.

Ad caligationem oculorum quæ propter lippitudinem oritur remedia & collitia

CAligare uero oculi non nunquam ex lippitudine: non nunquam etiam sine hac propter senectutem imbecillitatem ue aliam consuerunt. Si exreliquiis lippitudinis id uitium est: adiuuat collirium: quod asclepias nominatur. Adiuuat id quod ex croci magmate fit.

Diacrocu collirium

p PRoprie etiam ad id componitur: quod diacrocu no cant. Habet piperis P. XI. croci cilicis: papaueris la crimæ: cæruſſæ: ſingulorum. P. XII. pſorici: gummi: ſingu lorum. P. XIIII.

Ad caligationem oculorum quæ propter ſenectutem aut ali am imbecillitatem fit.

a AT ſi ex ſenectute / aliaue imbecillitate id eſt: recte inun gui poteſt & melle quam optimo & cyprino & oleo uetere. Commodiſſimum tamen eſt balſami partem unam: et olei ue teris: aut cyprini partes duas: mellis q̄nā acerrimi partes tres miſcere. Vtilia quoq; huic medicamenta ſunt: quæ ad caliginē proxime: quæq; ad extenuandas cicatrices ſupra compre henſa ſunt. Cuicunq; uero oculi caligabunt: huic opus erit multa ambulatione atq; exercitatione: frequenti balneo. ubi totum quidem corpus perfricandum eſt: præcipue tamen ca put: et quidem irino / donec inſudet. uelandumq; poſtea: nec detegendum antequam ſudor & calor domi conquierint. Tum cibis utendum acribus & extenuantibus. interpoſitiſq; aliqui bus diebus ex ſinapi gargarizandum.

De ſuffuſione oculorum.

s SVffuſio quoq; quam græci hypochyſin nominant: īterdū oculi potentiæ: qua cernit: ſe opponit. Quod ſi inueterauit: manu curandum eſt. Inter initia non nunquam etiam certis obſeruationibus diſcutitur. Sanguinem ex fron te uel naribus mittere: in temporibus uenas adurere: gargari zādo pituitā euocare: ſuffumigare oculos acribus medicamētis: inunguere expedit. Victus optimus eſt qui pituitam extenuat.

De reſolutione oculorum: quæ paralyſis dicitur.

a AC ne reſolutio quidem oculorum: quam paralyſim græci nominant: alio uictus modo: uel aliis medica mentis curanda eſt. Expoſuiſſe tantum genus uitii ſatis eſt. I gitur interdum euenit modo in altero oculo: modo in utroq; aut ex ictu aliquo: aut ex morbo comitiali: aut ex diſtentio ne neruorum: qua uehemēter oculus ipſe concuſſus eſt: ut is neq;

quoquam intendi possit: nec omnino consistat: sed huc illuc ue sine ratione moueatur. ideoque ne conspectum quidem rerum præstet.

De mydriasi oculorum

N On multum ab hoc malo distat id: quod mydriasin græci uocāt. Pupilla effunditur et dilatatur: aciesque eius hebescit: ac pene difficillime genus id imbecillitatis elidicur. In utraque uero idest et paralysi et mydriasi pugnandum est per eadem omnia: quæ in caligine oculorum præcepta sunt: paucis tantum mutatis. Siquidem ad caput irino interdum acetū interdum nitrum adiiciendū est. melle inungui satis est. Quidam in posteriore uicio calidis aquis usi. releuatique. Quidā sine ulla manifesta causa subito obcæcati sunt. Ex quibus non nulli cu m aliquandiu nihil uidissent: repentina profusione alui / lumen receperunt. Quo minus alienum uidetur / ex recenti re & interposito tempore medicamentis quoq; moliri deiectiones: quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

De imbecillitate oculorum.

P Ræter hæc imbecillitas oculorum est. ex qua quidam inter diu satis: noctu nihil cernunt. Quod in foeminam bene respondentibus menstruis non cadit. Sed sic laborantes inungui oportet sanguine iocineris / maxime hircini. sin minus / caprini: ubi id assum coquitur / excepto. atq; edi quoq; ipsum iecur debet. Licet tamen etiam iisdem medicamentis non inutiliter uti: quæ uel cicatrices: uel aspritudinem extenuant. Quidam contrito semine portulacæ mel adiiciunt eatenus ne id ex specillo destillet. eoq; inungunt. Exercitationibus: balneo: frictionibus: gargarizationibus iisdem / his quoq; utendum est.

Ad oculos qui extriusecus offenduntur: cū sanguine suffusi sūt

E T hæc quidem in ipsis corporibus oriuntur. Extrinsecus uero interdum si ictus oculum lædit: ut sanguis in eo suffundatur: nihil commodius est / q̄ sanguine uel columbæ / uel palumbi / uel hirundinis inunguere. Neq; id sine causa fit:

cum horum acies extrinsecus laesa interposito tempore in antiquum statum redeat: celeberrimeq; hirundinis. Vnde etiam locus fabulae factus est: per parentes: id herba restitui: quod per se sanescit. Eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissime tuetur: hoc ordine, ut sit hirundinis optimus: deinde palumbi: minime efficax columbae & illi ipsi & nobis. Supra percussum uero oculum ad inflammationem leniendam non est alienum imponere etiam cataplasma. Sal ammoniacus, uel quilibet alius quam optimus teri debet: sic ut ei paulatī oleum adiiciatur: donec crassitudo strigmenti fiat. Id deinde miscendum est cum hordeacea farina: quæ ex mulso decocta sit. Facile autem recognitis omnibus: quæ medici quoq; prodiderunt, apparere cuilibet potest uix ullum ex iis: quæ supra comprehensa sunt: oculi uitium esse: quod non simplicibus quoq; & promptis remediis submoueri possit.

De aurium morbis & curationibus. Caput. VII.

HActenus in oculis ea reperiuntur: in quibus medicamenta plurimum possint. Ideoq; ad aures transeundum est, quarum usum proximum a luminibus natura nobis dedit. Sed in his aliquanto maius periculum est. Nam uitia oculorum intra ipsos nocent. Aurium inflammationes doloresq;, interdum etiam ad dementiam mortemq; præcipitant. Quo magis inter initia protinus succurrendum est: ne maiori periculo locus sit. Ergo ubi primum, dolorem aliquis sensit: abstinere & continere se debet. Postero die, si uehementius malum est: caput tondere idq; irino unguento calido perungere & operire. At magnus cum febre uigiliaq; dolor exigit: ut sanguis quoq; mittatur. Si id aliquæ causæ prohibent, aluus soluenda est. Cataplasmata quoq; calida subīde mutata pficiūt: siue foeni græci siue lini, siue alia farina ex mulso decocta est. Recte etiam

subinde admouentur spongiae ex aqua calida expressæ. Tum leuato dolore caeratum circundari debet ex irino aut cyprino factum. In quibusdam tamen melius: quod ex rosa factum est proficit. Si uehemens inflammatio somnum ex toto prohibet adiici cataplasmata debent papaueris corticis fricti atq; contriti: sic ut ex his pars dimidia sit: eaq; tum simul ex passo mixto decoquatur. In aurem uero infundere aliquod medicamentum oportet / quod semper ãte tepefieri conuenit. commodissimeq; per strigilem instillatur. Vbi auris repleta est: super lana mollis addenda est: quae humorem intus contineat. Et haec quidem communia sunt. Medicamentum uero est & rosæ et radicum harundinum succus: et oleum in quo lumbrici cocti sunt: et humor ex amaris nucibus: aut ex nucleo mali persici expressus. Composita uero ad inflammationem doloremq; leniendum haec fere sunt. Castorei / papaueris lacrimae pares portiones conteruntur. deinde adiicitur his passum. Vel papaueris lacrimae: croci: mirrae par modus sic teritur / ut inuicem modo rosa / modo passum instilletur. Vel id quod amarum in ægyptia faba est: conteritur rosa adiecta. Quibus myrrae quoq; paulum a quibusdam miscetur: uel papaueris lacrimæ: aut tus cum muliebri lacte: uel amararum nucum cum rosæ succo. Vel castorei / myrræ: papaueris lacrimæ pares portiones cum passo. Vel croci. P. XI. myrræ alumis scissilis: singulorum. P. XZ. quibus dum teruntur / paulatim miscentur passi cyathi tres: mellis minus cyatho. Idq; ex primis medicamentis est. Vel papaueris lacrima ex aceto. Licet etiam compositione uti Themisonis. quæ habet castorei: opopanacis / papaueris lacrimæ ex aceto: singulorum. P. XII. spumae licii. P. X. IIII. Quae contrita passo excipiuntur donec caerati crassitudinem habeant. Atq; ita reponuntur. Vbi usus requiritur: rursus idẽ medicamentũ adiecto passo / specillo teritur. Illud ꝓpetuũ est: quotienscũq; crassius medicamentũ ẽ / quã ut ĩ aurem ĩstillari possit adiiciendũ eĩ esse humorẽ: ex quo id cõponi debet

donec satis liquidum sit. ¶Si uero pus quoque aures habent: recte lycium per se infunditur: aut irinum unguentum: aut porri succus cum melle: aut centaureæ succus cum passo, aut dulcis punici mali succus in ipsius cortice tepefactus/ adiecta myrræ exigua parte. Recte etiam miscentur myrræ: quam stacten cognominant. P. XI. croci tantundem: nuces amaræ. XXV. mellis sesquicyatus. Quæ contrita: cum utendum ē in cortice punici mali tepefiant. Ea quoq; medicamenta: quæ oris exulcerati causa cōponuntur: æque ulcera aurium sanāt. Quæ si uetustiora sunt: et multa sanies fluit: apta compositio est: quæ ad uctorem Erasistratum refertur. Piperis. P. XI croci. P. XI. myrræ: mysi cocti: singulorum. P. XII. æris combusti. P. XII. Hæc ex uino teruntur. Deinde ubi inaruerunt: adiiciuntur passi heminae tres & simul coquuntur. Cum utendum est: adiicitur iis mel et uinum. Est etiam Ptolemaei chirurgi medicamentum: quod habet lencisci. P. XI. gallæ. P. XI. omphacii. P. XI. succum punici mali. Est Menophili ualidum admodum: quod ex his costat. Piperis longi. P. XI castorei. P. XII. myrræ: croci: papaueris lacrimæ: nardi syriaci: turis: malicorii: ex ægyptia faba partis interioris: nucum amararum: mellis quam optimi: singulorum. P. XIIII. Quibus: cum teruntur: adiicitur acetum quam acerrimum: donec crassitudo in his passi fiat. Est Cratonis. cynnamomi: casiæ: singulorum. P. XI. lycii: nardi: myrræ: singulorum. P. XI. aloes. P. XII. mellis cyathi tres. uini sextarius. Ex quibus uinum cum lycio decoquitur. deinde his alia miscentur. At si multum puris: malusq; odor est. aeruginis rasæ: turis: singulorum. P. XII. mellis cyathi duo: aceti quattuor simul incoquuntur. Vbi utendum est: dulce uinum miscetur. Aut aluminis scissilis/ papaueris lacrimæ: acaciæ succi par pondus miscetur. hisq; adiicitur hyoscyami succi dimidio minor/ quam unius ex superioribus portio Eaq; trita ex uino diluuntur. Per se quoq; hyoscyami succus satis pficit. Cōmune uero auxilium

aduersus omnes aurium casus: iamq; usu comprobatum Ascle piades composuit. In eo sunt cynnamomi: casiae: singulorum .P.XI. flores iunci rotundi: castorei albi piperis longi: amo mi: myrobalani: singulorum scripuli duo. turis masculi: nardi syriaci: myrrae pinguis: croci: spumae nitri: singulorum .P. XIII. Quæ separatim contrita: rursus mixta ex aceto co nte runtur. atq; ita condita. ubi utendum est: aceto diluuntur. Eo dem modo commune auxilium auribus laborantibus est Poly bi sphragis ex dulci uino liquata. Quæ compositio priore li bello continetur. Quod si & sanies profluit & tumor est: non alienum est: mixto uino per oricularium clysterem eluere: & tum infundere uinum austerum cum rosa mixtum: cui spodii paulum sit adiectum: aut lycium cum lacte: aut herbæ sangui nalis succum cum rosa: aut mali punici succum cum exigua par te myrræ. Si sordida quoq; ulcera sunt: melius mulso eluuntur & tum aliquod ex iis quæ supra scripta sunt: quod mel habe at: infunditur. Si magis pus profluit: et caput utiq; tondendũ est et multa calida aqua perfundendum: et gargarizandum: et usq; ad lassitudinem ambulandum: et cibo modico utendũ est. Si cruor quoq; ex ulceribus apparuit: lycium cum lacte de bet infundi: uel aqua/in qua rosa decocta sit: succo aut herbæ sanguinalis/aut acaciæ adiecto. Quod si super ulcera caro in creuit: eaq; mali odoris sanguinem fundit: aqua tepida elui de bet. tum infundi id: quod ex ture & ærugine & aceto & melle fit. aut mel cum ærugine incoctum. Squama quoq; æris cum sandaraca contrita per fistulam recte instillatur.

Aduersus aurium uermes

VBi uero uermes orti sunt: si iuxta sunt: protrahendi oricu lario specillo sunt. Si longius: medicamentis enecandi Cauendumq; ne postea nascantur. Ad utrunq; proficit album ueratrum cum aceto contritum. Elui quoque aurem oportet ui no. in quo marrubium decoctum sit. Sic/ emortui uermes

in primam auris partem prouocabuntur. unde facillime educi possunt.

Ad compressa aurium foramina

s SIn foramen auris compressum est: et intus crassa sanies subest: mel quã optimũ addendum est. Si idpũ proficit: mellis cyatho & dimidio/æruginis rasæ. P. XII. adiiciendum est: incoquendumq;: et eo utendum. Iris quoq; cum melle idem proficit. Item mellis: et rosae: scripuli duo. Item galbani. P. XII. myrræ cum melle: & fellis taurini: singulorum. P. XII. uini quantum satis est ad myrram diluendam.

Ad grauem auditum

u VBi uero grauius aliquis audire coepit: Quod maxime post longos capitis dolores euenire consueuit: inprimis aurem ipsam considerare oportet. Apparebit enim aut crusta qualis super ulcera innascitur: aut sordiũ coitus. Si crusta est: infundendum est aut oleum calidum: aut cum melle ærugo: uel porri succus: aut cum mulso/nitri paulum. Atq; ubi crusta a corpore iam recedit: eluenda auris aqua tepida est: quo facilius ea p se diducta/oriculario specillo protrahatur. Si sordes æque molles sunt: eodem specillo eximendæ sunt. At si duræ sunt: acetum & cum eo nitri paululum coiciendum est. Cumq; emollitæ sunt: eodem modo elui aurem: purgarique oportet: Quod si capitis grauitas manet: attondendum idem: & leniter: sed diu perfricandum est: adiecto uel irino uel laureo oleo: sic ut utrilibet paulum aceti misceatur. tum diu ambulandum: leniterque post unctionem/ aqua calida caput fouendum. Cibisque utendum ex imbecillissima & media materia: magisque assumendæ dilutæ potiones. non nunquam gargarizandum est. Infundendum autem in aurem castoreum cum aceto & laureo oleo & succo radiculae corticis. Aut cucumeris agrestis succus adiectis contritis rosæ foliis. Immaturæ quoque uuæ succus cum rosa instillatus aduersus sordiditatem satis proficit.

Ad sonitum aurium intra se ipsas.

a ALiud uitii genus eſt: ubi aures intra ſeipſas ſonant. At
q̄ hoc quoque fit: ne externum ſonum accipiant. Leuiſſi
mum eſt: ubi id ex grauedine eſt. Peius: ubi ex morbis: capitis
ue longis doloribus incidit. Peſſimum: ubi magnis morbis ue
nientibus: maximeque comitiali/ prouenit. Si ex grauedine
eſt: purgare aurem oportet: & ſpiritum continere donec inde
humor aliquis expumet. Si ex morbo/ uel capitis dolore. quod
ad exercitationem: frictionem: perfuſionem: gargarizationē
q̄ pertinet: eadem facienda ſunt. Cibis non utendum/ niſi exte
nuantibus. In aurem dandus radiculæ ſuccus cum roſa: uel cum
ſucco radicis ex cucumere agreſti: uel caſtoreum ex aceto &
laureo oleo. Veratrum quoq; cum aceto conteritur. deinde
melle cocto excipitur: et inde collirium factum ī aurem demit
titur. Si ſine his cepit: ideoque nouo metu terret: in aurem da
ri debet caſtoreum cum aceto uel irino uel laureo oleo: aut hu
ic mixtum caſtoreum cum ſucco nucum amararum: aut myrra
& nitrum cum roſa & aceto. Plus tamen in hoc quoque profi
cit uictus ratio. Eademque facienda ſunt: quæ ſupra compre
hendi: cum maiore quoq; diligentia: et præterea donec is ſo
nus finiatur: a uino abſtinendum. Quod ſi ſimul & ſonus et
inflammatio: laureum oleum cōieciſſe abunde eſt. aut id quod
ex amaris nucibus exprimitur. Quibus quidam uel caſtoreum
uel myrram miſcent.

Adea quae in aurem inciderunt extrahenda.

s SOlet etiam interdum in aurem aliquid incidere: ut calcu
lus: aliquodue animal. Si pulex intus eſt: compellendum
eo lanae paulum eſt: quo ipſe is ſubit & ſimul extrahitur. Si
non eſt ſecutus: aliud ue animal eſt: ſpecillum lana inuolutum
in reſinam quam glutinoſiſſimam/ maximeq; terebinthinam
demittendum: idq; in aurem coiciendum: ibiq; uertendum eſt
Vtiq; enim comprehendet et eximet. Sin aliquid ex anime
eſt: ſpecillo oriculario protrahendum eſt: aut hamulo retuſo
paulum recuruato. Si iſta nihil proficiunt: poteſt eodem mo
do reſina protrahi. Sternutamenta quoq; admota id commo

de elidunt: aut oriculario clystere aqua uehementer intus cõpulsa. Tabula quoq; collocatur media inhærens capitibus utrique pendentibus: superque eam homo deligatur in id latus uersus: cuius auris eo modo laborat: sic ut extra tabulam emineat Tum malleo caput tabulæ: quod a pedibus est: feritur. atque ita concussa aure/id quod inest: excidit.

De narium morbis & curationibus. Caput. VIII.

NAres uero intus exulceratas fouere oportet uapore aquæ calidæ/id est spongia expressa atque admota. fit & subiecto uase oris angusti calida aqua repleto. Post id fomentum illinenda ulcera sunt/aut plumbi recremento/aut cærussa. Aut argenti spumam cum quolibet horum aliquis cõterit. eique dum teritur inuicem uinum & oleum myrteum adiicit: donec mellis crassitudinem fecerit. sin autem ea ulcera circa nares sunt: pluresque crustas & odorem foedum habent: quod genus graeci ozenan appellant: sciri quidem debet: uix ei malo posse succurri. Nihilominus tamen hæc tentari possunt: ut caput ad cutem tondeatur: assidueque uehementer perfricetur: multa calida aqua perfundatur: multa ei deambulatõ sit. cibus modicus: neque acer neque ualentissimus. Tum in narem ipsam mel cum exiguo modo resinæ terebinthinæ coiiciatur. Quod specillo quoq; inuoluto lana fit: attrahaturq; spiritu is succus donec in ore gustus eius sentiatur. sub his enim crustæ resoluuntur: quæ tum per sternutamenta elidi debent. Puris ulceribus uapor aquæ calidæ subiiciendus est. Deinde adhibendum aut lycinm ex uino dilutum: aut amurca: aut omphacium: aut mentæ: aut marrubii succus: aut atramentum sutorium: quod candens factum deinde contritum sit: aut interior scyllae pars contrita: sic ut horum cuilibet mel adiiciatur. Cuius in cæteris admodum exigua pars esse debet. in atramento sutorio tanta: ut ea mixtura liquida fiat. cum scylla utique pars maior. inuoluendumq; lana specillum est & in eo medicamento intinguendum: eoq; ulcera implenda sunt Rursusq; lina

mentum inuolutum & ob longum eodem medicamento illinen dum: demittendumq; in narem est: et abinferiore parte leniter deligandum. Idq; per hyemem & uer/bis die: per æstatem & autumnum/ ter die fieri debet. Interdum uero etiam in nari bus carunculæ quaedam similes muliebribus mammis nascun tur: haeq; imis partibus quae carnosissimae sunt inhaerent. Has curare oportet medicamentis adurentibus sub quibus ex toto consumuntur. Polypus uero est caruncula modo alba mo do sub rubra: quae narium ossi inhæret: et modo ad labra pen dens narem implet. modo retro per id foramen: quo spiritus anaribus ad fauces descendit: adeo increscit: uti post uuam cō spici possit: strangulatque hominem maxime austro aut eu ro flante. fereque mollis est: raro dura: eaque magis spiritum impedit & nares dilatat. quæ fere carcinodes est. Itaque attin gi non debet. Illud aliud genus fere quidem ferro curatur: in terdum tamen inarescit. si addita in narem per linamentum aut penicillum ea compositio est/quae habet minii sinopici/ chalcitis: calcdiis: sandaracæ: singulorum. P. XI. atramenti sutorii. P. XII.

De dentium dolore & curationibus. Caput. IX.

IN dentium autem dolore: qui ipse quoq; maximis tor mentis annumerari potest: uinum ex toto circuncidendū est. Cibo quoq; primo abstinendum: deinde eo modico molli que utendum: ne mandentis dentes irritet. tum extrinsecus ad mouendus per spongiam napor aquae calidae: imponendum quae caeratum excyprino aut irino factum: lanaque id com prehendendum: caputque uelandum est. Quod si grauior is dolor est. utiliter & aluus ducitur: et calida cataplasmata su per maxillas iniiciuntur: et ore humor calidus cum medicamē tis aliquibus continetur: saepiusque mutatur. Cuius rei causa & quinque folii radix in uino mixto coquitur: et hyoscyami radix uel in posca uel in uino mixto coquitur: sic ut paulum

his ſalis adiiciatur: et papaueris non nimium aridi corticis: et mandragorærradix eodem modo. Sed in his tribus utiq; uitã dum eſt: ne quod hauſtum erit: deuoretur. Ex populo quoq; alba cortex radicis in hunc uſum in uino mixto recte coquitur & in aceto cornu ceruinum raſum & nepeta cum teda pingui: ac ficus item pinguis uel in mulſo uel in aceto & melle. ex quibus cum ficus decocta eſt: is humor percolatur. Specillum quoq; lana inuolutum in calidum oleum demittitur: eoq; ipſo dens fouetur. Quin etiam quædam quaſi cataplaſmata in dentem ipſum illinuntur. In quem uſum ex malo punico acido atq; ari do/ malicorii pars interior cum pari portione & gallæ & pinei corticis conteritur: miſceturque his minium: eaque contrita / aqua pluuiatili coguntur. Aut panacis: papaueris lacrimae: peucedani: uuae timiniae ſine ſeminibus pares portiões conteruntur. Aut galbani partes tres: papaueris lacrimae pars quarta. Quicquid dentibus admotum eſt: nihilo minus ſupra maxillã: caeratum: quale ſupra poſui: eſſe debet/ lana obtectum. Quidam etiam myrrae: cardamomi: ſingulorum. P. XI. croci: pyretri: ficorum partes: ſingulorum, P. XIIII. Sinapis. P. XVIII. contrita linteolo illinunt: imponuntq; in humero partis eius qua dens dolet. Si is ſuperior eſt: a ſcapulis. Si inferior: a pectore. Idq; dolorem leuat. et cum leuauit: protinus ſubmouendum eſt. Si uero exeſus eſt dens: feſtinare adeximẽdum eum: niſi res coegit: non eſt neceſſe. Sed cum omnibus fomentis: quae ſupra poſita ſunt: adiiciendae quaedam ualentiores compoſitiones ſunt: quae dolorem leuant. quales hae ſunt. Habet autem papaueris lacrimæ. P. XI. piperis. P. XII. pſoreos. P: XX. quæ contrita galbano excipiuntur: idq; circundatur. Aut Menemachi maxime ad maxillares dentes. in qua ſunt croci. P. XI. cardamomi: turis fuliginis: ficorum partes: pyretri: ſingulorum. P. XIIII. ſinapis. P. XVIII. Quidam autẽ immiſcent pyretri:; piperis: elaterii: ſingulorum. P. XI. aluminis ſciſſilis. papaueris lacrimæ. uuæ timiniae. ſulphuris ignem

non experti: bituminis: lauri baccarum: sinapis : singulorum . P. XII. Quod si dolor eximi eum cogit : et piperis semen cortice liberatum: et eodem modo bacca hederæ coniecta inid foramen, dentem findit. isq; forte stans excidet. Et plani pis cis quam pastinacam nostri: trygona græci uocant: aculeus torretur: deinde conteritur: resinaq; excipitur. quae denti circun data hunc soluit. Et alumen scissile in id foramen coniectum dentem citat; Sed id tamen inuolutum in lanula demitti commodius est. quia sic dente seruato dolorem leuat. Haec a medicis accepta sunt. Sed agrestium experimento cognitum est: cum dens dolet: herbam mentastrum cum suis radicibus uelli debere & in peluem coiici. supraq; aquam infundi: collocariq; iuxta sedentem hominem undique ueste contectum. tum inpeluem candentes silices demitti sic ut aqua tegantur: hominemque eum hiante ore uaporem excipere: ut supra dictum est: undique inclusum. Nam & sudor plurimus sequitur: et per hos continens pituita defluit. idque sæpe lōgiorem: sæpe annuam ualitudinem bonam præstat.

De tonsillis & earum cura. Caput. X.

SI uero tonsillæ sine exulceratione per inflammationem intumuerunt: caput uelandum est extrinsecus. is locus uapore calido fouendus. multa ambulatione utendum. caput in lecto sublime habendum: gargarizandumque est ex reprimentibus. Radix quoque ea: quam dulcem appellant: contusa & inpasso, mulsoue decocta idem præstat. Leniterque quibusdam medicamentis eas illini non alienum est. quæ hoc modo fiunt. Ex malo punico dulci succus exprimitur: et eius sextarius in leni igne coquitur: donec ei mellis crassitudo sit. tum croci: myrræ: aluminis scissilis: singulorū. P. XII. per se conteruntur: paulatimque his adiiciuntur uini lenis cyathi duo: mellis unus. deinde priori succo ista miscentur: et rursus leniter

incoquuntur. Aut eiusdem succi sexarius eodem modo coqui tur: atque eadem ratione trita ei adiciiuntur hæc. Nardi. P. X omphacii. P. XI. cynnamomi: myrrae: casiae/ singulorum P. XI. Eadem autem haec & auribus & naribus purulentis acco modata sunt. Cibus quoque in hac ualitudine lenis esse debet ne exasperet. Quod si tanta inflammatio est: ut spiritum im pediat/ in lecto conquiescendum: a cibo abstinendum: neque assumendum quicquam praeter aquam calidam est. Aluus quoque ducenda est. Gargarizandum ex fico & mulso. Illi nendum mel cum omphacio. Intrinsecus admouendus: sed ali quanto diutius/ uapor aquae calidae donec ea suppurent & per se aperiantur. Si pure substante non rumpuntur ii tumores: in cidendi sunt. deinde ex mulso calido gargarizandum ex fico At si modicus quidem tumor et exulceratio est: furfurum cre mori ad gargarizandum paulum mellis adiiciendum est: illi nendaque ulcera hoc medicamento. Passi quamdulcissimi tres heminæ adunam coquuntur. tum adiicitur turis: P. XI. croci: myrræ: singulorum. P. X: leniterque omnia rursus feruescunt. Vbi pura ulcera sunt: eodem furfurum cremore: uel lacte gar garizandum est. Atque hic quoque cibis lenibus opus est. qui bus adiici dulce uinum potest.

De oris ulceribus & curatõibus & quæ antheræ sint. Caput: XI.

Vu Lcera autem oris si cum inflammatione sunt: et parum pu ra ac rubicunda sunt: optime iis medicamentis curantur quæ supra posita ex malis punicis fiunt. Continendusque sae pe ore reprimens cremor: est cui paulum mellis sit adiectum. Vtendum ambulationibus et non acri cibo. Simulatque uero pura ulcera esse coeperunt: lenis humor: interdum etiam quam optima aqua ore continenda est. Prodestque assumptum pu rum uinum: pleniorque cibus: dum acribus uacet. Inspergique ulcera debent alumine scissili: cui dimidio plus gallæ inma

curæ ſit adiectum. Si iamcruſtas habent: quales inaduſtis eſſe
conſuerunt: adhibendæ ſunt ex compoſitiones: quas graeci an
theras nominant. Iunci quadrati: myrræ: ſandaracae: ſingulo
rũ P. XIIII. aluminis, pares portiones. Aut croci: myrræ: ſin
gulorum. P. XII. iridis: aluminis ſciſſilis: ſandaracæ: ſingu
lorum. P. XIIII. iunci quadrati. P. XVIII. Aut gallæ: myr
ræ: ſingulorum. P. XII. aluminis ſciſſilis. P. XII. roſæ fo
liorum. P. XIIII. Quidam autem croci. P. X. aluminis ſciſ
ſiis: myrrae: ſingulorum. P. XI. ſandaracae. P. XII. iunci
quadrati. P. XIIII. miſcent. Priora arida inſperguntur. Hoc
cum melle illinitur. neq; ulceribus tãtum: ſed etiam tonſillis.
Verum ea longe periculoſiſſima ulcera ſunt: quas apthas græ
ci appellant: ſed in pueris. Hos enim ſaepe conſumunt. In ui
ris & mulieribus idem periculum non eſt. Haec ulcera a gingi
uis incipiunt: deinde palatum totumq; os occupant: tum ad u
uam fauceſq; deſcendunt. Quibus obſeſſis non facile fit: ut pu
er conualeſcat. Ac miſerius etiam eſt. ſi lactans adhuc infans
eſt. quo minus imperari remedium aliquod poteſt. Sed inpri
mis nutrix cogenda eſt exerceri ambulationibus, iiſq; operi
bus: quae ſuperiores partes mouent. Mittenda in balneum: iu
bendaq; ibi calida aqua mammas perfundere. tum alenda cibis
lenibus & iis qui facile non corrumpuntur. Potiones: ſi febri
citat puer: aquae. ſi ſine febre eſt: uini diluti. Ac ſi aluus nu
trici ſubſtitit: ducenda eſt. Si pituita eius in os coit: uomere
debet. Tum ipſa ulcera perunguenda ſunt melle: cui ros: quẽ
ſyriacum uocant: aut amarae nuces adiectae ſunt. Vel mixtis
inter ſe roſae foliis aridis: pineis nucleis: mentae coliculo: me
lle. Vel eo medicamento: quod ex moris fit. quorum ſuccus
eodem modo quo punici mali ad mellis craſſitudinem coqui
tur. eademq; ratione ei crocum: myrra: alumen: uinum: mel
miſcetur. Neq; quicquam dandum: ad quod humor euocari po
ſſit. Si uero iam firmior puer eſt: gargarizare debet iis fere:
quæ ſupra comprehenſa ſunt. Ac ſi lenia medicamenta in eo
parum proficiũt: adhibenda ſunt ea, quae adurendo cruſtas ul
ceribus iducãt. Quale eſt ſciſſile alumen: uel chalcitis: uel atra
mentum ſutorium.

Prodest etiam fames et abstinentia quāta maxime imperari potest. Cibus debet esse lenis. Ad purganda tamen ulcera interdum caseus ex melle recte datur

De linguæ ulceribus. Caput. XII.

LInguae quoque ulcera non aliis medicamentis egent: quam quae prima parte superioris capitis exposita sunt. Sed quae in latere eius nascuntur: diutissime durant. Videndumq; est num contra dens aliquis acutior sit: qui sanescere saepe ulcus eo loco non sinit. ideoq; limandus est.

De parotidibus giugiuarum tuberculis deque aliis ulceribus gingiuarum. Caput. XIII

SOlent etiam interdum iuxta dentes in gingiuis tubercula quaedam oriri dolentia: parotidas graeci appellant. Haec initō leniter sale contrito perfricare oportet. aut interse mixtis sale fossili; combusto cupresso. nepeta. deinde eluere os cremore lenticulæ. et inter hæc hiare: donec pituitæ satis profluat. Inmaiore uero inflammatione iisdem medicamentis utēdum est: quæ adulcera oris supra posita sunt: & mollis linamenti paulum inuoluendum aliqua compositione exiis: quas ātheras uocari dixi: demittendumque id inter dentem & gingiuam. quod si durior erit & id prohibebit: extrinsecus admouendus erit spongiae uapor calidus: imponendumq; cæratum. Si suppuratio se ostendet: diutius eo uapore utendum erit: & continendum ore calidum mulsum: inquo ficus decocta sit Itemq; sub crudum incidendum: ne si diutius ibi pus permanserit: os laedat. Quod si maior is tumor est: commodius totus exciditur: sic ut exutraq; parte dens liberetur. Pure exempto, si leuis plaga est: satis est ore calidam aquam continere: et extrinsecus fouere eodem uapore. Si maior est: lenticulae cremore. Vti iisdem medicamentis: quibus cætera ulcera oris curantur. Alia quoq; ulcera ingingiuis plerunq; oriuntur: quibus eadem quæ in reliquo ore succurrunt. Maxime tamen mandere ligustrum oportet: succumque eum ore continere. Fit etiam interdum: ut ex gingiuae ulcere: siue parotides

fuit: siue non fuit: diutius pus feratur. Quod aut dente corru
pto: aut fracto, uel aliter uitiato osse: maximeq; id per fistu
lam uenire consueuit. Vbi incidit: locus aperiendus: dens exi
mendus: testa ossis siqua excessit recidenda est. siquid uitiosi
est radendum. Post quae quid fieri debeat supra inaliorum ul
cerum curatione comprehensum est. Si uero a dentibus gingi
uae recedunt: e edem antherae succurrunt. Vtile est etiam pira
aut mala non permatura mandere: et ore eum humorem conti
nere. Idemq; praestare non acre acetum inore retentum pot.

Deuuae morbo & curatione. Caput. XIIII.

VVae uehemens inflammatio terrere quoq; debet. Itaq; in
hac & abstinentia necessaria est: & sanguis recte mitti
tur: et si id aliqua res probibet: aluus utiliter ducitur: caputq;
super haec uelandum & sublimius habendum est. tum aqua gar
garizandum: in qua simul rubus & lenticula decocta sit. Illi
nend autem ipsa uua uel omphacio: uel galla: uel alumine sci
ssili: sic ut cuilibet eorum mel adiiciatur. Est etiam medica
mentum huic aptum: quod andronium appellatur. Constat ex
his. alumine scissili: squama aeris rubri: atramento sutorio:
galla: myrra: mysi. Quae per se contrita mixtaq; rursus paula
ti adiecto uino austero terũtur: donec his mellis crassitudo
sit ubi horum aliquo illita uua e: celidoniae quoq; succo per co
chear illita uua maxime prodest. Fere multa pituita decurrit:
cumque ea quieuit, ex uino calido gargarizandum. Quod si
minor in ea inflammatio. laser terere: eiq; adiicere frigidam a
quam satis est: eamque aquam cochleario exceptam ipsi uuae
subiicere. Ac mediocriter eam tumentem aqua quoq; frigida
eodem modo subiecta reprimit. Ex eadem autem aqua; garga
rizandum quoq; est: quae uel cum lasere: uel sine eo hac curatio
ne uuae subiecta est.

De cancro oris. Caput XV.

SIquando autem ulcera oris cancer inuasit: primum consi derandum est: num malus corporis habitus sit: eique oc currendum. deinde ipsa ulcera curanda. Quod si in summa parte iduitium est. satis proficit anthera humido ulceri arida inspersa: sicciori cum exigua parte mellis illita. Si paulo alti us: chartae combustae partes duae: auripigmenti pars una. Si penitus malum descendit: chartae combustae partes tres: auri pigmenti pars quarta. Aut pares portiones salis fricti & iri dis frictæ. Aut item pares portiones chalcitidis: calcis: auripi gmeuti. Necessarium autem est linamentum in rosa tingere. et super adurentia medicamenta imponere: ne uicinum & sanũ locum laedant. Quidam etiam inacris aceti heminam frictum salem coiciunt: donec tabescere desinat. deinde id acetum co quunt: donec exiccetur: eumq́ salem contritum inspergunt. quotiens autem medicamentum inicitur: et ante & post/ os di luendum est uel cremore lenticulæ/uel aqua inqua aut erum/ aut oleæ. aut uerbenæ decoctæ sint: sic ut cuilibet eorum pau lum mellis misceatur. Acetum quoq́ ex scylla retentum ore/ satis aduersus hæc ulcera profitit. Ex aceto cocto sali: sicut su pra demonstratum est: rursus mixtum acetum. Sed & diu con tinere utrunlibet: et id bis aut ter die facere/ pro ut uehemens malum est: necessarium est. Quod si puer est: cui id incidit. specillum lana inuolutum inmedicamentum demittendum est: & super ulcus tenendum: ne per imprudentiã adurentia deuo ret. Et si dolor ingingiuis est: mouenturq́ aliqui dentes: refi ci eos oportet. Nam curationes uehementer impediunt. Si ni hil medicamenta proficient: ulcera erunt adurenda. Quod ta men in labris ideo non est necessarium. quoniam excidere cõ modius est. Et id quidem æque adustum atq́ excisum sine ea curatione: quæ corpori manu adhibetur/impleri non potest. Gingiuarum uero ossa/ quæ hebetia sunt/inperpetuum ustione nudantur. Neq enim postea caro increscit. Imponenda tamen adustis lenticula est: donec sanitatem: qualis esse potest reci piant.

De parotibus: quae sub auribus oriuntur. Caput. XVI.

h HAec in capita feremedicamentis egent. Sub ipsis uero auribus oriri parotides solent: modo in secunda ualitudine ibi inflammatione orta: modo post longas febres, illuc impetu morbi conuerso. Id abscessus genus est. Itaq; nullam nouā curationem desiderat. Animaduersionem tantummodo hanc habet necessariam. quia si sine morbo id intumuit: primum reprimentium / experimentum est. Si exaduersa ualitudine illud inimicum est: maturariq; & quam primum aperiri cōmodius ē.

De umbilici prominentis curatione Caput. XVII.

a AD umbilicos uero prominentes: ne manu / ferroq; utendum sit: ante tentandum est: ut abstineat. aluus is ducatur. imponatur super umbilicum id: quod ex his constat. Cicutae & fuliginis: singulorxm. P. XI. cærussæ elotae. P. XIIII. plumbi eloti. P. XVIII: ouis duobus. quibus etiam solani succus adiicitur. Hoc dilutius impositum esse oportet: et interim conquiescere hominem. cibo modico uti: sic / ut uitentur omnia inflantia.

De obscenarum partium uitiis & curationibus. Caput. XVIII

p PRoxima sunt ea: quæ ad partes obscenas pertinent: quarum apud graecos uocabula & tolerabilius se habent: et accepta iam usu sunt. cum omni fere medicorum uolumine atq; sermone iactentur apud nos foediora uerba: ne consuetudine quidem aliqua uerecundius loquentium commendata sunt. ut difficilis haec explanatio sit simul & pudorem et artis praecepta seruantibus. Neq; tamen ea res a scribendo deterrere me debuit. Primum ut omnia: quae salutaria accepi: comprehenderem. dein quia inuulgus eorum curatio etiam praecipue cognoscenda est. quae inuitissimus quisq; alteri ostendit.

De colis / morbis et curationibus

i IGitur si ex inflammatione coles intumuit: reducique summa cutis: aut rursus induci non potest multa calida aqua fouendus locus est. Vbi uero glans contecta est: oriculario quoque clystere inter eam / cutemque aqua calida

inserenda est. Si mollita sic & extenuata cutis ducenti paru iti expeu. ior reliqua curatio est. Si tumor uicit: imponenda est uel lenticula uel marrubium uel oleæ folia ex uino cocta: sic ut cuilibet eorum dum teritur, mellis paulum adiiciatur. Sursumq; coles aduentrem deligandus est. Quod in omni curatione eius necessarium est. Isq; homo continere se debet: et abstinere a cibo: et potione aquæ tantum a siti uindicari. Postero die rursus adhibendum hisdem rationibus aquæ fomentum est & cum ui quoq; experiundum: an cutis sequatur. Eaq; si non parebit: leuiter summa scalpello concidenda erit. Nam cum sanies profluxerit: extenuabitur is locus & facilius cutis ducetur. Siue autem hoc modo uicta erit: siue nunquam repugnauerit: ulcera uel in cutis ulteriore parte: uel in glande: ultra ue eam in cole reperientur. Quæ necesse est: aut pura siccaue sint: aut humida & purulenta. Si sicca sunt: primum aqua calida fouenda sunt. deinde imponendum lycium ex uino est. aut amurca cocta cum eodem: aut cum rosa butyrum. Si leuis is humor est uino eluenda sunt. tum butyri & rosæ mollis paulum & resinæ terebinthinæ pars quarta adiicienda est: eoq; utendum. Aut si pus ex his profluit: ante omnia elui mulso calido debet. Tum imponi piperis. P. XI. myrrae. P. XII. croci: mysi cocti: singulorum. P. XII. Quæ ex uino austero coquuntur, donec mellis crassitudinem habeant. Eadem autem compositio tonsillis: uuæ madentioris: nariumq; ulceribus accommodata est. Aliud ad eam. piperis. P. XI. myrrae. P. XI. croci. P. XII. mysi cocti. P. XI. æris combusti. P. XII. Quæ primum ex uino austero conteruntur: deinde ubi inaruerunt, iterum teruntur ex passi tribus cyathis & incoquuntur: donec uisci crassitudinem habeant. Aerugo quoq; cum cocto melle: et ea quae ad oris ulcera supra comprehensa sunt: curant. Aut Erasistrati compositio: aut Cratonis recte super purulenta naturalia imponitur. Folia quoq; oleæ ex nouem cyathis uini coquuntur. His adiicitur aluminis scissilis. P. XIIII. lycii. P. XVIII. mellis sesquicyathus. Ac si plus puris est: id medicamentum

ex melle. si minus: ex uino diluitur. Illud ꝑpetuum est. post curationem dum inflammatio manet: quale supra positum est cataplasma supra dare: et quotidie ulcera eadem ratione curare. Quod si pus & multum & cum malo odore coepit profluere: elui cremore lenticulae debet: sic ut ei mellis paulum adiiciatur: aut oleae: uel lentisci folia: uel marrubium decoquendū est. Eoq; humore eodem modo cum melle utendum: imponendaq; eadem. aut etiam omphacium cum melle. aut id quod ex aerugine & melle ad aures fit. aut compositio Andronis. aut anthera: sic ut ei paulum mellis adiiciatur. Quidam ulcera omnia: dequibus adhuc dictum est: lycio ex uino curant. Si uero ulcus latius atq; altius serpit: eodem modo elui debet. Imponi uero: aut ærugo: aut omphacium cum melle: aut Andronis compositio: aut marubii: myrrae: aut croci: aluminis scissilis cocti: rosæ foliorum aridorum: gallæ: singulorum. P. XI. minii sinopici. P. XII. Quae per se singula primum terūtur: deinde iūcta iterum melle adiecto: donec liquidi cærati crassitudinē habeant: tum in æneo uase leniter coquuntur nesu perfluant. Cum iam guttæ indurescunt: uas ab igne remouetur. idque medicamentum tum/pro ut opus est/aut ex melle aut exuino liquatur. Idem autem per se etiam ad fistulas utile est. Solet etiam interdum ad neruos ulcus descendere: profluitq; pituita multa: sanies tenuis maliq; odoris: non cocta: aut aquæ similis: inqua caro re:ēs lota est. Doloresq; is locus & pūctiones habet. Id genus quanuis inter purulenta est: tamen lenibus medicamentis curandum est. quale est emplastrum tetrapharmacum/ex rosa liquatum: sic ut turis quoq; paulum ei misceatur. Aut id quod ex butyro: rosa: resina: melle fit. Supra uero ame positum est. Præcipueq; id ulcus multa calida aqua fouendum est: uelandumq;: neq; frigori committendum. Interdum autem per ipsa ulcera coles sub cute exesus: sic / ut glans excidat. Sub quo casu cutis ipsa circuncidenda est. Perpetuūq; est: quotiens glans: aut excole aliquid: uel excidit: uel abscinditur: hanc nō esse seruandam: ne considat: ulceriq; agglu

tinetur: ac neq; reduci possit postea, et fortasse fistulam quo que urinæ cludat. Tubercula etiam: quæ phymata græci uocāt circa glandem oriuntur: quae uel medicamentis uel ferro adu runtur: et cum crustæ exciderunt/squama æris inspergitur: ne quid ibi rursus increscat.

De cancri: qui in cole nascitur: curatione

h Aec citra cancrum sunt. qui cum in reliquis partibus: tum in his quoque uel praecipue ulcera infestat. Incipit ani gritie: quae si cutem occupauit: protinus specillum subiiciendum: eaque incidenda est. deinde oræ uulsella prehendendæ. tum quicquid corruptum est: excidendum: sic ut ex integro quoque paulū demat: idque adurendum. Quotiens quid ustū est: id quoq; sequitur: ut iponenda lenticula sit. deinde ubi cru stæ exciderunt: ulcera sic ut alia curentur. At si cancer ipsum colem occupauit: inspargenda aliqua sunt ex adurentibus: maximeq; idquod ex calce: chalcitide: auripigmento componi tur. Si medicamenta uincuntur: hic quoque scalpello quicqd corruptum est: sic ut aliquid etiam integri trahat: præcidi de bet. Illud quoque æque perpetuum est: exciso cancro uulnus esse adurendum. Sed siue ex medicamentis/siue ex ferro crus tæ occalluerunt: magnum periculum est: ne his decidentibus ex cole profusio sanguinis insequatur. Ergo longa quiete & im mobili pene corpore opus est/donec ex ipso/crustae puræ leni ter resoluantur. At si uel uolens aliquis uel imprudens dum in greditur immature crustas diduxit & fluit sanguis: frigida a qua adhibenda est. Si haec parum ualet: decurrendum est ad medicamenta: quae sanguinem supprimunt. Si ne haec quidem succurrunt: aduri diligenter et timide debet neque ullo postea motu dandus eidem periculo locus est.

De phagedænae in cole nascentis curatione

n On nunquam etiam id genus ibi cancri: quod phagedæna a graecis nominatur: oriri solet. in quo minime differendum: sed protinus hisdem medicamentis occurrendum est: & si parum ualent: ferro adurendum. Quaedam etiam nigr.

ties est: quæ non sentitur & serpit: ac si sustinuimus usq; ad ue
sicam tendit: neq; succurri postea potest. Si id in summa gla
nde circa fistulam urinæ est: prius in ea tenue specillum demit
tendum est: ne claudatur. deinde id ferro adurendum. Si uero
alte penetrauit: quicquid occupatum est: præcidendum est. Cæ
terum eadem: quae in aliis cancris: facienda sunt.

De carbunculo qui in cole nascitur.

O Ccallescit etiam in cole interdum aliquid: idq; omni pe
ne sensu caret. Quod ipsum quoq; excidi debet. Carbun
culus autem ibi natus ut primum apparet, oriculario, clystere
eluendus est. Deinde ipse quoq; medicamentis urendus: maxi
meq; chalcitide cum melle: aut ærugine cum cocto melle. aut o
uillo stercore fricto & contrito cum eodem melle. Ubi is exci
dit: liquidis medicamentis utendum est: quæ ad ora ulceris cō
ponuntur.

De testiculorum morbis & eorum curatione

I Ntesticulis uero siqua inflammatio sine ictu orta est: sa
nguis ex talo mittendus est. a cibo abstinendum. impo
nendum ex faba farina ex mulso cocta cum cumino contrito
ex melle cocto: Aut contritum cuminum cum cærato ex rosa
facto. Aut lini semen frictum contritum & in mulso coctum
aut tritici farina ex mulso cocta cum cupresso. aut lilii radix
contrita. aut si iidem induruerunt: imponi debet lini uel foeni
graeci semen ex mulso coctum: aut ex cyprino cæratum: aut
similia ex uino contrita: cui paulum croci sit adiectum. Si ue
tustior iam durities est: maxime proficit cucumeris agrestis
radix ex mulso cocta: dein contrita. Si ex ictu tument: sangui
nem mitti necessarium est: magisq; si etiam liuent. Imponen
dum uero utrumlibet ex his quæ cum cumino componuntur: su
praq; proposita sunt. aut ea compositio: quae habet nitri coc
ti. P. XI. resinæ pineæ: gummi: singuloum. P. XII. uuae ti
miniæ sine seminibus. P. XIIII. mellis quantum satis sit ad
ea cogenda. Quod si ex ictu testiculis aliquid desit: fere pus
quoq; increscit: neque aliter succurri potest: quam si incíso

scroto & pus emissum: et ipse testiculus excisus est.

De ragadiis & Condilomate & haemorroidis: aliisque ani morbis & curationibus eorum & primo de ragadiis.

a ANus quoque multa tediique plena mala recipit: nec in se multum abhorrentes curationes habet. At primũ in eo saepe & quidem pluribus locis/ cutis exciditur. Ragadia graeci uocant. Id si recens est: quiescere homo debet: in aqua calida desidere. Columbina quoque oua coquenda sunt et ubi aduruerunt/ purganda. deinde alterum iacere in aqua bene calida debet: altero calido foueri locus: sic/ ut inuicem utroque aliquis utatur. Tum tetrapharmacum: aut rhypodes/ rosa diluendum est: aut hysopum recens miscendum cum caerato liquido ex rosa facto. Aut eidem caerato liquido plumbum elotum adiiciendum. Aut resinae terebinthinae myrra. aut spumae argenti uetus oleum. Et quolibet ex his id perunguendũ. Si quicquid laesum est: extra est: neque intus reconditum/ eodem medicamento tinctum linamentum super dandum est: et quicquid ante adhibuimus caerato contegendum. In hoc autẽ casu neque acribus cibis utendum: neque asperis: nec aluum cõprimentibus. ne aridum quidem quicquam satis utile est: nisi admodum paulum. Liquida: lenia: pinguia: glutinosa meliora sunt. Vino leni uti nihil prohibet.

De condilomate.

c COndiloma autem est tuberculum: quod ex quadam inflammatione nasci solet. Id ubi ortum est: quod ad quietem: cibos: potionesque pertinet: eadem seruari debent: quae proxime scripta sunt. Iisdem etiam ouis recte tuberculum id fouetur. Sed desidere ante homo in aqua debet: in qua uerbenae decoctae sunt ex reprimentibus. Tum recte imponitur & lenticula cũ exigua melliis parte: et sertula campana ex uino cocta: et rubi folia contrita cum caerato ex rosa facto. et cum eodem caerato contritum/ uel cotoneum malum: uel malicorii ex uino cocti

pars interior: & chalcitis cocta atq; contrita: deinde hysopo ac rosa excepta. Et ex ea compositione: quae habet turis. P. XI. aluminis scissilis. P. XII. cerussae. P. XIII. spumae argenti. P. XV. Quibus dum teruntur: inuicem rosa & uinum instillatur. Vinculum autem ei loco linteolum: aut pãniculus quadratus est: qui ad duo capita duas ansas: ab altera uero parte totidem fascias habet: cumq; subiectus est: ansis ad uentrem datis a posteriore parte in eas adductae fasciae coiciũtur: atq; ubi arctatae sunt: dexteriori sinistra: sinisteriori dextra procedit. circundataeq; circa aluum inter se nouissime nodo deligantur. Sed si uetus condiloma iam induruit neq; subbis curationibus desidit: aduri medicamento potest: quod ex his constat. aeruginis. P. XII. myrrae. P. XIIII. gummi. P. XVIII. turis. P. XXII. stibis: papaueris lacrimae: acaciae: singulorum. P. XXVI. quo medicamento quidam etiam ulcera: deq; bus proxime dixi: renouant. Si hoc parum in condilomate pficit: adhiberi possunt etiam uehementius adurentia. Vbi cõsumptus est tumor: ad medicamenta lenia transeundum est.

De haemorroidis

TErtium autem uitium est: ora uenarum tanquam ex capitulis quibusdam surgentia: quae saepe sanguinem fundunt: haemorroidas graeci uocant. Idque etiam in ore uuluae foeminarum incidere consueuit. Atque in quibusdam parum tuto supprimitur: qui sanguinis profluuio imbecilliores non fiunt. Habent enim purgationem hanc non morbum. Ideoq; curati quidam cum sanguinis exitum non haberent: inclinata in praecordia ac uiscera materia subitis & grauissimis morbis correpti sunt. Sicui uero id nocet: is desidere in aqua ex uerbenis debet. imponere. maxime malicorium cum aridis rosae foliis contritum. aut ex his aliqua: quae sanguinẽ supprimunt. Solet autem oriri inflammatio maxime ubi dura aluus eum locum laesit. Tum in aqua dulci desidendum est: et id fouen

dum ouis. imponendi uitelli cum rosae foliis ex passo subactis. Idq; si intus est: digito illinendum. si extra super illitum panniculum imponendum est. Ea quoq; medicamenta: quae recentibus scissuris posita sunt: hic idonea sunt. Cibis uero in hoc casu iisdem quibus in prioribus utendum est. Si ista parū iuuant: solent imposita medicamenta adurentia ea capitula absumere. Ac si iam uetustiora sunt: sub auctore Dionysio inspargenda sandaraca est. deinde imponendum: quod ex his constat. Squamae aeris: auripigmenti: singulorum. P. XV. saxi calcis. P. XVIII. postero die acu compungendum. Adustis capitulis fit cicatrix: quae sanguinem fundi prohibet: Sed quotiens is suppressus est: nequid periculi afferat multa exercitatione digerenda materia est. Praetereaq; & uiris & foeminis quibus menstrua nō proueniunt: interdum ex brachio sanguis mittendus est.

Si anus uel os uuluae procidit qua curatione utendum sit.

At si anus ipse uel os uuluae procidit. nam id quoq; interdum fit: considerari debet purum ne id sit: quod prouolutum est: an humore muccoso circundatum. si purum est: in aqua desidere homo debet: aut salsa: aut cum uerbenis, uel mali corio incocta. si humidum: uino austero subluendum est: illinendumq; fece uini combusta. Vbi utrolibet modo curatum est: intus reponendum est: imponendaq; plantago contrita: uel folia salicis in aceto cocta / tum linteolum / et super lana æque deliganda: cruribus inter se deuinctis.

De ulcere fungo simili in ano.

Fungo quoq; simile ulcus in eadem sede nasci solet. Id si hyems est: egelida: si aliud tempus: frigida aqua fouendum est. deinde squama æris inspergenda: supraq; cæratum ex myrteo factum. cui paulum squamæ: fuliginis: calcis sit adiectum. si in hac ratione non tollitur: uel medicamentis uehementioribus: uel ferro adurendum est.

De digitorum ulceribus. Caput. XIX

d Digitorum autem uetera ulcera commodissime curantur aut lycio aut myrta cocta: cum utrilibet uinum adiectum est. Inhisdem recedere abungue caruncula cum magno dolore consueuit. Pterygion graeci appellant. Oportet alumen melinum rotundum inaqua liquare: donec mellis crassitudinem habeat. cum quantum eius aridi fuit: tantundem mellis infundere & radicula miscere: donec similis croco colore fiat: eoq; illinire. Quidam adeundem usum decoquere simul malunt cum paria pondera aluminis aridi & mellis miscuerint. Si hac ratione ea non exciderunt: excidenda sunt: deinde digiti fouendi aqua ex uerbenis: imponendumq; super medicamentum ita factum. Chalcitis: malicorium: squama aeris excipiuntur fico pingui leniter cocto exmelle. Aut chartae combustae: auripigmenti: sulphuris ignem non experti par modus caerato miscetur ex myrteo facto. Aut aeruginis rasae. P. XI. squamae. P. XII. mellis cyatho coguntur. Aut pares portiones miscentur: Saxi calcis: chalcitidis: auripigmenti. Quicquid horum impositum est: tegendum linteolo aqua madefacto est: tertio die digitus resoluendus est. Siquid aridi est: iterum excidendum Similisq; adhibenda curatio est. Si non uincitur: purgandus scalpello: tenuibusq; ferramentis adurendus ē, & sicut reliqua usta curandus est. At ubi scabri ungues sunt: circum aperiri debent: qua corpus contingunt. tunc super eos ex hac compositione aeque imponi sandaracae: sulphuris: singulorum. P. XII. nitri, auripigmenti: singulorum. P. XIIII. resinae liquidae. P. XVIII. Tertioq; id die resoluendum est. Subquo medicamento uitiosi ungues cadunt & in eorum locum meliores renascuntur.

FINIT LIBER SEXTVS.

CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER SEPTIMVS INCIPIT.

DE chirurgica et qui inea claruerint: & qualis esse chirurgus debeat & quid hoc inlibro describatur.

TErtiam esse medicinæ partem: quæ manu curet: & uulgo notum: & a me propositum est. Ea non quidem medicamenta atq; uictus rationem ommittit: sed manu tamen plurimū præstat. estq; eius effectus inter ōnes medicinæ partes euidentissimus. Siquidem in morbis cum mltum fortuna conferat: eademq; sæpe salutaria / sæpe uana sint: potest dubitari / secunda ualitudo medicinæ an corporis beneficio contigerit. In iis quoq;: in quibus medicamentis maxime nitimur: quanuis profectus euidentior est: tamen sanitatem et per hæc frustra quæri et sine his reddi sæpe manifestum est. Sicut in oculis quoque deprehendi potest: qui a mdicis diu uexati: sine his interdū sanescunt. Ac in ea parte: quæ manu curata euidens est: omnem profectum: ut aliquid ab aliis adiuuetur: hinc tamen plurimum trahere. Hæc autem ps cū sit uetustissima. magis tamen abillo pente ōnis medicine Hippocrate / quam a prioribus exculta est. Deinde posteaq̄ diducta ab aliis habere professores suos coepit: in ægypto quoque increuit: Philoxemo maxime auctore: qui pluribus uoluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoque & Sostratus & Hieron & apollonii duo & Hammonius alexandrinus: multique alii celebres uiri / singuli quaedam repperierunt. Ac romae quoque non mediocres professores: maximeque nuper Tryphon pater: & Euelpistus & ut ex scriptis eius intelligi potest horum eruditissimus Meges: quibusdam in melius mutatis: aliquantum ei disciplinae adiecerunt

Esse autem chirurgus debet adolescens: aut certe adolescentiae propior: manu strenua stabili: nec unquam intremescente: eaq; non minus sinistra/quam dextra promptus: acie oculorum acri claraq;: animo intrepidus: imisericors: sic ut sanari uelit eum quem accipit: non ut clamore eius motus: uel magis quam res desiderat/properet: uel minus quam necesse est: secet: sed perinde faciat omnia ac si nullus ex uagitibus alterius affectus oriatur. Potest autem requiri: quid huic parti proprie uendicandum sit. quia uulnerum quoq; ulcerumq; multorum curationes: quas alibi executus sum: chirurgi sibi uendicant. Ego eundem quidem hominem posse omnia ista praestare concipio. Atque ubi se diuiserunt: eum laudo: qui q̄ plurimum percipit. Ipse autem huic parti ea reliqui: inquibus uulnus facit medicus: non accipit: & in quibus uulneribus ulceribus ue plus perfici manu: quam medicamento credo. tum quicquid ad ossa pertinet: quae deinceps exequi aggrediar. dilatisq; in aliud uolumē ossibus: in hoc caetera explicabo: praepositisq; iis: quae in qualibet pte corporis fiunt: ad ea: quae proprias sedes habent: transibo.

De luxatis CAPVT I

Luxata igitur inquacunque parte corporis sunt quam primum sic curari debent: ut qua dolor est ea sclapello cutis crebro incidatur: detergeatutq; eodem aduerso profluens sanguis. Quod si paulo tardius subuenitur: iamq; etiam rubor est: qua rubet corpus: si tumor quoque accessit: quacunque is est: id optimum auxilium est. Tum super danda reprimentia sunt: maxime que lana sucida ex aceto & oleo. Quod si leui oris casus est: possunt etiam sine scalpello imposita eadem mederi. Et si nihil aliud est: cinis quoque maxime ex sarmentis. Si is non est: quilibet alius ex aceto uel etiam ex aqua coactus.

De iis quae per se intumescunt quomodo excidenda & curanda sunt. CAPVT II

V u Erum hoc quidem pmptū est. Iniūs autē negociū maius est: quæ pse uitio intus orto intumescunt: et ad suppurationem spectant. Ea ōnia generi abscessuum esse alias proposui: medicamentaque eis idonea executus sum. Nunc superest ut dicā in iisdem quæ manu fieri debeant. Ergo priusquam indurescant: cutem incidere & cucurbitulam accommodare oportet. quae quicquid illuc malæ corruptæque materiæ coiit: extrahat idq; iterum tertioq; recte fit donec ōne inditium inflammationis excidat. Neque tamen fas non est nihil cucurbitula agere. Interdum enim sed raro quicquid abscedit uelamento suo includitur. id antiqui tunicam nominabant. Meges quia tunica omnis neruosa sit: dicit non nasci sub eo uitio neruum. quo caro consumeretur: sed subiecto iam uetustiore pure callum circundari. Quod ad curationis rationē nullo loco pertinet: quia quicquid dixi si tunica est: idem si callus est fieri debet. Neq; ulla res prohibet etiam si callus est: tamen quia cingit: tunicam nominari. Tum pure quoq; maturior hæc interdum esse consueuit. Ideoq; quod sub ea est: extrahi per cucurbitulam non potest. Sed facile id intelligitur ubi nihil admota illa mutauit. Ergo siue id incidit siue iam duricies est: in hac auxilii nihil est. Et ut alias scripsi uel auertenda concurrens eo materia: uel digerenda: uel ad maturitatem perducenda est. Si priora contigerunt: nihil præter ea necessarium est. Si pus maturuit inalis quidem & ininguinibus raro secandum ē. Itē ubicūq; mediocris abscessus est. Item quotiens in summa cute uel etiam carne uitium est: nisi festinare curātis imbecillitas cogit. Satisq; est cataplasmatis efficere: ut p se pus aperiatur. Nam fere sine cicatrice potest esse is locus: qui expertus ferrum non est. Si autem altius malum est: considerari debet neruosus ne is locus sit: an non sit. Nam si sine neruis est: candenti ferramento apiri debet. Cuius hæc gratia est: quod exigua plaga diutius ad pus euocādū patet: paruaq; postea cicatrix fit At si nerui iuxta sunt: ignis alienum est: ne uel distendantur

bi: uel membrum debilitent. Necessaria uero opera scalpelli est. Sed cætera etiam sub cruda aperiri possunt. Inter neruos uero ultima expectanda maturitas est: quæ cutem extenuet: eiq; pus iungat: quo propius reperiatur. Itemq; aliam rectam plagam desiderant incarne: quia fere uehementer cutem extenuat. tota ea super pus excidenda est. Semper autem ubi scalpellus admouetur, id agendum est: ut & quam minimæ & quam paucissimae plagae sint. cum eo tamen ut necessitati succurramus & in modo & in numero. Nam maiores sinus latius: interdum etiam duabus aut pluribus lineis incidendi sunt. Dandaque opera ut imus sinus exitum habeat: nequis humor intus subsidat: qui proxima & adhuc sana rodendo sinuet. Est etiam in rerum natura: ut cutis latius excidenda sit. Nam ubi post longos morbos totus corporis habitus uitiatus est: lateque se sinus diffudit & in eo pars cutis pallet: scire licet eam iam emortuam esse & inutilem futuram. Ideo que excidere commodius est: maxime si circa articulos maiores id euenit: cubantemque ægrum fluens a. uus exaruit: neque per alimenta quicquam corpori accedit. Sed excidi ita debet: ut plaga adsimilitudinem myrtei folii fiat: quo facilius sanescat. Id que perpetuum est. Vbicunque medicus exquacunque causa cutem excidit: pure effuso inalis uel inguinibus: linamento opus non est. Spongia exuino imponenda est. In cæteris partibus si aeque ea linamenta superuacua sunt: purgationis causa paulum mellis infundendum: dein glutinantia super danda. Si illa necessaria sunt: super ea quoque similiter dari spongia eodem modo ex uino expressa debet. Quando autem linamentis opus sit. quando non sit: alias dictum est. Cætera eadem incisa suppuratione facienda sunt, quæ ubi per medicamenta rupta est: facienda esse proposui.

De bonis malis ue signis exulceratorum.

Capue. III.

& .iii.

p PRotinus autem quantum curatio efficiat: quantumq; aut sperari aut timeri debeat. ex quibusdam signis intelligi potest: fereque iisdem quae in uulneribus exposita sunt. Nā bona signa sunt: somnum capere: facile spirare: siti non confici: cibum non fastidire: si febricula fuit: ea uacare. Itemque habere pus album/leue/non foedi odoris. Mala sunt/uigilia/spiritus grauitas/sitis/cibi fastidium: febris: pus nigrum aut feculentum & foedi odoris. Item procedente curatione eruptio sanguinis: aut si antequam sinus carne impleatur orae carnosae fiunt. Illa quoque ipsa carne hebete nec firma deficere tamen animam uel ipsa curatione uel postea/pessimum omnium est. Quinetiam morbus ipse siue subito solutus est: dein suppuratio exorta est: siue effuso pure permanet: non iniuste terret. Estque inter causas timoris: si sensus in uulnere rodentium non est. Sed ut haec ipsa fortuna huc illuc ue discernit: sic medici partium est: eniti ad reperiendam sanitatem. Ergo quotiens ulcus resoluerit: eluere id/si reprimendus humor uidebitur/uino ex aqua pluuiatili mixto: uel aqua in qua lenticula cocta sit: debebit. Si purgandum erit: mulso, rursusque imponere eadem. Vbi iam repressus uidebitur humor ulcusque purū erit produci carnem conueniet & foueri uulnus pari portione uini ac mellis: superque imponi spongia ex uino & rosa tincta. Per quae cum caro producatur: plus tamen: ut alias quoq; dixi uictus ratio eo confert. id est solutis iam febribus & cibi cupiditate reddita: balneum rarum/quotidiana/sed lenis gestatio cibi potionesque corpori reficiendo. Apteque omnia per medicamenta quoque/suppuratione rupta sequuntur: sed quia magno malo uix sine ferro mederi licet: in hunc locum reseruata sunt.

De fistulis. Caput IIII.

a ADuersus fistulas quoque si altius penetrant: ut ad ultimas demitti collirium non possit: si tortuosae sunt: si multiplices: maius in manu quam in medicamentis praesidium est.

minusq; operæ est: si sic sub cute transuerse feruntur: quam si
recte intus tedunt. Igitur si sub cute transuersa fistula est: de
mitti specillum debet: supraque id ea incidi. si flexus reperiun
tur: hi quoque simul specillo & ferro persequendi sunt. Idem
que faciendum: si plures se quasi ramu i ostendunt. Vbi ad fi
nes fistulæ nentum est: excidendum ex toto callus est: superq;
fibulae dandæ: & medicamentum quo glutinetur. At si recta
subter tendit: ubi quo maxime ferat specillo exploratum est:
excidi is sinus debet: dein fibula oris cutis iniicienda est: & æ
que glutinantia medicamenta super danda sunt. Aut si corrup
tius ulcus, quod interdum osse uitiato fit: ubi id quoq; curatum
est: pus mouentia. solent autem inter costas fistulæ subter e
xire. quod ubi incidit, eo loco costa ab utraque parte deciden
da & eximenda est, nequid intus corruptum relinquatur. solēt
ubi costas transierunt: septum id quod transuersum a superio
ribus uisceribus intestina discernit: uiolare. Quod intelligi
& ex loco & ex magnitudine doloris potest, et quia non nun
quam spiritus eo, cum humore quasi bullante prorumpit: maxi
meq; si hunc ore ille continuit. In eo medicamini locus nul
lus est. In cæteris uero quæ circa costas sanabilia sunt: pingu
ia medicamenta inimica sunt. cæteris quæ ad uulnera accommo
dantur: uti licet. Optime tamen sicca linamenta: uel si purgā
dum aliquid uidetur: in melle tincta imponuntur. Ventri nul
lum os subest: sed ibi perniciosæ admodum fistulae fiunt: ad
eo ut Sostratus insanabiles esse crediderit. Id non ex toto ita
se habere usus ostendit. Et quidem: quod maxime mirum uide
ri potest: tutior fistula est contra iecur & lienem & uentriculū
quam contra intestina: non quo perniciosior res ibi sit: sed
quo alteri periculo locum faciat. Cuius experimento moti qui
dam auctores: parum modum rei cognouerunt. Nam uenter
sæpe etiam telo perforatur: prolapsaq; intestina conduntur: &
oras uulneris suturæ comprehendunt. quod quemadmodum fi
at mox indicabo. Itaq; etiam ubi tenuis fistula abdomen per
rumpit: excidere eam licet: suturaq; oras coniungere. Si uero

ea fistula intus patuit: excisa necesse est latius foramen relin quat: quod nisi magna ui utiq; abinteriore parte sui non potẽ qua quasi membrana quædam finit abdomen: quam peritone on græci uocant. Ergo ubi aliquis ingredi ac moueri coepit. rumpitur illa sutura atq; intestina soluuntur. Quo fit ut pere undum homini sit. Sed non omnimodo res ea desperationem habet. Ideoq; tenuioribus fistulis adhibenda curatio est.

De ani fistulis.

PRopriam etiamnum animaduersionem desiderant ea: quæ inano sunt. In has demisso specillo ad ultimum ei us caput incidi cutis debet. dein nouo foramine specillum edu ci lino sequente: quod in aliam eius partem ob id ipsum perfo ratum coniectum sit. Ibi linum prehendendum: uinciendumq; cum altero capite est: ut laxe cutem: quæ superfistulam est: te neat. Idq; linum esse debet crudum & duplex triplex ue: sic to rtum ut unitas facta sit. Iterim autem licet negotia agere: am bulare: lauari: cibum capere perinde atq; sanissimo. Tantum modo id linum bis die saluo nodo ducendum est: sic ut sube at fistulam pars quæ superior fuerit. Neq; committendum est ut id linum putrescat. Sed tertio quoque die nodus resoluen dus est: & ad caput alterum recens linum alligandum est: edu ctoq; uetere: id in fistula cum simili nodo relinquendum. Sic .n. id paulatĩ cutem: quæ suprafistulã est: incidit: simulq; & id sanescit quod a lino relictum est: et id quod ab eo mordetur: inciditur. Hæc ratio curationis longa, sed sine dolore est. Qui festinat: astringere cutem lino debet: quo celerius secet: noctuq; penicillo tenuia quædam intus demittere: ut cutis hoc ipso extenuetur: quo extenditur. Sed hæc dolorem mouent. Adiicitur celeritati sic ut tormento quoq;: si & linum et id qu od expenicillo est: aliquo medicamento illinitur exiis quibus callum exedi posui. Poterit tamen fieri ut ad scalpelli cura

tionem etiã illo loci ueniendum sit: si intus fistula fert: si multiplex est. Igitur in hæc genera demisso specillo duabus lineis incidenda cutis est: ut media inter eas habenula tenuis admodum eiiciatur: ne protinus ora coeant: sitq; locus aliquis linamentis. quæ quam paucissima super iniicienda sunt: omniaque eodem modo facienda: qui in abscessibus positus est. Si uero abuno ore plures sinus erunt: recta fistula scalpello erit incidẽda: ab eo cæterae quæ iam patebunt lino excipiendae. si intus aliqua procedet: quo ferrum tuto peruenire non poterit: collirium demittendum erit. Cibus autem in omnibus eiusmodi casibus: siue manu: siue medicamentis agetur: dari debet humidus: potio liberalis: diuq; aqua ubi iam caro increscit. tum demum & balneis raris utendum erit: et cibis corpus implentibus

De telis e corpore extrahendis. Capur. V.

Tela quoq; quæ illata corporibus intus hæserunt: magno negocio sæpe eiiciuntur. Sunt q; quaedam difficultates ex generibus eorum: quædã ex iis sedibus in quas illa penetrarũt. Omne autem telum extrahitur: aut ab ea parte qua uenit: aut ab ea in qua tetendit. Illic uiam qua redeat / ipsum sibi fecit. Hic a scalpello accipit. Nã cõtra mucrõem caro inciditur. Sed si non alte telum insedit: et insumma carne est: aut certe magnas uenas & loca neruosa non transiit: nihil melius est / quam qua uenit id euellere. Si uero plus est per quod telo reuertendum: quam quod perrumpendum est: iamq; uenas neruosq; id transit: commodius est aperire quod superest: eaq; extrahere. Nam & propius petitur & tutius euellitur: et in maiore membro si medium mucro transiit. facilius sanescit quod peruium est: quia utrinque medicamento fouetur. Sed si retro telum recipiendum est: amplianda scalpello plaga est: quo facilius id sequatur: quoque minor oriatur inflammatio: quæ maior fit: si ab illo ipso telo dum redit corpus laniatur. Item si ex alia

parte uulnus aperitur: laxius esse debet: quam ut telo postea transeunte amplietur. Summa autem utraq; parte ita habenda cura est: ne neruus: ne uena maior: ne arteria incidatur: Quorum ubi aliquid detectum est: excipiendum hamo retuso est: abducendumq; scalpello. Vbi autem satis incisum est: telum eximendum est: tum quoq; eodem modo & eadem cura habita: ne sub eo quod eximetur: aliquid eorum laedatur: quae tuenda esse proposui. Haec communia sunt. Propria quaedam in singulis telorum gēeribus subiicienda sunt. quae protinus subiiciam. Nihil tam facile in corpore q̄ sagitta conditur: eademque altissime insedit. Haec autem eueniunt & quia magna ui fertur illa: et quia ipsa in angusto est. Sepius itaque abaltera parte quam ex qua uenit recipienda est: praecipueque/quia fere spiculis cingitur: quae magis laniant si retro q̄ si contra trahuntur. Sed inde aperta uia caro diduci debet ferramento ad similitudinem facto graecae litterae ψ. Deinde ubi apparuit: si mucro: si harundo in haeret: propellenda est: donec abaltera parte apprehendi & extrahi possit. Si iam illa decidit: solumque intus ferrum est: mucro uel digitis apprehendi uel forfice: atque ita educi debet. Neque alia ratio extrahendi est: ubi abea parte: qua uenit: euelli magis placuit. Nam ampliato uulnere aut harundo/si inest: euellenda est: aut si ea non est: ferrum ipsum. Quod si spicula apparuerunt: eaque breuia & tenuia sunt: forfice ibi comminui debent: uacuumque ab his telum educi: si ea maiora ualentioraque sunt: fixis scriptoriis calamis contegenda: ac nequid lacerent/sic euellenda sunt. Et in sagittis quidē haec obseruatio est. Latum uero telum si conditum est: abaltera parte educi non expedit: ne ingenti uulneri ipsi quoque ingens uulnus adiiciamus. Euellendum est ergo genere quodam ferramenti: quod diocris graeci belulcum uocant: quoniam auctorem Dioclen habet: quem inter priscos maximosque medicos fuisse iam posui. Lamina uel ferrea uel abenea etiam ab altero capite duos utrinque deorsum conuersos uncos habet: abaltero duplicata alteribus: leuiterque extrema in eam partem

inclinata: quæ sinuata est. insuper ibi etiam parte inclinata: quæ perforata est. Hæc iuxta telum transuersa demittitur. De inde ubi adimum mucronem uentum est: paulum torquetur: ut telum foramine suo excipiat. Cum incauo mucro est: illico duo digiti subiecti partis alterius/uncis simul & ferramentum id extrahunt & telum. Tertium genus telorum est: quod interdum euelli debet: plumbea glans: aut lapis: aut simile aliquid: quod perrupta cute integrum intus insedit. In omnibus his latiusuulnus aperiendum: id que quod inest/ea qua uenit forfice extrahendum est. Accedit uero aliquid difficultatis sub omni ictu si telum uel ossi inhaesit: uel in articulo se i nter duo ossa demersit. inosse usq; eo mouendum est donec is locus laxetur qui mucronem momordit: et tum uel manu uel forfice telum extrahendum est. quæ ratio indentibus quoque eiiciendis est: Et uix unquam ita telum non sequitur. Sed simorabitur excuti quoque ictum aliquo ferramento poterit. Vltimum est ubi non euellitur: terebra iuxta forare: ab eo quoq; foramine ad speciem litteræ ψ cōtra telum os excidere: sic ut lineæ quæ diducuntur adtelum spectent. eofacto id necesse est labet & facile aufepatur. Inter duo uero ossa si p ipsum articulum prupetit: circa uulnus duomenbra fasciis habenis ue deliganda: & per hasin diuersas partes diducendasunt ut neruos distendant. Quibus extentis laxius inter ossa spatium est: ut sine difficultate telum recipiatur. Illud uidendum est: sicut inaliis locis posui: nequisneruus aut uena aut arteria atelo lædatur: dum id extraitur: eadem scilicet ratione quæ supra posita est. At si uenenato quoque telo quis ictus est: hisdem omnibus si fieri potest etiam festinantius actis adiicienda curatio est quae uel epoto ueneno uel a serpente ictis adhibetur. Vulneris autem ipsius extracto telo medicina non alia est: quam quae esset si corpore icto nihil inhaesisset. De qua satis alio loco dictum est.

De gangiliis & melicende & heromate & steathomate Capitis tuberculis. Caput. VI.

h HAec uel ire in qualibet parte corporis possunt. Reliqua certas sedes habēt. de quibus dicam/orsus a capite. In hoc multa uariaq; tubercula oriuntur. gangilia: meliceridas: et heromata nominant: aliisq; etiam num uocabulis quædam alii discernunt: quibus ego steathomata quoq; adiiciam. Quae quanuis & in ceruice & in alis & in lateribus oriri solent: per se tamen non posui: cum omnia ista mediocres differentias habeant: ac neq; periculo terreant: neq; diuerso genere curentur. Omnia autem ista et ex paruulo incipiunt. et diu paulatimque increscunt. et tunica sua includuntur. Quædam ex his dura ac renitentia: quædam mollia cedentiaq; sunt/quædam spatio nudantur: quædam tecta capillo suo permanent: fereq; sine dolore sunt. Quid intus habeant ut coniectura præsagiri potest: sic ex toto cognosci nisi cum eiecta sunt: non potest. Maxime tamen in iis quæ renituntur: aut lapillis quædam similia: aut concreti conferctiq; pili reperiuntur. In iis uero quæ cedunt: aut melli simile aliquid: aut tenui pulticulæ: aut quasi rasæ cartilagini: aut carni hebeti et cruentæ. quibus aliqui colores esse consuerunt. fereq; gangilia renituntur. At heromati subest quasi tenuis pulticula. Meliceridi liquidior humor: ideoq; pressum circunfluit. Steathomati pingue quiddam: idq; latissime patere consueuit: resoluitq; totam cutem superpositam: sic/ut ea labet/cum in cæteris sit astrictior. Omnia derasa ante si capillis conteguntur per medium oportet icidere: sed steathomatis tunica quoq; secanda est: ut effundatur quicquid intus coit: quia non facile a cute subiecta carne ea separaretur. In cæteris ipsa tunica inuiolata seruanda est. Protinus autem alba & intenta se ostendit. Tum scalpelli manubriolo diducenda a cute & carne est: eiiciendaq; cum eo quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicae musculus inhaesit: ne is lædatur: superior pars illius decidenda: alia ibidem relinquenda est. Vbi tota exempta est: committendae orae: fibulaq; his iniicienda: et super medicamentum glutinans dandum est. Vbi uel tota tunica: uel aliquid ex ea relictum est: pus mo

uentia adhibenda sunt.

De oculorum uitiis quae scalpello & manu curantur Caput. VII

s Ed ut haec neq; genere uitii / neque ratione curationis inter se multum distant: sic in oculis quae manum postulant & ipsa diuersa sunt: & aliter aliterq; curantur. Igitur insupe rioribus palpebris uesicae nasci solent pingues grauesq;: quae uix attollere oculos sinunt: leues q; pituitae cursus / sed assidu os in oculis mouent. Fere uero in pueris nascuntur. Oportet compresso digitis duobus oculo atq; ita cute intenta scalpello transuersam lineam incidere suspensa leuiter manu ne uesica ipsa uulneretur: & ut locus ei patefactus est ipsa prorumpat. tum digitis eam aprehendere oportet & euellere. Facile autem sequitur. Dein super ungui collirio debet ex iis aliquo / quo li ppientes oculi super inunguntur. paucissimisque diebus cica tricula inducitur. Molestius est ubi incisa uesica est. Effundit enim humorem. neque postea quia tenuis admodum est: pôt colligi. Si forte id incidit: eorum aliquid imponendum est: quae puri mouendo sunt.

De crithe tuberculo palpebrarum

i N eadem palpebra super pilorum locum tuberculum pa ruulum nascitur: quod a similitudi e ordei a graecis cri the nominatur. Tunica quiddam quod difficulter maturescit comprehensum est. Id uel calido pane: uel caera subinde cale facta foueri oportet: sic ne nimius is calor sit: sed facile ea pa rte sustineatur. Hac enim ratione saepe discutitur. interdum concoquitur. Si pus se ostendit: scalpello diuidi debet: et qc quid intus humoris est: exprimi. Eodem deinde uapore pos tea quoque foueri & super iungui: donec ad sanitatem pueniat.

De chalazia palpebrarum.

a Lia quoque quaedam in palpebris huic non dissimilia nas cuntur: sed neq; utique figurae eiusdẽ & mobilia simul atq; digito huc uel illuc impellũtur. Ideoq; ea chalazia uocãt. haec incidi debẽt si sub cute sũt: ab exteriore pte. si sub cartilagine

ab interiore. Dein scalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus sunt. Ac si intus plaga est: inunguendum primo lenibus: deinde acrioribus. Si extra: sup dādū ēplastrū quo id glutinetur. De ungue oculorū: quod pterigiō agræcis uocatur.

Unguis uero: quod pterigion græci uocant: est membranula neruosa oriens abangulo: quæ non nunq̄ ad pupillam quoq; peruenit. eiq; officit. Sæpius an arium: interdum etiam a temporum parte nascitur. Hunc recentem non difficile est discutere medicamentis: quibus cicatrices inoculis extenuantur. Si inueterauit: iamq; ei crassitudo quoq; accessit: excidi debet. Post abstinentiam uero unius diei: uel aduersus insedili contra medicum is homo collocandus est: uel sic aduersus/ ut ingremium eius caput resupinus effundat. Quidam si insinistro oculo uitium est: aduersum. Si indextro: resupinum collocari uolunt. Alteram autem palpebram aministro diduci oportet: alteram amedico/ Sed ab hoc: si ille aduersus est. infe riorem. si supinus. superiorem. Tum idem medicus hamulum acutum paulum mucrone intus recuruato subiicere extremo ungui debet: eumq; infigere: atque eam quoq; palpebram tradere alteri. ipse hamulo apprehenso leuare unguem: eumq; acu traiicere linum trahente. deinde acum ponere: lini duo capita apprehendere/ & per ea erecto ungue siqua parte oculo inhæret manubriolo scalpelli diducere: donec ad angulum ueniat. Deinde inuicem modo remittere: modo attrahere: ut sic & initiū eius & finis anguli reperiatur. Duplex enim periculum est: ne uel exungue aliquid relinquatur: quod exulceratum uix ullam recipiat curationem: uel exangulo quoq; caruncula abscidatur quæ si uehementius unguis ducitur: sequitur. Ideoq; decipit: ac si abscissa est: patescit foramen: p quod postea sēper humor descendit: rhypada græci uocant. Verus ergo anguli finis noscendus ē. qui ubi satis constitit: non nimium adducto ungue scalpellus adhibendus est: deinde excidenda ea membranula. ne quid exangulo lædatur. Eo deinde ex melle linamentum super dandum est: supra que linteolum &

& aut spongia aut lana sucida. proximisque diebus diducendus quotidie oculus est: ne cicatrice inter se palpebrae glutinentur. Siquidem id quoque tertium periculum accedit: eodēque modo linamentum imponendum; ac nouissime inunguendum collirio: quo ulcera adcicatricem perducuntur: Sed ea curatio uere esse debet: aut certe ante hyemem. De qua re adplura loca pertinente semel dixisse satis erit. Nam duo genera curationum sunt. Alia in quibus eligere tempus non licet: sed utendum est eo/quod incidit: sicut in uulneribus & infistulis. Alia in quibus nullus dies urget: & expectare tutissimum & facile est: sicut euenit in iis quæ & tarde increscunt & dolore non cruciant: in his uer expectandum est. Aut siquid magis pressit: melior tamen autumnus uel æstas: q̄ hyems est. Atq; is ipse medius: iam fractis æstatibus: non dum ortis frigoribus. Quo magis autem necessaria pars erit quæ tractabitur: hoc quoq; maiori periculo subiecta est. et saepe quo maior plaga facienda: eo magis hæc temporis ratio seruabitur

De enchanti tuberculo.

EX curatione uero unguis ut dixi uitia nascuntur: quæ ipsa aliis quoq; decausis oriri solent. Interdum enim fit inangulo/parum ungue exciso uel aliter/tuberculum: quod palpebras parum diduci patitur. enchantis græce nominatur. Excidi hamulo & circuncidi debet: hic quoq; diligenter temperata manu/nequod ex ipso abscidat. Tum exiguum linamentum respergendum est uel cadmia uel atramento sutorio/inqueum angulum diductis palpebris inserendum: supraq; eodem modo deligandum. proximisq; diebus similiter nutriendum: tantum ut primis aqua egeliga uel etiam frigida foueatur.

De ancyloblepharo oculorum uitio.

INterdum inter se palpebræ coalescunt: aperirique non potest oculus. Cui malo solet etiam illud accedere: ut palpebræ cum albo oculi cohaerescant. scilicet cum in utroq; fuit ulcus negligenter curatum. Sanescendo

enim quod diduci potuit & debuit: glutinabit. ancyloblepharos sub utroque uitio græci uocant. Palpebrae tantum inter se cohaerentes non difficulter diducuntur: sed interdum frustra nam rursus glutinantur. Experiri tamen oportet: quia bene res saepius cedit. Igitur aduersum specillū inferendum: diducendaeque eo palpebrae sunt: deinde exigua penicilla interponenda donec exulceratio eius loci finiatur. At ubi albo ipsius oculi palpebra inhaesit: Heraclides tarentinus auctor est: aduerso scalpello subsecare magna cum moderatione: ut neque ex oculo neque ex palpebra quicquam abscidatur. ac si necesse est ex palpebra potius. Post hæc inunguatur oculus medicamentis quibus aspritudo curatur: quotidieque palpebra uertatur non solum ut ulceri medicamentum inducatur: sed etiam ne rursus inhaereat: ipsique etiam præcipiatur: ut sæpe eam duobus digitis attollat. Ego sic restitutum esse neminem memini. Meges se quoque multa tentasse: neque unquam profuisse: quia semper iterum oculo palpebra inhaeserit: memoriæ prodit

De ægylopa fistula oculorum

ETiam num in angulo qui naribus propior est ex aliquo uitio quasi parua fistula aperitur: per quam pituita assidue destillat. aegylopa græci uocant. idque assidue male habet oculum. non nunquam etiam exeso osse usque ad nares penetrat idque interdum naturam carcinomatis habet. Vbi intentae uenae & recuruatae sunt: color pallet: cutis dura est & leui tactu irritatur: inflammationemque in eas partes: quae coniunctæ sunt: euocat. Ex his eos qui quasi carcinoma habent curare: periculosum est. Nam mortem quoque ea res maturat. Eos uero quibus ad nares tendit: superuacuum. Neque enim sanescunt. At quibus id in angulo est: potest adhiberi curatio cum eam non ignotum sit esse difficilem. quantoque angulo propius id foramen ē: tāto difficilior ē. quoniā p angustū ēin quo uersari manus possit. Recenti tamen re mederi facilius est. Sed hamulo summū eius foraminis excipiēdū deinde totū id cauū: sicut

in fistulis dixi: usq ad os excidendum: oculo℞ et cæteris iun ctis partibus bene obtectis osferramento adurendum est uehe mentius. Quod si iam carie uexatum est: quo crassior his squa ama accedat: quidam adurentia imponunt: ut atramentum su torium uel chalcitidem uel ærugiinem rasam. Quod & tar dius & non idem facit. Osse adusto curatio sequitur eadem: quæ in cæteris ustis. De pilis palpebrarum oculum irritantibus

Pili uero qui in palpebris sunt duabus decausis oculum ir ritare consuerunt. Nam modo palpebræ superioris sum ma cutis relaxatur & procidit. quo fit ut eius pili ad ipsum o culum conuertantur: quia non simul cartilago quoque se remi sit. Modo sub ordine naturali pi orum alius ordo subcrescit: qui protinus intus ad oculum tendit. Curationes hæ sunt. Si pili nati sunt qui non debuerunt: tenuis acus ferrea ad simili tudinem hastæ lata inignem coiicienda est. Deinde candens su blata palpebra sic, ut eius perniciosi pili inconspectum curan tis ueniant. subipsis pilorum radicibus abangulo immittenda est: ut ea tertiam partem palpebræ transueat. Deinde iterum tertioq usque adalterum ãgulum. Quo fit ut omnes pilorum radices adustæ emoriantur. Tum super imponendum medica mentum est: quod inflammationem probibeat. atque, ubi cru stæ exciderunt: ad cicatricem perducendum. facillime autem id genus sanescit. quidam aiunt acu transui iuxta pilos in ex teriorem partem palpebræ oportere: eamque transmitti dupli cem capillum muliebrem ducentem: atq ubi acus transiit in ip sius capilli sinum qua duplicatur pilum esse coiiciendum & per eum insuperiorem palpebræ partem attrahendũ: ibique corpo ri agglutinandum & imponendum medicamentum quo fora men quoque glutinetur. sic enim fore ut is pilus inexteriorem partem postea spectet. Id primum fieri non potest nisi in pi lo longiore: cũ fere breues eo loco nascãtur. Deinde si plures pili sunt: necesse ẽ longũ tormentũ cũ totiens acus transuet ma gnamq inflammationem moueat. Nouissime cum humor ali quisibi subsit: oculo & ante per pilos & tum per palpebrae

foramina affecto: uix fieri potest ut gluten quo uinctus est pilus non resoluatur. Eoq; fit ut is eo unde ui abductus est: redeat. Ea uero curatio: quæ palpebre laxioris ab omnibus frequentatur: nihil habet dubii. Siquidem oportet contecto oculo mediam palpebre cutem: siue ea superior: siue inferior ē: apprehendere digitis ac leuare. tum considerare quantulo detracto futurum sit: ut naturaliter sehabeat. Siquidem hic quoq; duo pericula circunstant. Si nimium fuerit excisum: ne contegi oculus non possit. Si parū: ne nihil actum sit: & frustra sectus aliquis sit. Quadeinde incidendum uidebitur: perduas lineas atramento notandum est: sic ut de interiore quae pilos continet & propiore ei linea aliquid relinquatur: quod apprehendere acus postea possit. His constitutis scalpellus adhibēdus est. et si superior palpebra est: ante. si inferior: postea/ propius ipsis pilis incidendum. iniciumq; faciendum in sinistro oculo: abeo angulo qui tempori indextro: abeo qui naribus propior est: idq; quod interduas lineas est excidendum. Deinde oræ uulneris inter se simplici sutura committendae: operiendusq; oculus est: et si parum palpebra descendet: laxanda utiq;. si nimium: aut astringenda: aut etiam rursus tenuis habenula abulteriore ora excidenda. Vbi secta est: aliæ suturæ adiiciendæ: quæ supra tres esse non debent. Praeter hæc in superiore palpebra subpilis ipsis incidenda linea est: ut ab inferiore parte diducti pili sursum spectent. Idq; si leuis inclinatio est: etiam solum satis tuetur. Inferior palpebra eo nō eget His factis spongia exaqua frigida expressa super deliganda est. Postero die glutinans emplastrum iniiciendum. Quarto sutura tollenda est: et collirio quod inflammationes reprimit super inunguendum.

Deglaucophthalmo oculorum

NOn nunq̄ autem nimium sub hac curatione excisa cute euenit ut oculus non contegatur. Idq; interdum etiam alia decausa fit glaucophthalmos græci appellant. In quo si

nimium palpebrae deest: nulla id restituere curatio potest. Si exiguum mederi licet: paulum infra supercilium cutis incidenda est lunata figura cornibus eius deorsum spectantibus. Altitudo esse plagae usque ad cartilaginem debet ipsa illa nihil laesa. Nam si ea incisa est: palpebra concidit: neque attolli postea potest. Cute igitur tantum diducta fit: ut paulum inima oculi ora descendat: hiantes scilicet super plagam: inquam linamentum coiciendum est: quod & coniungi diductam cutem prohibeat: & inmedio caruunculam citet. quae ubi eum locum impleuit: postea recte oculus operitur.

De ectropio

VT superioris autem palpebrae uitium est: quod parum descendit: ideoque oculum non contegit: sic inferioris: quod parum sursum attollitur: sed pendet & hiat neque potest cum superiore committi. Atque id quoque enenit interdum ex simili uitio curationis: interdum etiam senectute. ectropion graeci uocant. Si exmala curatiõe est: eadem ratio medicinae est. quae supra posita est: plagae tantum cornua admaxillas non adoculum conuertenda sunt. Si exsenectute est: tenui ferramentoid totum extrinsecus adurendum est: deinde melle inunguendum at quarto die uapore aquae calidae fouendum: inunguendumque medicamentis ad cicatricem perducentibus.

De Staphylomate oculi.

HAec fere circa oculum inangulis palpebrisque incidere consueruut. In ipso autem oculo non nunquam summa attollitur tunica: siue ruptis intus membranis aliquibus siue laxatis & similis figura acino fit. Vnde id staphyloma graeci uocant. Curatio duplex est. Altera adipsas radices per medium transuere acu duo lina ducente. Deinde alterius lini duo capita ex superiore parte: alterius exinteriore astringere inter se. quae paulatim secando id excidunt. Altera in summa parte eius ad

lenticulæ magnitudinem excidere. deinde spodium aut cadmiam infricare. Vtrolibet autem facto album oui lana excipiendum & imponendum/posteaque uapore aquæ calidæ fouendus oculus & lenibus medicamentis unguendus est.

De clauis oculorum.

C Laui autem uocantur callosa inalbo oculi tubercula: quibus nomen afiguræ similitudiē est. Hos ad imam radicē perforare acu commodissimum est: infraq́ eam excidere: deinde lenibus medicamentis inunguere

De natura oculorum & de eorum suffusione.

S Vffusionis iam alias: feci mentionem: quia cum recens incidit medicamentis quoq́ saepe discutitur. Sed ubi uetustior facta est: manus curationem desiderat/quae inter subtilissimas haberi potest. De qua ante q̄ dico: paucis ipsius oculi natura indicanda est. Cuius cognitio cum ad plura loca pertineat: tum uel praecipue ad hunc pertinet. Is igitur summas habet duas tunicas: ex quibus superior a graecis ceratoides uocatur. Ea qua parte albaest satis crassa pupillae loco extenuatur. Huic inferior adiuncta est media parte: qua pupilla est/modico foramine concaua: circa tenuis: ulterioribus partibus ipsa quoq́ plenior. quae choroides agraecis nominatur Hae duae tunicae cum interiora oculi cingant: rursus sub his coeunt: extenuataeq́ et inunum coactae per foramen quod inter ossa est: ad membranam cerebri perueniunt/ eoque inhaerescunt. Sub his autem qua parte pupilla est: locus uacuus est Deinde infra rursus tenuissima tunica. quam herophilus aracnoiden nominauit. Ea media subsidit: eoq́ cauo continet quiddam quod a uitri similitudine hyaloides græci uocant. Idneq́ liquidum/neq́ aridum est: sed quasi concretus humor: ex cuius colore pupillæ color uel niger est/uel cæsius: cum summa tunica tota alba sit. Id autem superueniens ab interiore parte membranula includit. sub his gutta humoris est oui albo similis: aqua uidendi facultas proficiscitur. cristalloides a græcis

nominatur. Igitur uel ex morbo uel ex ictu concrescit humor sub duabus tunicis: qua locum uacuum esse proposui isque paulatim indurescens interiori potentiae se opponit. Vitiique eius plures species sunt. quedam sanabiles. quaedam quae curationem non admittunt. Nam si exigua suffusio est: si immobilis: colorem uero habet marinae aquae/uel ferri nitentis: et a latere sensum aliquem fulgoris relinquit. spes superest. Si magna est: si nigra pars oculi amissa naturali figura in aliam uertit: si suffusioni color caeruleus est: aut auro similis: si labat & hac atque illac mouetur: uix unquam succurritur. Fere uero peior est: quo ex grauiore morbo. maioribusue capitis doloribus: uel ictu uehementiore orta est. Neque idonea curatio/ si senilis aetas est: quae sine nouo uitio tamen aciem hebetem habet At ne puerilis quidem: sed inter haec media aetas. Oculus quoque curationi neque exiguus/ neque concauus satis oportunus est. atque ipsius suffusionis quaedam maturitas est. Expectandum igitur est donec iam non fluere: sed durities quaedam concreuisse uideatur. Ante curationem autem modico cibo uti: bibere aquam triduo debet: pridie ab omnibus abstinere. Post haec in aduerso sedili collocandus est loco lucido: lumine aduerso: sic ut contra medicus paulo altius sedeat. A posteriore autem parte caput eius/ qui curabitur/ minister contineat: et immobile id praestet. Nam leui motu eripi acies in perpetuum potest. Quin etiam ipse oculus qui curabitur/ immobilior faciendus est: super alterum lana imposita & deligata. Curari uero sinister oculus dextra manu: dexter sinistra debet. Tum acus admouenda est/ aut acuta/ aut forte non nimium tenuis: eaque demittenda. Sed recta est per summas duas tunicas medio loco inter nigrum oculi & angulum tempori propiorem e regione mediae suffusionis/ sic ne qua uena laedatur. Neque tamen timide demittenda est: quia inani loco excipitur. Ad quem cum uentum est/ ne mediocriter quidem peritus falli potest: quia prementi nihil renititur. Vbi eo uentum est: inclinanda acus ad ipsam suffusionem est. leuiterque ibi uerti & paulatim eam de

ducere infra regionem pupillæ debet. Vbi deinde eam transie uehementius imprimi: ut inferiori pti insidat. Si haesit: curatio expleta est. Si subinde redit: eadem acu magis concidenda: & inplures partes dissipanda est, quae singulæ & facilius con duntur & minus late officiunt. Post haec educenda acus recta est: imponendumque est lana molli exceptum oui album: & su pra/quod inflammationem coerceat: atque ita deuinciendum. Post hæc opus est quiete: abstinentia: lenium medicamento rum inunctionibus: cibo: qui postero die satis mature datur: primum liquido/ne maxillæ laborent: deinde inflammatione finita tali/qualis inuulneribus propositus est. Quibus. ut a qua quoque diutius bibatur: necessario accedit,

De pituita oculorum

DE pituitæ quoque tenuis cursu: qui oculos infestat: quate nus medicamentis agendum est: iam explicui. Nunc ad ea ueniam: quæ curationem exmanu postulant. Animaduerti mus autem quibusdam nunquam siccescere oculos: sed semper humore tenui madere: quæ res aspritudinem continuat: exleui bus momentis inflammationes & lippitudines excitat: totam denique uitam hominis infestat. Idque inquibusdam nulla ope adiuuari potest: inquibusdam sanabile est. Quod primum dis crimen est: nosse oportet: ut alteri succurratur: alteri manus non iniiciatur. Ac primum superuacua curatio est iniis/qui ab infantibus id uitium habent: quia necessario mansurum est us que mortis diem. Deinde non necessario etiam in iis: quibus non multa: sed acris pituita est. Siquidem manu nihil adiuua ntur. medicamentis & uictus ratione: quæ crassiorem pituitam reddit: ad sanitatem perueniunt. Lata etiam capita uix medi cinae patent. Tum interest uenae pituitam emittant/quae in ter caluariam & cutem sunt: an quae inter membranam cerebri & caluariam. Superiores fere per tempora oculos rigant. infe riores per eas membranas: quae aboculis ad cerebrum tendunt

Poteſt autem adhiberi remedium iis / quae ſupra os fluunt: nō poteſt iis / quae ſub oſſe. Ac ne iis quidem ſuccurritur: quibus pituita utrinq; deſcendit: quia leuata a'tera parte nihilominus altera infeſtat. Quid sit autem hac ratione cognoſcitur. Raſo capite ea medicamenta: quibus inlippitudine pituita ſuſpenditur: a ſuperciliis uſq; aduerticem illini debent. Si ſicci oculi eſſe coeperunt: apparet per eas uenas: quæ ſub cute ſunt / irrigari. Si nihilominus madent: manifeſtum eſt ſub oſſe deſcendere. Si eſt humor: ſed leuior: duplex uitium eſt. Plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur : quos ſuperiores uenæ exerceant ideoq; pluribus etiam opitulari licet . Idq; non ingræcia tantummodo: ſed inaliis quoq; gentibus celebre eſt: adeo ut nulla medicinæ pars magis per nationes quoq; expoſita ſit. Reperti ingræcia ſunt qui nouem lineis cutem capitis inciderent: duabus inoccipitio rectis: una ſuper eas tranſuerſa: dein duabus ſuper aures: una inter eas item tranſuerſa: tribus inter uerticem & frontem rectis. Reperti ſunt qui acapite recte eas lineas ad tempora diducerent: cognitiſq; exmotu maxillarum muſculorum initiis / leuiter ſuper eos cutem inciderent: inductiſq; per retuſos hamos oris inſererent linamenta: ut neq; inter ſe cutis antiqui fines committerentur & inmedio caro increſceret: quæ uenas exquibus humor ad oculos tranſiret: aſtringeret . Quidam etiam atramento duas lineas duxerunt a media aure ad mediam alteram aurem: deinde a naribus ad uerticem. Tum ubi lineæ committebantur / ſcalpello inciderunt / & poſt ſanguine fuſo os ibidem aduſſerunt . Nihilominus autem & intēporibus & inter frōtem atq; caluariam eminentibus uenis idem candens ferrum admouerunt. Frequens curatio eſt uenas item poribus adurere: quæ fere quidem in eiuſmodi malo tument . ſed tamen ut inflentur: magiſq; ſe oſtendant: ceruix ante modice deliganda eſt: tenuibuſq; ferramentis & retuſis uenæ adurendæ: donec inoculis pituitæ curſus conquieſcat . Id enim ſignum eſt quaſi excæcatorum itinerum per quæ humor ferebatur. Valentior tamen medicina eſt: ubi tenues conditaeq; uenæ

ideoq; legi non possunt. Eodem modo ceruice deligata: retentoq; ab ipso spiritu quo magis uenæ prodeant: atramento notare eas contra tempora & inter uerticem ac frontem. deinde ceruice resoluta qua notæ sunt uenas incidere & sanguinem mittere. Vbi satis fluxit: tenuibus ferramentis adurere. Contra tempora quidem/timide: ne subiecti musculi qui maxillas tenent sentiant. inter frõtem uero & uerticem/uehementer: ut sic squama ab osse recedat. Efficacior tamen etiam num est afrorum curatio: qui uerticem usq; ad os adurunt: sic ut squamam remittat. Sed nihil melius est quam quod in gallia quoq; comata fit. ubi uenas in temporibus & in superiore capitis parte legunt. Adusta quomodo curanda sint iam explicui. Nunc illud adiicio: neq; ut crustæ decidant. neq; ut ulcus impleatur adustis uenis esse properandum. ne uel sanguis erumpat: uel cito pus supprimatur: cum per hoc siccescere eas partes opus sit, per illud exhauriri opus non sit. Siquando tamen sanguis eruperit: infricanda medicamenta esse: quæ sic sanguinem supprimant: ne adurant. Quemadmodum autem uenæ deligendæ sint: quidq; lectis his faciendum sit cum uenero ad crurum uarices dicã.

De aurium morbis: qui manu et scalpello curantur.

Caput. VIII

VErum ut oculi multiplicem curationem etiam manus exigunt, sic in auribus admodum pauca sunt: quæ in hac medicinæ parte tractentur: Solet tamen euenire uel a primo natali die protinus: uel postea facta exulceratione. deinde per cicatricem aure repleta: ut foramen in ea nullum sit: ideoq; audiendi usu careat. Quod ubi incidit: specillo tentandum est: alte ne id repletum: an in summo tantum glutinatum sit. Nam si alte est: prementi non cedit. Si in summo/specillum protinus recipit Illud attingi non oportet/ne sine effectus spe distentio oriatur neruorum: et ex ea mortis periculum sit. Hoc facile curatur. Nam qua cauum esse debet: uel medicamentum a

liquod imponendum est exaurentibus uel candente ferro aperiendum. uel etiam scalpello incidendum. Cumq; id patefactum. & iam ulcus purum est: coicienda eo pinna est illita medicamento cicatricem inducente: circaq; idem medicamentum dandum: ut cutis circa pinnam sanescat. quo fit ut ea remota postea facultas audiendi sit. At ubi aures, inuito puta: persoratæ sunt & offendunt: traiicere id cauum celeriter candente acu satis est: ut leniter eius ora exulcerentur: aut etiam adurẽte medicamento idem exulcerare: postea deinde imponere id quod purget: tum quod eum locum repleat. et sic cicatricem inducat. Quod si magnum id foramen est: sicut solet esse in iis: qui maiora pondera auribus gesserunt: incidere quod superest adextremum oportet: supra deinde oras scalpello exulcerare: & postea suere: ac medicamentum: quo id glutinetur: imponere. tertium est: siquid ibi curti est: sarcire. quae res cum in labris quoq; & naribus fieri possit: eandem etiam rationem habeat: simul explicanda est.

Curta in auribus labrisq; ac naribus quomodo sarciri & curari possint. Caput. IX

CVrta igitur in his tribus: ac siquapua paria sũt: curari possunt. Siqua maiora sunt aut non recipiunt curationem: aut ita per hanc ipsam deformantur: ut minus indecora ante fuerint. Atq; in aure quidem & naribus deformitas sola timeri potest. In labris uero si nimium contracta sunt: usus quoq; necessarii iactura fit: quia minus facile & cibus assumitur & sermo explicatur. Neq; enim creatur ibi corpus: sed ex uicino adducitur. quod in leui mutatione & nihil eripere & fallere oculum potest. in magna non potest. Neq; senile autem corpus: neque quod mali habitus est: neque in quo difficulter ulcera sanescunt: huic medicinae idoneum est. quia nusquam celerius cancer occupat: aut difficilius tollitur. Ratio curationis eiusmodi est. Id quod curatum est in quadratum redigere: ab interioribus eius angulis lineas trãsuersas incidere: quae citeriorẽ ptẽ ab ulteriore ex toto diducant: deinde ea quae sic resoluimus in

 unũ adducere.

Si non satis iunguntur: ultra lineas quas ante fecimus/alias du as lunatas & ad plagam conuersas immittere: quibus summa tantum cutis diducatur. sic enim fit ut facilius quod adduci tur sequi possit. quod non ui cogendum est: sed ita adducen dum: ut ex facili subsequatur: et dimissum non multum rece dat. Interdum autem ab altera parte cutis haud omnino addu cta: deformem quem reliquit locum: reddit. Huiusmodi loci altera pars incidenda: altera intacta habenda est. Ergo neque eximis auribus: neq; ex medio naso imis uenarum partibus: ne que ex angulis labrorum quicquã attrahere tentabimus. Vtrin que autem petemus: siquid summis auribus: siquid imis: siquid aut medio naso: aut mediis naribus. aut mediis labris deerit. Quæ tamen interdum etiam duobus locis curata esse consue runt. Sed eadem ratio curandi est: si cartilago in eo quod inci sum est eminet: excidenda est. Neq; enim aut glutinatur. aut a acu tuto traiicitur. Neque longe tamen excidi debet. ne inter duas oras liberæ cutis/utrinq; coitus puris fieri possit. Tum iu nctæ oræ inter se suendæ sunt utrinq; cute apprehensa: & qua priores lineæ sunt: ea quoq; suturae iniiciendae sunt. Siccis lo cis/ut in naribus/illita spuma argenti satis proficit. In ulterio res uero lunatasq; plagas linamentum dandum est: ut caro in crescens/uulnus impleat. summaq; cura quod ita sutum est: tu endum esse: apparere ex eo potest: quod de cancro supra posui Ergo etiam tertio quoq; die fouendum erit uapore aquæ cali dae. rursusq; idem medicamentum iniiciendum: fereque septi mo die glutinatum est. Tum suturae eximi: & ulcus ad sanita tem perduci debent.

De polypi curatione per ferrum. Caput. X.

POlypum uero: qui in naribus nascitur: praecipue ferro cura ri iam alias posui. Ergo etiam hunc ferramento acu to in modum spathae facto resoluere ab osse oportet adhibita diligentia ne infra cartilago laedatur: in qua difficilis curatõ e

Vbi abscissus est: unco ferramento extrahendus est. Tum in plicitum linamentum: uel aliquid ex penicillo respergendũ est medicamento: quo sanguis supprimitur: eoque nares leniter implendæ. Sanguine suppresso/linamento uulnus purgandum est. Vbi purum est. eo pinna eodem modo quo in aure suprapo situm est: medicamento illita: quo cicatrix inducitur: intus de mittenda: donec ex toto id sanescat.

De ozena. Caput. XI

ID autem uitium: quod ozena a græcis uocatur: si medica mentis non cederet: quemadmodum manu curandũ esset apud magnos chirurgos non repperi. Credo quia res raro ad sanitatem satis proficit: cum aliquod in ipsa curatione tormen tum habeat. Apud quosdam tamen positum est uel sutilem fis tulam: uel enodem scriptorium calamum in narem esse coicien dum donec sursum ad os perueniat: tum per id tenue ferramen tum candens dandum esse ad ipsum os. deinde adustum locum purgandum esse ærugine & melle. Vbi purus est: lycio ad sa nitatem perducendum. Vel narem incidendam esse ab una par te ad os: ut & conspici locus possit & facilius candens ferra mentum admoueri. Tum sui narem debere. & adustum quidẽ ulcus eadem ratione curari. Suturam uero illini uel spuma ar genti uel alio glutinante.

De oris uitiis quae manu & ferro curantur. Caput. XII.

De dentibus.

IN ore quoque quaedam manu curantur. Vbi inprimis de ntes non nunquam mouentur: modo propter radicum im becillitatem: modo propter gingiuarum arescentium uitium. Oportet in utrolibet candens ferramentum gingiuis admouere ut leuiter attingat: non ut insidat. Adustae gingiuae melle illi nendae & mulso eluendae sunt. Vt pura ulcera esse coeperunt arida medicamẽta infricãda sunt ex iisq; reprimũt. Si uero dẽs dolores mouet. eximiq; eũ/qa medicamenta nibil adiuuãt: placu it: circumradi debet. ut gĩgiua ab eo resoluatur. Tum is concuti endus est.

Eaq; facienda donec bene moueatur. Nam dens hærens cum summo periculo euellitur: ac nonnunquam maxilla loco mouetur. Idq; etiam maiore periculo in superioribus dentibus fit: quia potest tempora oculosq; concutere. Tum si fieri potest manu: si minus, forfice dens excipiendus. Ac si exesus est: ante / id foramen uel linamento / uel bene accommodato plumbo replendum est: ne sub forfice confringatur. recta uero forfex ducenda est: ne inflexis radicibus / os earum: cui dens inhæret parte aliqua frangatur. Neque ideo nullum eius rei periculum est: utique in dentibus breuibus qui fere longiores radices habent. Sæpe enim forfex cum dentem comprehendere non possit: aut frustra comprehendat: os gingiuæ prehendit & frangit. Protinus autem ubi plus sanguinis profluit: scire licet aliquid ex osse fractum esse. Ergo specillo conquirenda est testa quæ recessit & uulsella protrahenda est. Si non sequitur incidi gingiua debet: donec labans ossis testa recipiatur. Quod si factum statim non est: indurescit extrinsecus maxilla / ut is hiare non possit. Sed imponendum calidum ex farina & fico catapiasma est donec ibi pus moueatur. Tum incidi gingiua debet. Pus quoq; multum profluens ossis fracti nota est. Itaq; etiam tum id extrahi conuenit. Non nunquam etiam eo læso fistula fit: quæ eradi debet. Dens autem scaber qua parte niger est: radendus est: illinendusq; rosæ flore contrito: cui gallæ quarta pars & altera myrræ sit adiecta. Continendumque ore crebro uinum meracum. Atque ineo casu uelandum caput: ambulatione multa: frictione capitis: cibo non acri utendum est. At si ictu uel alio casu aliqui labant dentes: auro cum iis qui benehærent uinciendi suntContinendaq; ore reprimentia: ut uinum inquo malicorium decoctum aut in quo galla candens coniecta sit. Siquando etiam in pueris alter dens nascitur quam prior excidat: is qui cadere debuit circum purgandus & euellendus est. is qui natus est inlocum prioris quotidie digito adurgēdus donec adiustam magnitudinē perueniat Quotiēscunq; dente exempto radix relicta ē: ꝓtinus ea quoq; adid facta forfice: quam rizan græci uocant: eximenda est.

Tonsillas autem quæ post inflammationes induruerunt: anti dyades autem a græcis appellantur: cum sub leui tunica sint: oportet digito circum radere & euellere. si ne sic quidem resoluuntur: hamulo excipere: & scalpello excidere: tum ulcus aceto eluere: & illinire uulnus medicamento: quo sanguis supprimatur.

De uua.

u Va si cum inflammatione descendit: doloriq; est & sub rubicundi coloris: præcidi sine periculo non potest. Solet enim multum sanguinem effundere. Itaq; melius est iis uti: quæ alias proposita sunt. Si uero inflammatio quidem nulla est. nihilominus autem ea ultra iustum modum apituita deducta est: & est tenuis: acuta, alba: præcidi debet. Itemque si ima, liuida & crassa: summa, tenuis est. Neq; quicquam commodius est q̃ uolsella prehendere: sub eaq; quod uolumus excidere. Neq; enim ullum periculum est: ne plus minusue præcidatur: cum liceat tantum infra uulsellam relinquere: quantum inutile esse manifestum est. idq; præcidere quo longior uua est q̃ esse naturaliter debet. Post curationem eadem facienda sunt: quae intonsillis proxime posui.

De lingua.

l Ingua uero quibusdam cum subiecta parte a primo natali die iuncta est: qui ob idne loqui quidem possunt, horum extrema lingua uulsella prehendenda est: sub eaq; membrana incidenda: magna cura habita: ne uenæ quæ iuxta sunt: uiolentur: & profusione sanguinis noceant. Reliqua curatio uulneris inprioribus posita est. Et pleriq; quidem ubi consanuerunt loquuntur. Ego autem cognoui qui succisa lingua cum abunde super dentes eam præmeret: non tamen loquendi facultatem consecutus est. Adeo inmedicina etiam ubi perpetuum est quod fieri debet: non tamen perpetuum est id quod sequi conuenit.

De abscessu sub lingua.

s ub lingua quoq; interdum aliquid abscedit: quod fere cõsistit ĩtunica: doloresq; magnos mouet. quod si exiguũ ẽ

incidi semel satis est. si maius: summa cutis usque ad tunicam excidenda est. deinde utrinque orae hamulis excipiendae: & tunica undique circundata liberanda est. magna diligentia p omnem curationem habita: nequa maior uena incidatur.

. De labris.

L Abra autem saepe finduntur: eaque res habet cum dolore etiam hanc molestiam: quod sermo prohibetur. qui sub inde eas rimas cum dolore diducendo sanguinem citat. Sed has/ si insummo sunt/ medicamentis curare commodius est. quae adulcera oris fiunt. Si uero altius descenderunt/ necessarium est tenui ferramento adurere: quod spathae simile quasi transcurrere/ non imprimi debet: Postea facienda eadem sunt quae inauribus adultis exposita sunt.

De ceruicis uitiis & curatione. Caput. XIII.

a T inceruice inter cutem & asperam arteriam tumor increscit. brochoceolen graeci uocant. quo modo caro hebes: modo humor aliquis melli aquae ue similis includitur: interdũ etiam minutis ossibus pili inmixti. Ex quibus quicquid est quod tunica continetur: potest adurentibus medicamentis curari quibus summa cutis cum superiecta tunica exeritur. Quo facto siue humor est: profluit. siue quid densius: digitis educitur. tum ulcus sub linamentis sanescit. Sed scalpelli curatio breuior est. Medio tumore una linea inciditur usq; ad tunicam Deinde uitiosus sinus ab integro corpore digito separatur: totusq; cum uelamento suo eximitur. Tum aceto: cui uel salem uel nitrum aliquis adiecit: eluitur. oraeq; una sutura iunguntur caeteraque eadem quae in aliis suturis super iniiciuntur. Leniter deinde/ ne fauces urgeat: deligatur. siquando autem tunica eximi non potuerit: intus inspergenda adurentia: linamentisque id curandum est caeteris pus mouentibus

De umbilici uitiis. Caput: XIIII.

S Vnt etiam circa umbilicum plura uitia. dequibus propter raritatem inter auctores parum constat. Verisimile est autem id aquoque prætermissum quod ipse non cognouerat: a nullo id quod non uiderat/fictum. Commune omnibus est umbilicum indecore prominere. Causae requiruntur. Meges tres has posuit. Modo intestinum eo irrumpere. modo omentum. modo humorem. Sostratus nihil deomento dixit. Duobus hisdem adiecit/carnem ibi interdum increscere: eamque modo integram esse: modo carcinomati similem. Gorgias ipse quoque omenti mentionem omisit. Sed eadem tria causatus spiritum quoque interdum eo dixit irrumpere. Heron omnibus his quattuor positis & omenti mentionem habuit & eius quod simul & omentum & intestinum habuerit. Quid autem horum sit/his inditiis cognoscitur. Vbi intestinum prolapsũ est: tumor neque durus neque mollis est. omni frigore comminuitur: non solum sub omni calore: sedetiam retento spiritu crescit. Sonat interdum: atque ubi resupinatus est aliquis delapso intestino ipse desidit. Vbi uero omentum est: caetera similia sunt. tumor mollior & abima parte latus: extenuatus in uerticem est. siquis apprehendit: elabitur. Vbi utrunque est: inditia quoq; mixta sunt: & inter utrunq; mollities. At caro durior est: semper que etiam resupinato corpore tumet: præmentique non cedit: prioribus facile cedentibus. Si uitiosa est easdem notas habet: quas incarcinomate exposui. Humor autem si premitur. circunfluit. At spiritus pressus cedit: sed protinus redit: resupinato quoq; corpore/tumorem ineadem figura tenet. Ex his id quod exspiritu uitium est: medicinam non admittit. Caro quoque carcinomati similis cum periculo tractatur. Itaque omittenda est. Sana excidi debet. idque uulnus linamentis curari. Humorem quidam uel inciso summo tumore effundunt: et uulnus hisdem linamentis curant. Inreliqs uariæ sententiæ sunt. Ac resupinandum quidem corpus esse res ipsa testatur: ut inuterum: siue intestinum: siue omentum est: delabatur. Sinus uero umbilici tum uacuus aquibusdam du

bus regulis exceptus est: uehementerq; earum capitibus deliga tis ibi emoritur. A quibusdam ad imum acu traiectatur duo li na ducente. deinde utriusq; lini duobus capitibus diuersæ par tes astringuntur. Quod inuua quoq; oculi fit. Nam sic id qu od supra uinculum est: moritur. Adiecerunt quidam ut ante q̃ uincirent: summum una linea inciderent: exciderentq;: quo facilius digito demisso quod illuc irrupisset: depellerent. tum deinde uinxerunt. Sed abunde est: iubere spiritum continere: ut tumor quantus maximus esse potest/se ostendat. tum imã basim eius atramento notare: resupinatoq; homine: digitis tu morem eum premere: ut siquid delapsum non est/manu coga tur. Post hæc umbilicum attrahere: & qua nota atramenti est lino uehementer astringere. Deinde partem superiorem aut medicamentis aut ferro adurere donec emoriatur. Atq; ut cæ tera usta ulcus nutrire. Idq; non solum ubi intestinum uel o mentum uel utrunq; est: sed etiam ubi humor est: optime pro ficit. Sed ãte quædam uiseda sunt: nequod ex uinculo pericu lum sit. Nam curationi neq; infans: neq; aut robustus annis/ aut senex aptus est: sed a septimo fere ãno ad quartumdecimũ Deinde ei corpus idoneum est id/quod integrum est. At quod mali habitus est: quodq; papulas: impetigines: similiaq; habet idoneum non est. Leuibus quoq; tumoribus facile subuenitur. At in eorum qui nimis magni sunt curatione periculum est. Tempus autem anni & autumnale & hibernum uitandum est. Ver idoneum maxime est. Ac prima æstas non aliena est. Præter hæc abstinere pridie debet. Neque id satis est. Sed al uus quoque ei ducenda est: quo facilius omnia quæ excesserũt: intra aluum considant.

Quomodo aqua hydropicis emittatur. Caput XV.

a A Quam iis qui hydropici sunt emitti oportere alias di xi. Nunc quemadmodum id fiat dicendum est. Quidam autem qui sub umbilico fere qua tuor interpositis digitis a sin.

ſtra parte. Quidam ipſo umbilico perforato facere conſue
runt. Quidam cute primum aduſta: deinde interiore abdomi
ne inciſo. quia quod per ignem diuiſum eſt / minus celeriter
coit. Ferramentum autem demittitur: magna cura habita ne
qua uena incidatur. Id tale eſſe debet: ut fere tertiam digiti
partem latitudo mucronis impleat. Demittendumq; ita eſt:
ut membranam quoq; tranſeat. qua caro ab interiore parte fi
nitur. eo tum plumbea aut aenea fiſtula coicienda eſt: uel recu
ruatis inexteriorem partem labris: uel inmedia circum ſurgen
te: quadam mora / ne tota intus delabi poſſit. huius ea pars qu
ae intra paulo longior eſſe debet q̃ quæ extra: ut ultra ulterio
rem membranam procedat: per hanc effundendus humor eſt
Atque ubi maior pars eius euocata eſt: cludenda demiſſo lin
teolo fiſtula eſt. & inuulnere / ſi id uſtum non eſt: relinquen
da. Deinde per inſequentes dies circa ſingulas heminas emit
tendum: donec nullum aquæ ueſtigium appareat. Quidam ta
men etiam non uſta cute protinus fiſtulam recipiunt & ſuper
uulnus ſpongiam expreſſam deligant. Deinde poſtero die ru
rſus fiſtulam demittunt quod recens uulnus paulum diductum
patitur: ut ſiquid humoris ſupereſt emittatur. Idque bis ita
feciſſe contenti ſunt:

De inteſtinorum uulneratorum curationibus.

Caput. XVI

NOn nunquam autem uenter ictu aliquo perforatur: ſequi
tur que ut inteſtina euoluantur. Quod ubi incidit: proti
nus conſiderandum eſt: an integra ea ſint: deinde an iis color
ſuus maneat. Si tenuius inteſtinum perforatum eſt: nihil pro
fici poſſe iam retuli. Latius inteſtinum ſui poteſt: non quod
certa fiducia ſit: ſed quod dubia ſpes: certa deſperatione ſit
potior. Interdum enim glutinatur. Tum ſi utrumlibet inteſti
num liuidum aut pallidum aut nigrum eſt. quibus illud quoq;
neceſſario accedit: ut ſenſu careat: medicina omnis inanis eſt.
Si uero adhuc ea ſui coloris ſunt: cum magna feſtinatione ſuc

currendum est. Momento enim alienantur externo & insueto spiritu circundata. Resupinandus autem homo est coxis erec tioribus. Et si angustius uulnus est: q̄ ut intestina commode refundantur: incidendum est donec satis pateat. Ac si iam sic ciora intestina sunt: perluenda aqua sunt: cui paulum admo dum olei sit adiectum. Tum minister oras uulneris leuiter di ducere manibus suis uel etiam duobus hamis membranae inte riori iniectis debet. medicus priora semper intestina quae po steriora prolapsa sunt: condere. Sic ut orbium singulorum lo cum seruet. Repositis omnibus: leniter homo concutiendus ē. Quo fit ut per se singula intestina in suas sedes diducantur: et inibi considant. His conditis omentum quoq; considerandū est. ex quo siquid iam nigri & emortui est: forfice excidi de bet. Siquid integrum est leuiter super intestina diduci. sutura autem neque summae cutis: neque interioris membranae per se satis proficit/sed utriusque. Et quidem duobus linis uincien da est spissior quam alibi. quia & rumpi facilius motu uentris potest: et nō aeque magnis inflāmationibus pars ea exposita est. Igitur in duabus acus fila coicienda eaque duabus manibus tenenda: & prius interiori membranae sutura iniicienda est: sic ut sinistra manus in dexteriore ora: dextra in sinisteriore a principio uulneris orsa/ab interiori parte in exteriorem/acū immittat. Quo fit ut ab intestinis ea pars semper acuum lon ge sit: quae retusa est. semel utraque parte traiecta permutan dæ acus inter manus sunt: ut ea sit in dextra quæ fuit in sinistra ea ueniat in sistram/quam dextra continuit. Iterumq; eodem modo per oras immittendæ sunt. Atq; ita tertio et quarto: de incepsq; permutatis inter manus acubus includenda plaga. Po st haec eadem fila eademq; acus ad cutem transferendae. Si miliq; ratione ei quoq; parti utraq; sutura iniicienda: semper ab interiore parte acubus uenientibus: semper inter manus traie ctis. Dein glutinantia iniicienda. Quibus aut spongiam aut sucidam lanam ex aceto impressam accedere debere manifesti us est/quam ut semper dicendum sit. Impositis his leuiter deli

gari uenter debet.

De interiore parte abdominis rupta: & qua ratione curanda sit. Caput. XVII

INterdum tamen uel exictu aliquo: uel retento diutius spiritu: uel sub graui fasce interior abdominis membrana / superiore cute integra rumpitur. Quod foeminis quoque exutero saepe euenire consueuit: fitq; praecipue circa lia. sequitur autem cum superior caro mollis sit: ut non satis intestina contineat: hisque intenta cutis / indecora intumescat. Atq; id quoque aliter abaliis curatur. Quidam enim per acum duobus linis ad imam basim immissis / sic utrinq; deuinciunt: quemadmodum & inumbilico et inuua positum est: ut quicquid super uinculum est: emoriatur. quidam medium tumorem excidunt ad similitudinem myrtacei folii. quod semper eodem modo seruandum esse iam posui: & tum oras sutura iungunt. Commodissimum est autem resupinato corpore: experiri manu qua parte is tumor maxime cedat. quia necesse est ea parte rupta membrana sit: qua que integra est / ea magis obnitatur. tum qua rupta uidebitur. immittendae scalpello duae lineae sunt. ut exciso medio interior membrana utrinque recentem plagam habeat. quia quod uetus est: sutura non coit loco patefacto. Siqua parte membrana non nouam plagam / sed ueterem habet: tenuis excidenda habena est: quae tantum ora eius exulceret. Caetera: quae ad suturae reliquam curationem pertinent: supra comprehensa sunt.

De uaricibus uentris.

PRaeter haec euenit: ut in quorundam uentribus uarices sint. quarum quia nulla alia curatio est. quam quae in cruribus esse consueuit: tum eam partem explanaturus / hanc quoque eo differo.

De testiculorum natura & morbis eorum.
.Caput.XVIII.

Venio autem ad ea . quæ innaturalibus partibus circa testiculos oriri solent . quæ quo facilius explicem: prius ipsius loci natura paucis proponenda est. Igitur testiculi simile quiddam medullis habent. Nam sanguinem non emittunt & omni sensu carent. Dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicæ; quibus hi continentur. Dependent uero abinguinibus per singulos neruos . quos cremasteras græci nominant cum quorum utroq; binæ descendunt & uenæ & arteriæ. Hæ aute tunica conteguntur tenui: neruosa; sine sanguine alba; quae ægytroides agræcis nominatur. super eam ualentior tunica est quæ interiori uehementer ima parte inhæret. darion graeci uocãt: Multæ deinde membranulae uenas & arterias eosq; neruos comprehendunt. Atq; inter duas quoq; tunicas superioribus ptibus laeues; paruulæq; sunt. Hactenus propria utriq; testiculo & uelamenta & auxilia sunt. Communis deinde utriq; omnibus q; interioribus sinus est: qui iam conspicitur anobis. oscheon græci: scrotum nostri uocant, isq; abima parte mediis tunicis leuiter innexus est: asuperiore tantum circundatus est Sub hoc igitur plura uitia esse consuerunt. Quæmodo ruptis tunicis: quas abinguinibus incipere proposui: modo his integris fiunt. siquidem interdum uel ex morbo primum inflamatur. deinde postea pondere abrumpitur. uel exictu aliquo protinus rumpitur tunica: quæ diducere ab inferioribus partibus intestina debuit. tum pondere eo deuoluitur aut omentum aut etiam intestinum Atq; ibi reperta uia; paulatim aut abinguinibus; inferiores quoq; partes missum sub inde neruosas tunicas: et ob id eius rei patientes diducit entero coelen & epiplocoelen graeci uocant: apud nos indecorum: sed commune his hirneæ nomen est. Deinde si descendit omentum: nunq̃ in scroto tumor tollitur: siue inedia fuit: siue corpus huc illuc ue conuersum: aut aliquo modo collocatum. Itemq; si retentus est spiritus; non magnopere increscit. tactu uero inequalis est

& mollis & lubricus. At si intestinum quoque descendit: humor is sine inflammatione modo minuitur: modo increscit, estque fere sine dolore. & cum conquiescit aliquis aut iacet: interdum ex toto desidit: interdum sic diuiditur: ut in scroto exiguae reliquiae maneant. At si clamore & satietate & si sub aliquo pondere is homo nixus est: crescit: frigore omni contrahitur: calore diffunditur. Estque tum scrotum & rotundum & tactu laeue. idque quod subest, lubricum est: si pressum est, ad inguen reuertitur. dimissumque iterum cum quodam quasi murmure deuoluitur. Et id quidem in leuioribus malis euenit. Non nunquam autem stercore accepto uastius tumet: retroque compelli non potest: affertque tum dolorem & scroto & inguinibus & abdomini. non nunq̃ stomachus quoque affectus, primum russam bilem per os reddit: deinde uiridem: quibusdam etiam nigram. Integris uero membranis interdum eã partem humor distringit. Atque eius quoq; species duae sunt Nam uel inter tunicas is increscit: uel in membranis quae ibi circa uenas & arterias sunt: ubi hae grauitate occalluerunt. Ac ne ei quidem humori: qui inter tunicas est: una sedes est. Nam modo inter summam & mediam: modo inter mediam & imam consistit: Graeci communi nomine quicquid est hydrocoelen. appellant. nostri: ut scilicet nullis discriminibus satis cognitis: haec quoque sub eodem nomine, quo priora habent. Signa autem quaedam communia sunt: quaedam propria. Communĩa quibus humor deprehenditur. Propria: quibus locis humorem subesse dicimus. Si tumor est nunq̃ ex toto se remittens: sed interdum leuior, aut propter famem, aut propter febriculam maximeque in pueris: isque mollis est, si non nimius humor subest. At si is uehementer increuit: renititur sic ut uter repletus & arte astrictus. Venae quoque in scroto inflantur: & si digito pressimus: cedit humor: circunfluensque id quod non premitur, attollit & tanquam in uitro cornu ue per scrotum apparet, isque quantum in ipso est: sine dolore est. Sedes autem eius sic deprehenditur. si inter summam mediãque tunicam est:

cum digitis duobus pressimus: paulatim humor inter eos reuer
tens subit. scrotum ipsius albidius est. Si ducitur: aut nihil a
ut paruulum intenditur. testiculus ea parte neq; uisu neq; tactu
sentitur. At si sub media tunica est / intentum scrotum magis
se attollit: adeo ut superior coles sub tumore eo delitescat.
Præter hæc æque integris tunicis ramex innascitur: cyrsocoe
len græci appellant. Venæ intumescunt. hæ quoq; intortæ con
glomerataæq; ad superiorem partem: uel ipsum scrotum implēt
uel mediam tunicam uel imam. Interdum etiam sub ima tuni
ca circa ipsum testiculum neruumq; eius increscunt. Ex his ea
quæ in ipso scroto sunt: oculis patent. hæ uero quae mediæ imæ
ue tunicæ insident / ut magis conditæ / non æque quidem cernun
tur: sed tamen etiam uisui subiectae sunt: præterquam quod &
tumoris aliquid est pro uenarum magnitudine & modo & id
prementi magis renititur: ac per ipsos uenarum toros inaequa
le est: & qua parte id est / testiculus magis iusto dependet. Cū
uero etiam super ipsum testiculum neruumq; eius id malum in
creuit: aliquanto longius testiculus ipse descendit: minorq; al
tero fit: ut pote alimento amisso. Raro sed aliquando caro
quoq; inter tunicas increscit. sarcocoelen graeci uocant. Inter
dum etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus: ac febres
quoq; affert: & nisi celeriter ea inflammatio cōquieuit: dolor
ad inguina atq; ilia peruenit. partesque hae intumescunt. ner
uus / ex quo testiculus dependet / plenior fit: simulq; indurescit
super hæc / inguen quoque non nunquam uarices implent. bu
bonocoelen appellant

De testiculorum curationibus communibus & primo de inci
sione & curatione inguinis uel scroti. Caput. XIX.

HIs cognitis de curatione dicendum est: in qua quaedam co
mmunia omniū sunt: quaedam propria singulorum. Pri
us de communibus dicam. Loquar autem nunc de his quae scal
pellum desiderant. Nam quae uel sanari non possint: uel ali
ter nutriri debeant: dicendum erit simul ad species singulas ue
nero. Incidunt autem interdum inguen: interdum scrotum.

In utraque curatione homo ante triduum bibere aquam: pridie abstinere etiam a cibo debet: ipso autem die collocari supinus deinde si inguen incidendum est, idque iam pube contegitur: ante radendum est: et tum extento scroto: ut cutis inguinis intenta sit: id incidendum subimo uentre: qua cum abdomine tunicae inferiores committuntur. Aperiendum autem audacter est donec summa tunica / quae ipsius scroti est incidatur / perueniaturque ad eam / qua media est plaga facta. Foramen deorsum uersus subest. In id demittendus est sinistrae manus digitus index / ut diductis interuenientibus membranulis simul laxet. Minister autem sinistra manu comprehenso scroto sursū uersus eum debet extendere. & quam maxime ab inguinibus abducere: primum cum ipso testiculo: dū medicus omnes membranulas quae super mediam tunicam sunt / si digito deducere non potest: scalpello abscidat: Deinde sine eo ut is delapsus ipsi plagae iungatur: digitoque inde promatur / et super uentrem cū duabus suis tunicis collocetur. Inde siqua uitiosa sunt circuncidenda sunt. Inquibus cum multae uenae discurrant: tenuiores quidem praecidi protinus possunt. Maiores uero ante longiore lino deligandæ sunt: ne periculose sanguinem fundant. Sin media tunica uexata erit: aut sub ea malum increuerit: excidenda erit sic / ut alte ad ipsum inguen præcidatur. Infra tamen non tota demenda est. Nam quod ad basim testiculi uehementer cum ima tunica connexum est: excidi sine summo periculo non potest. Itaq; ibi relinquendum est. Idem in ima quoq; tunica / si læsa est: faciendum est. Sed non a summa inguinis plaga: uerum infra paulum ea abscidenda: ne læsa abdominis membrana inflammationes moueat. Neque tamen nimium ex ea sursum relinquendum est: ne postea sinuetur & sedem eidem malo praestet. Purgatus ita testiculus per ipsam plagā cū uenis & arteriis & neruo suo leuiter demittendus ē uidēdū q̄ ne sanguis i scrotū descendat: ne ue concretus aliquo loco

 maneat.

Quae ita fient: si uenis uinciendo medicus prospexerit: Lina quibus capita earum continebuntur; extra plagam dependere debebunt. quae pure orto sine ullo dolore excident. Ipsi autẽ plagae iniiciendae duae fibulae sunt: & insuper medicamentũ quo glutinentur. Solet interdum ab altera ora necessarium esse aliquid excidi: ut cicatrix maior & latior fiat. Quod ubi incidit: linamenta super non fulcienda: sed leuiter tantũ ponenda sunt: supraque ea quae inflammationem repellant: idest ex aceto uel lana sucida uel spongia. Caetera eadem quae ubi pus moueri debet / adhibenda sunt. At cum infra incidi oportet: resupinato homine subiicienda sub scroto sinistra manus est deinde id uehementer apprehendendum et incidendum. Si paruulum est quod nocet: modice: ut tertia pars integra ad sustinendum testiculum infra relinquatur. Si maius est: etiam amplius / ut paulum tantummodo ad imum / cui testiculus insidere possit: integrum maneat. Sed primo rectus scalpellus quam leuissima manu teneri debet: donec scrotum ipsum diducat. Tum inclinandus mucro est: ut transuersa membrana secet / quæ inter summam mediamq; tunicam sunt. At si uitium in pximo est. mediã tunicam attingi non oportet. Si sub illa quoque conditur: etiam illa incidenda est: sic / ut tertia quoq;: si illa uitium tegit. Vbicunq; repertum malum est: ministrum ab inferiore parte exprimere moderate scrotum oportet: medicũ digito: manubriolo: uel scalpello diductam inferiorem partẽ tunica extra collocare. deinde eam ferramentoquo ad similitudine curuum uocant: incidere: sic ut intrare duo digiti index & medius possint. His deinde coniectis excipienda reliqua ps tunicæ: & inter digitos scalpellus immittendus est. eximendumq; aut effundendum quicquid est noxium. quancunq; autẽ tunicam quis uiolauit: illam quoq; debet excidere. ac mediam quidem. ut supra dixi: quam altissime ab inguine imam autem paulo infra. Cæterum ante q̃ excidantur hæ quoq; uinciri lino sũme debet. & eius lini capita extra plagã relinquenda sunt;

ſicut inaliis quoq; uenis: quae id requiſierint. Eo facto teſticu lus intus reponendus eſt: oraeq; ſcroti ſuturis inter ſe commit tendae: neq; paucis / ne parum glutinentur & longior fiat cura tio: neq; mu tis / ne inflammationem augeant. At que hic quo que uidendum eſt: nequid in ſcroto ſanguinis maneat. Tum imponenda glutinātia ſunt. Siquando autē iſcrotum ſanguis defluxit: aliquidue concretum exeo decidit: incidi ſubter id debet. purgatoque eo ſpongia acri aceto madens circundari. Deligatur autem uulnus omne: quod ex his cauſis factum eſt Si dolor nullus eſt: quinque primis diebus non eſt reſoluen dum: ſed bis die tantum aceto irroranda lana uel ſpongia. Si dolor eſt: tertia die reſoluendum: & ubi fibulae ſunt / hae inci dendae: ubi linamentum / id immutandum eſt: roſaque & uino madefaciendum id / quod imponitur. Si inflammatio increſ cit: adiiciendum prioribus cataplaſma ex lenticula & melle: uel ex malicorio: quod inauſtero uino coctum ſit / uel ex his mixtis. Si ſub his inflammatio non coquierit poſt diem qui tum multa calida aqua uulnus fouendum: donec ſcrotum ipſū & extenuetur et rugoſius fiat. Tum imponendum cataplaſma ex triticea farina: cui reſina pinea adiecta ſit. Quæ ipſa ſi ro buſtus curatur. exaceto. ſi tener: exmelle coquenda ſunt. Ne que dubium eſt quodcunque initium fuit. ſi magna inflamma tio eſt: quin ea / quae pus mouent / imponenda ſint. Quod ſi pus inipſo ſcroto ortum eſt: paulum id incidi debet: ut exitus detur. Linamentumque eatenus imponendum eſt: ut foramen tegat. Inflammatione finita: propter neruos priore cataplaſ mate: dein caerato utendum eſt Haec proprie adeiuſmodi uul nera pertinent. Caetera & incuratione & in uictu ſimilia iis eſ ſe debent: quae inalio quoque uulnerum genere praecepimus.

Deinteſtini curatione. Caput. XX.

HIs propoſitis ad ſingulas ſpecies ueniendum eſt: ac ſicui paruulo puero inteſtinum deſcendit: ante ſcalpellum ex perienda iunctura eſt. Faſcia eius rei cauſa fit: cui imo

loco pila assuta est ex panniculis facta: quæ ad repellendum intestinũ ipsi illi subiicitur: deinde reliqua fasciæ pars arcte circundatur. sub quo sæpe & intus compellitur intestinum: & inter se tunicæ glutinantur. Rursus si ætas processit: multum q; intestini descendisse ex tumore magno patet: adiiciunturq; dolor & uomitus quæ ex stercore & ex cruditate eo delapso fere accidunt: scalpellum adhiberi sine pernitie non posse manifestum est. Leuandum tantummodo malum & per alias curationes extrahendum est. Sanguis mitti ex brachio debet. deinde, si uires patiuntur, imperanda tridui abstinentia est. si minus certe pro ui corporis q̃ longissima. Eodem uero tempore super habendum cataplasma ex lini semine: quod ante aliqs ex mulso decoxerit. Post hæc & farina hordeacea cum resina iniicienda: et is demittendus in solum aquæ calidæ: cui oleum quoq; adiectum sit: dandumq; aliquid cibi lenis calidi. Quidam etiam aluum ducunt. Id deducere aliquid in scrotum potest: educere ex eo non potest. Per ea uero quæ supra scripta sunt: leuato malo siquando alias dolor reuerterit. eadem erũt facienda. Sine dolore quoq; si multa intestina prolapsa sunt: secari super uacuum est. non quo non excludi a scroto possint nisi tamen id inflammatio prohibuit. sed quo repulsa inguinibus immorentur: ibiq; tumorem excitent. atq; ita fiat mali non finis sed mutatio. At in eo quem scalpello curari oportebit: simul atq; ad mediam tunicam uulnus in inguine factum peruenerit: duobus hamulis ea iuxta ipsas oras apprehendi debebit dum eductis omnibus membranulis medicus eam liberat. Neq; enim cum periculo læditur, quæ excidenda est: cum intestinum esse nisi sub ea non possit. Vbi deducta autem erit ab inguine usq; ad testiculum incidi debebit: sic, ne is ipse lædatur. tum excidi. Fere tamen hanc curationem puerilis ætas & modicum malum recipit. Si uir robustus est: maiusq; id uitium est: extrahi testiculum non debet: sed in sua sede permanere. Id hoc modo fit: Inguen eadem ratione usq; ad mediam tunicam scalpello aperitur. eaq; tunica eodem modo duobus hamis ex

cipitur: sic ut aministro testiculus eatenus contineatur / neper uulnus exeat. tum ea tunica deorsum uersus scalpello incidi tur: subeaque index digitus sinistræ manus adimum testicu lum demittitur: eumq; adplagam compellit. Deinde dextræ manus duo digiti pollex atque index uenam & arteriam & ner uum tunicamque eorum asuperiore tunica diducunt. Quod si aliquæ membranulæ p obibent / scalpello resoluuntur: donec ante oculos tota iam tunica sit. Excisis quæ excidenda sunt: repositoque testiculo abora quoque eius uulneris: quod in in guine est. demenda habenula paulo latior est: quo maior pla ga sit & plus creare carnis possit.

De omenti curatione. Caput XXI

AT si omentum descendit. eodem quidem modo: quo su pra scripum est: aperiendum inguen: diducendæque tuni cae sunt. Considerandum autem est: maior ne is modus / an ex iguus sit. Nam quod paruu'um est: super inguen inaluum uel digito uel auerso specillo repellendum est. Si plus, est: sinere oportet dependere quantum exutero prolapsum est: idque ad urentibus medicamentis illinire: donec emoriatur et excidat. Quidam hic quoque duo lina acu traiiciunt: binisque singu lorum capitibus diuersas partes astringunt. Subquo æque: sed tardius emoriatur. Adiicitur tamen hic quoque celeritati. si o mentum super uinculū illinitur medicamentis quæ sic exedūt ne erodant: sepsa græci uocant. Fuerunt etiam qui omentum forfice praeciderent: quod inparuulo non est necessarium: Si maius est / potest profusionem sanguinis facere. Siquidem o mentum quoque uenis quibusdam etiam maioribus illigatum est. Neque uero si discusso uentre id prolapsum forfice præci ditur: cum & emortuum sit & aliter tutius auelli non possit: in de huc exemplum transferendum est. Vulnus autem curari. si relictum omentum est: sutura debet. Si id amplius fuit: & ex tra emortuum est: excisis oris / sicut supra propositum est. Si

uero humor intus est, incidendum est, inpueris quidem inguẽ nisi inhis quoque liquoris eius maior modus prohibet, inuiris uero & ubicunque multus humor subest, scrotum. Deinde si in guen incisum est, eo protractis tunicis humor effundi debet. Si scrotum: et sub hoc protinus uitium est, nihil aliud q̃ hu mor est effundendus: abscidendæque membrane sunt: siquae eum continuerunt: deinde eluendum id exaqua: quae uel salem adiectum uel nitrum habeat. Si sub media, ima ue tunica: to tae hae extra scrotum collocandæ, excidendaeq; sunt

De ramicis curatione. Caput. XXII.

RAmex autem si super ipsum scrotum est: adurendus est te nuibus & acutis ferramentis: quæ ipsis uenis infigantur: cum eo ne amplius quam has urant: maximeq; ubi inter se im plicate glomerantur: eo ferrum id admouendum est. tum sup farina exaqua frigida subacta iniicienda est. utendumque eo uinculo, quod idoneum esse ani curationibus posui. Tertio die lenticula cum melle imponenda est post eiectis crustis ul cera melle purganda: rosa implenda: ad cicatricem aridis lina mentis perducenda sunt. Quibus uero super mediam tunicã uenae tument, incidendam inguen est: atque tunica promouen da: abeaq; uenæ digito uel manubriolo scalpelli separandæ. Qua parte uero inhaerebunt: & absuperiore & abinferiore par te lino uinciendae: tum sub ipsis uinculis praecidendae: reponendusque testiculus est. At ubi supra tertiam tunicam ramex insedit: mediam excidi necesse est. Deinde si duae, tres ue uenae tument: & ita pars aliqua obsidetur: ut maiore uitio uacet: idem faciendum quod supra scriptum est: ut ab inguine & atesticulo delegatæ uenæ praecidantur: isque condatur. Sin totum id ramex obsederit: per plagam demittendus digitus in dex erit: subiiciendusq; uenis: sic ut paulatim protrahat æque adducendo, donec is testiculus par alteri fiat. Tum fibulæ o ris sic incidendae ut simul eas quoq; uenas comprehendant. Id

hoc modo fit. Acus abexteriore partè oram uulnerisperforat
Tum non per ipsam uenam: sed per membranam eius immicti
tur/per eamq̃ in alteram oram compellitur. Venae uulnerari
non debent: ne sanguinem fundant. Membrana semper inter
has uenas est: ac neque periculum affert: & filo comprehensas
illas abunde tenet. Itaque etiam satis est duas fibulas esse. tū
uenae quaecunque protractae sunt in ipsum inguen aduerso
specillo comprehendi debent. soluendi fibulas tempusinflam
matione finita & purgato uulnere est: ut una simul & oras &
uenas cicatrix deuinciat. Vbi uero inter imam tunicam & ip
sum testiculum neruumque eius ramex ortus est: una curatio
est quae totum testiculum abscidit. Nam neque ad generatio
nem quicquam is confert & omnibus indecore: quibusdam eti
am cum dolore dependet. Sed tum quoque inguē incidendum
media tunica promenda atque excidenda est. idem inima faci
endum: neruusque exquo testiculus dependet praecidendus.
Post id uenae & arteriae ad inguen lino deligandae & infra
uinculum abscidendae sunt.

De carne quae inter tunicas testiculorum concreuit & de ner
uo indurato. Caput. XXIII.

CAro quoq̃ siq̃do inter tunicas cōcreuit nihil dubii ē: quin
eximenda sit. sed id ipso scroto inciso fieri commodius
est. At si neruus induruit: curari res neque manu neque medi
camento potest. Vrguent enim febres ardentes: & aut uirides
aut nigri uomitus: præter hæc ingens sitis & linguæ aspritudo
fereque adie tertio spumans bilis aluo cum rosione redditur.
Atque neque assumi facile cibus neque contineri potest. neq̃
multo post extremæ partes frigescunt. tremor oritur. manus
sine ratione extenduntur. deinde infronte frigidussudor: eum
que mors sequitur.

De ramice inguinis. Caput. XXIIII.

Va Bi uero in ipso inguine ramex est: si tumor modicus est: semel incidi. si maior: duabus lineis debet: ut medium ex cidatur. deinde non extracto testiculo. sicut intestinis quoq; prolapsis interdum fieri docui: colligendae uenae uinciendae quae ubi tunicis inhaerebunt & sub his modis praecidendae sunt. Neque quicquam noui curatio uulneris eius requirit

Ad tegendam glandem colis si nuda est. Caput. XXV

Aa B his ad ea transeundum est: quae in cole ipso fiunt: in quo si glans nuda est: uultque aliquis eam decoris causa tegere: fieri potest: sed expeditius inpuero q̃ in uiro: In eo/ cui id naturale est: quam ineo / cui quarundam gentium more circuncisus est: In eo/cui glans parua: iuxtaque eam cutis: spa tiosior uero ipse coles est: quam inquo contraria his sunt. Cu ratio autem eorum / quibus id naturale est: eiusmodi est. Cu tis circa glandem apprehenditur & extenditur: donec illam ip sam condat: ibique deligatur. Deinde iuxta pubam in orbem tergus inciditur. donec coles nudetur: magnaque cura cauetur ne uel urinae iter: uel uenae / quae ibi sunt: incidantur. Eo facto cutis aduinculum inclinatur: nudaturq; circa pubem uelut circu lus. eoque linamenta dantur: ut caro increscat & id ipleat: sa tisque uelamenti supra latitudo plagae praestat. Sed/donec ci catrix sit/uinctum esse id debet: in medio tantum relicto exi guo urinae itinere. At ineo qui circuncisus est: subcirculo glan dis scalpello diducenda cutis abinteriore cole est. Non ita do let: quia summo soluto/deduci deorsum usque adpubem manu potest. Neque ideo sanguis profluit. Resoluta autem cutis rur sus extenditur ultra glandem. Tum multa frigida aqua foue tur: emplastrumq; circa datur: quod ualentem inflammatōem reprimat. Proximisq; diebus ut prope afame uictus est: ne for te eam partem satietas excitet. Vbi iam sine inflammatione est: deligari debet a pube usq; circulum. Super glandem autem

aduerso emplastro imposito induci. Sic enim fit: ut inferior pars glutinetur: superior ita sanescat: ne inhæreat.

Quomodo glans penis contecta aperiri possit.

C Ontra si glans ita contecta est: ut nudari non possit: Quod uitium græci phymosin appellant: aperienda est. Quod hoc modo fit. Subter a summa ora cutis inciditur recta linea usq; ad frenum. atq; ita superius tergus relaxatum cedere retro potest. Quod si parum sic profectum est: aut propter angustias: aut propter duritiem tergoris: protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda est: sic ut uertex eius ad frenum basis in tergo extremo sit. Tum super danda linamenta sunt: aliaq; medicamenta: quæ ad sanitatem perducant. Necessarium autem est, donec cicatrix sit: conquiescere Nam ambulatio atterendo: ulcus sordidum reddit.

Infibulandi ratio

I Nfibulare quoq; adolescentulos interdum ualitudinis causa quidam consuerunt. Eiusq; hæc ratio est. Cutis quæ super glandem est: extenditur. notaturq; utrinq; alteribus atramento qua perforatur: deinde remittitur. Si super glandem notæ reuertuntur: nimis apprehensum est: & ultra notari debet. Si glans ab his libera est: is locus idoneus fibulæ est. Tum qua notae sunt, cutis acu filum ducente transuitur: eiusq; filii capita inter se deligantur: quotidieq; id mouetur donec circa foramina cicatriculæ fiant. Vbi hæ confirmatæ sunt: exempto filo fibula additur. quæ quo melior, eo leuior est. Sed hoc quidem sæpius inter superuacua, quam inter necessaria est

De urinæ reddendæ difficultate & de calculo: curationibusq; eorum. Caput. XXVI.

R Es uero interdum cogit emoliri manu urinam: cum illa nō

redditur: aut quia senectute iter eius collapsum est: aut quia
calculus/uel concretum aliquid ex sanguine intus se opposuit
Ac mediocris quoq; inflammatio saepe eam reddi naturaliter
probibet. Idque non inuiris tantummodo: sed infoeminis quo
que iterdum necessarium est. Ergo abeneae fistulae fiunt: quae
ut omni corpori ampliori minoriq; sufficiant. Admares tres:
ad foeminas duae medico habendae sũt. Ex uirilibus maxima
decem & quinque est digitorum. media duodecim. minima no
uem. Exmuliebribus/maior nouẽ: minor sex. Incuruas uero es
se eas paulum: sed magis uiriles oportet: leuesque admodum
ac neque nimis plenas: neque nimis tenues. Homo tum resupi
nus/eo modo: quo incuratione ani figuratur: super subsellum
aut lectum collocaudus est. Medicus autem a dextro latere si
nistra quidem manu colem masculi continere: dextra uero fis
tulam demittere initer urinae debet. Atque ubi adceruicem ue
sicae uentum est: simul cum cole fistulam inclinatam inipsam
uessicam compellere: eamque urina reddita recipere. Foemi
na breuius urinae similiter & rectius iter habet. quod mammu
lae simile inter imas oras super naturale positum non minus
saepe auxilio eget. aliquanto minus difficultatis exigit. Non
nunquam etiam prolapsus inipsam fistulam calculus: qui sub
inde ea extenuatur: non longe abexitu inhaerescit. Eum si fie
ri potest: oportet uellere: uel oriculario specillo uel eo ferra
mento: quo insectione calculus protrahitur. Si id fieri non po
tuit: cutis extrema quam plurimum attrahenda & condita glã
de lino uincienda est. deinde alatere recta plaga colesinciden
dus & calculus eximendus est: Tum cutis remittẽda. Sic enim
fit: ut incisum colem integra pars cutis contegat: & urina na
turaliter profluat.

Quae curatio calculosis adhibeatur

CVm uesicae uero/calculique facta mentio sit: locus ipse
exigere uidetur. ut subiciam: quae curatio calculosis:
cum aliter succurri non potest: adhibeatur. Ad quam festina

re: cum præceps sit. nullo modo conuenit. Ac neq; omni tem pore: neq; in omni ætate: neque inomni uitio id experiendum est: sed solo uere: ineo corpore: quod iam nouem annos: non dum quattuordecim excessit. & si tantum mali subest. ut ne q; medicamentis uinci possit: neq; etiam trahi posse uideatur quo minus interposito aliquo spatio interimat. Non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat: sed quo sæpius utiq; inhoc fallat. inquo plura & genera & tempora periculi sunt. Quae simul cum ipsa curatione proponam. Igitur ubi ul tima experiri statutum est: ante aliquot diebus uictu corpus preparãdum est. ut modicos: ut salubres cibos: ut minimeglu tinosos assumat: ut aquam bibat. Ambulandi uero inter hæc exercitatione utatur: quo magis calculus ad uesicæ cer uicem descendat. Quod an inciderit: digitis quoq;: sicut incu ratione docebo: demissis cognoscitur: Vbi eius rei fides est: pridie is puer inieiunio continendus est. & tum loco calido cu ratio adhibenda quæ hoc modo ordinatur. Homo præualens & peritus insedili alto considit: supinumq; eum & aduersum super genua sua coxis eius collocatis comprehendit: reductis que eius cruribus ipsum quoq; iubet manibus ad suos poplites datis: eos quam maxime possit attrahere: simulq; ipse sic eos continet. Quod si robustius corpus eius est qui curatur: duo bus sedilibus iunctis duo ualentes insidunt: quo & sedilia & in teriora cura inter se deligantur: ne diduci possint. Tum is su per duorum genua eodem modo collocatur: atq; alter pro ut consedit sinistrum crus eius: alter dextrum: simulq; ipse popli tes suos attrahit. Siue autem unus siue duo continent: superhu meros eius suis pectoribus incumbunt. Ex quibus euenit ut in ter ilia sinus super pubem sine ullis rugis sit extentus / & inan gustum compulsa uesica facilius calculus capi possit. Præter hæc etiam num alateribus duo ualentes obiiciuntur / qui circun stantes leuare uel unum uel duos qui puerum continent non si nunt. Medicus deinde diligenter unguibus circuncisis atque si nistra manu duos eius digitos indicem & medium leniter pri us unum deinde alterum in anum eius demittit:

dextræq digitos super imum abdomen leniter imponit: ne si u trinque digiti circa calculum uehementer concurrerint: uesicam laedant. Neque uero festinanter in hac re ut in plerisq agendũ est. sed ita ut quam maxime id tuto fiat. nam laesa uessica ne ruorum distentiones cum periculo mortis excitat. Ac primum circa ceruicem quaeritur calculus. Ibi repertus minore negocio expellitur. Et ideo dixi ne curandum quidem: nisi cum in hoc inditiis suis cognitum est. si uero aut ibi non fuit: aut recessit retro: digiti ad ultimam uesicam dantur: paulatimque dextra quoque manus eius ultra translata subsequitur. Atque ubi rep tus est calculus: qui necesse est in manus incidat: eo curiosius deducitur. quo minor laeuiorque est: ne effugiat: id est ne sae pius agitanda uesica sit. Ergo ultra calculum dextra semper manus eius opponitur: sinistræ digiti deorsum eum compellnt donec ad ceruicem peruenitur. In quam si oblongus est. sic cõ pellendus est ut pronus exeat. si planus: sic ut transuersus sit. si quadratus: ut duobus angulis sedeat. si altera parte plenior sic ut prius ea qua tenuior sit: euadat. In rotundo nihil intere sse ex ipsa figura patet: nisi si laeuior altera parte est: ut ea ante cedat. Cum iam eo uenit: ut incidi super uesicæ ceruicem iuxta anum cutis plaga lunata usq ad ceruicem uesicae debeat cornibus ad coxas spectantibus paulum: deinde ea parte qua strictior ima plaga est etiam num sub cute altera transuersa plaga facienda est. qua ceruix aperiatur donec urinae iter pa teat: sic ut plaga paulo maior quam calculus sit. nam qui metu fistulae: quam illo loco corbyada græci uocant: parum patefa ciunt: cum maiore eodem periculo reuoluuntur. quia calculus i ter: cum ui promitur. facit: nisi accipit. Idque etiam pernitio sius est: si figura quoq calculi uel aspritudo aliquid eo contu lit. Ex quo & sanguis profusio & distentio neruorum fieri po test. Quæ si quis euasit: multo tamen patentiorem fistulam habiturus est rupta ceruice quam habuisset incisa: Cum uero pa tefacta est: in conspectum calculus uenit: in cuius corpe nullum discrimen est. Ipse si exiguus est: digitis ab altera pte propelli

abaltera protrahi potest. Si maior: iniiciendus a superiore ei parte uncus est eius rei causa factus. Is est ad extremum tenuis: in semicirculi specie retusæ latitudinis: ab exteriori parte læuis: qui corpori iungitur: ab interiori asper, qua calculum attingit. Isque longior potius esse debet. Nam breuis extrahendi uim habet. Vbi iniectus est: inutrunque latus inclinandus est ut appareat calculus & teneatur: quia si apprehensus est: ille simul inclinatur. Ideoque eo minimo opus est: ne cum adduci uncus coeperit: calculus intus effugiat: hic in oram uulneris incidat: eamque conuulneret. In qua re quod periculum esset iam supra posui. Vbi satis teneri calculum patet: eodem pene momento triplex motus adhibendus est: inutrunque latus: deinde extra: sic tamen ut leniter id fiat: paulumque primo calculus attrahatur. quo facto attollendus uncus extremus est: uti intus magis maneat: faciliusque illum pducat: Quod si aliquādo a superiore parte calculus parum commode comprehendetur: a latere erit apprehendendus. Haec est simplicissima curatio. Sed uarietas rerum quasdam etiam num animaduersiones desiderat. sunt enim quidam non asperi tantummodo sed spinosi quoque calculi: qui per se quidem delapsi inceruicem sine ullo periculo eximuntur In uesica utro non tuto uel hi conquiruntur uel attrahuntur. quoniam ubi illam conuulnerarunt: ex distentione neruorum mortem maturant: multoque magis si spina aliqua uesicae inhaeret. eamque cum duceretur: duplicauit. Colligitur autem eo quod difficilius urina redditur: incereuice calculum esse. eo quod cruenta destillat: illum esse spinosum. maxime que id sub digitis quoque experiundum est: neque adhibenda manus: nisi id constitit. Ac tum quoque leniter intus digiti obiiciendi: ne uiolenter promouendo conuulnerent. tum incidendum. Multi hic quoque, scalpello usi sunt. Meges quoniam is infirmior est: potestque inaliqua prominētia incidere: incisoque super illam corpore, qua cauum subest nō secare, sed relinquere: quod iterū incidi necesse sit: ferramētū fecit rectū insumā pte labrosū: inima semicirculatū acutū q

Id receptum inter duos digitos indicem ac medium super pol lice imposito sic deprimebat. ut simul cum carne siquid ex cal culo prominebat. incideret. Quo cum sequebatur: ut semel quã tum satis esset. aperiret. Quocunq; autem modo ceruix ea pte facta est: leniter extrahi quod asperum est: debet: nulla prop ter festinationem ui admota.

Signa calculorum uel harenosorum uel mollium.

AT calculus harenosus: & ante manifestus est. quoniam & urina quæ redditur harenosa est: & in ipsa curatione: quoniam inter subiectos digitos neq; æque leniter renititur: & insuper dilatatur. Item mollis calculus & ex pluribus minutisq; sed inter se parum astrictis compositus indicatur: in se attrahens quasdam quasi squamulas. Hos omnis leniter per mutatis subinde digitorum uicibus sic oportet abducere; ne uesicam lædant. ne ue intus aliquæ dissipatæ reliquiæ maneant. quæ postmodum curationi difficultatem faciant. Quicquid autem ex his in conspectum uenit uel digitis uel unco eximendum est. At si plures calculi sunt: singuli protrahi debent: sic tamen ut siquis exiguus supererit, potius relinquatur. Siquidem in uesica difficulter inuenitur. inuentusq; celeriter effugit Ita longa inquisitione uesica læditur: excitatq; inflammationes mortiferas adeo ut quidam secti cum diu frustraq; per digitos uesica esset agitata decesserint. Quibus accedit etiam quod exiguus calculus ad plagam urina postea promouente excidit. Siquando autem is maior non uidetur nisi rupta ceruice extrahi posse findendus est. Cuius repertor Ammonius ob id lithotomos cognominatus est. Id hoc modo fit. Vncus iniicitur calculo: sic ut facile eum concussum quoq; teneat: ne is retro reuoluatur. Tum ferramentum adhibetur crassitudinis modicæ prima parte tenui: sed retusa: quod admodum calculum ex altera parte ictum findit. magna cura habita, ne aut ad ipsam uesicam per ferramentum perueniat: aut calculi fractura nequid incidat

De calculis foeminarum.

HAe uero curationes in foeminis quoque similes sunt: de q
bus tamen parum proprie quædam dicenda sunt: Siqui
dem in his ubi paruulus calculus est: scalpellus superuacuus est
quia is urinam iter uitcem non compellit. quae & breuior q̄ in
maribus & laxior est. Ergo & per se sæpe excidit: & si in pri
mo quod est angustius inhaeret: eodem tamen unco sine ulla
noxa educitur. At in maioribus calculis necessaria eadē curatō
est. Sed uirgini subiici digiti tanquam masculo mulieri per na
turalia eius debent. Tum uirgini quidem sub ima sinisteriore
ora. Mulieri uero inter urinae iter & os pubis incidendum est
sic ut utroque loco plaga transuersa sit. neque terreri conue
nit si plus ex muliebri corpore sanguinis profuit.

Quae curatio calculo euulso habenda sit.

CAlculo euulso si ualens corpus est: neque magnopere ue
xatum: sinere oportet sanguinem fluere: quo minor infla
mmatio oriatur. Atque ingredi quoque eum paulum non alie
num est. ut excidat siquid intus concreti sanguinis mansit.
Quod si per se non destitit: rursus ne uis omnis intereat sup
primi debet. Idq; protinus in imbecillioribus ab ipsa curatio
ne faciendum est. Siquidem ut distentione neruorum pericli
tatur aliquis dū uesica eius agitatur: sic alter metus excipitur
remotis medicaminibus ne tantum sanguinis profluat, ut occi
dat. Quod ne incidat: desidere is debet in acre acetum: cui ali
quantum salis sit adiectum. Sub quo & sanguis fere conquies
cit & astringitur uesica. ideoque minus inflammatur. Quod si
parum proficit: agglutinanda cucurbitula est et inguinibus
& coxis & super pubem. Vbi iam satis uel euocatus est sanguis
uel prohibitus: resupinus collocandus est: sic ut caput humile
sit: coxæ paulum excitētur. ac super ulcus imponendum est du
plex aut triplex linteolum aceto madens: Deinde interpositis
duobus horis in soliū is aquæ calidæ resupinus demittēdus ē: sic
ut a genibus ad ūbilicū aqua teneat: cætera uestimentis circunda

manibus tantummodo pedibusque nudatis: ut & minus digeratur: et ibi diutius maneat. Ex quo sudor multus oriri solet. quo spongia subinde facile detergendum est. finisque eius fomenti est donec infirmando offendat. Tum multo is oleo perungendus: inducendusque hapsus lanae mollis tepido oleo repletus: qui pubem & coxas & inguina & plagam ipsam contectã eodem ante se linteolo protegat. isque subinde oleo tepido madefaciendus est: ut neq; frigus ad uesicam admittat: & neruos leniter molliat. Quidam cataplasmatis calefacientibus utuntur. Ea plus pondere nocent: quæ uesicam urgendo uulnus irritant: q̃ calore proficiunt. Ergo ne uinculum quidem ullum necessarium est. Proximo die si spiritus difficilius redditur: si urina non excedit / si locus circa pubem mature intumuit: scire licet in uesica sanguinem concretum remansisse. Igitur demissis eodem modo digitis leuiter pertractanda uesica est & discutienda siqua coierunt. Quo fit ut per uulnus postea procedant. Non alienum etiam est oriculario clystere acetum nitro mixtum per plagam in uesicam compellere. Nam sic quoq; discutiuntur siqua cruenta coierunt. Eaq; facere etiã primo die conuenit. Si timemus nequid intus sit. maximeq; ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit: cætera eadem facienda sunt: ut demittatur in solium / ut eodem modo panniculus eadẽ lana super iniiciatur. Sed neq; sæpe / neq; tandiu in aqua calida puer habendus / quam adolescens est: infirmus / quam ualens: leui quam grauiore inflammatione affectus: is cuius corpus digeritur / quam is cuius astrictum est: Inter hæc uero si somnus est & æqualis spiritus & madens lingua & sitis modica & uenter imus: sed et mediocris est cum febre modica dolor: scire licet recte procedere curationem. Atq; in his inflammatio fere quinto uel septimo die finitur. Qua leuata solium superuacuum est Supini tantummodo uulnus aqua calida fouendum est: ut si quid urinæ rodet: abluatur. Imponenda autem medicamenta sunt pus mouentia: et si purgandum ulcus uidebitur: melle li

nendum. Id si rodet, rosa temperabitur. Huic curationi aptissimum uidetur enneapharmacum emplastrum. Nam & seuum habet ad pus mouendum. & mel adulcus repurgandum: medulla etiam maximeq; uitulina. quod inid ne fistula relinquatur præcipue proficit. Linamenta uero cum super ulcus non sunt necessaria: super medicamentum ad id continendum recte imponuntur. At ubi ulcus purgatum est: puro linamento adcicatricem perducendum est. Quibus temporibus tamen si felix curatio non fuit: uaria circa pericula oriuntur. Quæ præsagire protinus licet: si continua uigilia est: si spiritus difficultas si lingua arida est: si sitis uehemens: si uenter imus tumet: si uulnus hiat. si transiliens urina id non rodit: si similiter ante tertium diem quædam liuida excidunt: si is aut nihil aut tarde respondet: si uehementes dolores sunt: si post diem quintũ magnæ febres urgent: & fastidium cibi permanet. si cubare in uentrem iocundius est. Nihil tamen peius est distentione neruorum: & ante nonum diem uomitu bilis. Sed cum inflammationis sit metus: succurri abstinentia modicis et tempestiuis cibis, inter hæc fomentis: dequibus supra scripsimus: oportet.

De cancero qui excisa uesica nascitur: et qua curatione uti deceat Caput. XXVII.

PRoximus cancri metus est. Is cognoscitur: si et per uulnus et per ipsum colem fluit sanies mali odoris: cumq; eo quædã acõcreto sanguine nõ abhorrentia: tenuesq; caruncu læ lanulis similes. præter hæc si oræ uulneris aridæ sunt. si dolent inguina. si febris non defuit: eaq; innoctem augetur. si inordinati horrores accedunt. Considerandum autem est: inquam partẽ cancer is tendat. Si adcolem: indurescit is locus & rubet & tactu dolorem excitat: testiculiq; intumescunt. Si inipsam uesicam: ani dolor sequitur: coxæ durescunt: non facile crura extendi possunt. At si inalterutrum latus: oculis id

expositum est: parecq utrincq easdem notas sed minores ha bet. Primum autem ad rem pertinet corpus recte iacere: uesu perior pars semper eadem sit inquam uitium fertur. ita si ad colem it: supinus is collocari debet. Si ad uesicam: inuentrem Si inlatus: inid quod integrius est. Deinde ubi uentum fuerit adcurationem: homo inaquam demittetur. in qua marrubium decoctum sit aut cupressus aut myrtus. idemcq humor clyste re intus adiicietur. Tum super ponetur lenticula cum malico rio mixta. quæ utracq exu no decocta sint: uel rubus aut oleae folia eodem modo decocta. aliacq medicamenta: quæ adcohi bendos purgandoscq cancros proposuimus. ex quibus siqua erunt arida per scriptorium calamum inspirabuntur: Vbi sta re coeperit cancer: mulso uulnus eluetur. Vitabiturcq eo tem pore cæratum quod adrecipiendum id malum corpus emollit potius plumbum elotum cum uino inunguetur. Super quæ idē lirtuolo illitum imponetur Sub quibus perueniri adsanitatem potest. cum eo tamen quod non ignoremus orto cancro sæpe affici stomachum cui cum uesica quoddam consortium est. ex cq eo fieri ut neque retineatur cibus: neque siquis retentus est: concoquatur: neque corpus alatur. ideocq ne uulnus quidem aut purgari aut ali possit: quæ necessario mortem maturant. sed ut his succurri nullo modo potest: sic a primo tamen diu tenenda ratio curationis est. In qua quædam obseruatio ad ci bum quoque potionemque pertinens necessaria est. nam cibus inter principia non nisi humidus dari debet. Vbi ulcus purga tum est: ex media materia olera & salsamenta semper aliena sunt. Potione opus est non modica nam si parum bibitur: accē ditur uulnus: et uigilia urget: et uiscorporis minuitur. Si plus æquo assumitur: subinde uesica impletur. eoque irritatur. non nisi aquam autem bibendam esse manifestius est: quam ut sub inde dicendum sit. Solet uero sub eiusmodi uictu uenire ut aluus non reddatur. Hæc aqua ducenda est: in qua uel foenum græcum uel malua decocta sit. Idem humor rosa mixtus in p

ſum uulnus oricolario clyſtere agendus eſt: ubi id rodit urina neq; purgari patitur. Fere uero primo per uulnus exit. hæc de inde eo ſaneſcente diuiditur: & pars per colen deſcendere inci pit: donec ex toto plaga claudatur. quod interdum tertio mẽ ſe: interdum non ante ſextum: non nunquam exacto quoque anno fit. Neq; deſperari debet ſolida glutinatio uulneris: niſi ubi aut uehementer rupta ceruix eſt: aut ex cancro multæ ma gnæq; carunculæ: ſimulq; neruoſa aliqua exciderunt. Sed ut uel nulla ibi fiſtula uel exigua admodum relinquatur: ſumma cura prouidendum eſt. Ergo cum iam ad cicatricem uulnus in tendit: extentis iacere feminibus & cruribus oportet: niſi ta men molles/ harenoſiue calculi fuerũt. ſubhis enim tardius ue ſica purgatur. Ideoq; diutius plagam patere neceſſarium eſt: & tum demum ubi iamnihil tale extra fertur ad cicatricem per duci. quod ſi ante quam ueſica purgata eſt, oræ ſe glutinarũt dolorq; & inflãmatõ redierunt: uulnus digitis uel aduerſo ſpe cillo diducendum eſt. ut torquentibus exitus detur: hiſque effu ſis tum diutius pura urina deſcendat. Tum demum quæ cica tricem inducant imponenda ſunt. extendiq; ut ſupra docui pe des quam maxime uincti. quod ſi fiſtulæ metus ex his cauſis quas propoſui ſubeſſe uidebitur: quo facilius claudatur eauel certe coanguſtetur: inanum quoque danda plumbea fiſtula eſt extentiſque cruribus femina taliquei nter ſe deliganda ſunt do nec qualis futura eſt cicatrix ſit.

Si naturalia foeminarum concubitum nõ admittunt quo mo do curari conueniat. Caput. XXVIII.

ET hoc quidem commune eſſe maribus & foeminis poteſt. Proprie uero quædam ad foeminas pertinent. ut in pri mis: quod earum naturalia non nunquam inter ſe glutinatis o ris concubitum non admittunt. Idque interdum euenit proti nus inutero matris: interdum exulceratione in his partibus fac ta: & per malã curationem his oris ſaneſcendo iunctis. Si ex

utero est: membrana ori uuluæ opposita est. Si exulcere: caro id repleuit. Oportet autem membranam duabus lineis inter se transuersis incidere adsimilitudinem litteræ. X. magna cura habita: ne urinæ iter uioletur. Deinde undique eam membranã excidere: ac si caro increuit necessarium est recta linea patefacere. Tum abora uel uulsella uelhamo apprehensam tanquam habenulam excidere: & intus implicitum in longitudinem linamentum: lemniscum græci uocant: inaceto tinctum demittere. supraque sucidam lanam aceto madentem deligare. Tertio die soluere ulcus & sicut alia ulcera curare. Cumq; iam ad sanitatem tendet: plumbeam fistulam medicamento cicatricem inducente illinire: eamque intus dare. Supraq; idem medicamentum iniicere: donec adcicatricem plaga perueniat.

Qua curatione partus emortuus exutero excutiatur
Caput. XXIX.

VBi concipit autem aliqua si iam prope maturus partus intus emortuus est: neq; excidere perse potest: adhibenda curatio est: quæ numerari inter difficillimas potest. Nam & summam prudentiam moderationemque desiderat & maximum periculum affert. Sed ante omnia uuluæ natura mirabilis, cum inmultis aliis: tum inhac re quoque facile cognoscitur. Oportet autem ante omnia resupinam mulierem transuerso lecto sic collocare: ut feminibus eius ipsius ilia comprimantur. Quofit ut & imus uenter inconspectu medici sit & infans ad os uuluæ compellatur: quæ emortuo partu id' comprimit: exinterualllo uero paulum dehiscere. Hac occasione usus medicus unctæ manus indicem digitum primum debet inserere atq; ibi continere: donec iterum id os aperiatur. rursusque alterũ digitum demittere debebit: & per easdem occasiones alios: donec tota esse intus manus possit. Adcuius rei facultatem multum confert & magnitudo uuluæ & uis neruorum eius & corporis totius habitus & mentis etiam robur: cum præsertim intus nõnunquam etiam duae manus dari debeant. Pertinet etiam ad

rem quam calidissimum esse imum uentrem: & extrema cor
poris: neq; dum inflammationem coepisse: sed recenti re pro
tinus adhiberi medicinan. nam si corpus iam intumuit: neque
demitti manus: neque educi infans, nisi aegerrime potest: sequi
turq; saepe cum uomitu & cum tremore mortifera neruorum dis
tentio. Verum intus emortuo corpori manus iniecta protinus
habitum eius sentit. Nam aut incaput: aut inpedes conuersum
est: aut intransuersum iacet: fere tamen sic: ut uel manus eius,
uel pes inpropinquo sit. Medici uero propositum est: ut eum
manu dirigat uel incaput, uel etiam inpedes. Si forte aliter cō
positus est: ac si nihil aliud est: manus uel pes apprehensus,
corpus rectius reddit. nam manus: in caput. pes: in pedes eum
conuertet. Tum si caput proximum est: demitti debet uncus
undiq; laeuis acuminis breuis: qui ueloculo: uel auri: uel ori: in
terdum etiam fronti recte iniicitur: deinde attractus infantem
educit. neq; tamen quolibet is tempore extrahi debet. nam si
compresso uuluae ore id tentatum est: non emittente eo infans
abrumpitur: & unci acumen inipsum os uuluae delabitur: sequi
turq; neruorum distentio & ingens periculum mortis. Igitur
compressa uulua: conquiescere. hiante: leniter trahere oportet
& per has occasiones paulatim eum educere. Trahere autem
dextra manus uncum: sinistra intus posita infantem ipsum: si
mulq; dirigere eum debet. Solet etiam euenire: ut is infans hu
more distendatur: exque eo profluat foedi odoris sanies.
Quod si tale est: indice digito corpus illud forandum est: ut
effuso humore extenuetur. Tum id leniter per ipsas manus re
cipiendum est. nam uncus iniectus facile hebeti corpusculo ele
uabitur. Inquo quid periculi sit, supra positum. Sed in pedes
quoq; conuersus infans non difficulter extrahitur. qbus appre
hensis pipsas manus cōmode educitur. Si uero trāsuersus ē: ne
que dirigi potuit: uncus alae iniiciendus, paulatimq; attrahen
dus est. Sub quo fere ceruix replicatur: retroq; caput ac reliqu
um corpus spectat. Remedio est ceruix praecisa. ut separatim
utraque pars auferatur. Id unco fit: qui priori similis in inte

tiorem tantum partem per totam aciem exacuitur. Tum id a gendum est: ut ante caput: deinde reliqua pars auferatur: quia fere maiore parte extracta/caput in uacuā uuluam prolabitur: extrahiq; sine summo piculo nō potest. si tamen id incidit: sup uentrem mulieris duplici panniculo iniecto: ualens homo non imperitus a sinistro latere eius debet assistere: & super imum uentrem eius duas manus imponere: alteraque alteram preme re. Quo fit ut illud caput ad os uuluæ compellatur. Idque ea dem ratione quæ supra posita est: unco extrahitur. At si pes alter iuxta repertus est: alter retro cum corpore est. quicquid protractum est/paulatim abscidendū est. et si clunes os uuluæ urgere coeperunt: iterum retro repellendæ sunt. conquisitiusq; pes eius adducendus. Aliæq; etiam num difficultates faciunt: ut qui solidus non exit: concisus eximi debeat. Quotiens au tem infans protractus est: tradendus ministro est. Is eum su pinis manibus sustinere: medicus deinde sinistra manu leniter trahere umbilicum debet/ita ne abrumpat: dextraq; eum seq usque ad eas: quas secundas uocant. quod uelamentum infan tis intus fuit. isq; ultimis apprehensis uenulas membranulasq; omnes eadem ratione manu diducere a uulua: totumq; illud ex trahere: & siquid intus præterea concreti sanguinis remanet. Tum compressis inunum feminibus/illa conclaui collocan da est modicū calorem sine ullo preflatu habente. Super imū uentrem eius imponēda lana sucida in aceto & rosa tincta: Re liqua curatio talis esse debet: qualis ī inflammationibus & in iis uulneribus: quæ in neruosis locis sunt: adhibeatur.

De ani uitiis & eorum curatione. Caput. XXX.

ANi quoq; uitia ubi medicamentis non uincuntur/manus auxilium desiderant. Ergo siqua scissa in eo uetustate in duruerunt: iamq; callum habent: commodissimum est ducere aluum. tum spongiam calidam admouere: ut relaxentur illa & foras prodeant. Vbi in conspectu sunt: scalpello singula ex

cidere & ulcera renouare. deinde imponere linamentum molle & super linteolum illitum melle: locumque eum molli lana implere & ita uincire. altero die/deincepsque cæteris lenibus medicamentis uti: quæ adrecentia eadem uitia necessaria esse alias proposui. & utique per primos dies sorbitionibus eum sustinere: paulatim deinde cibis adiicere aliquid: generis tamen eius. quod eodem locopræceptum est. Siquando autem ex inflammatione pus inhis oritur ubi primum id apparuit: incidendum est. ne anus ipse suppuret. Neque tamen ante properandum est. nam si crudum incisum est: inflammationis multum accedit: & puris aliquanto amplius concitatur. His quoque uulneribus/lenibus cibis hisdemque medicamentis opus est.

De condilomatum curatione.

AT tubercula: quæ condilomata appellantur: ubi indururunt hac ratione curantur. aluus ante omnia ducitur. tum uulsella tuberculum apprehensum iuxta radices exciditur. Quod ubi factum est: eadem sequitur: quæ supra post curationem adhibenda esse proposui. Tantummodo siquid increscit squama æris coercendum est. Ora etiam uenarum fundentia sanguinem sic tolluntur. Vbi sanguini: qui effluit. sanies adiicitur: aluus acrius ducitur: quo magis oræ promoueantur. Eoque fit: ut omnia uela/quasi capitula conspicua sint. Tum si capitulum exiguum est: basimque tenuem habet: astringendum lino paulum supra est/quam ubi cum ano committitur. Imponenda spongia aqua calida est. donec id libeat. Deinde aut ungue/aut scalpello supra nodum id exulcerandum est. Quod nisi factum est: magni dolores subsequuntur. interdũ etiam urinæ difficultas. si id maius est: & basis latior: hamulo uno aut altero excipiendum est: paulum que supra basim incidendum: neque relinquendum quicquam exeo capitulo. neque quicquam exano demendum est. Quod consequitur is: q neque nimium, neque parum hamos ducit. Qua incisum est/acus debet immitti: infraque eam lino id capitulum alligari: si duo tria ue sunt: imum quodque primum curandum est.

Si plura: non omnia simul: nè tempore eodem undiq; teneræ cicatrices sint. Si sanguis profluit: excipiendus est spongia: deinde linamentum imponendum. Vnguenda femina & ingui na & quicquid iuxta ulcus est. cæratumq; super dandum est. Farina hordeacea calida implendusq; is locus est. Sic deligan dus est. Postero die is desidere inaqua calida debet: eodemq; cataplasmate foueri. Ac bis die & ante curationem & post eā ceruices ac femina liquido cærato perunguenda sunt: tepido q; is loco continendus. Interpositis quinq; aut sex diebus ori culario specillo linamenta educenda. Si capitula simul non exciderunt: digito promouenda. Tum lenibus medicamentis iisdemq; / quae alibi posui: ulcera ad sanitatem perducenda. finito uitio quemadmodum agendum esset iam alias superius exposui.

De uaricum curatione. Caput. XXXI.

AB his ad crura proximus transitus est. Inquibus orti uari ces non difficili ratione tollūtur. Hucautem & earum ue nularum: quæ incapite nocent. et eorū uaricum: qui in uentre sunt: curationem distuli: quoniam ubiq; eadem est. Igitur ue na omnis: quæ noxia est aut adusta tabescit. aut manu exci ditur. Si recta est: si quanuis transuersa / tamen simplex: si modica est: melius aduritur. Si curua est & uelut inorbes quos dam implicatur. pluresq; interse inuoluuntur: utilius eximere est: Adurendi ratio hæc est. Cutis super inciditur. tum patefa cta uena tenui & retuso ferramento candente modice premi tur: uitaturq; ne plagæ ipsius oræ adurantur: quas reducere ha mulis facile est. Id interpositis fere quaternis digitis per to tum uaricem fit: & tum super imponitur medicamentum: quo adusta sanantur. At exciditur hoc modo. Cute eadem ratio ne super uenam incisa hamulo oræ excipiuntur: scalpelloq; un diq; acorpore uena diducitur: caueturq; ne inter hæc ipsa læ datur: eique retusus hamulus subiicitur: interposito que eodem fere spatio: quod supra positum est: ineadem uena idem fit: quae quo tendat facile hamulo extento cognoscitur.

Vbi iam idem / quacunq; uarices sunt / factum est: uno loco adducta per hamulum uena praeciditur. deinde qua ꝓximus hamus est. attrahitur & euellitur: ibi rursus absciditur. Ac sic undique uaricibus crure liberato: tum plagarū orae committū tur: & super emplastrum glutinans iniicitur.

Curatio digitorum cohaerentium. Caput. XXXII.

At si digiti uel inutero protinus: uel propter communem exulcerationem postea cohaeserunt: scalpello diducun tur. dein separatim uterque nō pingui emplastro circundatur Atque ita perse uterque sanescit. Si uero fit ulcus in digito. posteaque male inducta cicatrix curuum eum reddit: primum malagma tentandum est: Dein si id nihil prodest: quod & in ueteri cicatrice / & ubi nerui laesi sunt euenire consueuit. uide re oportet nerui ne id uitium / an cutis sit. Si nerui est: attingi non debet. Neque enim sanabile est. Si cutis: tota cicatrix ex cidenda est. quae ferae callosa efficit / ut extendi digitum non patiatur. tum rectus sic adnouam cicatricem perducendus est.

De cangrenae curatione. Caput. XXXIII.

Cangrena inter ungues alasque aut inguina nasci. & si qu ando medicamenta uincuntur membrum praecidi oporte re. alio loco mihi dictum est. Sed id quoque cum periculo su mmo fit. Nam saepe inipso opere / uel profusione sanguinis uel animae defectione moriuntur. Verum hic quoque nihil in terest: an satis tutum praesidium sit. quod unicum est. Igitur inter sanam uitiatamque partem incidenda scalpello caro usq; ad os est: sic ut neque contra ipsum articulum id fiat. & poti us ex sana parte aliquid excidatur / quam ex aegra relinquatur. Vbi ad os uentum est. reducenda abeo sana caro & circa os su bsecanda est: ut ea quoq; parte aliquid / os nudetur. dein id ser rula praecidendum est q̄ proxime sanae carni etiam inhaeren ti. ac tum frons ossis: quam serrula exasperauit. leuanda est. supraque inducenda cutis: quae sub eiusmodi curatione laxa es se debet ut quam maxime undique os contegat.

Quo cutis inducta non fuerit id linamentis erit cōtegendum & super id spongia exaceto deliganda. Cætera postea sic faciēda. ut in uulneribus: inquibus pus moueri debet: præceptum est:

CORNELII CELSI DE MEDICINA

.LIBER OCTAVVS.

Depositu & figura totius humani corporis. Caput. I.

SVperest ea pars: quæ adossa pertinet. quae quo facilius accipi possit: prius positus / figurasq; eorum indicabo. Igitur caluaria incipit exinteriore parte concaua: extrinsecus gibba: utrinq; læuis & qua cerebri membranā contegit: et qua cute capillum gignente contegitur. Eaq; simplex ab occipitio & temporibus: duplex usque inuerticem afronte est. Ossaque eius ab exterioribus partibus dura: abinterioribus: quibus inter se connectuntur: molliora sunt. Interque ea uenæ discurrunt: quas his alimentum subministrare credibile est. Raro autem caluaria solida sine suturis est. Locis tamen æstuosis facilius inuenitur. Et id caput firmissimum: atq; adolore tutissimum est: excæteris: quo suturæ pauciores sunt. eo capitis ualitudo commodior est. Neque enim certus earum numerus est / sicut ne locus quidem: Fere tamen duæ super aures / tempora asuperiore capitis parte discernunt Tertia ad aures per uerticem tendens / occipitium a summo capite diducit. Quarta abeodem uertice p mediū caput ad frōtē pcedit eaq; mō sub imo capillo desinit: mō frōtem ipsā secās inter supcilia finitur. Exhis cæteræ qdem suturae i ūguem cōmittuntur.

Hæ uero quae ſuper aureſ tranſuerſae ſunt. totiſ oriſ paulati
extenuantur: atque ita inferiora oſſa ſuperioribuſ leniter inſi
dunt. Craſſiſſimum uero incapite oſ poſt aurem eſt: qua capi
liuſ ut uериſimile eſt: ob id ipſum non gignitur. Subiis quoq
muſculis: qui tempora connectunt: os medium in exteriorem
partem inclinatum poſitum eſt. At facies ſuturam habet ma
ximam: quæ atempore incipiens per medios oculos nareſque
tranſuerſa peruenit ad alterum tempus. Aqua breues duæ ſub
interioribus angulis deorſum ſpectant. Et malae quoq inſum
ma parte ſingulas tranſuerſas ſuturaſ habent. Amediiſque na
ribus aut ſuperiorum dentium gingiuiſ permedium palatum u
na procedit: aliaque tranſuerſa idem palatum ſecat. Et ſuturæ
quidem inplurimis hae ſunt. Foramina autem intra caput ma
xima oculorum ſunt. deinde narium: tum quae inauribus habe
mus. Ex his quae oculorum ſunt: recta ſimpliciaque ad cere
brum tendunt. Narium duo foramina oſſe medio diſcernun
tur. Siquidem haec primum aſuperciliis anguliſque oculorum
oſſe inchoantur ad tertiam fere partem: deinde incartilaginē
uerſæ quo propius ori deſcendunt, eo magis caruncula quoque
molliuntur. Sed ea foramina quae a ſummis adimaſ nareſ ſim
plicia ſunt. ibi rurſuſ inbina itinera diuidūtur. Aliaque ex his
adfauces peruia ſpiritum & reddunt & accipiunt: alia ad cere
brum tendunt. Inultima parte inmulta & tenuia foramina diſ
ſipantur: per quae ſenſuſ odoriſ nobiſ datur. In aure quoque
primo rectum & ſimplexiter procedendo flexuoſum fit. quod
ipſum iuxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur:
per quae facultas audiendi eſt: iuxtaque ea duo paruuli quaſi
ſinus ſunt: ſuperque eos finitur os: quod tranſuerſum a genis
tendenſ abinferioribus oſſibus ſuſtinetur. iugale appellari po
teſt abeadem ſimilitudine aqua id graeci zygodes appellant.
Maxilla uero eſt molle os: eaque una eſt: cuiuseadem & media
& etiam ima ps mentū ē. aquo utrinq̄ pcedit ad tempa ſolaq̄
ea mouetur Nā ma x cū toto oſſe: quod ſupiores dētes exigit
immobiles ſunt.

Verum ipsius maxillæ partes extreme quasi bicornes sunt. Al ter processus intra latior / uertice ipso tenuatur: longiusque procedens sub osse iugali subit: & super id temporum musc u lis illigatur. Alter breuior & rotundior & in eo sinu qui iux ta foramina auris est cardinis modo fit: ibiq; huc & illuc se in clinans / maxillæ facultatem motus præstat. Duriores osse den tes sunt: quorum pars maxillæ: pars superiori ossi malarum hæret. Ex his quaterni primi quia secant temnici a græcis no minantur. hi deinde quattuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Vltra quos utrinq; fere maxillares quaterni sunt / præter q̄ in iis. inquibus tres ultimi: qui sero gigni solent: non increuerunt: Ex his priores singulis radicibus: maxillares utiq; binis: quidam etiam ternis quaternisue nituntur. Fereq; longi or radix breuiorem dentem edit, rectiq; dentis recta etiam ra dix. curui flexa est. exq; eadem radice inpueris nouus dens su bit: qui multo sæpius priorem expellit. interdum tamen su pra infra ue eum se ostendit. Caput autem spina excipit. Ea constat ex uertebris quattuor & uiginti. Septem in ceruice sunt duodecim ad costas. reliquæ quinq; snnt proximæ costis. Hæ teretes breuesq; ab utroque latere / processus duos exigunt. Me diæ perforatæ / qua spinæ medulla cerebro commissa descen dit. Circa quoq; per duos processus tenuibus cauis peruiæ: per quæ a membrana cerebri similes membranulæ deducuntur. Om nesqu u ertebræ exceptis tribus summis a superiore parte in ip sis processibus parum desidentis sinus habent. ab inferiore ali os deorsum uersus processus tenuibus cuius peruiæ: per quae a membrana cerebri similes membranulæ deducuntur. Omnes que uertebræ exceptis tribus summis a superiore parte in ipsis processibus parum desidentis sinus habent. ab inferiore alios deorsum uersus processus exigunt. Summa igitur protinus ca put sustinet / per duos sinus receptis exiguis eius processibus. Quo fit: ut caput sursum deorsum uersum tuberibus exaspere tur: secunda superiori parti inferiore. Quod ad circuitum per

tinet/parſ ſumma anguſtiore orbe finitur. Itaqꝫ ſuperior ſum mæ circundata/inlatera quoqꝫ caput moueri ſinit. Tertia eo dem modo ſecundam excipit. Ex qno facilis ceruici mobili tas eſt. Ac ne ſuſtinere quidem caput poſſet: niſi utrinqꝫ recti ualenteſque nerui collum continerent: quos cerotas graeci ap pellant. Siquidem horum inter omnes flexus alter ſemper intē tus ultra prolabi ſuperiora non patitur. Iamque uertebra ter tia tubercula quæ inferiori inſerantur: exigit. Cæteræ proceſ ſibus deorſum ſpectantibus ininferioreſ inſinuantur. ac perſi nus quoſ utrinque habent/ſuperiores accipiunt: multiſque ner uis & multa cartilagine continentur. Ac ſicuno flexu modico inpromptum dato caeteris negociis homo & rectus inſiſtit & aliquid adneceſſaria opera curuatur. Infra ceruicem uero ſum ma coſta contra humeros ſita eſt. inde undecim inferiores uſ que ad imum pectus perueniunt. haecqꝫ primis partibuſ rotun dae & leniter quaſi capitulatae uertebrarum tranſuerſiſ proceſ ſibuſ ibi quoque paulum inſinuatis inhaerent. Inde pateſcunt & inexteriorem partem recuruatae paulatim in cartilaginem degenerant. Eaque parte ruſuſ ininteriora leniter flexae com mittuntur cum oſſe pectoris. Quod ualens & durum afaucibus incipit: abutroque latere lunatum: & apraecordiis iam ipſum quoque cartilagine mollitum terminatur. Subcoſtis uero prio ribus/quinque quaſ rhoaſ græci nominát: breueſ tenuioreſque atque ipſe quoque paulatim incartilaginem uerſae: extremis abdominiſ partibuſ inhaereſcunt: imaque exhiſ maiore iam p te nihil niſi cartilago eſt. Ruſuſ aceruice duo lata oſſa utrin que ad ſcapulaſ tendunt. noſtri ſcoptula operta: omoplatas graeci nominant. Ea inſummis uerticibus ſinuata/ab his trian gula: paulatimque lateſcentia ad ſpinam tendunt. & quo lati ora quaque parte ſunt/hoc hebetiora. Atque ipſa quoque in imo cartilaginoſa poſteriore parte uelut innatant: quoniam niſi inſummo nulli oſſi inhaereſcunt. Ibi uero ualidis muſcu lis neruiſque conſtricta ſunt. At aſumma coſta paulo interius

q̃ ubi ea media est: os excrescit: ibi quidem tenue: procedens uero quo propius lato scapularum ossi fit/eo plenius latiusq̧ & paulatim inexteriora curuatum. quod propius/altera uerti cis parte modice intumescens/sustinet iugulum. Id autem ip sum recuruum ac neq̧ inter durissima ossa numerandum; altero capite ineo quod posui: altero inexiguo sinu pectoralis ossis insidit: paulumq̧ motu brachii mouetur & cum lato osse scapularum infra caput/eius neruis & cartilagini connectitur. Hinc humerus incipit extremis utrinq̧ capitibus tumidus mollis sine medulla cartilaginosus. medius teres durus medullosus leniter gibbus & inpriorem & inexteriorem partem. Prior autem pars est/quæ apectore est: posterior/quæ ab scapulis interior/quæ adlatus tendit: exterior/quæ abeo recedit. quod ad omnes articulos pertinere inulterioribus patebit. Superius autem humeri caput rotundius q̃ cætera ossa. dequibus adhuc dixi: uerticilatis scapularum ossibus inseritur acmaiore parte extransitu neruis deligatur. At inferius: duos processus habet. inter quos quod medium est/magis etiam extremis partibus sinuatur. Quæ res sedem brachio præstat. Quod constat exossibus duobus. Radius: quam cercida græci appellant: superior breuiorque & primo tenuior rotundo & leniter cauo capite exiguum humeri tuberculum recipit. atq̧ ibi neruis & cartilagine continetur. Cubitus inferior longiorq̧ & primo plenior insummo capite/duobus quasi uerticibus extantibus insinu humeri quem inter duos processus eius esse proposui: se insetit. Primo uero duobus radiis brachii ossa iuncta paulatim dirimuntur: rursusq̧ admanum coeũt modo crassitudinis mutato: Siquidem ibi radius plenior: cubitus admodum tenuis ē Dein radius incaput cartilaginosum consurgens: inuerticem eius sinuatur. cubitus rotundus inextremo/parte altera paulum procedit. Ac ne sæpius dicendum sit. illud ignorari non oportet plurima ossa incartilaginem desinere: nullum articulum non sic finiri. Neq̧ enim aut moueri posset/ nisi leui innitere

tur: aut cum carne neruiſq; coniungi / niſi ea media quaedam materia committeret. In manu uero prima palmae pars ex multis minutiſque oſſibus conſtat: quorum numerus incertus eſt. Sed oblonga omnia & triangula ſtructura quadam inter ſe connectuntur. cum inuicem ſuperior alterius anguluſ / alteriuſ planitieſ ſit. eoque fit ex his unius oſſis paulum in interiora concauis ſpecies. Verum ex manu duo exigui proceſſus in ſinu radii coniiciuntur. Tum ex altera parte recta quinque oſſa ad digitos tendentia palmam explent: a quibus ipſi digiti oriuntur: qui ex oſſibus ternis conſtant: omniumque eadem ratio eſt. Interius os in uerticem ſinuatur: recipitq; exterioris exiguum tuberculum: neruique ea continent: a quibus orti ungues indureſcunt. Ideoque nō oſſi: ſed carni magiſ radicibus ſuis inhaerent Ac ſupiores quidem partes ſic ordinatae ſunt Ima uero ſpina in coxarum oſſe deſidit: quod tranſuerſum lōgeque ualentiſſimum / uuluam / ueſicam, rectum inteſtinum tuetur: idque ab exteriore parte gibbum: ad ſpinam reſupinatum a lateribus ideſt in ipſis coxis ſinuſ rotundoſ habet: a quibuſ oritur os quod pectinem uocant. idque ſuper inteſtina ſub pube tranſuerſum uentrem format: rectius in uiris: recuruatum magis in exteriora in foeminis: ne partum prohibeat. Inde femina oriuntur. quorum capita rotundiora etiam q̄ humerorum ſunt: cum illa ex caeteris rotundiſſima ſint. Infra uero duos proceſſus a priore & a poſteriore parte habent. Dein dura & medulloſa & ab exteriore parte gibba habent: rurſuſ ab inferioribus quoque capitibuſ intumeſcunt: Superiora in ſinuſ coxae ſicut humeri in ea oſſa / quae ſcapularum ſunt: coiiciuntur. tum infra introrſus leniter intendunt: quo aequalius ſuperiora mēbra ſuſtineant. Atque in eo inferiora quoque capita media ſinuantur: quo facilius excipi a cruribus poſſint. Quae commiſſura oſſe paruo molli cartilaginoſo tegitur: patellam uocant. Hæc ſuper innatans. nec ulli oſſi inhaerens: ſed carne & neruis deligata: pauloq; magis ad femoris os tendens inter omnes crurā

flexus iuncturam tuetur. Ipsum autem crus est ex ossibus duo bus. etenim per omnia femur humero: crus uero brachio/ simi le est. adeo ut habitus quoq; & decor alterius ex altero cogno scatur. Quod ab ossibus incipiens etiam in carne respondet. Verum alterum os ab exteriore parte/ supra positum est. quod ipsum quoq; supra recte nominatur: Id breuius/ supraque te nuius ad ipsos talos intumescit: Alterum a priore parte posi tum/ cui tibiæ nomen est/ longius & in superiore parte plenius solum cum femoris inferiore capite committitur. sicut cum humero cubitus. Atque ea quoq; ossa infra supraq; coniuncta media/ ut in brachio dehiscunt. Excipitur autem crus infra os sa ex transuerso talorum: idque ipsum sup os calcis situm est quod quadam parte sinuatur: quadam excessus habet: & pro cedentia ex talo recipit: & in sinum eius inseritur. idque sine medulla durum magisque in posteriorem partem proiectum/ teretem ibi figuram representat. Cætera ossa pedis ad eorum que in manu sunt similitudinem instructa sunt. Plātæ/ palmæ digiti/ digitis. ungues/ unguibus respondent.

Ossa uitiata & corrupta quibus signis cognoscantur & qua ratione curentur: Caput: II.

OMne autem os ubi iniuria accessit: aut uitiatur: aut findi tur: aut frāgitur: aut foratur: aut colliditur: aut loco mo uetur. Id quod uitiatum est. primo fere pingue fit: deinde uel nigrum/ uel cariosum. Quæ super natis grauibus ulceribus aut fistulis: hisque uel longa uetustate uel etiam cancro occupatis eueniunt. Oportet autem āte ōnia os nudare ulcere exciso et si latius eius uitium est/ quam ulcus fuit. carnem subsecare: do nec integrum os undique pateat. tū id quod pingue est semel iterum ue satis est admoto ferramento adurere: ut ex eo statu secedat. aut eradere donec iam aliquid cruoris ostendatur. quæ integrioris nota est. nam necesse est aridum sit id quod

uitiatum est. Idem incartilagine quoque læsa faciendum est. Siquidem ea quoque scalpello radenda est: donec integrum id sit quod relinquatur. Deinde siue os/siue cartilago rasa ē nitro bene trito respergendum est. Neque alia facienda sunt ubi caries/nigritieue insummo osse est. Siquidem id uel paulo diutius eodem ferramento adurendum: uel radendum est. Qui radit hæc: audacter imprimere ferramentum debet: ut & agat aliquid & maturius desinat. Finis est: cum uel ad albū os/uel ad solidum uentum est. Albo finiri exnigritie uitium: soliditate quadam excarie manifestum est. Accedere etiam cruoris aliquid integro supra dictum est. Siquando autem altius descenderit utrunlibet dubium est. In carie quidem expedita cognitio est. Specillum tenue īforamen demittitur. quod magis minusue intrando/uel insummo cariem esse/uel altius descendisse testatur. Nigricies colligi quidem potest etiam exdolore & exfebre. Quæ ubi mediocria sunt: illa alte descendisse non potest. Manifestior tamenad acta terebra fit. Nam finis uitii est ubi scobis nigra esse desiit. Igitur si caries alte descendit: per terebram urguēda crebris foraminibus est. quæ altitudine uitium æquent. Tum inea foramina demittenda cādentia ferramenta sunt. donec inde siccum os extoto fiat. Simul enim post hæc & resoluetur ab inferiore osse quodcunq; uitiatum est: & is sinus carne replebitur: & humor aut nullus postea feretur: aut mediocris. Sin autem nigrities est: aut si caries adalteramquoq; partem ossis transit: oportet excidi. Atq; idem incarie quoq; adalteram partem ossis penetrante fieri potest. Sed quod totum uitiatum: totum eximendum est. Si inferior pars integra est: eatenus quod corruptum est/excidi debet. Item siue capitis. siue pectoris os: siue costa cariosa est: inutilis uitio est: & excidendi necessitas est. Neq; audiendi sunt qui osse nudato diem tertium expectant: ut tunc excidant. Ante inflammacionem enim tutius omnia tractantur. Itaq; quantum fieri potest eodem momento & cutis incidenda est: & osdetegendum: & omni uitio liberandum est. Long

perniciosissimum est/quod inosse pectoris est: qa uix etiam si recte cessit curatio ueram sanitatem reddit.

Quomodo os excidatur. & de Modiolo: & Terebra ferramentis ad id paratis. Caput. III.

EXciditur uero os duobus modis. Si paruulum est/quod læsum est: modiolo/quem choenicion græci uocant. Si spatiosus: terebris: Vtriusq; rationem proponam. Modiolus ferramentum concauũ/teres ẽ imis oris serratũ: pquod mediũ clauus ipsequoq; interiore orbe cinctus demittitur. Terebrarum autem duo genera sunt. Alterum simile ei/quo fabri utũtur. Alterum capituli longioris: quod ab acuto mucrone incipit: deinde subito latius fit: atq; iterum abalio principio paulo minus q̃ æqualiter sursum procedit. Si uitium inangusto est: quod comprehendere modiolus possit. ille potius aptatur Et si caries subest. medius clauus inforamen demittitur. Si nigrities: angulo scalpri sinus exiguus fit/qui clauum recipiat: ut eo insistente circum actus modiolus delabi non possit. Deinde his habena quasi terebra conuertitur. Estq; quidam premendi modus: ut & foretur & circum agatur. quia si leuiter imprimitur: parum proficit. Si grauiter: non mouetur. Neq; alienum est instillare paulum rosæ uel lactis: quo magis lubrico circumagatur. Quod ipsum tamen si copiosius estaciem ferramenti hebetat. at ubi iam inter modiolo pressum est: medius clauus educitur: & ille per se agitur. Deinde cum sanitas inferioris partis scobe cognita est: modiolus remouetur. at si latius uitium est/quam ut illo comprehendatur: terebra res agenda est. Ea foramen fit inipso fine uitiosi ossis atq; integri: deinde alterum non ita longe. tertiumque donec totus is locus/ qui excidendus est/his cauis cinctus sit. atque ibi quoque quatenus terebra agenda sit/scobis significat. Tunc excisorius scalper abaltero foramine adalterũ malleolo adactus/id quod inter utrunque medium est: excidit. ac sic ambitus similis ei fit: qui inangustiorem orbem modiolo imprimitur. Vtro mo

do uero id circumductum est: idem excisorius scalper: in osse corrupto planus summam quanque testam læsit: donec integrum os relinquatur. Vix unquam nigrities integrum: caries per totum os perrumpit: maximeque ubi uitiata caluaria est. Id quoque signi specillo significatur: qui depressus in id foramen/quod ĩtra solidam sedem habet: & ob id renitens aliqd inuenit & madens exit. Si puium inuenit: altius descendens inter os & membranam nihil oppositum inuenit: educi tur que siccus/non quo non subsit aliqua uitiosa sanies. sed quoniam ibi ut inlatiore sede diffusa sit. Siue autem nigrities/ quam terebra detexit. siue caries/quam specillum ostendit: os transit modioli quidem usus fere superuacuus est/ quia latius pateat necesse est/ quod iam alte processit. Terebra uero ea/ quam secundo loco posui utendum/ea que ne nimis incalescat subinde in aquam frigidam demittenda est. Sed tum maiore cura agendum est. cum iam aut simplex os dimidium perforatum est: aut in duplici/ superius. Illud/ spatium ipsum: hoc/sanguis significat. Ergo tum lentius ducenda habena: suspendendaq; magis sinistra manus est: & saepius attollenda: & foraminis altitudo cõsideranda: ut quãdocunq; os prumpitur sentiamus: neq; periclitemur: ne mucrone cerebri mẽbrana lædatur. Ex quo graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. Factis foraminibus eodem modo media saepe: sed multo circumspectius excidenda sunt: ne forte angulus scalpri eandem membranam uiolet: donec fiat aditus: p quem mẽbranæ custos immittatur: menyngophylacas græci uocãt. Lamina aenea est firma/paulum resima ab exteriore parte laeuis: quæ demissa est: ut exterior pars eius cerebro propior sit. subinde ei subiicitur quod scalpro discutiendum est. ac si excipit eius angulum: ultra transire non patitur: eoq; & audacius & tutius scalprũ malleolo subinde medicus ferit: donec excisũ ũdiq; os eadẽ lamina leuetur: tolliq; sine ulla noxa cerebri põt. Vbi totum os eiectum est: circum radendæ leuandae que sunt orae: & siquis scobis membranae insedit: colligendum.

Vbi superiori parte sublata: inferior relicta est: non ora tan tum: sed os quoque totum lauandum est: ut sine noxa postea cutis increscat. quæ aspero osse innascens protinus non sani tatem sed nouos dolores mouet. Patefacto cerebro qua ratio ne agendum sit dicam: cum ad fracta ossa uenero. Si basis a liqua seruata est: super imponenda sunt medicamenta nõ pin guia: quæ recentibus uulneribus accomodantur: supraque im ponenda lana sucida oleo atque aceto madens. Vbi tempus processit: ab ipso ore caro increscit: eaque factum manu sinũ complet. Siquod etiam os adustum est: a parte sana recedit: subitque inter integram atque emortuam partem caruncula: quæ quod abscessit: expellat. eaque fere quia testa tenuis & angusta est / squama est. idest lepis a græcis nominatur. Põt etiam euenire: ut exictu neque findatur os: neque pfringatur sed summum tamen collidatur / exaspereturq;. Quod ubi inci dit: radi & leuari satis est. Hæc quamuis maxime fiunt in capi te / tamen cæteris quoq; ossibus communia sunt. ut ubicunque idem incidet: eodem remedio sit utendum. Atque cum ea frac ta: fissa / forata: collisa sint: quasdam proprias in singulis ge neribus: quasdã communes in pluribus curationes requirunt. De quibus protinus dicam / initio ab eadem caluaria accepto.

De caluariæ curatione. Caput. IIII.

IGitur ubi ea pertusa: protinus requirendum est / num bilẽ is homo uomerit / num oculi eius obcæcati sint / num ob mutuerit / num per nares aures ue sanguis ei effluxerit / num con ciderit: num sine sensu quasi dormiens iacuerit. Hec enim nõ nisi osse fracto eueniunt. Atque ubi inciderunt: scire licet ne cessariam / sed difficilem curationem esse. Si uero etiam tor por accessit. si mens non constat: si neruorum uel resolutio uel distentio secuta est. uerisimile est etiam cerebri membra nam esse uiolatam: eoque in angusto magis spes est. At si ni hil horum secutum est potest etiam dubitari: an os frac tum sit. Et protinus considerandum est:

lapide: an ligno: an ferro: an alio telo percussum sit, & hoc ipso leni/an aspero: mediocri/an uastiore: uehementer/an leniter. Quia quo mitior ictus fuit: eo facilius os ei restitisse credibile est. Sed nihil tamen melius est: quam certiore id nota explorare. Ergo qua plaga est: demitti specillum oportet/ neq; nimis tenue/neque acutum: ne cum in quosdam sinus naturales inciderit/opinionem fracti ossis frustra faciat: neq; nimis plenum/ne paruulæ rimulæ fallant. Vbi specillum ad os uenit si nihil nisi lenæ & lubricum occurrit: integrum id uideri potest. Siquid asperi est: utiq; qua suturæ non sint: fractum os esse testatur. A suturis se deceptum esse Hippocrates memoriæ prodidit, more scilicet magnorum uirorum & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia/quia nihil habent: nihil sibi detrahunt. Magno ingenio: multaq; nihilominus habituro conuenit etiam simplex ueri erroris confessio: præcipueque in eo ministerio: quod utilitatis causa posteris traditur: ne qui decipiantur eadem ratione: qua quis ante deceptus est. Sed hæc quidem alioqui memoria magni professoris uti interponeremus effecit. Potest autem sutura eo nomine fallere. quæ æque aspera est: ut aliquis hanc esse: etiam si rima est: existimet eo loco: quo subesse hanc uerisimile est. Ergo eo nomine decipi non oportet. sed os aperire tutissimum est. Nam neq; utiq; certa sedes: ut supra posui. suturarum est: & potest idē/& naturaliter commissum/& ictu fissum esse: iuxta ue aliquid fissum habere. Quin aliquid etiam: ubi ictus fuerit uehementior: quamuis specillo nihil inuenitur: tamen aperire commodius est. At si ne tum quidem rima manifesta est inducendum super os atramentum scriptorium est: deinde scalpro id deradendū. Nigritiem enim continet siquid fissum est Solet etiam euenire, ut altera parte fuerit ictus: & os altera fiderit. Itaq; si grauiter aliquis percussus est/si mala inditia sub secuta sunt, neq; ea pte qua cutis discussa est: rima repitur: nō incōmodum est parte altera cōsiderare: nunquis locus mollior sit & tumeat: eumq; aperire. Siqdem ibi fissum os repietur, nec tamen magno negocio cutis sanescit etiā si frustra desecta ē.

Os fractum nisi succursum est grauibus inflammationibus af ficit: difficiliusq; postea tractatur. Raro/ sed aliquando ta men euenit: ut os quidem totum integrum maneat: intus uero exictu uena aliqua incerebri membrana rupta aliquid sangui nis mittat: isq; ibi concretus magnos dolores moueat: oculos quibus obcecet. Sed fere contra id dolor est: & eo loco cute incisa pallidum os reperitur. Ideoq; id quoq; os excidendum est. quacunq; autem decausa curatio hæc necessaria est: sinon dum satis cutis patefacta est: latius aperienda est: donec quic quid læsum est inconspectu sit. Inquo ipso uidendum est: ne quid exipsa membranula quæ subcute caluariā cingit: super os relinquatur. siquidem hæcscalpro terebrisue lacerata uehemen tes febres cum inflammationibus excitat. Itaq; eam commodi us est ex toto abosse diduci. Plagam/ si exuulnere est. talem necesse est habeamus: qualem acceperimus. si manu facienda est: ea fere cōmodissima ē: quæ duabus trāsuersislineis litteræ X. figuram accipit: ut deinde asingulis procedentibus līgulis cutis subsequatur. Inter quæ si sanguis fertur: spongia subin de inaceto tincta cohibendus est. occupandusq; obiectis lina mentis. & caput altius excitandum. Neq; id uitium ullum me tum nisi inter musculos: qui tempora continent: affert. sed ibi quoq; nihil tutius fit. In omni uero fisso fractoue osse proti nus antiquiores medici ad ferramenta ueniebant: quibus id ex ciderent. Sed multo melius est/ ante emplastra experiri: quae caluariæ causa componuntur. Eorumq; aliquid oportet exace to mollitum perse super fissum/ fractumue os imponere: dein de super id aliquanto latius quam uulnus est/ eodem medica mento illitum linteolum & præterea sucidam lanam aceto tinc tam. Tunc uulnus deligare & quotidie resoluere: similiterq; cu rare usq; ad diem quintum. A sexto die etiam uapore aquæ ca lidæ per spongiam fouere. cætera exeadem facere. quod si ca rūcula increscere coepit: & febricula aut soluta erit aut lenior & cupiditas cibi reuerterit/ satisque somni accedet in eodem medicamento erit perseuerandum.

Procedente deinde tempore emolliendum id emplastrum ad iecto caerato exrosa facto: quo facilius carnem producat. nã per se reprimendi uim habet. Hac ratione saepe rimae callo quodam implentur: estque ea / ossis uelut cicatrix. & latius fracta ossa / siqua inter se nõ cohaerebant / eodem callo glutinantur: estque aliquanto melius uelamentum cerebro / quam caro quae exciso osse increscit. Si uero sub prima curatione febris intenditur: breuesque somni: & hidem per somnia tumultuosi sunt: ulcus madet / neque alitur: & inceruicibus glandulae oriuntur: magni dolores sunt: cibique super haec fastidium increscit. tum demum admanum scalprumque ueniendum est. Duo uero subictu caluariae pericula sunt: ne uel findatur: uel medium desidat. Si fissum est: possunt orae esse compressae: uelqa altera super alteram excessit: uel etiam quia uehementer rursus se commiserunt. Ex quo euenit ut humor ad membranam quidem descendat: exitum uero non habeat: ac si eam irritet & graues inflammationes moueat: Vbi medium desedit / eandem cerebri membranam os urget. interdum etiam exfractura quibusdam uelut aculeis pungentibus. His ita succurrendum est: ut tamen quam minimum exosse demattur. Ergo si ora alteri insedit: satis est id quod emiret plano scalpro excidere. quo sublato iam rima hiat quantum curationi satis est. At si orae inter se cõprimuntur: alatere eius interposito digiti spatio / terebra foramen faciendum est: abeoque scalper duabus lineis ad rimam agendus adsimilitudinem. C: litterae: sicut uertex eius aforamine basis adrimas it. quod si rima longius patet abaltero foramine rursus similis sinus fieri debebit: & ita nihil latens ineo osse concauum est: abundeque exitus datur intus laedentibus. Ne si fractum quidem os desedit / totum excidi necesse est. sed siue totum perfractum est & abalio extoto recessit: siue circumpositae caluariae inhaeret exigua pte abeo quod naturaliter se habet scalpro diuidẽdũ ẽ. deĩde ineo quod desedit iuxta rimã quã fecimus foramina addenda sunt:

Si inangusto noxa est: duo. si latius patet: tria: septaq; eorū
excidenda / & tum scalper utrinq; ad rimam agendus / sic ut
lunatum sinum faciat: imaq; pars eius intus ad fracturam. cor
nua ad os integrum spectent. Deinde siqua labent & ex facili
remoueri possunt. forfice ad id facta colligenda sunt: maxi
meq; ea / quæ acuta membranam infestant. si id exfacili fieri
non poteit: subiicienda lamina est: quam custodem eius mem
branæ esse proposui: & super eam quicquid spinosum est &
intus eminet: excidendum est: eadem lamina quicquid deor
sum insedit attollendum. Hoc genus curationis efficit / ut qua
parte fracta ossa tamen inhærent: solidentur. qua parte abru
pta sunt: sine ullo tormento sub medicamenti tempore exci
dant: spatiumq; inter hæc satis illi magnum ad extrahendam
saniem relinquatur: plusq; in osse pro pugnaculi cerebrum ha
beat / quam habiturum fuit eo exciso. His factis ea membra
na acri aceto respergenda est: ut siue aliquid sanguinis exea
profluit: cohibeatur. siue intus concretus cruor remanet: discu
tiatur. Tum idem medicamentum eodem modo: qui supra po
situs est: mollitum ipsi membranæ imponendum est. Cætera
q; eodem modo facienda sunt: quæ ad linteolum illitum & la
nam sucidam pertinent collocandusq; is loco intepido: & cu
randum quotidie uulnus: bis etiam æstate. quod si membrana
per inflammationem intumuerit: infundenda erit rosa tepida.
Si usq; eo tumebit: ut super ossa quoq; emineat: coercebit eam
bene trita lenticula: uel folia uitis contrita & cum recenti uel
butyro uel adipe anserino mixta. ceruixq; molliri debebit liq
do cærato exirino facto. At si parum pura membrana uidebi
tur par modus eius emplastri & mellis miscendus erit: idq; su
per infundendum: eiusq; continendi causa unum aut alterum
linamentum iniiciendum: & super linteolo cui emplastrum il
litum sit / contegendum. Vbi plus pura membrana est: eadem
ratione adiiciendum emplastro cæratum: ut carnem producat
Quod ad abstinentiam uero & primos ulterioresq; cibos poti

nesq; pertinet. eademquae/ĩuulneribus præcepi/seruāda sũt. eo magis/ quo periculosius hæc pars afficitur. Quin etiam cũ iam non solum substineri sed ali iis quoque apparebunt. tamẽ erunt uitanda quæcunque mandenda sunt. item fumus & quic quid excitat sternutamẽtum. Spem uero certam faciunt mem brana mobilis ac sui coloris: caro increscens rubicunda: faci lis motus maxillæ atque ceruicis. Mala signa sunt membrana immobilis nigra uel liuida uel aliter coloris corrupti: demen tia: acris uomitus: neruorum uel resolutio uel distentio: caro liuida: maxillarum rigor atque ceruicis. Cæteraque quæ ad so mnum: cibi desideriũ: febrem: puris colorem attinent: eadem quæ incæteris uulneribus uel salutaria uel mortifera sunt. ubi bene res cedit: incipit abipsa membrana: uel si os eo loco du plex est: inde quoque caro increscere. eaque id/quod inter os sa uacuum est: replet. Non nunquam etiam super caluariam excrescit. Quod si incidit. ĩ spergenda squama æris est: ut id reprimat/cohibeatq;: ea carni superdando quæ ad cicatricem perducant. Omnibusque ea locis commode inducitur: excepta frontis ea parte: quæ paulum super id est quod inter superci lia est. Ibi enim uix fieri potest. ut per omnem ætatem sit ex ulce ratio. quæ liteolo medicamentum habente cõtegenda sit. Illa utiq; capite fracto seruāda sunt ut dõec iā ualida cicatrix erit soluenda: uitentur frequens balneum: maior uini modus.

De narium fractarum curatione. Caput. V.

IN naribus uero & os & cartilago frangi solet/ & quidem modo aduersa: modo alatere. si aduersa fracta sunt/ alterumue exhis: nares desidunt. difficulter spiritus trahitur. si alatere os fractum est. is locus cauus est. si cartilago. inalte ram partem nares declinantur. Quicquid in cartilaginem inci dit. excitandum leniter est/aut subiecto specillo: aut duobus digitis utrinq̃ue compressis. Deinde inlongitudinem implica

ta linamenta & molli pellicula cincta circumsutaque / intus ad iicienda sunt. Aut eodem modo compositum aliquid ex ari do penicillo. Aut grandis pinna gummi uel fabrili glutine il lita & molli pellicula circundata: quæ desidere cartilaginem non sinat. Sed si aduersa ea fracta est: æqualiter utraque na ris implenda est. Si alatere: crassius esse debet ab ea parte in quam nasus iacet: abaltera tenuius id inquod inseritur. Extrin secus autem circundanda habena est mollis media illita mix tis inter se similia & turis fuligine, eaque ultra aures ducenda & fronti duobus capitibus agglutinanda est: Id enim corpo ri quasi gluten inhærescit & cum induruit nares commode con tinet. Sin quod intus inditum est lædit: sicut maxime fit ubi interior cartilago pfracta est: excitatae nates eadem tantum modo habena continendae sunt. Deinde post quatuordecim dies id ipsum demendum est. Resoluitur autem aqua calida: eaque tum is locus quotidie fouendus est. Sin os fractum est: id quoque digitis insuam sedem reponendum est. atque ubi ad uersum id ictum est. utraque natis implenda est. ubi a latere ea inquam os impulsum est. imponendumque caeratum & pau lo uehementius deligandum est. quia callus eo loco non ad sa nitatem tantummodo: sed etiam ad tumorem increscit. A ter tio die fouendum id aqua calida est. tantoque magis quanto propiu esses sanitati debet. Quod si plura erunt fragmenta: nihilominus extrinsecus singula insuas sedes digitis erunt co mpellenda: imponendaq; extrinsecus eadem habena: & super eam caeratum neq; ultra fascia adhibenda est: At siquod frag mentum undique resolutum cum caeteris non glutinabitur / in telligetur qdem exhumore: qui multus ex uulnere feretur: uul sella uero extrahetur. Finitisque inflammationibus impone tur aliquod medicamentum exiis quae leniter reprimunt. Pe ius est ubi aut ossi / aut cartilagini fractæ / cutis quoque uulnus accessit. Id admodum raro fit. si incidit: illa quidem nibilo minus eadem ratione insuas sedes excitanda sunt. Cuti uero

super imponendum emplastrum aliquod exiis: quæ recentibus uulneribus accommodata sunt. sed insuper nullo uinculo deligandum est.

De aurium fractarum curatione: Caput. VI.

IN aure quoque interdum rumpitur cartilago. quod si incidit, anteq̄ pus oriatur: imponendum glutinans medicamentum est. Sæpe enim suppurationem prohibet & aurem confirmat. Illud & in hac & in naribus ignorari non oportet. non quidem cartilaginem ipsam glutinari: circa tamen carnem increscere solidariq; eum locum. Itaque si cum cute cartilago rupta est: cutis utrinque suitur. Nunc autem de ea dico: quæ cute ita frangitur: In ea uero si iam pus natum est: aperienda altera parte cutis: & ipsa cartilago contra / lunata plaga excidenda est. Deinde utendum est medicamento leniter supprimente. quale lycium est aqua dilutum / donec sanguis fluere desinat. Tum imponendum linteolum cum emplastro / sic ut pingue omne uitetur: & a parte posteriore lana mollis auri subiicienda est: quæ quod est inter hanc & caput compleat. Tū ea leniter deliganda est: & a tertio die uapore: ut in naribus, posui: fouenda. Atq; in his quoq; generibus abstinentia primi temporis necessaria est: donec inflammatio finiatur.

De maxillæ fractæ curatione. deq; quibusdam ad omnia ossa pertinentibus. Caput. VII.

AB his ad maxillam uenturus indicanda quædam puto communiter ad omnia ossa pertinentia: ne sæpius eadem dicēda sint. Omne igitur os modo rectum ut lignum in longitudinem finditur: modo frangitur transuersum: interdum obliquū atq; in ipsum non nunquam retusa habet capita: non nunquam acuta. Quod genus pessimum est. quia neq; facile committuntur: quæ nulli retuso innituntur: & carnem uulnerant; interdū

neruum quoq; aut musculum. Quin etiam aliquando plura fra gmenta a fragmento fiunt. Sed inaliis quidem ossibus extoto sepe fragmentum afragmento recedit. Maxillæ uero semper a liqua parte etiam uexata ossa inter se cohærent. Igitur in pri mis digitis duobus utrinq; prementibus & abore & ab cute om nia ossa insuam sedem compellenda sunt. Deinde si transuer sa maxilla fracta est: sub qua casu fere dens super proximum dentem excedit. Vbi ea insuam sedem collocata est: duo pro ximi dentes: aut si hi labant: ulteriores inter se seta deligan di sunt. Id inalio genere fracturae super uacuum est. Cætera eadem facienda sunt. Nam linteolum duplex madens uino & oleo super iniiciendum cum eadem simila & eadem turis fu ligine est. Deinde aut fascia / aut mollis habena media in lon gitudinem incisa: ut utrinq; mentũm complectatur: & inde ca pita eius supra caput adducta ibi deligantur. Illud quoq; ad omnia ossa pertinens dictum erit: famem primum esse necessa riam: deinde adie tertio humidum cibum: sublata inflammati one paulo pleniorem: eumq; qui carnem alat: per omne tempus uinum esse alienum: Deinde tertio die resolui debere: fouericq; per spongiam uapore aquæ calidæ. eademq; quæ primo fuerũt superdari. Idem die quinto fieri: & donec inflammatio finia tur. quæ uel octauo die / uel septimo fere resoluitur. Ea subla ta: rursus ossa esse tractanda: ut siquod fragmentum loco suo non est: reponatur. Neq; id esse soluendum nisi duæ ptes eius tẽporis intra quod quæq; ossa conferuntur: transierint. Fere uero intra quartũdecimũ & unũ & uigesimũ diẽ sanescunt ma xilla: malæ: iugulũ: pectus: latus: os scapularũ: costæ: spina coxarum: os tali: calx: manus: planta. Inter uigesimum & tri gesimum diem crura: brachiaq;. Inter septimum & uigesimum & quadragesimum humeri & femina. Sed inmaxilla illud quo q; adiiciendum est: quod humidus cibus diu assumendus est. Atq; etiam cum tempus processit / in lagano similibusq; aliis perseuerandum donec extoto maxillam callus firmarit. Item utiq; primis diebus habendum silentium.

De iuguli fracti curatione CAPVT.VIII.

IVgulum uero si transuersum fractum est: nonnunquã per se rursus recte coit, & nisi mouetur: sanari sine iunctura potest. Non nunquam uero / maxime q᷑ ubi motum est: elabitur, fereq; id quod a pectore / sub id quod abhumero est: inposteriorem partem inclinatur. Cuius ea ratio est: quod per se non mouetur: sed cum humeri motu consentit. Itaque eo subsistente sub id humerus agitatur. Raro uero admodum in priorem partem iugulum inclinatur; adeo ut magni professores nũquam se uidisse memoriæ mandarint. Sed locuples tamen eius rei auctor Hippocrates est. Verum ut dissimilis uterq; casus est: sic quædam dissimilia requirit. Vbi ad scapulas iugulum tendit: simul dextra manu plane propellendus in posteriorem partem humerus est: & illud inpriorem attrahendum. Vbi ad pectus conuersum est: ipsum quidem retro dandum: humerus autem inpriorem partem adducendus est. Ac si is inferior est: non id quod a pectore est: deprimendum est: quia immobile est: sed humerus ipse attollendus. Si casu superior est. id quod apectore est implendum lana; & humerus ad pectus deligandus est. Si acuta fragmenta sunt: incidi contra cutis debet: ex ossibus ea, quae carnem uulnerant: præcidenda sunt. tunc retusa ossa committenda sunt Siquod ab aliqua parte eminet: opponendum ei triplex linteolum est in uino & oleo tinctum. Si plura fragmenta sunt: excipienda sunt ex ferula facto canaliculo: eodem que intus incerato: ne fascia diducatur. quae iugulo composito circundanda est sæpius potius quam ualentius. Quod ipsum quoque in omnibus ossibus fractis perpetuum est. A dextro uero iugulo: si id fractum est: ad alam sinistrã, a sinistro: ad dextram. Rursus que sub ala sua fasciari debet. Post hæc si iugulum ad scapulas inclinatum est: brachium ad latus. si in partem priorem: ad ceruicem deligandum est. Supinus que homo collocandus: cætera que eadem facienda; quæ supra comprehensa sunt. Sunt uero plura ossa fere immobilia

uel dura uel cartilaginosa: quæ uel frāguntur: uel forantur uel collidūtur uel finduntur. ut malæ pectus. latus: os scapularū: costæ spina costarū: os tali: calx. manus: planta. Horū oniū eadē curatio est. Si supra uulnus est: id suis medicamentis nutriendum est. Quo sanescente rimas quoque ossis, aut siquod fertumen est, callus implet. Si cutis integra est: & os læsum esse ex dolore colligimus: nihil aliud, quam quiescendum: imponendumque caeratum est: & leniter deligandum: donec sanitate ossis dolor finiatur.

De costarum fractarum curatione CAPVT. VIIII.

PRoprie tamen quædam decosta dicenda sunt: quia iuxta uiscera est: grauioribus que periculis is locus expositus est. Hæc quoque igitur interdum sic finditur: ut ne summum quidem os, sed interior pars eius. quae rara est, laedatur interdum sic ut eam totam is casus perruperit. Si tota fracta non est: nec sanguis expuitur, nec febricula sequitur: nec quicquam suppurat, nisi admodum raro, nec dolor magnus est. tactu tamen is locus leniter indolescit, abunde est eadem quae supra scripta sunt facere et amedia fascia incipere deligare, ne inalterutram partem haec cutem inclinet. Abuno uero & uigesimo die quo utique os esse debet glutinatum id agendum. Cibis uberioribus est utendum: ut corpus quam plenissimum fiat: quo melius os uestiat. quod illo loco tenerum, adhuc iniuriae sub tenui cute expositum est. Per omne autem tempus curationis uitandus clamor sermoquoq; tumultus: ira: metus uehemētior corporis: fumus puluis, & quicquid uel tussim uel sternutamentum mouet. Ne spiritum quidem magnopere continere expedit. At si tota costa perfracta est, casus asperior est. Nam & graues inflammationes & febris & suppuratio & saepe uitae periculum sequitur & sanguis spuitur. Ergo si uires patiuntur ab eo brachio: quod super eam costam est: sanguis mittendus est, Si non patiuntur: aluus tamen sine ullo acri du

cenda est: diutiusque inedia pugnandum. Panis uero ante septimum diem non assumendus: sed una sorbitione uiuendum imponendumq; ei loco caeratum ex lino factũ: cui cocta quoque resina adiecta sit. aut Polyarchi malagma. aut panacis ex uino & rosa & oleo: superq; imponẽda lana sucida mollis & duae fasciaea mediis orsae/minimeq; astrictae. Multo uero magis omnia uitanda/quae supra posui: adeo ut ne spiritus q̃dem saepius mouendus sit. Quod si tussis infestabit: adid potio sumenda erit: uel ex tryxagine uel ex ruta uel exherba itychade uel ex cumino & pipe. Grauioribus uero doloribus urguentibus cataplasma imponi quoq; conueniet uel exlolio uel ex hordeo: cui pinguis fici tertia pars sit adiecta. Etid quidẽ interdiu supiacebit. Noctu uero idem aut caeratum. aut malagma. aut panni: quia potest cataplasma decidere. Ergo quoti die quoq; resoluetur: donec iam caerato aut malagmate possimus esse co ntenti. & decẽ quidem diebus extenuabitur fame corpus. abundecimo uero ali incipit. Ideoq; etiã laxiorq̃ primo fascia circũligabitur: fereq; ea curatio ad quadragesimũ diem pueniet. quae si modus erit suppurationis: plus malagma q̃ caeratum addigerendum pficiet. Si suppuratio uicerit: neq; p quae suprascripta sunt discuti potuerit: ois mora uitanda erit: ne os infra uitietur. sed qua parte maxime tumebit: demittendum erit candens ferramentum. donec adpus pueniat: idq; effundendum. Si nusq̃ caput se ostendit: ubi maxime pus subit: sic intelligimus. Creta cimolia totum locum illinimus: et siccari patiemur: Quo loco maxime humor ina pseuerauit: ibi pus proximum erit: eaq; uri debebit. Si latius aliquid abscedet: duobus aut tribus locis erit perforandum: demittendum erit linamentum, aut aliquid expenicillo quod summum lino sit deuinctum: ut facile educatur. Reliqua eadem: quae in caeteris adustis facienda sunt. Vbi purum erit ulcus: ali corpus debebit: ne tabes perniciosa futura id malum subsequatur. Non nunquam etiam leuius ipso osse affecto & inter initia neglecto: non pus: sed humor quidam muccis similis

intus coit: mollescit que contra cutis: in qua simili ustione u tendum est.

De spine curatione

IN spina quoque est quod proprie notemus. Nam si id quod exuertebra excedit aliquo modo fractum est: locus quidem concauus fit: punctiones autem in eo senciuntur. quia necesse est ea fragmenta spinosa esse Quo fit ut homo in interi orem partem subinde nitatur. Haec noscendae rei causa sūt. Medicamentis uero. iisdem opus est: quae plurima parte hui us capitis exposita sunt.

De humerorum: brachiorum': femorum: crurum. di gitorumq; fractorum uel euulsorum communibus cura tionibus. CAPVT. X.

SImiles rursus ex magna parte casus curationes que sunt humeris & femoribus. Communia etiam quaedam hume ris: brachiis: femoribus: cruribus: digitis. Siquidem ea mini me periculose media franguntur. Quo propior fractura capi ti uel superiori uel inferiori est: eo peior est. Nam & maiores dolores affert: & difficilius curatur. Ea maxime tolerabilis est simplex: transuersa. Peior ubi fragmenta: atque ubi obliqua. Pessimum ubi eadem acuta. Non nunquam autem fracta in his ossa in suis sedibus remanent: multo sæpius excidunt: ali ud que super aliud effertur. Id que ante omnia considerari de bet. & sunt notæ certæ. Si suis sedibus mota resimam: puncti onisq; sensum representant: tactu inequalia sunt. Si uero non aduersa: sed obliqua iunguntur. quod fit ubi loco suo non sūt membrum id altero latere breuius est: & musculi eius tument. Ergo si hoc depressum est: protinus id membrum oportet e xtendere. Nam nerui/musculi que intenti possa cōtrahuntur neq; in suum locum ueniunt: nisi illos p uim aliquis intendit.

Rursus si primis diebus id obmissum est. inflammatio oritur Sub qua & difficile & periculose his neruis adhibetur. Nam distentio neruorum uel cancer sequitur: uel ulcerum/ut diutissime alatur pus. Itaque si ante reposita ossa non sunt: postea ponenda sunt. Intendere autem digitum uel aliud quoq; membrum: si adhuc tenerum est etiam unus homo potest: cum alteram partem dextra: alteram sinistra prendit. Valentius membrum duobus eget/qui in diuersa contendant. Si firmiores nerui sunt: ut in uiris robustis/maxime que eorum feminibus & cruribus euenit: habenis quoque uel linteis fasciis utrinque capita articulorum deligenda: & per plures indiuersa ducenda sunt. Vbi paulo longius quam naturaliter esse debet membrum uis fecit: tum demum ossa manibus in suam sedem compellenda sunt: inditium que ossi repositi est dolor sublatus. Et membrum alteri parti aequatum inuoluendum duplicibus/triplicis panni & in uino & oleo tinctis: quos linteos esse commodius est. fere uero his/sex opus est. Prima breuissima adhibenda: quae circa fracturam ter uoluta sursum uersum feratur. & quasi in coclea serpat: satis que est eam ter hoc quoque modo circuire. Altera dimidio longiore. ea que qua parte os eminet: ab ea si totum aequale est/undelibet sup fracturam debet incipere priori aduersa: deorsum que tendere. atque iterum de fractura reuersa: in superiore parte ultra priorem fasciam desinere. Super has iniiciendum latiore linteo caeratum est: quod eas contineat. ac siqua parte os eminet/triplex ea pannos obiiciendus eodem uino & oleo madens. Haec tertia fasca comprehendenda sunt/quarta que: sic ut semper insequens priori aduersa sit: & tertia tantum inferiore parte: tres insuperiore faciant. quia satius est saepius circuire quam astringi. Siquidem id quod adstrictumest. alienatur & cancro oportunum est. articulum autem quam minime uincire opus est. Sed si iuxta hunc os fractum est: necesse est.

Deligatum uero membrum in diem tertium continendum est. Eaq; iunctura talis esse debet: ut primo die nihil offenderit: non tamen lapsa uisa sit: secundo laxior: tertio iam pene resoluta. Ergo tum rursum id membrum deligandum: adiiciendaq; prioribus quinta fascia est: iterumq; quinto die resoluendum est: & sexta fasciis inuoluendum. sic ut tertia & quinta infra: caetere supra finiantur. Quotienscunque autem soluitur membrum: calida aqua fouendum est. sed si iuxta articulum fractura est: diu instillandum uinum est, exigua parte olei adiecta: eademque omnia facienda donec adeo inflammatio soluatur: uel leuius quoque quam ex consuetudine id membrum fiat. Quod si septimus dies non dedit, certe nonus exhibet. Tum facillime ossa tractantur. Rursus ergo si parum commissa sunt. committi debent. si qua fragmenta eminent, in suas sedes reponenda sunt. Deinde eodem modo membrum deligandum: ferulae que super accomodandae sunt: quae fissae circumpositae que ossa in sua sede contineant: & in quam partem fractura inclinat: ab ea latior, ualentior que ferula imponenda est. easque omnes citra articulum esse oportet resinas: ne hunc laedant: nec ultra astringi, quam ut ossa contineant: & cum spatio laxentur. tertio quoque die paulum habenis suis coartat: ac si nulla prurigo, nullus dolor est sic manere donec duae partes eius temporis quod quoque os conseruet: compleantur: postea leuius aqua calida fouere quia primo digeri materiam opus est: tum euocari. ergo caerato quoque liquido id pleniter est unguendum: perfricandaque summa cutis est, laxiusque id deligandum est. Tertio quoque die soluendum sic, ut remota calida aqua, caetera eadem fiant. Tantummodo singulae fasciae quotiens resolute fuerint, subtrahantur.

De fracti humeri curatione

HAec communia sunt. Illa propria. Siquidem humerus fractus non sic. ut membrum aliud intenditur. Se

homo collocatur alto sedili. medicus autem humiliore aduer sus. Vna fascia brachium amplexa ex ceruice ipsius / qui lae sus est / id sustineat: Altera ab altera parte super caput data / ibi accipit nodum. Tertia iuncto imo humero deorsum de mittitur ibi quoque capitibus eius inter se iunctis Deinde ab occipitio ipsius minister sub ea fascia / quam secundo loco po sui: correpto si dexter humerus ducendus est: dextro: si sini ster: sinistro brachio demissum inter femina eius: qui curatur baculum tenet. medicus super eam fasciam de qua tertio loco dixi planam iniicit dextram / si sinister: sinistram / si dexter humerus sumatur. simulque alteram fasciam minister attollit alterā premit medicus. quo fit: ut leniter humerus extendatur. Fasciis uero: si medium aut imum os fractum est: breuioribus opus est: si summum: longioribus. ut ab eo sub altera quoque ala per pectus & scapulas porrigantur. Protinus uero brachium cum deligatur / sic inclinandum est: id quod afficit ut ante fa scias quoque sic figurandum sit. ne postea suspensum aliter: aliter cum deligabatur: humerum inclinet. Brachio que suspen so ipse quoque humerus ad latus leniter deligandus est. Per que fit: ut minime moueatur. ideo que ossa sic se habent / ut aliquis composuit: Cum ad ferulas uentum est: extrinsecus es se earum longissimae debent: a lacerto breuiores: sed sub ala breuissimae. Saepius que eae resoluendae sunt / ubi in uicinia cubiti humerus fractus est: ne ibi nerui rigescant: & inutile brachium efficiant. Quotiens solutae sunt / fractura manu cō tinenda: cubitus aqua calida fouendus: & molli caerato perfri candus: ferulae que uel omnino non imponendae contraemi nentia cubiti: uel aliquanto breuiores sunt.

De brachii fracti curatione.

AT si brachium fractum est: inprimis considerandum est / alterum os: an utrunque comminutum sit: nō quo alia in eiusmodi casu curatio admouenda: sed primum ut ualentius extendatur / si utrunque os fractum est: quia necesse est

minus neruos contrahi altero osse integro: eosq; intendente. Deinde ut curiosius omnia incontinendis ossibus fiant. si neutrum alteri auxilio est. Nam ubi alterum integrum est: plus operis ineo quam infasciis/ferulis que est. Deligari autem brachium debet paulum pollice ad pectus inclinato. Siquidem is maxime brachii naturalis habitus sit. idq; inuolutum mitella commodissime excipitur: quae latitudine ipsi brachio peranguistis capitibus collo iniicitur. atque ita commode brachium ex ceruice suspensum est. Id que paulum supra cubiti alterius regionem pendere oportet. Quod si ex summo cubito id factum sit glutinare id uinciendo alienum est. Fit enim brachium immobile. ac si nihil aliud quam dolori occursum est: idem qui fuit eius usus est.

De crurum femorumque fractorum curatione

IN crure æque ad rem pertinet alterum saltem os integrum manere. Commune uero ei femorique est. Quod ubi deligatum est. in canalem coniiciendum est. Is canalis & inferiori parte foramina habet: perquae siquis humor excesserit/descendat: & a planta moram: quae simul & sustineat eam & delabi non patiatur: & a lateribus caua: per quae loris datis mora quidem/crus femur que ut collocatum est detineat. Esse etiam is debet a planta si crus fractum est: circa poplicem. si femur: usque ad coxam. si iuxta superius caput femoris: sic ut ipsa quoque ei coxa sit. Neq; tamen ignorari oportet si femur fractum est/fieri breuius: quia nunquam in antiquum statum reuertitur summis que digitis postea cruris eius insisti. sed multa tamen femori debilitas est: ubi fortunae negligentia quoq; accessit.

De fracti digiti curatione.

DIgitum satis est ad unum surculum post inflammationem deligari.

Communes curationes ad humeros brachia crura femina digitos que confractos pertinentia.

HIs proprie ad singula membra pertinentibus/rursus illa communia sunt/primis diebus fames: deide tum cum iam

increſcere callum oportet: liberalius alimentum. longa a uino abſtinentia. fomentum aquae calidae/dum inflammatio eſt: liberale. cum ea deſit: modicum. Tum etiam longior u'teriori bus & liquido caerato membris: et mollis tamen unctio. Neq; protinus exercendum id membrum. ſed ad antiquos uſus redu cendum eſt. Grauius aliquanto eſt: cum oſſis fracturae carnis quoque uulnus acceſſit: maximeque ſi id muſculi femoris aut humeri ſenſerunt. Nam & inflammationes multo grauiores & promptiores cancros habent. Ac femur quidem/ ſi oſſa inter ſe ceſſerunt/fere praecidi neceſſe eſt. Humerus uero quoque in periculum uenit: ſi facilius conſeruatur. Quibus periculis etiā magis id expoſitum: quod iuxta ipſos articulos ictum eſt. Cur ioſiuſ igitur agendum eſt: & muſculus quidem permediam pla gam tranſuerſus praecidendus. Sanguis uero/ſi parum fluxit. mittendus: corpus inedia extenuandum. ac reliqua quidem membra lentius intendenda. & leniuſ iniiſ oſſa inſuam ſedem reponenda ſunt. His uero neque intendi neruos: neque oſſa tractari ſatis expedit. Ipſi que homini permittendum eſt: ut ſic ea collocata habeat/quemadmodum minime laedunt. Om nibus autem his uulneribus imponendum primo linamentum eſt uino madens. cui roſae paulum admodum adiectum ſit. cae tera eadem deliganda faſciis ſunt aliquanto quam uulnus la tioribus: laxius ſcilicet/ quam ſi ea plaga nō eſſet. quanto faci lius & alienari & occupari cancro uulnus poteſt numero poti us faſciarum id agendum eſt: ut laxe quoque aeque contineāt. Quod in femore humero que ſic fiet: ſi oſſa forte recte con currerint. ſin aliter ſe habebunt: eatenus circundari faſciā de bebit: ut impoſitum medicamentum contineat. Caetera eadem quae ſupra ſcripſi faciendā ſūt: praeterquam quod neque fe rulis neque canalibus: inter quae uulnus ſaneſcere non poteſt. Sed pluribus tantummodo & latioribus faſciis opus eſt: inge rendumque ſubinde ineas eſt calidum oleum & uinum magis que in primo/fame utendo uulnus calida aqua fouendum: fri guſq; omni ratione uitandum & tranſeundum ad medicamen

ta / quæ puri mouendo sunt: maior ꝗ uulneri ꝗ̄ ossi cura agenda. Ergo quotidie soluendum / nutriendum que est. Interquae siquod paruulum fragmentum ossis eminet: id si retusum est / intuam sedem dandum. si acutum / ante acumen eius longius est præcidendum: si breuius limandum; & utrinque scalpro limandum. tum ipsum recondendum est. ac si id manus faecere non potest: uulsella / quali fabri utuntur: iniicienda est / recte se habendi capiti ab ea parte / qua sima est: ut ea parte / qua cibra est eminens os insuam sedem compellat. Si id maius est: membranulis que cinguntur; sinere oportet ea submedicamentis resolui / idq; os / ubi iam nudatũ est abscidere / quod maturius scilicet faciendum est. potest que ea ratione & os coire et uulnus sanescere. Illud suo tempore; hoc pro utse habet. Nonnunquam etiam in magno uulnere euenit / ut fragmenta quaedam uelut emoriantur neque cum cæteris coeant. Quod hic quoque ex modo fluentis humoris colligitur. Quo magis necessarium est sæpius ulcus resoluere atq; nutrire. Sequitur uero ut id os per se post aliquot dies excidat. cum tam misera antea cõditio uulneris sit. tamen id interdum maius diutiusq; facies. Saepe enim integra cutis / osse abrumpitur: protinus q; prurigo et dolor oritur. Quæ soluere / si accidit: maturius oportet: & fouere aqua per aestatem frigida: per hyemem egelida deinde cæratum myrteũ imponere. Interdum fractura quibusdam / uelut aculeis carnem uexat: quo aprurigine & punctionibus cognito: aperire id melius: eos que aculeos præcidere necesse habet Reliqua uero curatio inutroque hoc casu eadem est: quae ubi ictus protinus intulit puro iam ulcere. Cibis hic quoque utendum est carnem producentibus. si breuius adhuc membrum est: & ossa loco suo non sunt / paxillus tenuis ꝗ̄ lenissimi generis inter ea demitti debet / sic ut capite paulum supra ulcus emineat: isq; quotidie plenior adigendus est / donec par id membrum alteri fiat. Tum paxillus remouendus: uulnus sanandum est: cicatrix inducta fouenda frigida aqua est inqua myrtus: hedera: aliae ue similes uerbenae sint: illinendũ

que medicamentum est: quod siccet: & magis etiam hic quie scendum donec id membrum confirmetur. siquando uero ossa non confrebuerunt: quae saepe soluta: saepe mota sunt: inaperto deinde curatio est. possunt enim coire. si uetustas occupauit: membrum extendendum est: ut aliqu d laedatur. Ossa inter se manu diuidenda, ut concurrendo exaperentur: ut siquid pingue est eradatur: totumque id quasi recens fiat. Magna tamen cura habita, ne nerui musculi ue laedantur. Tum uino fouendum est: in quo malicorium decoctum sit: imponendumq; id ipsum oui albo mixtum. Tertio die resoluendum fouendũ que aqua/in qua uerbenae de quibus supra dixi decoctae sint. Quinto die idem faciendum: feruleque circundandae. Caetera & ante & post eadem facienda. quae suprascripsi. solet tamẽ interdum transuersa inter se ossa conferue e. eoque & breuius membrum & indecoru n fit: et si capita acutiora sunt/assiduae punctiones sentiuntur. Ob quam causam frangi rursus ossa & dirigi debent In hoc modo fit. Cal da aqua multa membrum d fouetur & ex cærato liquido perfricatur intunditurq; & inter haec medicus pertractans ossa: ut adhuc tenero callo manibus ea diducit: cõpellitq; id quod eminet in suam sedem & si parum ualuit ab ea parte in qua os se inclinat inuolutam lanam regulam obiicit. Atq; ita deligando assuescere iterum uetustae sedi cogit. Nonnunquam autem recte quidem ossa ceperunt supercincreuit uero nimius callus ideoque locus intumuit. Quod ubi incidit diu leuiterq; id membrum perfricandũ est ex oleo & sale & nitro multumque aqua c l. da salsa fouendum. & imponẽdum malagma quod digerat: astrictiusque alligandum oleribusq; et praeterea uomitu utendum. Per quae tũ carne callus quoq; exteruatur. Cõfertq; aliqd de sinapi quod cum ficu in alterum par membrum impositum. donec paulũ erodat eoque euocet materiam Vbi is tumor extenuatus est. rursus ad ordinem uitae reuertendumest.

De luxatis ossibus. .CAPVT.XI.

a AC de fractis quidem oſſibus hactenus dictum ſit. Mouen
tur autem ea ſedibus ſuis duobus modis. Nam modo quæ
iuncta ſunt inter ſe deiſcunt: ut cum latum ſcapularum os ab
humero recedit: & in brachio radius a cubito: & in cute tibi
a arſura: interdum a ſaltu, calcis os a talo. quod raro tamen
fit. Modo articuli ſuis ſedibus excidunt. ante de prioribus di
cam. Quorum ubi aliquid incidit: protinus is locus cauus eſt
depreſſus que digitus ſinum inuenit. Deinde grauis inflamma
tio oritur: atque in talis praecipua. ſiquidem febres quoque &
cancros & neruorum uel diſtentiones uel rigores: qui caput ſca
pulis annectunt: mouere conſueuit. Quorum uitandorum cau
ſa facienda eadem ſunt: quae in oſſibus mollibus leſis aliquid
ubi incidit protinus iis locis propoſita ſunt. ut dolor tumor
que per eam tollantur. Nam diducta oſſa nunquam rurſus in
ter ſe iunguntur. et ut aliquid decoris eo loco ſit nihil uſus
admittitur. Maxilla uero et uertebra omnesq; articuli cum ua
lidis neruis comprehendantur: excidunt aut ui expulſi: aut a
liquo caſu neruis uel ruptis uel infirmatis faciliusq; in pueris
et adoleſcentulis, quam in robuſtioribus. hicq; elabuntur inprio
rem: & inexteriorem partem: quidam omnibus morbis: quidā
certis. Sunt que quaedam communia omnium ſigna. quaedam
propria ſunt cuiuſque ſiquidem ſemper ea parte tumor eſt: in
qua os prorumpit ea ſinus: a qua receſſit. et haec quidem in
ōnibus deprehēdūtur: alia uero ſi in ſingulis. Quae ſimulat
que de quoque dicam proponenda erunt. Sed ut excidere om
nes articuli non poſſunt: ſic non omnes reponuntur. Caput e
nim non nunquam compellitur: neque in ſpina uertebra. neq;
ea maxilla quæ utraq; pars prolapſa antequam reponeretur
inflammationem mouit. Rurſus qui neruorum uitio prolapſi
ſunt: compulſi quoque in ſuas ſedes, iterum excidunt. At qui
bus inpuericia exciderunt: neque repoſita ſunt: minusquam cæ
teri creſcunt. Omniumque, quae loco ſuo non ſunt: caro ea in
creſcit: magiſque in proximo membro, quam in ulteriore. Vt
puta ſi humerus loco ſuo noneſt: maior ineo ipſo fit, quam in

brachio: maior in hoc/quam in manus acie. Tum pro sedibus & pro casibus/qui inciderunt: aut maior aut minor usus eius membri relinquitur. quoque in eo plus usus superest: eo minus id extenuatur. Quicquid autem loco suo motum est: ante in flammationem reponendum est. Si illa occupauit: dum conq escat. Tunc lacessendum est. Vbi finita est: tentandum est in iis membris: quae id patiuntur. Multum autem eo confert & corporis & neruorum habitus. Nam si corpus tenue: si humidū est/si nerui infirmi: expeditius os reponitur. Sed & primo facilius excidit: & postea minus fideliter continetur. Quae cōtraria his sunt: melius continent. Sed id quod expulsum est: difficulter admittunt. Oportet autem ipsam inflammationem leuare/super sucida lana ex aceto imposita. A cibo si ualentioris articuli casus est triduo: interdum etiam quinque diebus abstinere/debere: Bibere aquam calidam dum sitim finiat. Curiosius que haec facere iis ossibus motis: quae ualidis plenis que musculis continentur. si uero etiam febris accessit: multo magis deinde ex die quinto fouere aqua calida: remota que lana caeratum imponere ex cyprino factum: nitro quoque adiecto donec omnis inflammatio finiatur. Tunc infrictionem ei membro adhibere. cibis uti bonis: uti uino modice: iam que ad usus quoque suos id membrum promouere. quia motus ut in dolore pestifer: sic alias saluberrimus corpori est. Haec communia sunt: nunc de singulis dicam.

De maxillae luxatae curatione. CAPVT.XII.

MAxilla in priorem partem propellitur: sed modo altera parte: modo utraque. Si alteram in contrariam partem: modo utraque ipsa mentum que inclinatur: dentes paribus nō respondent. sed sub iis qui secant canini sunt. At si utraque: totum mentum in exteriorem partem pmouetur. inferioresque dentes longius quam superiores excedunt: intenti que super

musculi apparent. Primo quoque tempore homo in sedili collocandus est sic/ut minister a posteriore parte caput eius contineat. uel sic ut iuxta parietem is sedeat: subiecto inter parietem & caput eius scorteo puluino duro. eo que caput per ministrum urgueatur quo sit immobilius. Tũ medici digiti pollices linteolis uel fasciis ne dilabantur inuoluti in os eius cõiiciendi: caeteri extrinsecus admouendi sunt. Vbi uehementer maxilla apprehensa est: si una parte procidit: concutiendum mentum & ad guttur adducendum est. Tunc simul & caput apprehendendum & excitato mento maxilla in suam sedem compellenda & os eius comprimendum est sic ut omnia pene uno momento fiant. Si inutraq; parte prolapsa est eodem omnia facienda. sed æqualiter retro maxilla agenda est. Reposito osse si cum dolore oculorum & ceruicis iste casus incidit: ex brachio sanguis mittendus est. Cum omnibus uero quorum ossa mota sunt: primo liquidior cibus conueniat: tum his præcipue: adeo ut sermo quoq; frequenti motu oris p neruos lædat.

De capite luxato. CAPVT. XIII

CAput duobus processibus induos sinus summae uertebræ demissis super ceruicem contineri in prima parte proposui. Hi processus interdum in posteriorem partem excidunt: quo fit ut neruus sub occipitio extendatur: mentum pectori agglutinetur: neque bibere is: neq; loqui possit: interdum sine uoluntate semen emittat. Quibus celerrime mors superuenit. Ponendum autem hoc esse credidi: non quo curatio eius rei ulla sit: sed ut res inditiis cognosceretur: & non putarẽt sibi medicum defuisse siqui sic aliquem pdidissent.

De spina luxata CAPVT. XIIII.

IDem casus manet eos: quorum in spina uertebrae exciderunt. Id enim non potest fieri/nisi ex medulla quae per

medium: & duabus membranulis/quae per duos a lateribus p
cessus feruntur: et neruis/qui continent ruptis. Excidunt autē
et in posteriorem partem et in priorem et supra septum trans
uersum et infra. In utranque partem exciderit / a posteriore
parte uel tumor/uel sinus oritur. Si super septum id incidit:
manus resoluuntur: uomitus / aut distentio neruorum insequi
tur. spiritus difficulter mouetur: dolor urguet: et aures obtusae
sunt. Si sub septo: femina resoluuntur: urina supprimitur: in
terdum etiam sine uoluntate prorumpit. Ex eiusmodi casibus
ut tardius quam ex capitis: sic tamen ntra triduum homo mo
ritur. Nam quod Hippocrates dixit uertebra in exteriorem
partem prolapsa: pronum hominem collocandum esse & exten
dendum: tum calce aliquem super ipsum debere consistere: id
intus impellere: in iis accipiendum est; quae paulum excesse
runt: nō in iis/quae toto loco mutatae sunt. Non nunquam. n.
neruorum imbecillitas efficit: ut quamuis non exciderit uerte
bra: paulum tamen in priorem partem promineat. Id non iu
gulat. sed ab interiore parte non contingit quidem posse. ab
exteriore/si propulsum est/plerunque iterum redit: nisi quod
admodum rarū est: iis neruis restituta est.

De humero luxato. CAPVT.XV

HVmerus autem modo in alam excidit: modo in partem pri
orem. Si in alam delapsus est & uictus cubitus recedit ab
latere: rursum iuxta eiusdem partis aurem cum humero porri
gi non potest. Longius que altero id brachium est. Si in prio
rem partem. summum quidem brachium extenditur /minus ta
men quam naturaliter: difficilius que in priorem partem quam
in posteriorem cubitus porrigitur. Igitur si in alam humerus
excidit: & uel puerile adhuc est corpus uel molle certe et imbe
cillibus neruis intentum est: satis est collocare id in sedili et ex
duobus ministris alteri imperare: ut caput late scapularum os
sibus leniter reducat. alteri ut brachium extendat: ipsum po
steriore parte residentem renum sub ala eius coire simul
que et ille os et altera manu brachium

eius ad latus impellere. At si uastius corpus: nerui ue to bustiores sunt: necessaria est spathula lignea: & quæ crassitudinem duorum digitorum habet: longitudine ab ala ad digitos peruenit. In qua summa capitulum est rotundum & leniter cauum: ut recipere particulam aliquam ex capite humeri possit. In ea bina foramina tribus locis sunt inter se spatio distātibus: in que ea lora mollia coiiciuntur. Eaq; spatha fascia inuolutaquo minus tactu lædat ad alam a brachio dirigitur. sic ut caput eius summae alae subiiciatur. Deinde loris suis ad brachium deligatur: uno loco paulum infra humeri caput: altero paulum supra cubitum: tertio supra manum. Cui rei protinus interualla tunc quoque foraminum aptata sunt. Sic brachium deligatum sup scalae gallinariae gradum traiicitur ita alte ut consistere homo ipse non possit, simul que in alteram partem corpus demittitur: inalteram brachium intenditur. Eoque fit ut capite ligni caput humeri impulsū insuam sedem modo cum sono modo sine hoc compellatur. Multas alias esse rationes scire facile est uno Hippocrate lecto: sed non alia magis usu comprobata est. At si in priorem partem humerus excidit supinus homo collocandus est: fasciaque aut habena media ala circundanda est: capitaq; eius post caput hominis ministro tradenda: brachium alteri: præcipiendumque ut ille habenam: hic brachium extendat. Deinde medicus caput quidem hominis sinistra debet repellere: dextra uero cubitum cum humero attollere: & os in suam sedem compellere. Faciliusque id in hoc casu quam in priore reuertitur. Reposito humero lana alae subiicienda est. Si interiore parte os fuit: ut ei opponatur Si in priore parte: ut tamen commodius deligetur. Tum fascia primum sub ala obuoluta caput eius debet comprehendere: deinde profectus ad alterā alam: ab ea que ad scapulas: rursusque ad eiusdem humeri caput tendere. Saepiusque ad eādem rationem circumagi: donec bene id teneat. Vinctus hac ratione humerus commodius continetur. Si adductus ad latus sit, ad id quoque fascia deligatur.

Decubiti luxati curatione CAPVT. XVI:

IN cubito autem tria coire: ossa humeri: & radii: & cubi ti ipsius ex iis quae prima parte huius uoluminis posita sunt: in telligi potuit. Sed cubitus qui innexus humero est: ab hoc excidit. radius qui adiunctus est. interdum trahitur: interdum subsistit. In omnes uero quattuor partes excidere cu bitus potest. sed si in priorem prolapsus est: extentum brachi um est: neq; recuruatur. Si in posteriorem: brachium curuum est: neq; extenditur, breuiusq; altero est. Interdum febrem uo mitum q; bilis mouet. Si in exteriorem interiorem ue brachiū porrectum est: sed paulum in eam partnm a qua os recessit re curuatum: quicquid incidit, reponendi ratio una est. Neq; in cubito tantum est: sed inomnibus quoq; membris longis: quæ p articulum longa testa iunguntur. Vtrunq; membrum in di uersas partes extendere donec spatium inter ossa liberum sit Tam id os quod excidit, ab ea parte inquam plapsum est incō trariā impellere. Extendendi tamen alia atq; alia genera sūt: prout nerui ualent aut ossa huc illuc ue sederunt. Ac mō ma nibus solis utendum est: modo quædam alia adhibenda. ergo si in priorem partem cubitus prolapsus est: extendi pduas ma nus: interdum etiam habenis iniectis satis est. Deinde rotun dum aliquid a lacerti parte ponendum est. & super id repen te cubitus adhumerum impellendus est. At in aliis casibus cō modissimum est eadem ratione brachium extendere. quæ frac to cubito supra posita est: & tum ossa reponere. Reliqua cu ratio eadem est quæ inomnibus. Celerius tantum & sæpius id resoluendum est: multoq; magis aqua calida fouendum: diuti us ex oleo & nitro ac sale perfricandum. In cubito enim cele riusq̄ in ullo alio articulo: siue extra remansit: siue intus re uertit: callus circundatur. is q; si per quietem increuit: flexus illius postea prohibet.

De manu luxata. CAPVT. XVII

M Manus quoque in omnis quatuor partes prolabitur. Si in posteriorem partem exciditporrigi digiti non possunt. si in priorem nõ inclinantur. si in alterutrũ latus: manus incõ trarium .idest aut ad pollicem: aut ad minimum digitum con uertitur. Repon non difficillime potest. Super durum locum & renitentem exaltera pte intendi manus: exaltera brachiũ de bet: sic ut pna sit· si in posteriorem ptem os excidit: supina. si in priorem si in interiorem exteriorem ue: in latus. Vbi sa tisneruididucti sũt. si inalterutrũ latus pcidit manus brachiũ incontrarium repellendum est. At his / quae in priorem / po steriorem ue partem prolapsa sunt: superimponendum durum aliquid. id que supra prominens os manu urguendum est; per quod uis adiecta facilius id in suã sedem compellit.

De palma CAPVT.XVIII.

I Npalma quoque interdum suis sedibus promouentur: mo do in priorem partem: mõ in posteriorem. In latus. n. moueri paribus ossibus oppositis non possunt. signum id so lum est: quod omnium commune est. Tumor ab ea parte: in quam os uenit: sinus abea aqua recessit. Sed s neintentõe digi to/tantummodo bene pressum os in suam sedem reuertitur.

De digitis. CAPVT.XVIIII.

A At in digitis totidem fere casus/eademque signa sunt. quae in manibus. Sed in his extendendis non aeque ui opus ẽ: cum & articuli breuiores & nerui minus ualidi sint. Super men sam tantummodo intendi debent/qui uel in priorem uel inpo steriorem partem exciderunt. tum iam palma compelli: atque id quod inlatus elapsum est/digitis restitui.

De femore CAPVT.XX

CVm de his dixerim: de iis quoque quae in cruribus sunt/ uideri possum dixisse. Siquidem etiam in hoc casu quaedam similitudo est femori & humero: & tibiae & cubito: pedi & manui. Quaedam tamen separatim quoque de his dicenda sunt. Femur in omnes quatuor partes promouetur. saepissime in interiorem: deinde in exteriorem: raro admodum in priorem/ aut posteriorem. Si in interiorem partem prolapsum est crus longius altero & uastius est. Extra enim pes ultimus spectat. si in exteriorem: breuius: rarumq; fit & intus inclinatur. Calx ingressu terram non contingit: sed planta ima. melius que id crus superius corpus/ quam in priore casu fert: minus que baculo eget. si inpriorem crus extensum est: implicari que non potest. alteri cruri ad calcem par est. sed ima planta minus inpriorem partem inclinatur: dolor que in hoc casu praecipuus est: & maxime urina supprimitur. Vbi cum dolore inflāmatio quieuit: commode ingrediuntur totusque eorum pes est Sed & si inposteriorem extendi non potest crus: breuiusque est: ubi cōstitit: calx quoque terram non contingit. Magnum autem femori periculum est: ne uel difficulter reponatur: uel repositum rursus excidat. Quidam iterum semper excidere contendunt. sed Hippocrates & Diocles & Philotimus & Nileus & Heraclides tarentinus/ clari admodum auctores/ ex toto se restituisse memoriae prodiderunt. Neq; tot genera machinamentorū quoque adextendendum inhoc casu femur Hipocrates: Andreas: Nileus: Nymphodorus: Protarchus: Heraclides repperissent: si id frustra esset. Sed ut haec falsa opinio est: sic illud uerum est. Cum ibi ualentissimi nerui/ musculi que sint: si suum robur habent uix admittere: si non habēt postea nō contineri. Tentandū igitur est. & si tenerius membrum est: satis est habenam alteram ab inguine: alteram a genu intendi. Si ualidius: melius adducent/ qui easdem habenas ad ualida bacula deligarint: tumq; eorum fustium imas partes oppasitae morae obiecerint: superioresque adse utraq; manu traxerint. Etiam num ualentius intenditur membrum sup

scannum: cui abutraque parte axes sunt: ad quos habenae illae deligantur. qui ut intorcularibus conuersi rumpere quoque si quis perseuerauerit / non solum extendere neruos & musculos possūt. collocādus aūt homo super id scannum est / aut pronus aut supinus / aut in latus : sic ut semper ea pars superior sit: in quam os prolapsum est: ea etiam inferior: a qua recessit Neruis extentis si inpriorem os uenit: rotundum aliquid super inguen ponendum: subitoque super id genu adducendum est eodem modo eademque de causa: qua idem in brachio fit. prinusq; si complicari femur potest: intus est. In caeteris uero casibus, ubi ossa per uim paulum inter se recesserunt: medicus debet id quod eminet retro cogere. minister contra inde coxam propellere. Posito osse nihil aliud noui curatio requirit: quam ut diutius is in lecto detineatur: ne si motum adhuc neruis laxioribus femur fuerit: rursus erumpat.

De genu. CAPVT. XXI.

GEnu uō & in exteriorem & īinteriorem & īposteriorē ptem excidere notissimū est. in priorē nō prolabi pleriq; scripserunt. Potest que id uero proximum esse cum inde opposita patella / ipsa quoque caput tibiæ contineat. Meges tamen eum cui in priorem partem excidisset: a se curatum esse memoriae prodidit. In his casibus intendi nerui rationibus iisdem: quas in femore rettuli possunt. Et id quidem quod inposteriorem partem excidit eodem modo rotundo aliquo super poplitem imposito: adductoque eo crure reconditur. Cætera uero manibus simul tum ossa indiuersas partes compelluntur.

De talo: CAPVT. XXII

TAlus in omnes partes prolabitur. Vbi in interiorem partem excidit: ima pars pedis in exteriorem partem conuertitur. Vbi huic contrarius talus, contrarium etiam signum ex

cat. Si in priorem partem erumpit a posteriore: latus neruus durus & insanus est: minusq; his opus est. si in posteriorem calx pene conditur: plaga maior fit. Reponitur autem is quo que per manus / prius in diuersa pede & crure diductis. Et in hoc quoque casu diutius in lectulo perseuerandum est: ne is ta lus qui totum corpus sustinet parum confirmatis neruis feren do oneri cedat. rursus que prorumpat. Calciamentis quoq; hu milioribus primo tempore utendum: ne iunctura talum ip sum laedat.

De planta CAPVT.XXIII

PLantae ossa iisdem modis qbus in manu prodeunt: iis iis demque conduntur. Fascia tantummodo calcem quoque debet comprehendere: ne cum medi m plantam imum q; eius uinciri necesse est: liber talus in medio relictus materiam ple niorem recipiat: ideoque suppuret.

De digitis. CAPVT.XXIIII.

IN digitis nihil ultra fieri debet: quam quod in iis: qui sunt in manu positum est. Potest tamen conditus articu lus medius aut summus canaliculo aliquo contineri. Haec fa cienda sunt in iis casibus. ubi sine uulnere ossa exciderunt. Hic quoque & ingens periculum est: & eo grauius: quo maius membrum est. quo ue ualidioribus neruis / aut musculis conti netur. Ideoque humeris / femoribus que metus mortis est. ac si reposita ossa sunt: spes nulla est. Non repositis tamen: nō nullum periculum est. Eoque maior in utroque timor est: quo propius uulnus articulo est. Hippocrates nihil tuto reponi posse / praeter digitos & plantas & manus dixit. atque in his quoque diligenter esse agendum: ne praecipitarent. Quidam brachia quoque & crura reposuerunt. Et ne cancri / distentio nes que neruorum orientur: sub quibus in eiusmodi casu fie

ret mors matura: sanguinem ex brachio miserunt. Verum ne digitus quidem: inquo minimum ut malum / sic etiam piculum est: reponi debet ante inflammationem: aũtpostea cum iam ue tus res est. Si quoque reposito osse / nerui distenduntur: rur sus id pŕimus expellendum est. Omne autem membrum: quod cum uulnere loco motum / neq; repositum est: sic iacere conue nit ut maxime cubantem iuuat: tantum ne moueatur: ne ue de pendeat. In omniq; tali morbo magnum ex longa fame præ sidium est. Deinde ex curatione eadem quae proposita est: u bi ossibus fractis uulnus accessit. Si nudum os eminet: impedi mento semper futurum est. Id quod excedit: abscidendum est. Imponendaque super arida linamenta sunt et medicamen ta non pinguia: donec quae sola esse ineiusmodi re sanitas po test: ueniat. Nam et debilitas sequitur: et tenuis cicatrix indu citur. quae necesse est / facile noxae postea pateat.

CORNELII CELSI DE MEDICI
NA LIBER FINIT FLOREN
TIAE A NICOLAO IM
PRESSVS ANNO
SALVTIS M
CCCC L
XXV
III

114 **CELSUS.** De Medicina. (*Fol.* 10*a*) Cornelii Celsi De Medicina Liber Incipit . (*Colophon*) Cornelii Celsi De Medicina Liber Finit Florentiae A Nicolao Impressus Anno Salutis MCCCCLXXVIII.

Sm. folio, *Roman letter*, 195 *leaves* (*A_8 blank cut away*), *with catchwords and foliation*; *on Fol.* 1*a the arms argent two bars gules are emblazoned, and on Fol.* 10*a a large capital in gold and colours ; several wormholes in blank portions of first few leaves carefully repaired and a part of Fol.* 10 *mended, several words being filled in, otherwise a fine large copy, bound in red morocco gilt, Harleian style, by J. Clarke*

Florence, Nicolo di Lorenzo, 1478 84 0 0

The copy which Q. bought at the Huth Sale for £36. See W.O.'s note in Huth Catal., lot 1389. (pt. 2).

Quaritch. Catal. 321 'Dec., 1912'.

Sold to Coll. of Phys., Phila.

Compare this with description & W.O.'s notes in Huth Catalogue lot 1389. (pt 2). ~~From the price this sold for~~ is the copy Quaritch bt for £36 & sold to Coll. Phys. Phila for

from OO. 2. 18. –

